



Education des enfants roms en Europe  
Education of Roma children in Europe



COUNCIL OF EUROPE  
CONSEIL DE L'EUROPE

Language Policy Division  
Division des Politiques linguistiques



Evropakoro Forumo e Romengoro thaj e Phirutnengo  
European Roma and Travellers Forum  
Forum européen des Roms et des Gens du voyage

# O SIŤÁRIMASKO PLÁNO PAJ RROMÁNI ŠIB

Kadej phende te keras khetáne o Evropako Fórum e Rromengo taj e žejnengo, so trádkeren e vurdonenca

I angluni verzija  
2007

*Najisáras **nad'on** but e Finskoske, ká žutindas ame te keras kado projekto*

© Council of Europe

**Kado sas tejle skirime andi románi šib, ká kamlas te avel kado kerdo i Rada a Evropaki.**

**Pa kodo, sar si mišto skirime kadi keňva, joutálj kodo, ko skirindas la tejle andi románi šib.**

**Margita Wagner**

**Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Praha 2010**

**© Council of Europe**

Kado texto šaj rakhes vi po vebo, si andi anglickívo taj andi rrománi šib andi Šibaki sekcija: [www.coe.int/lang](http://www.coe.int/lang) („khote ká si tejle skirime sa paj žejne, save vorbin áversar taj si le ávera sokáša, sar e gážen”)

Language Policy Division  
DGIV - Council of Europe  
F-67075 Strasbourg Cedex

## SO SI SA ÁNDE

Dúj trín vorbi pa Evropako Fórum e Rromengo taj e žejnengo, so trádkeren e vurdonenca	3
I Angluni vorba	7
I Rada a Evropaki taj o Siťárimasko pláno paj rrománi šib	7
Sar si te joutálinav pa šibako siťárimo - o SERŠ	8
Sa e Trapti A1, A2, B1, B2 - o SERŠ	9
Sar-i kerdo o Siťárimasko pláno paj rrománi šib	9
Sar te las perdal o Siťárimasko pláno paj rrománi šib	13
O Siťárimasko pláno	15
Sa e Trapti - A1, A2, B1 taj B2	15
I Angluni vorba paj Vorbi (1-11), save si ando Siťárimasko pláno paj rrománi šib	18
Dúj trín vorbi e siťárdenge taj e žejnenge, so kerna e šibake keňvi taj kecave ávera fejlura	20
O Rromimo	31
I Vorba 1: Me taj murro nípo	34
I Vorba 2: O kher taj soske búťa keras ánde	46
I Vorba 3: E Rrom	55
I Vorba 4: Soske búťa keren e Rrom	66
I Vorba 5: E Ďejsa taj e mulatšágura	74
I Vorba 6: Andi škola	83
I Vorba 7: Pej droma	92
I Vorba 8: O techan taj e kirpi	103
I Vorba 9: O časo, o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend taj sar-i adějs	115
I Vorba 10: E vejša taj e mál taj e valádatura	127
I Vorba 11: E koňíčkura taj e umeňa	139

O Apendixo 1: E Vorbi, so šaj len perdal e thema, so si ánde andi Unija a Evropaki - tela sámó R (2000) 4, sar te <b>siťáren</b> pe e rrománe šavoura andi Evrópa	153
O Apendixo 2: I Deklarácija, so sas tejle skirime andi Varšava (ando májuši ando berš 2005)	157
O Apendixo 3: O <b>Akčńivo</b> pláno, sar te žal i <b>búťi</b> , pa savi si tejle skirime andi Deklarácija, so sas tejle skirime andi Varšava	160
O Apendixo 4: O Papiroši paj rrománi šib – so trobuj te avel sa kíso	175

# DÚJ TRÍN VORBI PA EVROPAKO FÓRUM E RROMENGO TAJ E ŽEJNENGO SO TRÁDKEREN E VURDONENCA (ERTF)

A Evropako Fórum e Rromengo taj e žejnengo, so trádkeren e vurdonenca, kezdinde te keren pengi búti ando berš 2005. Azíte, sar kerdílas kado Fórum, kezdinde te aven e Rromen (e akársave Rrom – sa e Rrom, e Cintura, e Kale, e žejne, so trádkeren e vurdonenca taj e ávera Rrom andaj Evrópa) anglaj gáže jékhn vorba taj khate palaj mesáli šaj phenen sako peski vorba kadej te žutin jékhn ávres.

I Evropaskívo komisija a Chartaki, savi bušol čečicka „Charta regionálních a menšinových jazyků“, si Odbornívo komisija, savi manglas peske khatar o Fórum o lil, so gindon pe e Rrom paj rrománi šib. Trobuj e Rromen te avel kadi šib standardime, sar so si e ávren. I rrománi šib si šib, savi siŕon e Rrom **decigňártur** penge dejandar taj e dadendar. Ando októberi ando berš 2005 kharadas i Odbornívo komisija a Chartaki e žejnen anda Fórum taj e ávre **godávere** žejnen, so **haťáren** kadaleske, pala jékhn mesáli te vorbin pa kado khetáne. Anglunes skirindas o Fórum, so gindon pe e Rrom paj rrománi šib (I Paluni vorba 2 - E Hangura, sar vorbinde khetáne e žejne [MIN-LANG (2005) 19]). Kado lil kamle te avel pi luma azír, ká trobujas te phenel pe zuráles, sar te avel i rrománi šib ikerdi te na chasajvel taj te phenel kado vi kadi Charta.

*O Fórum gindoj pe, **hoť** e rrománe šavouren trobuj taj si te avel le sar e ávre šavouren lášo **siťárimo**. E thema musaj te kezdin te keren variso te na aven e rrománe šavoura šutte rrigate e ávrendar taj pe kado musaj e thema te šon rrigate louve te šaj žan kadala **búta** mišto. Te šaj siŕon e rrománe šavoura taj vi kecave, so trádkeren e vurdonenca, mišto trobundoun le te aven khetáne e ávre šavourenca **decigňártur**.*

*I rrománi šib šaj chasajvel te či avla ikerdi e themenca taj te či dena pe kado e thema louve (e víbora, e **godávera** žejne paj šiba, e **siťárde**, e žejne, so keren e **keňvi**, e báre raj). E rrománe šavoura andej školi si šutte rrigate khatar e ávera šavoura, kadej-i akárká andi Evrópa niči feri andej thema, save si khatar ame pi balogno rrig. Sakone jékhe Rromes hasnálíj, te avel leski šib ikerdi taj te den la e ávera **pátív**, sar trobuj, taj kadej, sar si vi e ávre žejnen.*

Rrománes vorbij pe paj intrego Evrópa taj azír musaj te vorbin pár la kadej, **hoť** vi i rrománi šib si a Evropaki šib. Musaj te den e Rromen, so vorbin rrománes, **pátív** taj vi kecave žejnen, so kamen la, te siŕon te šaj phenen pár la, **hoť** si lengi angluni šib. O Fórum či gindij, **hoť** musaj te avel akánik kísno i stardárdizácija, no te avla kerdí a šibaki kodifikácija kamel te žutij te avel **siťárdo** andej školi o lingvistickívo pluralismo. Si te keras kadej te válantin penge e Rrom taj e žejne, so trádkeren e vurdonenca, te šaj siŕon andej dúj šiba. I jékhn-i e gážengi taj i dújto si lengi **čáči** šib. Ande savi šib siŕona e šavoura, kodo si te phenen lenge deja taj e dada, feri voun khonik áver šaj šinen ávri i vorba pa kado, sar kado avla.

E šavoura, save vorbin rrománes khejral taj vi kecave šavoura, so **nástík** inke siťile kadi šib, trobundoun le te šaj siŕon rrománes akársar andi škola. Te siťola variko rrománes siťola azír, te šaj žanel te vorbij mišto jékha šibasa taj vi azír, te žanel variso taj te **haťárel**, sar vorbin e ávera Rrom andi Evrópa. Mišto avelas te žutinas ame te kamasa te keras varisoske **keňvi** paj rrománi šib vaj variso kecavo áver fejlo vi te avna kerde tumende. Feri amáro mištimo avla te lasa perdal variso, ande so si variko áver lášo, vaj te lasa perdal variso, so žanel variko áver vaj te lasa perdal variso, so žanen e **godávera** žejne te šaj žal kadej maj dúr andej ávera thema i rrománi šib.

*Te kamasa te **siťárel** pe i rrománi šib andej školi, trobuj te šuvas khetáne sa, so trobuj. Te žutin e thema, e žejne vaj e organizáciji, so šaj skirin ávri varisosko programo pe kado.*

But žejne **ad̄ejs** gindin, **hoť** mišto avelas, te aven khate vi kecave školi, ká šaj **siťon** e šavoura andi rrománi šib taj mišto avelas te avel ikerdi i rrománi šib taj e rrománe sokáša taj azír má **nađon** but berš, maj but sar biš berš, teréjinas pa kado te avel jekhvar kado. **Ad̄ejs** amenge hibázij, ká či sam jékh andej Rrom taj ká naj sakona deja taj sakone dades ande kado **ečformavo** gindo. Te kamel variko te kerel variso andi rrománi šib kadej te žal maj dūr, trobuj te ikrel kaki vorba „niči e Rromenge, maj feder e Rromenca“. Kadi vorba **kerđilas**, kana ánde sas šutto o Fórum. Ando lil paj rrománi šib, savo tejle skirinde khetáne o Fórum taj i Odbornívo komisija a Chartaki, skirij pe, **hoť** avla maj feder te lasa perdal te vorbinasa paj rrománe šiba. I rrománi šib si jékh feri e akársave Rrom (e Kalderáša, e Lovára, e Kalé taj e ávera) vorbin áversar. Te vorbinas, sar te skirinas rrománes, maj feder avlas te vorbij pe paj kodifikácija niči paj standardizácija. Te aviloun kerdi i standardizácija, hát musaj te aviloun kerdi jékh šib andaj ávera rrománe šiba. **Ad̄ejs** musaj te **határas** jékh ávres taj te **siťuvas** andej školi so-j o lingvistickívo pluralismo.

*I rrománi šib naj pi luma feri korkouri, si khate vi e ávera šiba, so naj le i standardizácija. Variko šaj gindoj pe, te naj standardizime varisavi šib, hát kecavi šib či na naj. Kadej gindon pe but žejne paj rrománi šib, hoť naj jékh taj si la mindefejlika dialektura. Te kamesa te žanes o čačimo, hát musaj te phenav tuke, hoť bute dialektionca vorbij pe andi Evrópa taj khonik či kerel e šejresa. Taj kecavi situácija si vi maškar e Rrom taj lengi šib. Azír, ká naj kerdi i standardizácija paj rrománi šib, či na naj azír jékh šib, savi linoun perdal sako Rrom taj vi e gáže, savi šaj linoun o manuš perdal, te skirindoun e lila e rajenge vaj te vorbindoun lasa pej víbora. Te kamas te lel pe i rrománi šib paj intrego Evrópa perdal, musaj te keras sa te avel kerdi i kodifikácija paj rrománi šib te **siťuvasa** rrománes andej školi.*

O Finskívo národnívo víbori pa **siťárimo** phendas varikana ando berš 2002 a Rada Evropake jékha Divízijake, so teréjdij paj Rrom taj paj žejne, so trádkeren e vurdonenca (GR III), te phenen, soski-j i situácija paj rrománi šib taj phušle, si varisoske **keňvi** vaj variso kecavo áver fejlo, sar variko šaj **siťol** rrománes, taj phušle, kamloun e ávera thema andi Evrópa te žutin jékhávres ande kado.

Taj azír sas kharadi, kana sas o tavasi ando berš 2003 ando Štrasburko i mezinárodňívo konferencija, savi vezetijas jékh **Rromňi**, savi bušolas i Miranda Vuolasranta. Taj kadi **Rromňi** sas ánde šutti te avel andi Rada a Evropaki **poradkiňa**. Pi kadi konferencija avile žejne khatar e dešuejfta thema. Sas maškar le e báre raj paj víbora, so teréjdin pa **siťárimo**, e rrománe **siťárde**, e žejne, so kerde e rrománe **keňvi** paj rrománi šib, e **godávera** manuša paj šiba taj vi paj rrománi šib.

I dújto konferencija, savi sas pa kado sas kharadi áver berš. Po paluno sas ávri šindi vorba te šon pe khetáne dúj trín **godávera** žejne, save zumavna te keren „o **Siťárimasko** pláno paj rrománi šib“.

Maškar kadala žejne sas e **godávera** žejne, save žanen, sar trobuj te aven **siťárde** e rrománe šavoura. Taj e žejne anda Fórum taj andaj Rada Evropaki taj vi e ávera **godávera** žejne paj šiba. Kadi konferencija vezetijas a Šibaki sekcija (E báre šejresko víbori pa **siťárimo** andej školi taj áverte) taj žutijas le ande kado o Fórum taj e **godávera** manuša paj báre školi anda Gráco taj anda **Menčestro** taj anda Triniti Kolidž anda Dablin (o Centro paj šiba taj pa kodo, kana e žejne vorbin khetáne). I Divízija, so teréjdij paj Rrom taj paj žejne, so trádkeren e vurdonenca (GR III), das perdal sa e vorbi, sar gejas kado projekto a **Odborňívona** komisijake, so teréjdij paj Rrom taj paj žejne, so trádkeren e vurdonenca.

Tejle sas skirime mindehun andej rezolúciji, **hoť** musaj te avel ikerdi i rrománi šib. Maj but vorbij pe pa lil – I Vorba, savi šaj len perdal e thema, tela sámó 1203, so tejle skirindas i Rada a Evropaki taj si paj Rrom andi Evrópa (1993). Khate mangel e žejne te šaj **siťárel** pe i rrománi šib andi Evrópa. Sa so trobuj e Rromen, si tejle skirime ando lil – I Vorba, savi šaj len perdal e thema tela sámó R (2000)4, savo ávri das o Víbori e ministrongo taj skirij pe pa kado vi andej rezolúciji e Parlamentosko a Evropako khatar o berš 1989 ži 2005 taj vi ando lil – I Vorba, savi šaj len perdal e thema, savi ávri das o OSN tela sámó 27, savo si paj Rrom, taj vi andej ávera mezinárodňíva lila, save skirin paj Rrom taj paj žejne, so trádkeren e vurdonenca.

“O **Společňívo** a evropako **referenčňívo** rámco, sar te **siťáras** e šiba” (**SERŠ**) sas kerdo azír te avel **ečformavo** búťi te gindosajvasa, sar te keras a šibake **keňvi**, pa sos **siťárasa**, sar zumavkerasa e šavouren, sar mišto žanen i šib, savi **siťile** andej školi taj kadej varisar. Taj

kado drom trobujas te avel ečformavo vi katka taj vi kutka paj intrego Evrópa. Taj kadej varisar sas kerdo vi o **Sitárimasko** pláno paj rrománi šib. Kado pláno kamel te sikavel, so taj kana trobuj te **siťon** e šavoura kako taj kako, sar te aven kerde e **keňvi** taj variso kecavo áver fejlo, taj sar te zumavkeras e šavouren, sar mišto **siťile** kadi šib. Kecavo gindo si te avel sakona škola andi Evrópa. Kadalesa kamas te sikavas, **hoť** i rrománi šib šaj žal maj dúr taj **hoť** musaj te žal maj dúr **ađejs** andi kadi luma.

*O Sitárimasko pláno paj rrománi šib* kamel te **siťarel**, sar šaj žutin jékhávres e Rrom taj e ávera ande kadi **búťi**. Kadalesa kamen te žutin te na aven e rrománe šavoura šutte rrigate andej školi e ávre šavourendar. Te šaj **siťon** taj te žan pej školi kadej sar e ávera, te šaj **siťon** rrománes, ká si kadi lengi angluni šib, taj te sikaven, **hoť** vi e rrománe šavoura taj e šavoura, so lenge deja taj e dada trádkeren e vurdonenca, šaj **siťon** pa pluralingvismo.

Taj anda sa kado, so sas khate tejle má skirime, ávri das o Fórum zurálo lil – I Vorba, savi šaj len perdal e thema te avel mišto taj zuráles ikerdi i rrománi šib, ká kadala šibasa vorbin **decigňártur** but Rrom, majnem deš dešupánž milijounura, taj te kezdin te keren akárso te **siťon** e Rrom taj lenge šavoura maj feder, sar ži akánik. Te žutina te lel pe perdal kado **Sitárimasko** pláno paj rrománi šib, sikaven kodolesa tumáro angluno lípíši, sar avna gáta e vorbi, save má khate tejle skirindam, te žutina ande kado: e **mezinárodňíva** organizácii, e víbora pa **siťarimo**, e **siťarde**, save **siťaren** i rrománi šib, e žejne, so žanen te keren a šibake **keňvi**, taj varisave kecave ávera fejlura, e **siťarde**, so **siťaren** e **siťarde**, taj e Rrom taj e deja taj e dada.

*Ande thanes a Evropako Fórumosko e Rromengo taj e žejnengo, so trádkeren e vurdonenca (ERTF)*

I Miranda Vuolasranta

#### So lam perdal:

O Evropako Fórum e Rromengo taj e žejnengo, so trádkeren e vurdonenca, O lil – I Vorba, savi šaj len perdal e thema taj si paj rrománi šib taj pa **siťarimo**, ando októberi ando berš 2005

O Evropako Fórum e Rromengo taj e žejnengo, so trádkeren e vurdonenca, i Miranda Vuolasranta, I **Mezinárodňívo** konferencija paj rrománi šib – i šib, ká naj čisoske falura, ando Švédo ando berš 2007





# I ANGLUNI VORBA

## I RADA A EVROPAKI TAJ O **SIŤÁRIMASKO** PLÁNO PAJ RROMÁNI ŠIB

O Siťárimasko pláno paj rrománi šib kerdas i Šibaki sekcija pašaj Rada a Evropaki. I Rada a Evropaki sikavel, sar te teréjdnas paj Rrom taj paj žejne, so trádkeren e vurdonenca, mišto taj kadi **búťi**, savi kerde, sikavel, **hoť** naj slobodo te bistras či pe kado - pi šib. <sup>1</sup> Ande kado pláno si šutte páše kakala lila – I Vorba, savi šaj len perdal e thema, save si ánde andi Unija a Evropaki tela sámó R (2000)<sup>4</sup>, sar te **siťáren** pe e rrománe šavoura andi Evrópa, savo ávri das o Víbori e ministrongo, savo si pašaj Rada a Evropaki, i Deklarácija, so sas tejle skirime andi Varšava e maj báre rajenca andaj thema, save si ánde andi Rada a Evropaki (o májuši ando berš 2005) taj o **akčńivo** pláno, sar te žal i **búťi**, pa savi si tejle skirime andi Deklarácija, so sas tejle skirime andi Varšava, taj savo si šutto paša kadi Deklarácija. E nejve vorbi paj **búťi**, sar sas kerdo o **Sťárimasko** pláno paj rrománi šib, si ávri šutte po vebo pi Rada a Evropaki andej akársave lila, ká si i Sekcija paj Rrom taj paj žejne, so trádkeren e vurdonenca.<sup>2</sup>

O Siťárimasko pláno paj rrománi šib lel perdal e vorbi taj sa e Trapti A1, A2, B1, B2 anda SERŠ<sup>3</sup> taj vezetij pe paša kodo a vorbasa, savi šuttas ánde i Rada a Evropaki te žal vorba pa šibako **siťárimo**. I Rada a Evropaki **kerďilas** azír te lel aminti te na avel khonik khantikastar tejle dikhlo, te phenel sako peski vorba taj te na daral te phenel la taj te kerdas variko variso, so naj lášo, musaj te avel ítílime kadej, sar írdemlij. Azír, te žal kadi vorba maj dúr taj sar sas tejle skirime vi andi Deklarácija, so sas tejle skirime andi Varšava, vorbin e ávre themenca andi Evrópa te šaj žan vi voun lenca ande kado ánde taj tejle te skirin pa kado lenca e lila. Ande kadala lila si tejle skirime, sar te vezetin pe e thema, so tejle skirinde kado lil. I Rada a Evropaki kamel te avel lenge mindík ando šejro **hoť** si ame jéjkh identita taj **ečformavi** sokáša. O manuš šaj lel kadej sáma, mír i Rada a Evropaki kamel **naďon** but te ikrel e akársave šiba taj e akársave sokáša te na chasajven. Kamel te **siťáren** pe e šiba te na chasajvel i akársavi šib taj sako te žanel, kon-i ko. Palaj Rada a Evropaki šaj avel amenge maj feder, **haťárasa** jékh ávres maj feder taj e ávera naj musaj te na kamen le taj te daran lendar feri azír, ká si ávera taj vorbin áversar.

O SERŠ **kerďilas** azír te aven kerde **ečformave** plánura, sar te aven **siťárde** e šiba, so sa te **siťon** e šavoura, sar te aven e šavoura zumavkerde, sar mišto **siťile** i šib, sar te aven kerde e šibake **keńvi** taj kadej varisar andi intrego Evrópa.<sup>4</sup> Sar šaj lel o manuš sáma, o SERŠ **čáćes** gindij, **hoť** te avla sa kerdo khetáne, sar so má skirinde, háť sakones avla anda kado hasna. O SERŠ kamel feri te sikavel, sar akársar šaj žutin e thema jékh ávres taj kadej šaj maj feder **haťáren** jékh ávres taj po paluno šaj avel lenge khetáne maj feder.

Kadej varisar sas kerdo vi o **Siťárimasko** pláno paj rrománi šib. Kado pláno **kerďilas** azír, te aven kerde **ečformave** plánura, sar te aven **siťárde** e šiba, taj so sa te **siťon** e šavoura, sar te aven kerde e šibake **keńvi** taj kadej varisar taj sar te aven e šavoura zumavkerde, sar mišto **siťile** i šib andej školi paj intrego Evrópa. Line aminti te avel kado pláno kerdo kadej te šaj **siťon** lestar e šavoura, savenge-j: 3–6 berš, 7–10 berš taj 11–14 berš; taj si kerdo kadej te šaj **siťon** rrománes 1) e šavoura, save khejre či vorbin rrománes, 2) e šavoura, save či žanen kadej mišto te vorbin rrománes vi te šunen, sar lenge deja taj e dada taj e mámi taj e papura vorbin khejre šukáres rrománes, taj 3) e šavoura, save žanen šukáres te vorbin rrománes, no save trobun te **siťon**, sar te len kadi šib perdal, kana **siťon** lasa variso áver (i rrománi šib sar

<sup>1</sup> Ko skirindas tejle o Siťárimasko pláno: o David Little taj i Barbara Lazenby Simpson (o Trinity Kolidž Dublin, o Irsko). E konzultáciji dine: i Miranda Vuolasranta (o Finsko), i Mihaela Zatreanu (i Rrománija), i Angelina Dimiter-Taikon (o Švédó), i Liliana Kovatcheva (i Bulgárija), i Ulli Pawlata (o Bejči), i Helena Sadlilková (i Čechicko ripublika).

<sup>2</sup> [http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/Default\\_en.asp](http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/Default_en.asp)

<sup>3</sup> (O **Společńivo a evropako referenčńivo rámco, sar te siťáras e šiba: o siťárimo**, sar te avel variko zumavkerdo ande kodo, so má **siťilas** taj so má žanel. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

<sup>4</sup> Ibid., o p.1.

siťárimaski šib). O Siťárimasko pláno paj rrománi šib sikavel sar-i áver, kana siťáres i rrománi šib e rrománe šavouren, taj kana siťáres e ávren e ávera šiba pej akársave školi. Te siťol variko i nejvi šib, hát sikavel leske e nejve sokáša, save si e žejnen, ko vorbin kadala šibasa. Kana siťon e rrománe šavoura rrománes, hát sikavel lenge e rrománe šokáša, save má pinžáren taj kamel te žutij le te len pe sama taj te na lažan pe, ká si Rrom.

## SAR SI TE JOUTÁLI NAV PA ŠIBAKO **SIŤÁRIMO** - O SERŠ

Khatar o berš 1970 i Rada a Evropaki vorbij akárká, sar si, te o manuš joutálj pa šibako siťárimo taj sikavel, sar mezin e akársave droma, sar šaj lel pe perdal i šib. Nadón fáro-j te vorbinas pa SERŠ, sar-i kerdo, no šaj phenas pár leste e maj anglune vorbi te haťáren, pa so si taj save si tejle skirime andej šouv odstavecura, save akánik aven:

- A šibasa vorbij feri o manuš: las la perdal mindík te šaj vorbinas jékh ávrenca, sar phenel pe andi lingvistika te keren pe e aktura andi komunikácija. Kadala aktura šaj aven, sar phenen e gáže, ávrutne taj **společenskíva**. Kana vorbinas khetáne e níposa, e pajtásonca taj e gáženca andi **búťi**, kana varikasa **maladúvas** te vorbinas pa varisos anglaj ávera, kana skirinas varikaske o lil, kas mišto pinžáras vaj ko si amenge **tuđo**; kana kamas te lel variko, ko si báro raj/bári ráji, amendar perdal amári vorba taj tejle te skirinas lenge, so gindosajvas pa kako taj kako; kana tejle skirinas amáre **godávera** vorbi pa kodo, so ávri **siťilam** variká vaj so gindam andej **keňvi**. E aktura šaj aven, sar phenel pe andi lingvistika, ándrone taj soukromíva. Kana akársar o manuš variso šaj ginel taj kana variso akársar o manuš šunel; kana kamas varikaske te phenas te **bočátj** amenge ká **nášťik** **maladúvasa** varikasa vaj sar kamas varikasa te vorbinas taj ánglal má gindosajvas, so šaj e ávera amendar phuškerna taj azír gindosajvas, so phenasa lenge palpále soski vorba.
- E aktura a komunikácijake si paj šibake **búťa**, save šaj šinas štár rrígal: i recepca, i produkca, i interakca taj i medijaca. I recepca si, kana variko **haťárel**, so vorbin e ávera vaj so skirin e ávera, no i produkca si, kana variko vorbij vaj variso tejle skirij. I interakca si **atunči**, kana maj cerra dúj žejne, šaj aven vi maj but, vorbin khetáne vaj jékh ávreske skirin te šaj den perdal sako jékh vorba. Taj i medijaca si majnem mindík, kana variko skirij e vorbi, sar phenen pe, andi áver šib vaj kana variko trobuj te phenel varikaske ávreske, ko či žanel te vorbij leska šibasa pa sos vorbij. Sikavel, sar e žejne šaj khetáne vorbin te či žanen kado. Te vorbij o manuš paj interakca taj paj medijaca musaj te vorbij vi paj recepca taj paj produkca. Sa khetáne pasolin paša pe.
- Te šaj keras, sar phenen e gáže, a šibake **búťa** las perdal, sar sako žanel te vorbij kakala taj kakala šibasa. Kecavo manuš pinžárel e vorbi (taj či na na si te žanel pa kodo), žanel sosko-j lengo hango taj žanel, sar so musaj te phenel pe, kana kamel variko te vorbij taj te **haťárel** kadala šibake taj te kerel variko i produkca.
- A šibake **búťa**, te šaj keren pe e aktura a šibake, mindík si, kana si anglá ame e akársave podmínki taj kana **nášťik** keras variso. O SERŠ sikavel, sar šaj šinel pe i šib štár rrígal te sikavel kadej, sar mindejfejljka šaj lel pe perdal i šib: e gáže vorbin paj doméni: e **veřejníva** (andej žejne), e **osobníva** (khejre), e **siťárimaske** taj e **búťake**.
- Paša kado sa musaj te vorbinas vi pa kodo, sar mišto žanas te vorbinas, taj ande kado si ánde, sar so phenen e gáže e sociolingvistickíva taj e pragmatickíva složki: I sociolingvistickívo kompetencija si, sar žal khetáne kodo, so **siťilem**, kodolesa, so žanav te kerav – te žanav paša kodo, kana vorbinav, te vezetina ma paša kakala taj kakala žejne, so vorbin kadala šibasa. I pragmatickívo kompetencija si **atunči**, te si paša la vi i sociolingvistickívo kompetencija, žutij e manušes te žanel mišto te lel perdal kadi šib, kana vorbij varikasa, te del les **dejs**, kana resel les vaj kana žal-tar lestar, vaj te phenel varikaske **bočátin** mange.
- Taj po paluno šaj phenas, **hoť** te keras e aktura a šibake musaj te keras vi e **búťa** taj te na naj **keňníva** musaj te las perdal, sar phenen e gáže, e strategiji te šaj vorbinas, so si andej textura tejle skirime vaj te skirinas e textura taj/vaj te **haťáras**, pa so si kadi produkca.

O SERŠ čí vobij, sar trobundoun te siťáren pe e šiba. No vi kadej sikavel e siťárdonge, sar mezij taj sar lel pe perdal i šib. Kana o manuš siťol e šiba musaj te žanel te lel perdal vi e strategiji khatar i lingvistika te šaj kerel e aktura a šibake. Taj azír kadej gindosajle taj kadej-i vi kerdo o Siťárimasko pláno paj rrománi šib. Taj pala leste, te lela pe perdal kadi šib, hát o siťárimo avla nađon lášo. Taj vi azír trobundoun te keren e šavoura, so siťona kadi šib, e projektura. Kadej e šavoura andaj siťárimaski soba šaj aven maj páše e Rromenge, te phuškeren lendar vaj te keren variso lenca.

## SA E TRAPTI – A1, A2, B1 taj B2 – O SERŠ





Kana variko siťol taj vi siťárel i šib, hát vobij, sar phenen e gáže, pa **horizontálňivo** dimenzija, ká lel pe perdal, sar si te joutálij o manuš pa pesko šibako siťárimo, sar si tejle skirime ando SERŠ. Azír šaj las sáma, sar žal khetáne, so žanel o šavouro te phenel taj te kerel, sar žan khetáne e akársave a šibake **búťa** taj e podmínki taj so naj slobodo te kerel, kana vobij kakala taj kakala šibasa. Ando SERŠ vobij pe vi, sar phenen e gáže, paj **vertikálňivo** dimenzija, savi sikavel šouv Trapti, sar mišto žanel variko i šib, save si šutte andej trín Trapti khetáne A1 taj A2 (žanel variko te phenel taj te vobij dúj trín vorbi); B1 taj B2 (korkouri žanel te vobij má či chasajvel andi vorba); C1 taj C2 ( má zumado-j/zumadi-j, žanel te vobij nađon mišto). Kadala Trapti si tejle skirime andi **kárta**, savi sikavel, sar variko korkouri peske phenel, **hoť** žanel kaki taj kaki šib taj savi o manuš šaj rakhel po papiroši 9. Sa e Trapti šaj len perdal, te kamna te keren a šibake siťárimaske plánura taj so sa siťona e šavoura te kamena te keren e **keňvi** taj kecave ávera fejlura te šaj maj feder siťon e šavoura i šib taj te kamena te žanen, sar te zumavkeren e šavoura, sar mišto siťile i šib. Šaj lel le perdal vi kana kamena te dikhen, sar žal o siťárimo sakone šavoureske, te si les pe kako **keťi čas**, **keťi** trobuj les, taj vi te dikhen, sar e ávera pala kadala Trapti keren e šibake kurzura, e keňvi, sar zumavkeren e šavoura, sar mišto siťile i šib taj sar te keren pe e kvalifikácii.


Sar so má phendam, sar si, te variko joutálij pa pesko šibako siťárimo, hát sikavel, sar si te len pe perdal e strategiji te šaj žanas mišto taj sar pasolij pe, te las perdal e **godávera** vorbi paj lingvistika. Taj pala kado si azír ávri šinde sa e Trapti trine **stupňonca**. O angluno **stupňo** si paj šibake **búťa**: so žanel o šavouro te phenel, te si pi kaki taj kaki Trapta. O SERŠ sikavel mindejfejlíka **stupňura**, save si sa khetáne tranda štár taj sikavel, sar o šavouro **haťárel** a šibake, sar žanel te vobij **jékh ávresa**, te vobij taj te skirij. Sa kado si tejle skirime andi **kárta**, savi sikavel, sar variko korkouri phenel peske, **hoť** žanel kaki taj kaki šib taj savi šaj o manuš rakhel po papiroši ando SERŠ pi **kárta** 2. O dújto **stupňo** si paj strategiji, save šuvas ánde te keras e aktura andi komunikácija, taj pasolij khate vi kodo, kana gindosajvas, sar vorbinasa anglaj ávera vaj so kamaša te na lel khonik sáma, **hoť** variso či žanas. O trito **stupňo** si pa kodo, sar mišto žanas te **haťáras**, te vorbinas, te ginas taj te skirinas: e vorbi, save pinžáras, sar mišto žanas te vorbinas kadej, sar pasolij pe, taj ži ká šaj žas ande kado siťárimo, te žanas te phenas, sar phenel pe kako taj kako, sosko-j lengo hango. Te **haťáras** mišto, pa so si sa e Trapti A1, A2, B1 taj B2, C1 taj C2, musaj te ginas opre taj te **haťáras** sa e vorbi, save si tejle skirime andej kadala trín **stupňura**. O **jékh stupňo** sikavel, pa so si e ávera dúj.

## SAR-I KERDO O SIŤÁRIMASKO PLÁNO PAJ RROMÁNI ŠIB

Kana kerasas o Siťárimasko pláno paj rrománi šib, gindosajlam, **hoť** naj musaj te phenas sako **jékh** vorba, sar variko si te joutálij pa pesko šibako siťárimo, savi tejle skirime-j ando SERŠ. Ame kamasas te keras variso, so **mindár** variko šaj lela perdal te kerla e siťárimaske plánura, te gindona pe, so sa e šavoura **siťona**, te kerna e **keňvi** taj te zumavkerna e šavouren, sar mišto siťile i šib. O maj angluno avla, te žana ando siťárimo e šavourenca maj **dúr**, azír si o pláno kerdo kadej, **hoť** si ánde e štár Trapti anda o SERŠ – A1, A2, B1, B2. O pláno si šindo trín rrígal:

- i. Sa e Trapti A1, A2, B1 taj B2, sar si tejle skirime ando SERŠ.
- ii. Dúj trín vorbi e žejnenge, ko siťárna e šiba taj kerna e keňvi taj kecave ávera fejlura, save žutina e siťárdon ando siťárimo.
- iii. E dešudúj Vorbi paj šibake **búťa**, save si pa Rromimo taj pa kakala ávera dešujékh Vorbi:
  1. Me taj murro nípo
  2. O kher taj soske **búťa** keras ánde
  3. E Rrom
  4. Soske **búťa** keren e Rrom
  5. E **Đejsa** taj e mulatšágura
  6. Andi škola
  7. Pej droma
  8. O techan taj e kirpi

		A1	A2	B1	B2	C1	C2
HAĀĀRAV	Sunav 	HaĀĀrav e vorbi, te pinĀĀrav le naĀon miġto, te si pĀr ma, pa murro nĀpo taj pa sa, so si karing ma, te vorbin e ųejne loukes taj kadej te haĀĀrav le.	HaĀĀrav e vorbi, te si pa kodo, so irdekelij ma (ųaj variko vorbij pĀr ma, pa murro nĀpo, sar variko vaųĀlij, sar variko si varikĀ, sar variko vorbij paj bĀtĀi) ųanav te lav sĀma, pa so si variso, so variko phenel, te phenel i vorba kadej te haĀĀrav les/la.	HaĀĀrav, save si e maj anglune vorbi, te variko miġto vorbij pa kodo, so si andi bĀtĀi, andi ųkola, so kerel, kana mĀ naj les/la, so te kerel taj sa kĀsno-j leske/lake taj kadej varisar. HaĀĀrav pa sos vorbin ando rĀdijouvo vaj andi televiza, te si pa kodo, so sako đejns pecisajvel varikĀ vaj te si pa kodo, so tecij mange, te kerav te vorbij variko loukes taj kadej te haĀĀrav les/la.	HaĀĀrav, kana variko vorbij butĀjik anglaj Āvera, taj ųanav te lav sĀma, pa sos vorbin e ųejne, kana phenen jĕkh Āvreske, so gindon pe pa kako taj kako, te pinĀĀrav naĀon miġto i vorba, pa sos vorbin kadala ųejne. HaĀĀrav majnem sa, so ųal andi televiza, te vorbin khote pa kodo, pa sos vorbin e ųejne pi vulica. HaĀĀrav, pa sos ųan majnem sa e kinura te vorbin khote ųukĀres, sar pasolij pe.	HaĀĀrav naĀon ųukĀres, kana variko vorbij butĀjik anglaj Āvera, vi te Āi vorbij kadej, sar pasolij pe taj vorbij kadej te na lel les/la khonik sĀma, so kamel te phenel. HaĀĀrav sako vorba, so si andi televiza taj pa sos ųan e kinura.	HaĀĀrav naĀon ųukĀres sako vorba, te vorbij variko pa akĀrso vaj vi te vorbij variko andi televiza vaj ando rĀdijouvo. HaĀĀrav vi, kana vorbij variko, ko vorbij kadej, sar siĀĀrdas les/la taj vorbijas pĕr leste/late decignĀrtur leski/laki đej. HaĀĀrav les/la, te si ma kuĀĀn Āaso te lav opre, sar vorbij vi atunĀi, te vorbij friųųibe taj te phenel varisave vorbi Āversar, sar Āi sim sikhlo/i.
	Ginav 	HaĀĀrav te ginav, sar variko buųol, te pinĀĀrav les/la naĀon miġto taj haĀĀrav e vorbi, te si skirime varikĀ dĀj trĀn vorbi, save pinĀĀrav naĀon miġto, te si varikĀ pej tĀbli vaj pej plagĀtura vaj andej katalogura.	ųanav te ginav dĀj trĀn vorbi ando texto. ųanav te rodav mange Āvri kaki taj kaki vorba varikĀ andej inzerĀtura, letĀkura, lila, kĀ si skirime, sosko techan ųaj manges tuke taj andej lila, kĀ si skirime, kana ųala kako taj kako vonato. HaĀĀrav dĀj trĀn vorbi, pa so si o lil, savo variko biųavel feri mange.	HaĀĀrav te ginav e textura, kĀ si sa e vorbi, save dolmut lem perdal, kana vorbinav e Āvrenca pi vulica vaj save si pa murri bĀtĀi. HaĀĀrav, sar mezijas variso, so pecisajlas, taj sar-i varikaske, vaj so kamoun variko te avel les, te si pa kado skirime andej lila, save variko biųavel varikaske.	HaĀĀrav te ginav, pa sos si e ĀlĀnkura taj e Āvera vorbi, kĀ skirij pe paj bajura, save si aĀejns andi luma taj kĀ kodola, so skirin pa kado, phenen, so gindon pe pa kado. HaĀĀrav e vorbi te ginav i aĀejnsutni prĀza.	ųanav naĀon ųukĀres te ginav, pa so si e faktografickiva textura taj e textura andaj beletrija taj ųanav te lav sĀma, sar sako texto si skirime Āversar taj sar tecij mange kado. ųanav te ginav e textura, save skirin e goĀvera manuųa, taj vi kecavo, ko skirij, sar te kerav varisosa vi atunĀi, te si pa Āver oboųi, pa savo Āi ųanav khanĀi.	ųanav naĀon ųukĀres te ginav e akĀrsave keĀvi, e lila, e novini vi kecave, save si naĀon phĀre (ųaj aven kadala: i keĀva, kĀ si skirime, sar so te keras, te kamas te keras varisosa, e ĀlĀnkura, save skirin e goĀvera manuųa, e keĀvi – i ųukĀr literĀtura.
VORBINAV	Vorbinav jĕkh Āvresa 	ųanav te vorbinav jĕkh Āvresa, te phenel mange inke jekhvar, so phendas mange, loukes vaj te phenel i vorba Āversar taj te ųutij ma, so kamav te phenav leske/lake. ųanav te phuųav dĀj trĀn vorbi taj te phenav palpĀle vorba, ko phuųel mandar, dĀj trĀn vorbi, te si pa kodo, so trobuj ma, te ųaj trajinav vaj te si pa variso, so pinĀĀrav naĀon miġto.	ųanav te vorbinav jĕkh Āvresa dĀj trĀn vorbi pa variso, so pinĀĀrav naĀon miġto, vaj paj bĀtĀa. ųanav te vorbinav jĕkh Āvresa dĀj trĀn vorbi, te sim varikĀ, no Āi ųanav inke te vorbinav kadej te ųanav te ikrav i vorba maj dĀr.	ųanav te vorbinav jĕkh Āvresa te vorbinav taj sim khote, kĀ vorbij pe kadala ųibasa. ųanav te haminav ma andi vorba, kana variko vorbij pa varisos, so pinĀĀrav naĀon miġto taj pa sos terĕjĀn, te ųanav maj but vaj si pa kodo, so pecisajvel e ųejneske sako đejns (ųaj vorbij pa murro nĀpo, paj koĀĀnkura, paj bĀtĀi, sar si variko pej droma taj so vorta akĀnik varikĀ pecisajlas).	ųanav ųukĀres te vorbinav pa akĀrso jĕkh Āvrenca, so vorbin vorbinde pĕr le decignĀrtur lenge deja. ųanav te haminav ma andej vorbi, te vorbij pe pa variso, so pinĀĀrav naĀon miġto, ųanav te phenav murri vorba taj te phenav vi, mir kadej gindoj ma.	ųanav naĀon ųukĀres te vorbinav jĕkh Āvrenca. AkĀrkĀ sim, ųanav te vorbinav friųųibe taj miġto. ųanav mindĀr te phenav, so gindoj ma pa kako taj kako taj miġto te vorbinav pala varikas, ko sas anglĀ ma.	ųanav te haminav ma andi vorba, kana e ųejne khetĀne pa akĀrso vorbin. ųanav naĀon miġto, sar pasolij pe, te vorbinav e akĀrsave ųejnenca, ųanav te lav perdal e goĀvera vorbi andaj gramatika. ųanav te vorbinav, sar te avilemas ĀĀĀo RromĀĀĀi RromĀi. Te Āi ųanav te phenav variso, ųanav te phenav i vorba Āversar kadej te na lel kado khonik sĀma.
	Vorbinav 	ųanav te phenav, sar mezij o tĀjo, kĀ beųav taj sar mezin e ųejne, save pinĀĀrav.	ųanav te lav perdal e vorbi te ųaj phenav, sar mezij murro nĀpo taj e Āvera ųejne, sar trajij pe, sar-i variko Āvri siĀĀrdo, taj paj bĀtĀi, savi kerav vaj kerous.	ųanav te lav perdal e vorbi te ųaj phenav, sar mezij variso, so pecisajlas taj so lem anda kado ando ųejro, ųanav te phenav, so dikhlem sĀnende taj so kamous te avel ma vaj so kamous te kerav. ųanav te phenav murri vorba taj ųanav te phenav dĀj trĀn vorbi, mir kadej gindoj ma. ųanav te phenav variso, kĀ si a vorba vi tivvo taj vi Āgor, vaj te phenav, pa so si i keĀva vaj pa so si o kino taj ųanav te phenav, so gindoj ma pa kado.	ųanav te vorbinav jĕkh Āvrenca pa akĀrso, te si pa koĀo, so tecij mange te kerav. ųanav te phenav murri vorba, te phuųel mandar variko, so gindoj ma paj bajura, save si aĀejns, taj ųanav te phenav, so avla miġto taj so Āi avla miġto, te kerasa kadej taj kadej.	ųanav te phenav miġto taj sako eĀeųųo vorba paj phĀre vorbi taj ųanav vi te phenav paj Āvera vorbi, save pasolin barim kuĀĀn paųaj e phĀre vorbi taj ųanav, te ųal pa kado i vorba maj dĀr taj ųanav te phenav po paluno variso ųukĀr.	ųanav naĀon ųukĀres te phenav, sar mezij variso vaj mir-i kadej. ųanav te vorbinav akĀrsar taj naĀon miġto te ųutij kodo e ųejnen te len sĀma, save si e maj anglune vorbi taj te ųutij le te na bistren le.

<b>SKIRINAV</b>	Skirinaŵ 	Žanav te skirinaŵ dúj trín vorbi po pohledo khoutar, ká simas. Žanav te skirinaŵ ávri e lila pár ma – murro ánav, ko sim taj ká bešav, te sim po hoteli taj kamav khate te°muken ma khate te sovav.	Žanav te skirinaŵ dúj trín vorbi pa variso, so trobuj ma te šaj trajinaŵ. Žanav te skirinaŵ dúj trín vorbi ando lil pár ma, sar varikaske vaj varisoske najisárav.	Žanav te skirinaŵ dúj trín vorbi pa kodo, so pinžárav vaj so iirdekelij ma. Žanav te skiriv e lila pa kodo, so sa pecisajvel mange taj so sa lem mange pa kado ando šejro.	Žanav te skirinaŵ šukáres pa akárso, so tecij mange te kerav. Žanav te skirinaŵ pa varisos, žanav te dav perdal e vorbi, te phenav, mír-i láši kaki taj kaki vorba vaj mír naj láši. Te skirinaŵ o lil, žanav te skirinaŵ, mír kamav, kana variso pecisajvel mange, taj šaj lav apal pa kado variso ando šejro.	Žanav mišto te skirinaŵ varikaske, so kamav te phenav taj te phenav sako ešešo vorba, mír kadej gindoj ma. Žanav te skirinaŵ pa sa andej lila vaj pa variso áver, pa so si pháro te skirij pe. Žanav te skirinaŵ, sar me kamav kadej te pasolij e akárkaske, ko ginla kado taj kaske si kado skirime.	Žanav te skirinaŵ o texto te avel šukár. Žanav te skirinaŵ e pháre lila vaj variso áver vaj e článkura kadej te žan e vorbi pala jékh ávres, sar pasolij pe, te hařären lenge sako, ko ginla le taj te žutin le te na bistren, save si khate tejle skirime e maj anglune vorbi. Žanav te skirinaŵ e rezumé taj e recenzi paj búřa, save skirinde e gořavera manuša vaj e manuša, so skirin e keřvi.
-----------------	---	---	--	--	---	---	---

© I Rada a Evropaki

9. O časo, o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend taj sar-i adějs

10. E vejša taj e mál taj e valádatura

11. E koňičkura taj e umeňa

Sako jékh Vorba sikavel 1. sosko-j e šavourenko **kivančágo** vaj sar kamna te **siťon** rrománes taj 2. save Vorbi andaj dešudúj tecin lenge taj ande save kamen te hamin pe te keren variso. Sako Vorba kezdiť kadeť, **hoť** sikavel, sar šaj kerel variko pa kaki taj kaki Vorba **búťi** andi **siťárimaski** soba, taj apal khote šaj o manuš rakhel papiroši, ká si teťle skirime o **kontrolňivo** seznamo, ká si teťle skirime „so má žanav“ te phenav andeť sa e Trapti kadeť, **hoť** o šavouro šaj kerel pala le sa e šibake **búťa**.

Kado drom, savo si sikado ando SERŠ, si **naďon** nejvo, sar šaj **siťáren** pe e šiba. Sikavel maj but sar variká áverte, sar sa khetáne paša pe pasolij –, so sa e šavoura **siťona** taj so **siťona** taj sar avna zumavkerde, sar mišto **siťile** i šib. Sako vorba, savi si teťle skirime tela sako Trapta, šaj avel lini perdal, te kamasa te gindosajvas, so te avel gáta, šaj aven line perdal, te kamasa te phenas, so trobuj te **siťáras** taj so trobuj te žanen e šavoura, te keresa kako taj kako taj šaj sikavel amenge o drom te zumavkerasa e šavoura, sar mišto **siťile** i šib. Si te keras a šibake **búťa** taj te **siťáras** kadeť te šaj len kadi šib akárkana, kana kamna e šavoura e ávrenca kadala šibasa te vorbin, feri kadeť šaj phenas, **hoť** o **siťárimo** žala lenge mišto. Pi áver rrig šaj phenas te phenna penge e šavoura, so te avel gáta, te **siťona** kako taj kako, sikavas lenge kadeť, so sa **siťona** taj sar avna zumavkerde, sar mišto **siťile** i šib. **Decigňártur** žanas majnem mindík, so trobuj te keras variso mišto, taj kana má či sam šavoura, či žanas varikana te phenas, sar te mezij variso, so trobuj ame ando **siťárimo** taj či na žanas varikana te las perdal e **goďavera** vorbi paj lingvistika. Te trobuj te phenas dúť trín vorbi po paluno - sako si te joutáljij pa pesko šibako **siťárimo**, sar-i teťle skirime ando SERŠ, savo sikavel amenge, **hoť** kamel te hamij pe o šavouro ando **siťárimo**, kana e ávera **siťáren** les i šib. Ande kado šaj žutij les o Evropako a Šibako Portfólijo, savo sikavel e šavoureske, so sa má trobuj te žanel, taj kadeť te phenel leske, so inke trobuj maj feder te **siťol** te lel sáma, sar žal leske o **siťárimo** taj sar mišto žanel kako taj kako.

## SAR TE LAS PERDAL O **SIťÁRIMASKO** PLÁNO PAJ ROMÁNI ŠIB

O **Siťárimasko** pláno paj rrománi šib či sikavel sa, so trobun te **siťon** e šavoura. Kado šaj lel má o manuš sáma, kana ginel, sar bušol kado pláno čečicka. O **Siťárimasko** pláno si pláno, khatar šaj lel perdal o manuš feri, so kamel te gindoj pe, so sa kamel te **siťárel**, so lela pesa andi **siťárimaski** soba, te **siťárla** e šavouren, sar zumavkerla e šavouren, sar mišto **siťile** i šib taj kadeť varisar. Keras kadeť, **hoť** žanas, kon-i e šavoura, **kettěberšenge-j** taj sar žanen mišto rrománes. Paša kado žanas, **kettěivar** **siťárla** pe i rrománi šib andi škola tela 'k kurko taj **kettěi** berš. Taj te žanas kado sa, šaj las perdal o **Siťárimasko** pláno paj rrománi šib te keras kadeť o pláno, sar **siťárla** pe kadi šib andi škola:

- Sa e Trapti A1, A2, B1 taj B2, save si teťle skirime ande kado **Siťárimasko** pláno paj rrománi šib šaj las perdal, te kamasa te žanas, sar mišto žanen te vorbin e šavoura rrománes, kana kezdiť o **siťárdo/i** **siťárdi** te **siťárel** i rrománi šib taj ži ká kamas te žan e šavoura, pe savi Trapta te avna po paluno e **siťárimasa**. Musaj te **haťáras** taj te las perdal, te kamasa te žas e šavourenca pi áver Trapta, musaj i Trapta, savi si anglá la, te žanen **naďon** mišto. Naj mišto te kamas e šavourendar te žan ži pi Trapta B1, te si le feri **kettěi** časo te šaj žan feri ži pi Trapta A2. Musaj te las aminti, kana **siťárasa** i šib, te žanas, **kettěenge-j** e šavoura. Te si **naďon** terne e

šavoura, naj musaj te avel angluno te žanen te ginen taj te skirin. Ká kecave šavoura avla angluno te vorbin taj te skirin, te kamas te avel i rrománi šib lini perdal sar šib, savasa šaj **siŕon** vi e ávera predmetura.

- Te kamas te keras, pa sos sa **siŕona** e šavoura, šaj las perdal e dešudúj Vorbi, sar már pár le vorbindam. Te gindosajvasa, sar kera o programo, savo žala vi pi angluni taj vi pi dújto trapta, taj te či žanen amáre šavoura rrománes, šaj gindosajvas, mišto avlas, te las perdal sa e dešudúj Vorbi. No vi kadej kamas te žanen e šavoura mišto te vorbin rrománes kadej, sar so žanna pa lenge sokáša. No musaj te na bistras, te avna e šavoura pi trapta A1, či ginna taj či skirina kadej but, maj but halgatina taj vorbina. Pi áver rrig, te si amáro programo kerdo e šavourenge, save khejre vorbin rrománes, mišto aviloun, te las perdal feri varisave Vorbi, taj te **siŕaras** le, sar te lel pe perdal kadi šib, te vorbinasa pa **siŕarimo**.
- Taj khate šaj dikhas, sar **čáčes** žanen te vorbin e šavoura rrománes, te dikhasa pej **kontrolníva** seznamura, save si paj Vorbi taj paj šibake **búŕa**, save kamas te las perdal. Vorbij kako taj kako šavouro kadej, sar si skirime ande kadala seznamura, taj so kamas vi ame? Te naj kadej, so musaj te keras?
- E **siŕarde**, save si ávri válastime te keren kado programo, trobuja te žutij le variko ande kado. Mišto aviloun, te del o ministerstvo vaj varisosko áver **úřado** louve te šaj avel ávri dini a šibaki **keňva**. Te gindosajvasa, sar trobundoun te avel kerdi i **keňva** šaj dikhas andi angluni sekcija ando **Siŕarimasko** pláno paj rrománi šib taj te ginas sa e Trapti A1, A2, B1 taj B2. Musaj te dikhas sar-i amáre šavoura phúre taj save Vorbi ávri válastindam te šaj keras sa pala amáro, sar kamas ame no kadej, **hoť** musaj te phenas soske nejve vorbi **siŕona** taj soski **siŕona** i gramatika te žan ži pi Trapta, pe savi kamas te žan. Šaj las perdal vi e **kontrolníva** seznamura te válastinasa e Vorbi, save lasa perdal te **siŕarasa** e šavoura taj te kamas te keras variso, so žutija ame ando **siŕarimo** taj te gindosajvasa, soske **búŕa** kera e šavourenca.
- Šaj gindosajvas, kera vaj či kera o Evropako a Šibako Portfólijo, te pasolij šavoureske, savo si **keťŕe-** taj **keťŕeberšengo** taj trobuj les kako taj kado.<sup>5</sup> E anglune **kontrolníva** seznamura, save žutin e šavouren te žanen te phenen penge, so kamel te avel lenge kíso, te dikhen, sar žal lenge o **siŕarimo**, taj te phenen penge, sar-i ande kado láše, šaj aven line khatar o **Siŕarimasko** pláno paj rrománi šib khote, sar si skirime „so žanen“. Te má line penge e šavoura perdal o Evropako a Šibako Portfólijo, savo-j le ando áver predmeti, ká **siŕon** má áver šib, šaj šon khate páše e **kontrolníva** seznamura taj e ávera papiroša, save si paj rrománi šib.
- Šaj las perdal e vorbi, save si tejle skirime ando **Siŕarimasko** pláno paj rrománi šib, te gindosajvasa, sar kamas te zumavkeras e šavouren, sar mišto **siŕile** i šib taj soske **búŕa** azir dasa le te keren.

---

<sup>5</sup> Viz G. Schneider a P. Lenz, A Evropako a Šibako Portfólijo – i **keňva**, ko kerla a šibake programura, ando Štrasburko: i Rada a Evropaki, ando berš 2001; o D. Little taj i R. Perclová, a Evropako a Šibako Portfólijo – e **siŕardengi keňva**, ando Štrasburko: i Rada a Evropaki, ando berš 2001.



## O SIŤÁRIMASKO PLÁNO

### SA E TRAPTI A1, A2, B1 TAJ B2, SAVE SI TEJLE SKIRIME ANDO SERŠ

Kadala sa e Trapti, pa save vorbinasa maj dúr, si ando Siťárimasko pláno paj rrománi šib taj si line anda SERŠ. Kodola, so lena perdal kado Siťárimasko pláno paj rrománi šib, ká si tejle skirime sa pa sa e Trapti, trobundoun te dikhen andej leste mindík, te či avna bistošša, pa savi Trapta vorbij pe vi te si pár la skirime telaj kakala taj kakala Trapti taj andej kontrolníva seznamura.

Te si e šavoura pi Trapta A1, žanen te vorbin dúj trín vorbi, te phušen taj te phenen palpále vorba, ko phušel lendar dúj trín vorbi pár le, ká bešen, paj žejne, save pinžáren, taj paj fejlura, save si le. Žanen te phenen, so trobuj le, vaj te phenen peski vorba, te vorbij pe pa variso, so pinžáren nadon mišto. Či bízín pe feri ande kodo, so siťáren le<sup>6</sup>. Šaj phenas hát, hoť i Trapta A1, savi si andej Trapti i angluni, sikavel, sar e šavoura bírin te šon khetáne kodo, so siťon kodolesa, so bírin te šon ánde voun. Po paluno šaj phenas, hoť sako šavouro vorbij pala pesko, sar bírij.

Te si e šavoura pi Trapta A1 taj vorta variso šunen, hát len sáma taj haťáren e vorbi, save si ánde pinžárde, taj žanen te len sáma taj te haťáren vi dúj trín vorbi, save si majnem sa pa lengo trajo taj pa tájo karing bešen, no feri atunči, te kodo, ko vorta vorbij, vorbij kadej, te haťáren les/la taj te vorbij loukes. Te ginen e šavoura, žanen te len sáma, taj te haťáren, sar variso bušol, pa sos si e vorbi, taj žanen te len sáma taj te haťáren dúj trín vorbi. Žanen má te hamin pe andi vorba, kana variko vorbij, žanen te phušen dúj trín vorbi taj te

---

<sup>6</sup> O *Společnívo a evropako referenčnívo rámco, sar te siťáras e šiba*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, o p. 33.

phenen palpále vorba, ko phuškerel lendar pa kado, no e ávera musaj te vorbin loukes taj, te si musaj, si te phenen i vorba inke jekhvar vaj te phenen la áversar te šaj **haťáren** la. Te vorbin e šavoura, žanen te phenen dúj trín vorbi, ká bešen taj kas pinžáren, žanen te skirin dúj trín vorbi (o pohledo, sar mezij o fenkípo) taj te skirin ávri e papíroša pár pe. Te si e šavoura **naďon** cigne, hát naj musaj te skirin kadej but. Žanen te skirin e vorbi tejle paj tábla taj te phenen, sar bušon e fejlura, so si pej fenkípura. Te kamna e šavoura te vorbin forotába, šaj len sáma taj te len perdal, te si pi Trapta A1 feri dúj trín vorbi andaj gramatika. Žanen te šon khetáne dúj trín vorbi, sar pasolin.

Pi Trapta A2 žanen e šavoura te den **dějs**, kana varikas resen taj kana žan-tar, žanen te phenen varikaske pe ánaves, te phušen e ávrendar, sar-i lenge, taj te phenen, so gindon pe pa híro, savo šunde. Žanen te phenen dúj trín vorbi, kana si variká, ká e ávera vorbin; žanen te phušen taj te phenen palpále vorba, ko phušel lendar, paj **búti** taj so keren, kana naj má so te keren, taj sa kíso-j lenge; žanen te phenen palpále vorba, kana variko kharel le peste khejre; žanen te vorbin jejkh ávrenca, so trobuj te keren taj ká musaj te žan; žanen te **maladón** varikasa taj žanen te phenen e ávreske, ká taj kana; žanen te den varikas taj te len varikastar variso. Ande kadi Trapta šaj rakhes vi kecave vorbi, save si pa kodo, sar **maladós** e žejnenca: žanen te vorbin, te si andej bolti, pi poušta, vaj andi banka; žanen te cirđen e vorbi, sar-i variko pej droma; žanen te žan po autobusi, pi mašina taj po taxiko; žanen te phušen varikastar dúj trín vorbi; žanen te phušen, sar žal pe katka taj katka taj žanen te phenen varikaske, sar te žal katka taj katka taj žanen te kinen peske o **jedó**; žanen te mangel penge variso, te si variká andi bolta vaj te keren leske/lake variso taj žanel vouj korkouri te del le perdal varikaske (e **búťa**).<sup>7</sup> Te si o šavouro maškar e Trapti A2 taj B1, hát má e ávrenca maj but vorbij; te žutij les/la ande kado e ávera, save len perdal, **hoť** inke či žanel kadej mišto te vorbij.

Te si e šavoura pi Trapta A2, hát **haťáren** e vorbi, save majnem sako **dějs** taj butivar pala jékh ávres šunen, te si kadala vorbi pa varisos, so sikavel variso báro, mír e šavoura line le perdal; **haťáren**, kana variko phenel dúj trín vorbi. Te ginen, hát **haťáren** dúj trín vorbi taj žanen te roden ando texto e vorbi, save má ánglal **siťile** taj žanenas, **hoť** khote avna, taj paša kodo či **haťáren** sako jékha vorbake (te skirij variko tejle variso e ávrenge te žanen pa varisos vaj so te kerel variko). Te vorbin jejkh ávrenca, žanen te keren e **keňńíva búťa** ká jéjkh ávreske phenen variso taj žanen te vorbin varikasa dúj trín vorbi, kana varikasa **maladón** variká, ká si. Te vorbin, žanen te len perdal e akársave vorbi, te šaj phenen dúj trín vorbi, sar mezin lenge nípura taj e ávera žejne anda lengo tájo, sar mezij o tájo, ká bešen, ká trajin, ká phiren andi škola taj so tecij lenge maj but te keren. Žanen te skirin dúj trín vorbi vaj te phenen variso varikaske taj žanen te skirin dúj trín vorbi andej lila, kas pinžáren. Te kamen e šavoura te vorbin forotába taj te si pi Trapta A2, hát žanen te len perdal, kana vorbin e maj anglune vorbi andaj gramatika, sar te šon khetáne e vorbi, te **haťáren** e ávera, so phenen taj žanen te len perdal e vorbi, save **siťile** te phenen dúj trín vorbi pa variso, so keren e žejne sako **dějs**. Pinžáren dosta vorbi te šaj vorbin e ávrenca, te kamen variso, taj žanen te šon khetáne e vorbi, sar pasolin. Žanen te len perdal e **godávera** vorbi andaj gramatika, kana vorbin, no vi kadej keren douš, kana vorbin. Lengi vorba inke naj úži.

Te si variko pi Trapta B1, hát sar te aviloun variká andej thema, ká vorbin kadala šibasa. Pa kadi Trapta šaj phenas kako: Kecavo žejno, savo si pi kadi Trapta, žanel te ikrel i vorba, kana vorbij varikasa, taj žanel, so kamel te phenel, akárká si. **Haťárel**, save si e maj anglune vorbi, te vorbin e žejne butájik taj si pár leste/late, no feri **atunči**, kana vorbij pe kadej, sar pasolij pe taj sar-i mišto taj te si e vorben lášo hango; žanel te phenel peski vorba vaj žanel te phušel e ávrendar, so gindon pe pa kako taj kako fejlo, te vorbij varikasa andaj pajtáša; žanel te phenel i maj angluni vorba pa varisos te avel la vi tivo taj vi ágor; žanel te lel perdal mindenfejlika vorbi, sar trobuj les/la te šaj phenel, so kamel, e ávrenge; žanel te vezetij varikas andi vorba vaj kana e žejne sa khetáne vorbin, no varikana šaj avel pháro te žal andi vorba maj dúr, te kamel o šavouro te phenel i vorba, sar **tordól**; žanel šukáres te vorbij no e ávera len les/la sáma, te

---

<sup>7</sup> Ibid, e p. 33-34.

vorbij butájik, hoť gindosajvel, sar te phenel variso mišto, sar pasolij pe. Pi áver rrig žanel mindár te kerel páča, te si les/la e bajura; žanel te vezetij pe, te pecisajvel leske/lake variso, so či pecisajvel e manušeske sako d'ejš, te si ando autobusi, pi mašina vaj ando metro vaj andi tramvajka; žanel te phírel pala sa, so trobuj te járalij, ká i cestovka, te trobuj te žal variká vaj te žal variká taj khonik ande kado či žutij les/la; žanel te kezdiť te vorbij varikasa pa variso, so pinžárel; žanel te mothol varikas ánde, te či tecij leske/lake variso; žanel, kana vorbij e ávresa, te kezdiť te vorbij pa ávres, no šaj vorbij pa kodo feri atunči, te žanel vi o áver žejno te vorbij pa kodo bistoššo; žanel te phušel varikastar, so phendas, te phenel leske/lake inke jekhvar, ká či haťárdas les/la anglunes, kana vorbijas.<sup>8</sup> Te si e šavoura maškar e Trapti B1 taj B2, žanen te vorbin jékh ávresa pa akárso.

Te šunen e šavoura variso taj te si pi Trapta B1, hát haťáren, save si e maj anglune vorbi, te vorbij variko šukáres kadej, sar pasolij pe, taj te vorbij pa varisos, so pinžáren taj sosa maladon sako d'ejš; žanen te halgatin taj te haťáren o rádijouvo taj te dikhen taj te haťáren i televiza, no feri atunči, te vorbij variko loukes taj kadej te haťáren le. Te ginen, haťáren e textonge, ká si tejle skirime, sar mezijas variso, so pecisajlas taj so pecisajvel e manušeske sako d'ejš; haťáren vi, kana variko phenel lenge, sar-i lenge taj sosko-j lengo kivančágo, te skirin variko lenge e lila. Kana vorbin jékh ávresa, žanen te vorbin taj či na gindon pe ánglal, so taj sar vorbina pa akárso, so írdekeliť le, so tecij lenge te keren; žanen te vezetin pe, kana vorbin e žejnenca, save vorbin kadej, sar siťárde sas taj decigňártur vorbinas pér le lenge deja. Kana vorbin, žanen te šon khetáne sa e vorbi, save pinžáren, te šaj phenen variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, taj te phenen, sar variso mezij, taj žanen te phenen peski vorba e ávrenge taj vi mír kadej gindon pe taj žanen te phenen, so bízín pe te keren. Žanen te skirin dúj trín vorbi pa akárso, so nadon mišto pinžáren vaj žanen te skirin dúj trín vorbi pár pe. Žanen te skirin varikaske, kas pinžáren, so pecisajlas lenge taj so line penge anda kado ando šejro. Te kamen e šavoura te vorbin forotába taj te si pi Trapta B1, hát már nadon mišto šaj vorbin e ávrenca, te haťáren le taj pinžáren e akársave vorbi, save len perdal sako d'ejš, kana e ávrenca vorbin pa akárso, so nadon mišto pinžáren. Žanen mišto te len perdal e godávera vorbi andaj gramatika, kana vorbin e ávrenca.

I Trapta B2 si nejvi Trapta, savi si maj bári sar i Trapta B1. Kadej sar si maj bári i Trapta B1 a Traptatar A2. Ko si pe kadi Trapta, hát žanel te vorbij mišto, sar te aviloun pe dopaš dromes. Te dikhel o manuš, sar phenel pe kadi vorba anglicka, hát šaj lel sáma, hoť o šavouro loukes žal kadala Traptasa opre, taj paša kodo lel sáma, hoť má si variká taj e fejlura mezin áversar, sar kana sas po angluno drom. Šaj dikhel akánik karing pe má áversar. Kado mišto pasolij, sar si tejle skirime ande kado pláno paša kadi Trapta. E vorbi, save si ánde ande kadi Trapta, si tista ávera e ávrendar. Pi jejkh rrig žanel te phenel, so gindoj pe pa kako taj kako taj paša kado žanel vi te phenel mišto, mír kadej gindoj pe; žanel te phenel, so gindoj pe paj bajura, save si ad'ejš taj te phenel, soski hasna-j e manušes, te žal kadale dromesa taj soski hasna naj les, kana žal o manuš e ávre dromesa; žanel te phenel pala jékh ávres e akársave vorbi, te šaj len sáma e ávera, hoť čáčimo-j les/la; žanel te kerel kadej, te žal i vorba maj dúr, taj te phenel, mír ikrel paša kaki taj kaki vorba taj savi vorba či tecij leske/lake taj pala savi našťik tordól; žanel te phenel, pa sos sas o bajo, taj žanel te phenel, so musaj te kerel i áver rrig te cirdel tejle anda kodo, so mangel; žanel te gindoj pe, mír-i variso kadej taj kadej taj so šaj avel anda kado ávri; žanel te vorbij jékh ávrenca khote, ká pinžáren kodo than mišto, taj žanel te phenel, savi vorba naj godáver taj láši taj mír; žanel nadon mišto te phenel peski vorba; žanel te ginel ávri sa, so šaj kerel taj te válastij, savo drom avla maj lášo; žanel te phenel e ávrenge, so taj sar šaj aviloun, taj žanel vi te vorbij pa kodo. Pi áver rrig intrego kadi Trapta sikavel dúj nejve fejlura. Kecavo šavouro, savo si pi kadi Trapta, žanel maj but te hamij pe andi vorba, kana e ávera vorbin khetáne kadej, hoť má naj musaj te dikhel pe tejle anglaj ávera peska vorbasa: žanel te vorbij, sar te aviloun čáčo Rrom, haťárel sako jékh vorba vi khote, ká si i lárma. Žanel te kezdiť te vorbij e ávrenca; žanel te lel o muj taj vi žanel te tordárel i vorba te si musaj vi te naj musaj, mindík te kerel kado, sar pasolij pe šukáres. Žanel te lel perdal e vorbi, save žutin

---

<sup>8</sup> O *Společnívo a evropako referenčnívo rámco*, sar te siťáras e šiba, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, o p. 34.

les ande kodo, te gindoj pe, so phenla, te žal i vorba so maj butájik. (pe kado pháres phenes variso palpále); žanel te vorbij sar trobuj e žejnencia, so vorbin kadej, sar **siťárdas** le taj **decigňártur** vorbinas pér le lenge deja kadej, **hoť** khonik či lel sáma, **hoť** variso či žanel te phenel; žanel **mindár** te kezdiť te vorbin pa variso áver, te kezdiť e ávera variso áver te vorbin; žanel te vorbij, so trobuj te šunel i áver rrig vorta akánik, taj te vorbij khetáne e žejnencia, so vorbin kadej, sar **siťárde** sas taj **decigňártur** vorbinas pér le lenge deja. Paša kodo khonik či dikhel tejle jéjkh ávres. Jéjkh ávres ikren kadej, sar pasolij pe. O dújto nejvo fejlo si pa kodo, sar-i gáta te vorbij: žanel te rakhel i douš taj žanel te phenel i vorba apal mišto, kana vorbij; žanel te ikrel ande pesko šejro e douš, save kerel, kana vorbij e ávrenca taj save „tecin leske/lake“, taj žanel te lel aminti te na kerel le inke jekhvar; žanel te phenel inke jekhvar variso, te phendas variso **čorres**, te lel le sáma. Žanel te gindoj pe, so-j musaj te phenel e ávrenge taj sar phenla kadi vorba taj paša kodo te lel sáma, **hoť** avla vaj či avla mišto te šunel kaki taj kaki vorba kako taj kako žejno.<sup>9</sup>

Te si e šavoura pi Trapta B2 taj šunen variso, hát **haťáren**, kana variko vorbij butájik taj i vorba dosta phári-j, azír **haťáren** feri **atunči**, te si i vorba ánde pinžardi; **haťáren** majnem mindík, kana žal variso ando rádijouvo taj andi televiza taj te vorbin khote **kuťin** áversar, sar voun žanen, no feri **atunči**, te žanen pa kado ánglal. Te ginen e šavoura variso, **haťáren**, pa sos si e vorbi, so gindon pe e žejne, so tejle skirinde le, taj **haťáren**, pa sos si vi i **adejsutni literárňivo** próza. Žanen te vorbin jéjkh ávresa mišto taj žanen te hamin pe andi vorba. Te si musaj te vorbin e žejnencia, so vorbin kadej, sar **siťárde** le taj **decigňártur** vorbinas pér le lenge deja, hát naj kado bajo. Te vorbin, žanen te phenen sa, sar variso mezijas, žanen te phenen pengi vorba, žanen te phenen dúj trín vorbi, so gindosajven e ávera pa kako taj kako taj žanen te len sáma, soski-j hasna varikas, te kerla kako taj kako, vaj soski hasna naj, te kerla variko kako taj kako. Žanen te skirin sako **edeššo** vorba pa akárso. Žanen te vorbin e ávrenca kadej te žal i vorba maj dúr taj te phenen, mír-i variso kadej vaj naj kadej; žanen te phenen sako **edeššo** vorba taj te phenen, so pecisajlas lenge báro. Te kamen e šavoura te vorbin forotába taj te si pi Trapta B2, hát má žanen mišto te vorbin, má šaj phenen úži vorba, sar mezij variso, taj te phenen, so gindon pe pa kado. Ká má žanen te len perdal e akársave vorbi, hát žanen te phenen varikaske vorba pa kako taj kako taj te phenen, so tecij lenge te keren. **Nadón** mišto má žanen te len perdal e **godávera** vorbi andaj gramatika kadej, te avel leski vorba úži taj te **haťáren** le, pa sos vorbin. Te keren varisoske douš, kana vorbin e ávrenca, hát naj kado báro bajo taj majnem mindík e šavoura žanen te phenen kecavi vorba inke jekhvar má mišto.

## I ANGLUNI VORBA PAJ VORBI (1 – 11), SAVE SI ANDO **SIťÁRIMASKO** PLÁNO PAJ ROMÁNI ŠIB

O maj angluno, pa sos žal ande kado pláno, si o rromimo. Taj azír musaj te dikhen pe kadala dešujekh Vorbi kadale jákhenca. O manuš šaj lel barim kadej sáma, sar trajin e Rrom, soske-j lenge sokáša, taj ande sos **paťan** taj sar:

1. Me taj murro nípo
2. O kher taj so keras ánde
3. E Rrom
4. Soške **búťa** keren e Rrom
5. E **Đejsa** taj e mulatšágura

<sup>9</sup> O *Společňivo a evropako referenčňivo rámco*, sar te *siťáras e šiba*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, o p. 35.

6. Andi škola
7. Pej droma
8. O techan taj e kirpi
9. O časó, o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend taj sar-i adějs
10. E vejša taj e mál taj e valádatúra
11. E koňíčkúra taj e umeňa

O Siťárimasko pláno paj rrománi šib kerdílas kadej, hoť kodola, so kerde les, žanenas, hoť sako šavouro, so siťola rrománes, avla áversar phúro taj avla sako pi áver Trapta. E vorbi, save si tejle skirime paša sako Trapta, šaj len perdal, sar so pasolija e šavourenge, šaj len le perdal, te kamla variko te kerel e keňvi taj kecave ávera fejlura, te šaj maj feder apal variko siťárel i rrománi šib. Taj e siťárde šaj len le perdal, te siťárna e akársave šavoura, te avla variko pi angluni Trapta taj či žanla te vorbij rrománes taj avna 4-15 beršenge.

Sar-i kado kerdo, šaj dikhen pej búťa, save šaj kerel o siťárdo/i siťárdi e šavourenca andi siťárimaski soba taj si tejle skirime paša sako Vorba (1-11). Kadala búťa sas ávri válastime kadej, te len perdal, hoť sako šavouro šaj avel áversar phúro taj sakones trobuja te siťol variso áver. Taj paša kodo sako šaj avel pi áver Trapta.

E ečformavi búťa šaj keren e šavoura, save si akársar phúre, no sar te keren i búťi taj so avla ávri andá le, te siťona rrománes, nášťik keren e akársave phúre Rromenca, musaj te dikhen, te avel kadej phúro, sar o áver.

Sako Vorba (1-11) ando Siťárimasko pláno paj rrománi šib sikavel sa e Trapti taj so žanen e šavoura, te si pe kaki taj kaki Trapta - haťáren, ginen, vorbin jekh ávresa, vorbin, skirin, taj save sikaven:

1. Sa, so mangasa e šavourendar, te siťona rrománes taj te kamna te aven pi Trapta A1 ži B2.
2. Sar šaj siťárel pe i rrománi šib pej Trapti A1 ži B2.

So si tejle skirime andej trapti A1 – B2 taj save pasolin e Rromenge, si ando texto ávri makhle.

Žanel te ginel taj te **haťárel** o texto, savo si pa kodo, sosko techan trobujas te chal o manuš, te avel sastevesto, taj ando texto si šutto vi o fenkípo, sar mezij i techaneski piramida.

Žanel te ginel taj te **haťárel**, pa so si o texto, te skirij pe andej les, sar kerel pe o techan, savo si apal šutto angla nípo te chal les.

Žanel te ginel taj te **haťárel**, pa so si o texto, te si ánde skirime, mír-i mišto, ká si e Rromen sokáša, kana kiraven vaj šon o techan pi mesáli.

I Trapta

General descriptor

I Trapta savi pasolij e Rromenge

Roma-specific descriptors

## DÚJ TRÍN VORBI E **SIŤÁRDENGE** TAJ E ŽEJNENGE, SO KERNA E ŠI BAKE **KEŇVI** TAJ KECAVE ÁVERA FEJLURA

KAMASAS TE VORBI N JEKH ÁVRESA, SO KERENAS E PHÚRE RROM

Te **siťárna** i rrománi šib, trobujas te avel ande tumáro šejro, **hoť** e phúre Rrom denas perdal sa, so žanenas taj so line penge ando šejro, te pecisajlas lenge kako taj kako, taj kado sa šonas ánde andej vorbi, ká sas a vorba vi tivo vi ágor, vaj andej **díja** taj te **gičinas**. Mišto avelas vi te mangel opre e Rromen, te žutin tume ando **siťarimo** te **siťárna** lenge šavouren rrománes. Te kerena kadej te **siťárna** i rrománi šib, sar so kerenas e phúre Rrom, hát avla kodo **nađon** mišto.

SAR TE **SIŤÁREL** PE

**Ketťe** beršeng-oj/ij: 8–14

I Trapta: A2–B2

Varikana tela'k berš žana te phušen e šavoura penge dejandar taj e dadendar vaj varikastar ávrestar, ko si maj phuro te phenel lenge variso, ká avla a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te gičín lenca vaj te siťáren le varisoski dǎli.

E šavoura inke jekhvar phenna, so šunde khejre variso, ká avla a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj gičina e šavourenca andaj siťárimaski soba vaj siťárna le varisoski dǎli.

E šavoura tejle skirina penge kado.

Apal si anda kado sa kerdi keňva.

I keňva si kopirulime taj sako šavouro ingrel la peske khejre, ká šaj ginel la opre a dejake taj e dadeske.

E ŠAVOURA TE ŽANEN MAJFEDER TE VORBIN

Te siťárna pe e šavoura rrománes, hát vi maj feder žanna te vorbin e ávre Rromenca (o plurilingvismo).

1. Majnem sa e šavoura vorbina dúje šibanca. I šib, savasa vorbin e ávera šavoura, save naj Rrom, avla naďon keňňivo, ká šaj vorbin lasa akárká. Šaj sikaves, so kerel i jékh šib a ávra šibasa.
2. Trobundoun te sikaves, hoť e akársave Rrom vorbin a akársava rromána šibasa. Trobus te sikaves, sar i jékh vorba šaj phenel o manuš akársar. E šavoura kadej maj but lena sáma, sar-i lengi šib barváli.

SAR TE **SIŤÁREL** PE

**Ketťe** beršengo-j/i-j: 7–14

I Trapta: sa

Andi siťárimaski soba si o schéma vaj i kárta, save sikaven, sar akársar vorbij pe rrománes akárká andej thema vaj andej Rrom. Te šunesa varisoski vorba, savi phenel pe variká áversar, hát kado tejle skirin taj skirin páše, ká kadi vorba si, ko vorbij lasa.

SAR TE **SIŤÁREL** PE

**Ketŕe** beršengo-j/i-j: 4–11

I Trapta: sa

O fenkíposko slovńiko

Loukes ker palaj Vorbi (1-11) o fenkíposko slovńiko, savo žutija tu te **siŕáresa** e šavouren, taj kadej šaj cirdes le ánde ande kadi **búŕi** te keren kusa tusa e pomúcki, save avna apal lenge taj save šaj lel perdal lendar i **siŕárimaski** soba.

Sar te kerel pe i **búŕi**:

1. O **slovńiko** šaj avel kerdo anda papiroši vaj po interneto.
2. Sako kapitola si paj áver Vorba kadej, sar si tejle skirime ando **Siŕárimasko** pláno paj rrománi šib.
3. E fenkípura dena perdal e **siŕárde** vaj e šavoura vaj šaj makhen le ávri.
4. Paša-j fenkípura šaj aven tejle skirime e vorbi save paša le pasolin.
5. Ando **slovńiko** šaj aven:
  - o E vorbi e šavourenge, save si pi Trapta A1.
  - o E vorbi, save si šutte ando texto (A2 – B2).
  - o E akársave vorbi, save phenen e akársave Rrom andej thema pe jékh vorba (A2 - B2).

SAR TE **SIŤÁREL** PE

**Ketŕe** beršengo-j/i-j: sa e šavoura

I Trapta: sa

Te len pe perdal e **kárti** te **siŕon** variso nejvo/te pomenin penge, so má **siŕile**:

1. Le perdal e **kárti**, save majnem sa e šavoura pinžáren.
2. Lepin pej **kárti** e fenkípura vaj e vorbi vaj dúj trín vorbi. Ando jékh **balíčko** trobundoun te aven e **kárti** po dúj taj musaj te aven **ečformavi**.
3. Khelen e **kárti**. Sako šavouro ávri cirdel **kártá**, taj te žan pala jékhávres duvareste **ečformavi kárti**, musaj te phenel („snap”).
4. Kado khelimo šaj keres kadej:
  - o Te šos khetáne e fenkípura taj **mindár** te phenes so-j kodo, sar bušol.
  - o E fenkípura te šon paša-j vorbi, sar pasolin.
  - o Te šon khetáne e vorbi save paša pe pasolin taj kadej varisar.



TE PHUŠKEREN VARI KASTAR VARI KO, ŠAJ AVEL LINI PERDAL KADI **BŮŤI** SAR **SIŤÁRIMASKI BŮŤI**

E akársave **bůťa**, save si tejde skirime ando **Siťárimasko** pláno paj rrománi šib taj save si skirime pi trapta B1 taj pi B2 sikavel, sar šaj keren e šavoura pengi **bůťi** ando **siťárimo**, taj kadej šaj akárkana phuškeren e žejnendar pa varisos vaj pa varikas taj šaj keren pengi **bůťi** kadej po interneto, te len penge ando vast e novini vaj te phuškeren e phúre žejnendar anda nípo vaj andaj Rrom.

KADEJ ŠAJ KERES:

I VORBA 2: O KHER TAJ SOSKE **BŮŤA** KERAS ÁNDE

Vorbij jékh  
ávresa  
I Trapta B2

Žanel te phuškerel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar paj **bůťa**, save keren pe khejre.  
Žanel te phušel a dejatar taj e dadestar vaj varikastar maj phúrestar anda nípo, mír-i variso kadej andej Rrom (i histórija, e sokáša taj kadej varisar).

I VORBA 5: SOSKE **BŮŤA** KEREN E RROM

Vorbij jékh  
ávresa  
I Trapta B2

Žanel te phušel e maj phúre žejnendar anda nípo vaj andaj Rrom, so žanen taj so dikhle, so kerenas majinti e phúre Rrom.  
Žanel te phušel varikastar, ko vorbij kadej, sar siťárdas pér les/la taj decigňártur vorbijas pér les/la leski/laki dej.

## I VORBA 8: PEJ DROMA

Vorbij jékh  
ávresa I  
Trapta B1

Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar paj Rrom, sar majinti trádkerenas e vurdonenca.

Žanel te phušel e maj phúre žejnendar anda nípo vaj andaj Rrom, so lile penge ando šejro, kana utazinas majinti.

Kana kerel o projekto, žanel te vorbij e ávrenca, sar variko utazij taj si pej droma.

Ginel  
I Trapta B1

Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi te rodel peske po interneto sar sas vaj sar-i e Rrom pej droma.

Haťarel, save si e maj anglune vorbi ando híro, variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj ando phuranimasko texto, sar sas majinti e Rrom pej droma.

Vorbij jékh  
ávresa  
I Trapta B2

Žanel te vorbij jékh ávrenca, mír-i mišto, ká trádkernas majinti e Rrom e vurdonenca, taj mír-i mišto, ká trádkeren adějs e motorenca.

Žanel te vorbij jékh ávrenca, soski hasna sas e Rromen vaj soski nás le, ká tráderenas e vurdonenca, taj soski hasna sas le vaj nás le, ká sas le e khera taj má či trádkerenas e vurdonenca.

Žanel te vorbij jékh ávrenca, sar maj feder te phuškerel o manuš e ávrendar taj sar maj feder te keren o projekto vaj sar maj feder te vorbin anglaj ávera, sar utazin e Rrom taj sar si pej droma.

Ká vorbij e žejnenca anda nípo vaj andaj Rrom, žanel te cirdel lendar ávri sa e vorbi, so pecisajlas lenge kana sas pej droma taj soske sas le ande kado e sokáša.

## I VORBA 9: O TECHAN TAJ E KIRPI

Šunel  
I Trapta B2

Haťarel, kana variko vorbij jékh ávrenca, sar variko ečformavo phiravel pe taj sar variko pale niči.

Haťarel, kana variko maj phúro anda nípo vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vi sar mezinás e kirpi, save phiravenas e phúre Rrom majinti, vaj sosko sas o techan, savo kiravelas pe majinti.

## SAR TE AVEN ÁNDE LINE E DEJA TAJ E DADA TAJ E MAJ PHÚRE ŽEJNE ANDAJ RROM

Akárká, ká si ande kado pláno tejle skirime variso paj Rrom, šaj aven line perdal ande kadi búti te keren la (te siťona i rrománi šib vaj te vorbina paj rrománe šokáša) e šavourenca lenge deja taj e dada, e maj phúre žejne anda nípo taj andaj Rrom.

E šavoura kamna te **siŕon**, te šaj kerna kusa amenca varisoski **búti**. Te **siŕardalas** paj Vorba „Soske **búta** keren e Rrom“, hát šaj vorbindoun e šavoura anglaj ávera vaj te keren e vorkšopi, save sikavenas e akársave **búta**, save kerenas vaj keren e Rrom (te keren e košára vaj te phanden khetáne e **luluđa**).

Taj kado šaj les perdal, te kezdisa te vorbis paj historija, te vorbisa pa variso, ká avla a vorba vi tivo taj vi ágor, taj te **siŕáresa**, soske sokáša sas e žejnen, te kernas kaki taj kaki **búti**.

KADEJ ŠAJ KERES:

I VORBA 2: O KHER TAJ SOSKE **BÚTA** KERAS ÁNDE

Vorbij jékh  
ávresa  
I Trapta B1

Žanel te phušel a dejatar taj e dadestar vaj varikastar maj phúrestar anda nípo, mír-i variso kadej andej Rrom (i historija, e sokáša taj kadej varisar).

I VORBA 5: SOSKE **BÚTA** KEREN E RROM

Šunel  
I Trapta B1

Žanel te halgatij, so phenel variko, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor vaj kana variko vorbij, soske **búta** keren vaj kerenas e Rrom, taj haťarel majnem sako eďeššo vorba.

Vorbij jékh  
ávresa  
I Trapta B2

Žanel te phušel e phúre žejnendar anda nípo vaj andaj Rrom, pe sos gindon pe, te vorbij variko, soske **búta** kerenas e phúre Rrom majinti.  
Žanel te phušel varikastar, ko vorbij kadej, sar siŕardas les/la taj decigňártur vorbijas pér les/la leski/laki dej.

SAR TE LAS PERDAL **AĐEJS** SA, SO SAS MAJINTI

Ando **Siŕarimasko** pláno paj rrománi šib si e akársave **búta**, save hasnálnin, te dikhas pér le maj feder, ká sikaven, sar sas variso majinti taj sar si variso **ađejs**, taj o manuš šaj lel sáma, ande sos si variso **ečformavo** taj ande sos pale naj; mukel te vorbij variko jékh ávresa, sar **parrudól** i luma; soski hasna si anda kado e manušeš taj so chasárdas, ká i luma **parrudílas**; taj te sikaves e šavourenge, mír-i mišto, te **siŕol** o manuš, taj te na bistras, so kerenas e Rrom majinti mišto taj so anda kado šaj lamas amenge perdal vi **ađejs**.

KADEJ ŠAJ KERES:

I VORBA 5: SOSKE **BÚŤA** KEREN E RROM

Vorbij jékh  
ávresa  
I Trapta B2

Kana varikasa vorbij, žanel te phenel, sar trajinas e Rrom, so trádkerenas e vurdonenca majinti, taj sar trajin kadala Rrom ađejs. Žanel te phenel, ande sos sas vaj nás ečformavi.

Skirij  
I Trapta B2

Žanel te skirij dúj trín vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar mezijas variso, so pecisajlas majinti vaj ađejs e Rromenge, taj si pa kakala taj kakala šon vaj paj džejsa.

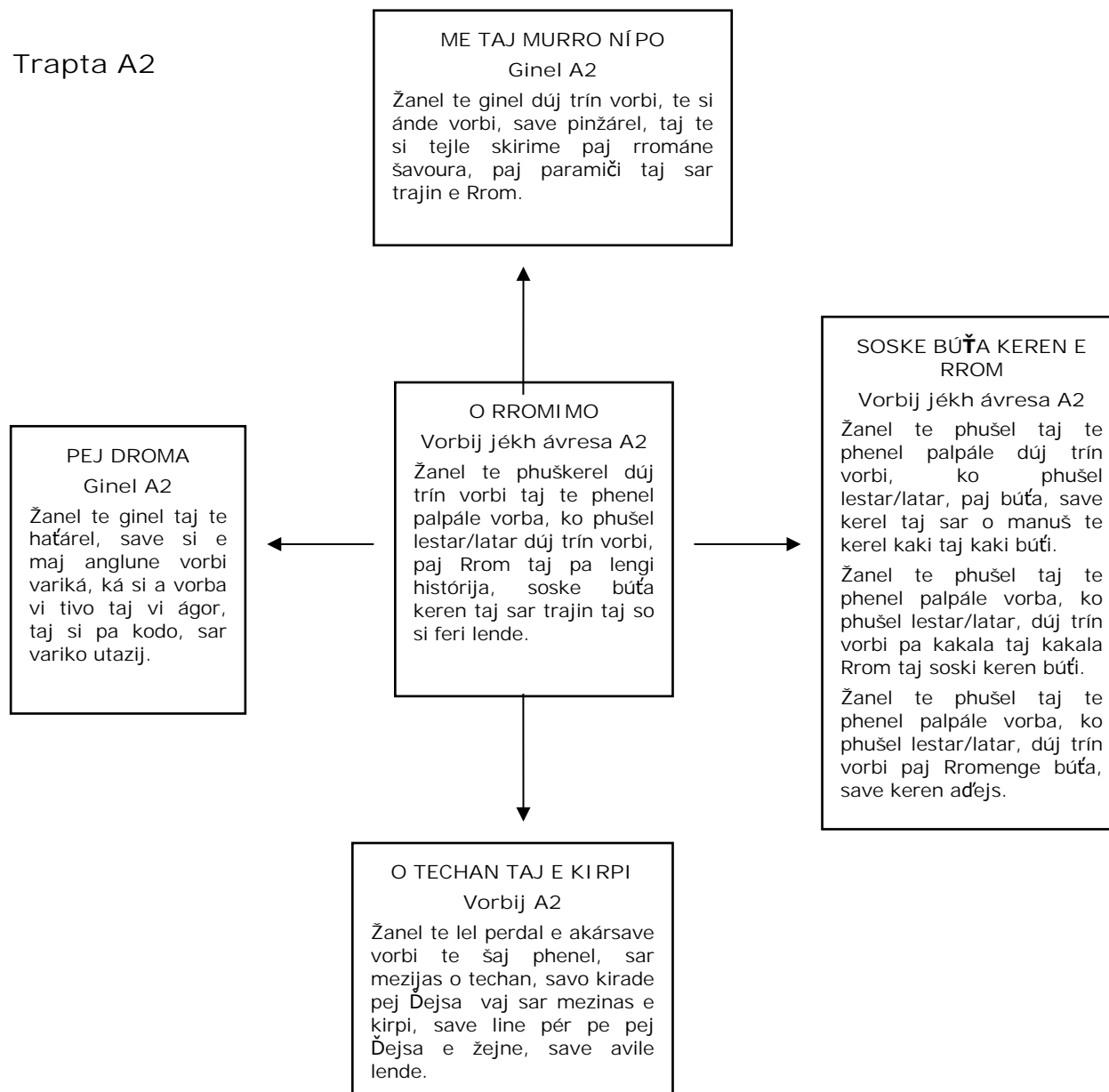
O MAJ ANGLUNO THAN SI A VORBA PA RROMIMO

I Vorba, savi bušol Rromimo, naj šutti rrigate sar e ávera. Kadi Vorba si ande sako Vorba, savi si khate tejle skirime, taj trobundoun vi azír te vorbij pe pár la mindík, kana e šavoura siťon rrománes.

I Vorba pa Rromimo (vi po papiroši 31) kamel te žutij e siťárdon te dikhen pér la mindík, te či žanna, sar te žan maj dúr taj savi žutij te žanen, so-j o rromimo, taj o manuš barim kadej šaj lel sáma, te siťárdas pa kado.

O Diagramo po papiroši 30 sikavel, sar žal i Vorba pa Rromimo maj dúr andej ávera Vorbi, save si tejle skirinde ande kado Siťárimasko pláno paj rrománi šib.

## I Trapta A2



SAR SA PASOLI J KHETÁNE, SO SI ÁNDE ANDO **SITÁRIMASKO** PLÁNO PAJ RROMÁNI ŠI B

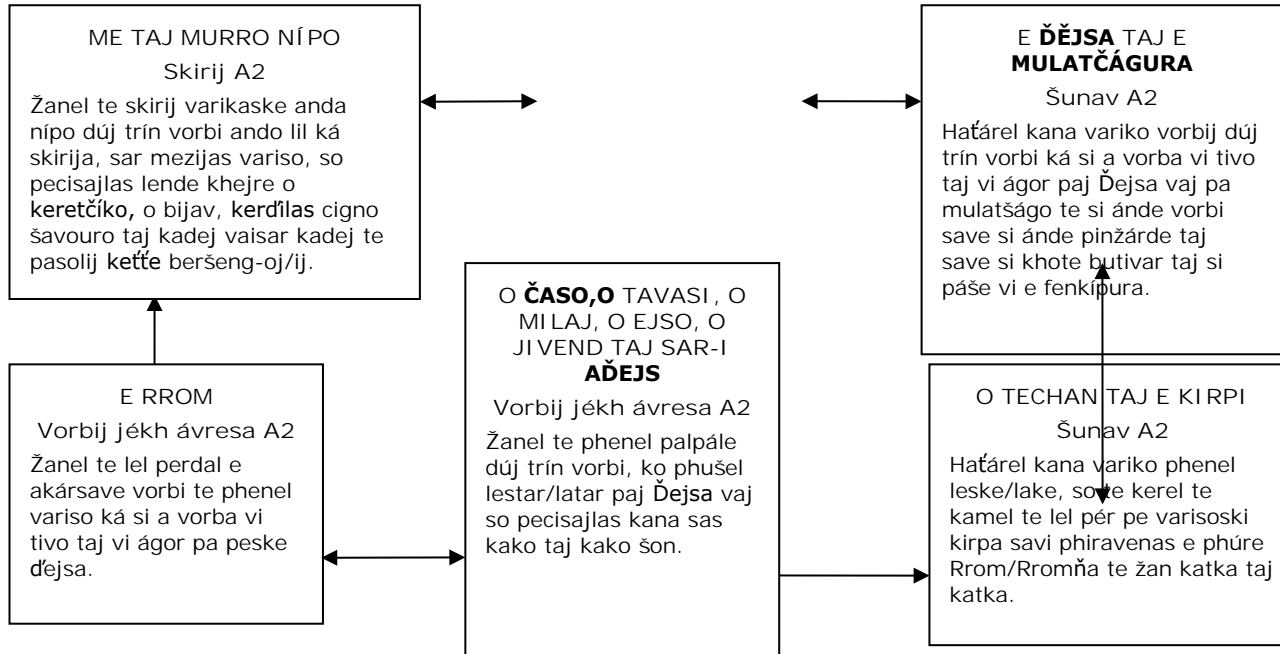
Te vorbij o manuš paj Vorbi (1-11), musaj te vorbij paša kado vi pa rromimo. No te vorbij paj áver Vorba, musaj te vorbij vi paj ávera Vorbi - sa khetáne pasolin. E **sitárde** šaj len penge ando šejro, **hoť** musaj te kerna i jékh Vorba, hát te keren varisoske **búťa** vi andaj áver Vorba. Te žal variko maj dúr ando **sitárimo**, hát si majnem mindík azír, ká kerel khetáne varisave **búťa** andaj maj bute Vorben.

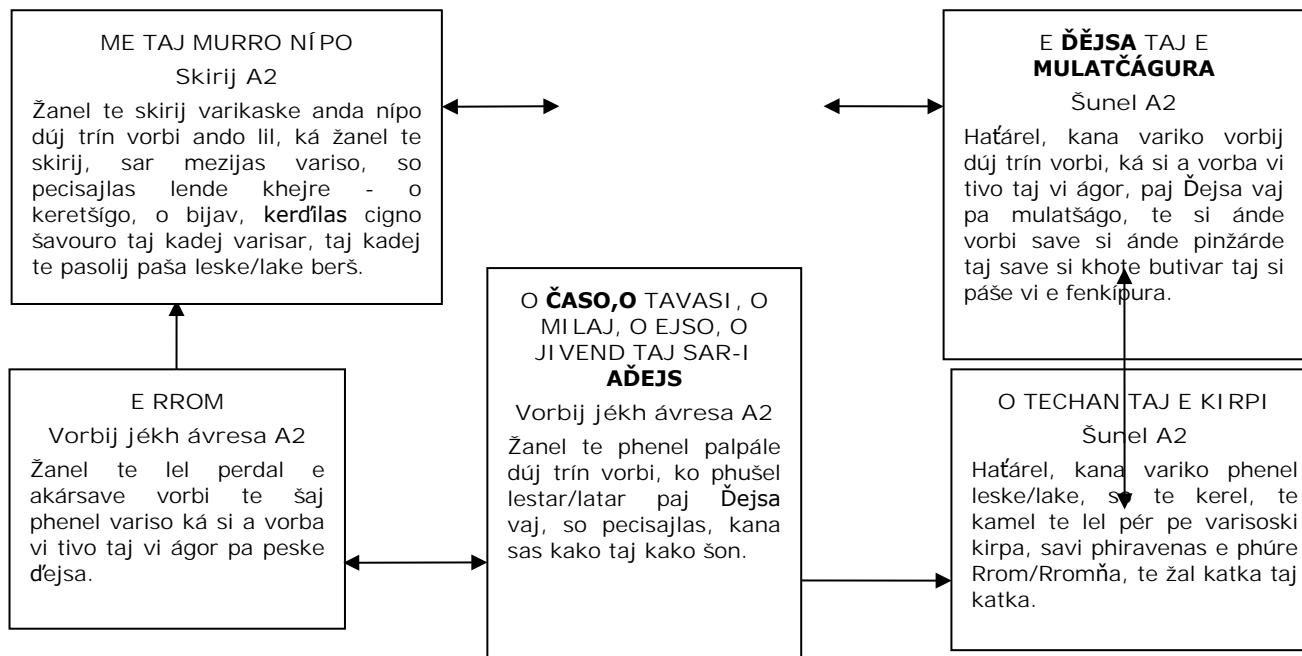
KADEJ ŠAJ KERES:

O KHER TAJ  
SOSKE **BÚŤA**  
KERAS ÁNDE

Ginel A2

Žanel te ginel opre  
dúj trín vorbi  
(variso, ká si a  
vorba vi tivo taj vi  
ágor, vaj sar variso  
vaj variko mezij),  
sar trajij pe khejre  
andej Rrom.





Sar maj feder te žas khatar-i jékh Vorba pi áver, sikavas tuke paša sako Vorba po paluno papiroši, savi si khate ande Siťárimasko pláno paj rrománi šib.

### E KONTROLŇIVA SEZNAMURA






Pala sako Vorba, ká si tejle skirime „so má žanel“ avel o kontrolňivo seznamo, ká si tejle skirime „žanav“. E kontrolňiva seznamura sikaven, sar mezin e šibake **búťa**, save si pa kaki taj kaki Vorba. E siťarde šaj len le perdal, te kamna te gindosajven, so taj kana kamen te siťáren kako taj kako, te avna andi siťárimaski soba, taj e šavoura šaj len le perdal te dikhen, sar žal lenge o siťárimo.

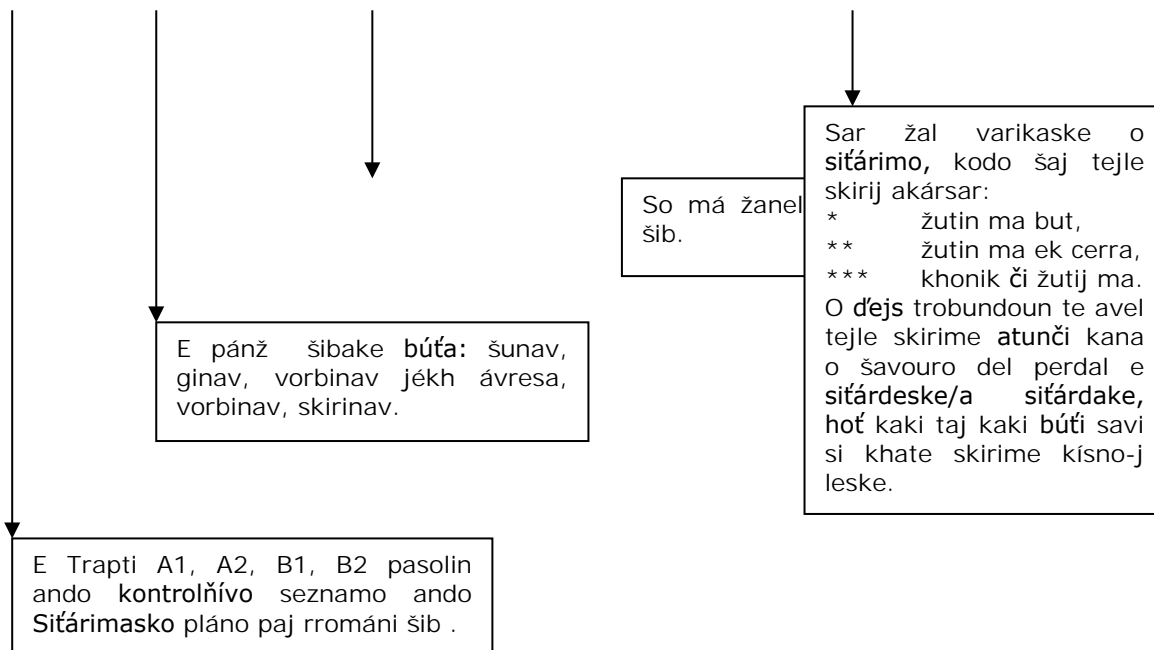
E šavoura šaj len le perdal vi ando pengo siťárimasko portfólijo vaj ando pengo Evropako a Šibako Portfólijo (© I Rada a Evropaki).



KADEJ ŠAJ KERES:

# Me taj murro nípo

<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		* <i>O d'ejs</i>	** <i>O d'ejs</i>	*** <i>O d'ejs</i>
A1		Žanav ...			
					
					
					
					



## O RROMI MO

Kadi ávri skirime **kárta** pa Rromimo šol sa khetáne, so pasolij pašaj Rrom. Si khate tejle skirime e vorbi, sar e Rrom trajin, sar trajinas majinti taj so kernas taj soske-j lenge sokáša. E žejne, so gindona pe, sar taj so **siřona** e šavoura, te **siřona** rrománes, taj vi kodola, so žanen te keren a šibake **keřvi** vaj varisave kecave ávera fejlura taj e **siřarde** trobundoun te len perdal kadi **kárta**. Kadej šaj len korkouri sáma, sar mišto kerde pengi **búři**. Te dikhen, line perdal e vorbi paj rrománe sokáša, sar trajinas majinti taj sar trajin e Rrom **adejs**. No maj but te line perdal kako:

- o kon-i ko andej Rrom
- o e sokáša
- o sar trobuj te vezetij pe o manuš andej Rrom; paj krísi
- o sar vorbij e phúre Rrom, sar trajinas e Rrom majinti taj soske sas e sokáša
- o save **phúre** vorbi o manuš ikrel taj lel perdal, pa úžimo

## O RROMI MO

		A1	A2	B1	B2
H A Ť A R E L	S U N E L	<p>Haťárel, kana variko vorbij, sar bušon e žejne anda nipo, e buťa, save keren pe khejre, kaki taj kaki kirpa, sar te vezetij pe o manuš, te si khejre vaj andej Rrom, save si e maj báre Dejsa. Haťárel, kana variko d'ílabel, khelel, phenel e paramiči taj vorbij paj ávera buťa, save kerel, kana naj má so te kerel taj sa kíso-j leske/lake. Haťárel, kana variko vorbij paj buťa, pa sporto.</p>	<p>Haťárel, kana variko phenel dúj trín vorbi, so te kerel taj sar te vezetij pe, kana khejrej taj andej Rrom.</p> <p>Haťárel, kana variko phenel leske/lake dúj trín vorbi, mír taj sar te vezetij pe kadej taj kadej.</p> <p>Haťárel, save si e maj anglune vorbi taj pa sos si i paramiča te na naj phári.</p>	<p>Haťárel, kana variko vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa pesko nipo vaj paj Rrom.</p> <p>Haťárel, save si e maj anglune vorbi, kana variko vorbij, sar trajinas e Rrom majinti, soske-j lenge sokáša taj sar trajin sako d'ejš.</p>	<p>Haťárel sako ed'eššo vorba, kana variko butájik vorbij, sar trajin e Rrom ad'ejs taj sar trajinas majinti, soske-j lenge sokáša ad'ejs taj soske sas majinti. Žanel te phenel, ande so si ečformavi taj ande sos naj. Žanel te phenel, soske bajura si ad'ejs pej Rrom.</p>
	G I N E L	<p>Žanel te ginel dúj trín vorbi paj buťa taj pa nipo vaj paj Rrom, paj fejlura, save si ando kher, pa techan taj paj kirpi. Žanel te ginel dúj trín vorbi, sar bušol variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, taj sar bušon e d'íja. Te si kado sa tejle skirime variká po plagáto, pi tábla vaj po papiroši.</p>	<p>Žanel te ginel dúj trín vorbi ando texto ká si tejle skirime varisoski paramiča, savi pinžárel, taj e vorbi, so si ánde, má las perdal, kana vorbij.</p>	<p>Žanel te ginel taj te haťárel dúj trín vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor paj Rrom taj so pecisajlas lenge majinti, vaj so pecisajvel lenge ad'ejs.</p>	<p>Žanel te ginel taj te haťárel pa sa, sar trajin e Rrom, taj sar kado sikavel, sar musaj sako manuš vezetij pe andej le.</p> <p>Žanel te ginel taj te haťárel sako ed'eššo vorba, so pecisajlas e Rromenge.</p> <p>Žanel te ginel taj te haťárel, sar trajijas kako taj kako Rrom, so si ánde pinžárdo/kaki taj kaki Rrom'ni, so si ánde pinžárdi.</p>

## O RROMIMO

		A1	A2	B1	B2
V O R B I J	J É K H	<p>Žanel te phenel te den les/la khejre variso.</p> <p>Žanel e mujesa vaj te phenel palpále dúj trín vorbi, ko phušel lestar/latar pa pesko nípo, paj búťa, save kamel te kerel taj save či kamel te kerel taj so pecisajlas leske/lake.</p> <p>Žanel te del ánglal taj te phenel palpále vorba kadej, sar pasolij pe.</p>	<p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi paj Rrom, sar trajinas majinti e Rrom, soske búťa keren e Rrom taj so pecisajvel maškar e Rrom.</p>	<p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, sar trajin e Rrom taj soske-j lenge sokáša.</p> <p>Žanel te vorbij jékh ávrenca, soske sokáša musaj e Rrom te ikren taj sar musaj te vezetin pe maškar pe.</p> <p>Žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pár les/la taj so gindoj pe paj rrománe sokáša.</p> <p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, mír-i lášo o siťarimo adějs e Rromenge.</p>	<p>Žanel mišto te vorbij jékh ávrenca paj rrománe sokáša andej Rrom taj sar parruven kadala sokáša lengo trajo sako đejs.</p> <p>Žanel mišto te vorbij jékh ávrenca taj te ikrel i vorba, mír musaj te vezetij pe o manuš kadej taj kadej andej Rrom.</p> <p>Žanel te vorbij jékh ávrenca taj te phenel, mír-i o siťarimo lášo taj soski hasna-j anda kado e ternimátos.</p>
	V O R B I J	<p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi vaj e vorbi, sar mezij lesko/lako nípo, lesko/lako kher, e búťa, save kamel te kerel taj save či kamel te kerel.</p>	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar trajin e Rrom vaj sar mezin lenge sokáša.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, te vorbij paj Rromengi histórgia vaj pa lenge sokáša (sar gejlentar andaj Indija, soske búťa kerenas taj keren katka taj katka taj kadej varisar).</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar-i i paramiča, savi si ánde pinzárdi.</p>	<p>Žanel te vorbij kadej, sar pasolij paša leske/lake berš, sar trajin e terne andej Rrom taj so-j musaj te ikren.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi pa variso, sar trajin e Rrom, sar trajinas majinti vaj pa lenge sokáša.</p>	<p>Žanel te vorbij anglaj ávera kadej, hoť ande kado žutij les/la o počitači, sar trajinas e Rrom majinti vaj soske-j lenge sokáša, taj te phenel, save si e maj báre phúre vorbi.</p> <p>Žanel te phenel sako eděšo vorba paj rrománi šib, sar siťarel pe, taj žanel te phenel vi kecave vorbi, sar phenel pe kako taj kako andej ávera šiba.</p>

S K I R I J	Žanel te skirij pala varikas variso vaj te skirij korkouri pa pesko nípo, pa kodo, soske búta kerel sako d'ejš, so si ando kher, pa techan taj paj kirpi taj save si e báre D'ejša.	Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezijas kako taj kako, sar trajinas e Rrom majinti vaj soske sas le e sokáša, vaj te phenel dúj trín vorbi, pa so si i paramiča, savi si ánde pinžardi. Žanel te lel perdal e vorbi, save má dolmut siťilas.	Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezin ek d'ejš andej Rrom, soske báre búta keren lende khejre taj sar trajin e Rrom khote, karing bešen vaj na dúr lendar.	Žanel te skirij sako ed'eššo vorba, sar trajinas e Rrom majinti taj pa lenge sokáša taj mír-i láše ad'ejš khote, karing bešel na dúr lendar. Žanel te skirij sako ed'eššo vorba, mír siťarel pe i rrománi šib taj mír-i mišto, ká vorbij pe áversar vi katka taj vi kutka.
----------------------------	---	--	--	---

## I VORBA 1: ME TAJ MURRO NÍPO

Te keresa vaj te vorbisa pa kadi Vorba, musaj te keres kako:

- o Te skiris, sar mezis – soske-j **ťo** muj, **ťe** bal, **ťe** vast, **ťe** phíke, **ťe** purne.
- o Te phenes, so taj sar phenes i vorba, kana reses varikas andaj Rrom.
- o Te phenes mír-i mišto, ká si sakone Rromes rrománo ánav taj nípo, khatar sármozij, te šaj len kadej e Rrom sáma, soske **búta** kerel kako taj kako Rrom / kaki taj kaki Rromňi.
- o Te phenes, sar les perdal, ká sal Rrom/Rromňi kusa **ťe** níposa taj e Rromenca.
- o Te phenes, **hoť** si tu vi o rrománo ánav taj vi o gažikáno ánav.

Pa kado vorbij pe vi andi kaki Vorba:      Soske **búta** keren e Rrom (po papiroši 66)  
E **D'ejša** taj e mulatšágura (po papiroši 74)

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te phenes, mír si sakone Rromes o rrománo ánav taj nípo, khatar sármozij, taj sar kado sikavel, soske **búta** kerel kako taj kako Rrom vaj kaki taj kaki **Rromňi**.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** jékh-i                      I Trapta: A1

Sar te kerel pe i **búti**:

- 1        O **siťárdo**/I **siťárdi** e šavourenca vorbij, pala kas šon pe e ánava e šavourenge taj mír.
- 2        Akárko andaj šavoura šaj phenel, soske rrománe ánava pinžárel.
- 3        Te vorbin maškar pe e šavoura, sar phenen rrománes mamó, dade, mámi, papu taj e ávre žejnenge anda nípo.
- 4        E maj phúre šavoura kiden khetáne sa e vorbi pa pesko nípo/paj Rrom taj ande kado šaj žutij le o interneto, e novini, e keňvi taj variso kecovo áver fejlo.
- 5        E šavoura si šutte rrigate po trín štár taj keren e plagátura taj kadalenca
  - a.      Phenen mír-i mišto, ká si e Rromen e rrománe ánava.
  - b.      Šon khetáne e ánava paša nípo, khatar sármozin taj šon le paša kakala taj kakala **búta**, save paša le pasolin.
  - c.      Šon khetáne e vorbi save phende lenge lende khejre.
- 6        E šavoura vorbin sa, so si pej plagátura taj sa e vorbi, save šutte khetáne.

Dúj trín vorbi: Akársar phúre šavoura kerna e plagátura save pasolin paša lenge berš.

## ME TAJ MURRO NÍPO

	A1	A2	B1	B2	
H A Ĥ Á	S U N E L	<p>Haťárel, kana o siťárdo/i siťárdi vaj variko áver vaj áver šavouro phušel lestar/latar variso (<i>Sar bušos? Kettengo/i sal? Kado-j to phral? Taj kadej varisar</i>).</p> <p>Haťárel dúj trin vorbi, kana variko phenel leske/lake, so te kerel, te phenel i vorba loukes taj kerel e vastenca vaj e mujesa.</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi, save si e maj anglune, te phenel le o siťárdo/i siťárdi, so te kerel vaj so te lel ando šejro andi škola vaj variká áverte, ká siťárel pe.</p>	<p>Haťárel, so phenen e siťárde, e ávera žejne vaj leske/lake pajtáša, te si variso, so má pinžárel taj naj musaj te phenen i vorba inke jekhvar vaj te keren e mujesa.</p>	<p>Haťárel majnem sako kino, pa sos žal, vaj so vorbin ando rádijouvo, te vorbin paj sokáša, pa ternimáto, pa nípo, vaj so kamel variko te kerel, te vorbij mišto taj kadi šib nađon mišto pinžárel.</p>
		<p>Žanel te phenel pesko ánav vaj varikasko ávresko anda lesko/lako nípo. Haťárel, kana o maj phúro žejno kesentij les/la.</p>	<p>Haťárel, save si e maj anglune vorbi, te vorbin e žejne pa varisos ando nípo.</p> <p>Žanel te lel aminti pa sos vorbin e ávera šavoura, te khelel paša kodo varisosko khelimo.</p> <p>Haťárel, so phenel o maj phúro žejno, te kesentij varisave šavoures.</p>	<p>Haťárel, pa sos vorbin e žejne taj e pajtáša ando nípo taj andej Rrom, te vorbin pa variso, so pinžárel, taj naj musaj či te phenen inke jekhvar vaj te keren e mujesa vaj e vastenca.</p> <p>Haťárel sako jékh vorba, kana o maj phúro žejno kesentij e šavoures.</p>	<p>Haťárel nađon mišto, kana variko phenel, so te kerel, sar mezij o nípo taj te vorbin pa nípo vaj paj Rrom.</p> <p>Haťárel sako edeššo vorba, kana variko maj phúro kesentij e šavouren.</p>



R E L	G I N E L	<p>Žanel te rakhel pesko ánav andi siťárimaski keňva/po papiroši.</p>	<p>Žanel te válastij, soski vorba lela perdal te šaj skirij pesko ánav ando papiroši.</p> <p>Žanel te ginel taj te haťárel e vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj šavoura taj sar trajin akárká si (pe gaves, ando fourou, andej thema). Kadala vorbi si tejle skirime e akársave phúre šavourenge.</p>	<p>Žanel te ginel taj te haťárel variso, sar trajin e Rrom ađejs andi kadi luma, taj soske bajura si anglá le andi kadi luma.</p>	<p>Nadón mišto žanel te ginel sako edeššo vorba, sar trajijas variko, kana sas cigno taj sar trajijas lesko/lako nípo, taj haťárel, so gindoj pe kodola, so kadala vorbi tejle skirinde.</p>
		<p>Žanel te rakhel pesko ánav taj e ávera ánava anda lesko/lako nípo vaj andaj Rrom, te si po papiroši, pe kotor varisosko fejlo vaj po nábitko vaj po bár pej mermunci.</p>	<p>Žanel te ginel taj te haťárel dúj trín vorbi, te si khote tejle skirime kecave vorbi, so pinžárel taj si paj paramiči, paj šavoura taj sosko trajoj ando nípo taj andej Rrom. Taj kadala dúj palune vorbi si tejle skirime variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p>	<p>Žanel te ginel taj te haťárel e textura paj nípara taj paj bajura, save si anglá e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura taj e ávera ).</p>	<p>Žanel te ginel taj te haťárel sako edeššo vorba, sar trajinas e šavoura taj e terne andej Rrom majinti.</p> <p>Žanel te ginel taj te haťárel e textura paj bajura, save si e ternen andej Rrom, taj te haťárel, so gindoj pe akárko andá le.</p>








## ME TAJ MURRO NÍPO




		A1	A2	B1	B2
V O R B I J  J É K H  A V R E S A	V O R B I J	<p>Žanel e šejresa te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, so tecij leske/lake taj so či tecij leske/lake.</p> <p>Žanel te del ánglal e siťárdes/a siťárda taj e ávre žejnen taj e šavouren kadej, sar pasolij taj žanel te phenel vorba lenge, kana žaltar.</p> <p>Žanel te phušel, šaj žav katka taj katka (te kamel te žal po khulálo).</p>	<p>Žanel bi vorbako te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa pesko ánav, ketťengo/i si, ketťi si les/la phral taj pheňa taj kadej varisar.</p> <p>Žanel te vazdel i vorba pa varisos, so pinžárel (so kerdas savatone taj kurke).</p>	<p>Žanel te phenel e siťárdeske/a siťárdake, so kerdas khejre, kana sas khejre dúj šon taj nás les/la i škola vaj so kerdas savatone taj kurke.</p> <p>Žanel te phušel peske, te či haťárel varisoska vorbake.</p>	<p>Žanel te phenel e siťárdeske/a siťárdake vaj varikaske ávreske, te daral varisostar vaj varikastar vaj te si les/la gindura.</p> <p>Haťárel taj žanel te vorbij jékh ávrenca, sar trajij, pe so kerel o nípo, soske bajura-j e žejnen. Žanel te phenel zuráles peski vorba.</p>
	A V R E S A	<p>Žanel te phenel palpále, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi paj Rrom, sar bušol, ketťengo/i si, taj pa pesko nípo, te žutij les/la variko ande kado akársar.</p> <p>Žanel te del d'ejš taj vi te phenel vorba, kana žal-tar. Žanel te najisárel e šavourenge taj vi e ávre žejnenge kadej, sar pasolij.</p>	<p>Žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar variko anda nípo vaj andaj Rrom, sar bušol, ketťengo/i si, ketťi phral taj pheňa si les/la, sar bušon e ávera anda lesko/lako nípo taj kadej varisar.</p> <p>Žanel mišto bi vorbako te del ánglal.</p>	<p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa nípo, pa kher, so kerel i dej taj o dad, so kamel te kerel taj kadej varisar.</p> <p>Žanel te phenel peska dejake taj peske dadeske vaj varikaske ávreske, so kerdas andi škola.</p> <p>Žanel te phenel, so siťilas peska dejatar taj peske dadestar taj e ávrendar anda nípo.</p>	<p>Žanel te phenel sako edeššo vorba, so sas sa andi škola, peska dejake taj peske dadeske taj te phenel, ande sos sas lášo taj sar žalas leske/lake i škola.</p> <p>Žanel bi vorbako te vorbij e ávrenca taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, vi te si maškar le kecave, so vorbin kadej, sar siťárde sas taj vorbinas pér le decignártur lenge deja.</p>

V O R B I J	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi pár pe taj pa pesko nípo.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar mezij taj vi soske-j les/la e jákha, e bal taj sar si účo/i.</p>	<p>Žanel te lel perdal dúj trín vorbi te phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, so kamel te kerel, paj koňičkura, sar mezij lesko/lako đejš vaj sar-i lende khejre. Kadala vorbi phenel kadej, sar pasolij paša leske/lake berš.</p> <p>Žanel te lel perdal e vorbi taj dúj trín vorbi te phenel sar-i leske/lake.</p>	<p>Žanel mišto te phenel sako eděššo vorba, sar mezijas variso, so pecisajlas leske/lake vaj so pecisajlas akárkana leske/lake níposke vaj so variso pecisajlas andi škola.</p>	<p>Žanel te phenel, sar-i leste/late, vaj te phenel peski vorba pe akárso, pa sos akánik vorbij pe vaj pe kako taj kako bajo taj žanel te phenel, so si mišto taj so si čorro, te kerla variko kadej taj kadej.</p>
	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, kon-i lesko/lako nípo, si šej vaj šávo, si les/la lungi vaj skurti bal taj kadej varisar.</p>	<p>Žanel te lel perdal dúj trín vorbi, te vorbij varikaske anda nípo vaj varikaske andaj Rrom, sar mezij lesko/lako nípo, so kerel e đejsenca, so kamloun te kerel, te avla dúj šon khejre, kana či avla les/la má i škola, ká kamloun te žal, so tecij leske/lake taj so či tecij leske/lake.</p> <p>Žanel te lel perdal dúj trín vorbi te phenel, so gindoj pe pa kako taj kako (pa kako taj kako sokáši, sar akárko áversar paťal e Svuntone Dejvleske). Kadala vorbi phenel kadej, sar pasolij paša leske/lake berš.</p> <p>Žanel te lel perdal dúj trín vorbi te phenel, sar-i leske/lake, vujako si vaj brigako si, te vorbij pa nípo vaj paj Rrom.</p>	<p>Žanel te vorbij dúj trín vorbi pa variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar gejle e Đejsa vaj sar gejlas o mulatšágo ando nípo vaj andej Rrom. Žanel te vorbij kadej te phenel, sar mezijas taj so sas khote o maj angluno fejlo.</p> <p>Žanel te phenel, sar del pe perdal kaki taj kaki bŭťi ando nípo.</p>	<p>Žanel te phenel sako eděššo vorba peske níposke vaj e Rromenge, soske-j e bajura e ternen. So avel ávri pala kodo, ká dikhen e gáže e Rromen tejle taj či len le perdal sar e gážen. Žanel te phenel, sar sako áversar trajin e Rrom taj e gáže.</p>






## ME TAJ MURRO NÍPO






	A1	A2	B1	B2
S K I R I J	<p>Žanel te skirij pala varikas variso vaj te skirij pesko ánav, ká bešel taj sar bušol i škola ká phírel.</p> <p>Žanel te skirij palaj tábla e vorbi pár pe (bušuvav ....., bešav...).</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezij lesko/lako nípo vaj leske/lake đejsa.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezij variso, so kamel te kerel, so tecij leske/lake taj so či tecij leske/lake (o techan, e kinura andi televiza taj kadej varisar).</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar mezijas variso, so pecisajlas variso báro andi luma vaj leste/late (avilas pi luma cigno šavouro, sar variko utazij, e Đejsa, sar žutinas e dejange taj e dadenge taj kadej varisar). Kadala vorbi phenel kadej, sar pasolij paša kodo ketťengo/i si.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezijas lesko/lako trajo majinti taj sar mezij akánik (sar mezijas lesko/lako trajo, mejg kezndindas te phírel ande kaki škola, savi si áverte, sar so sas i angluni).</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezij variso, so tecij leske/lake taj so či tecij leske/lake, sar mezin leske/lake koňičkura , so kamel te kerel taj kadej varisar.</p>	<p>Žanel mišto te skirij sako edeššo vorba (variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, o lil, o ímejlo taj kadej varisar) pa lesko/lako nípo, sar siťol andi škola, so kamel te kerel, save-j leske/lake koňičkura, so pecisajlas leske/lake taj kadej varisar.</p>
	<p>Žanel te skirij pala varikas pesko intrego ánav taj vi e intregi ánava e ávre žejnenge anda nípo.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi ando lil varikaske anda nípo, sar mezijas variso, so pecisajlas leste/late khejre, o keretšigo, o bijav, avilas pi luma cigno šavouro taj kadej varisar. Kadala vorbi phenel kadej, sar pasolij paša kodo ketťengo/i si.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar trajin e Rrom taj sar-i leske/lake, te pecisajvel kako taj kako.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi ando lil vaj o ímejlo, sar mezijas variso, so pecisajlas leske/lake taj sar-i leske/lake.</p>	<p>Žanel mišto te skirij o texto (o lil, o ímejlo, i slohoski búťi, variso pa varisos) taj žanel te skirij, so gindoj pe pa kako taj kako vaj pa variso, so pecisajlas leske/lake taj so gindoj pe pa kado.</p>

Me taj murro nípo					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		*	**	***
			<i>o</i> <b>d'ejs</b>	<i>o</i> <b>d'ejs</b>	<i>o</i> <b>d'ejs</b>
A1		<p>Haťárav, kana i siťárdi/o siťárdo phušel mandar, sar bušuvav vaj keťťengo/i sim vaj sar bušon taj keťťenge-j murre phrala taj murre pheňa vaj murre pajtáša.</p> <p>Haťárav, kana i siťárdi/o siťárdo vaj áver žejno phenel mange variso, so te kerav.</p> <p>Haťárav, kana variko kesentij ma.</p>			
		<p>Žanav te rakhav murro ánav po papiroši.</p> <p>Žanav te rakhav, sar bušon e ávera žejne anda amáro nípo.</p>			
		<p>Žanav te phenav, sar phenen mange taj keťťengo/i sim, te phušel mandar variko.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so kamav taj so či kamav.</p> <p>Žanav te dav ánglal e ávre žejnen taj žanav te phenav lenge vi ášon Dejvlesa, kana žav-tar lendar.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, sar bušon e ávera žejne anda murro nípo.</p> <p>Žanav te phušav varikastar dúj trín vorbi.</p>			
		<p>Žanav te phenav variso pa murro nípo.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezij.</p>			
		<p>Žanav te skirinav, sar bušuvav, ká bešav taj sar bušol murri škola.</p> <p>Žanav te skirinav, sar bušon e ávera žejne anda murro nípo.</p> <p>Žanav te skirinav, sar bušol o tájo, ká bešav.</p>			
		<p>Haťárav, kana i siťárdi/o siťárdo phenel mange variso nejvo.</p> <p>Haťárav, so phenen murre pajtáša, kana keras varisoski búťi khetáne.</p> <p>Haťárav variso, kana e phúre vorbin maškar pe amende khejre.</p> <p>Haťárav dúj trín vorbi, te kesentij variko varikas.</p>			
		<p>Žanav te rakhav murro vaj varikasko ávresko ánav po papiroši vaj ando rejstřiko.</p> <p>Žanav te ginav variso e šavourenge, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor taj kadi vorba má šundem.</p> <p>Žanav te ginav rrománi paramiča, savi má pinžárov.</p>			

A2		<p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar paj žejne anda murro nipo.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so kerdem íž, savatone taj kurke vaj kana nás ma i škola.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar sar-i mange.</p> <p>Žanav te phušav variso varikastar.</p> <p>Žanav te dav <b>đejs</b> sakones, kas resav, te sim akárká taj vi te phenav ášu Dejvlesa te zav-tar lestar.</p> <p>Žanav te phenav murra <b>siárdake/murre siárdoske</b> vaj varikaske ávreske, te si ma gindura vaj te či sim andi murri <b>mourči</b> taj žanav te phenav palpále vorba, sar-i mange.</p> <p>Žanav te phenav murra dejake taj murre dadeske, so kerdem andi škola.</p> <p>Žanav te phušav, te či <b>haťárav</b> varikaske, so phenel.</p>			
		<p>Žanav te phenav e ávrenge pár ma, sar sim bári/báro, soske si murre jákha taj soske-j murre bal.</p> <p>Žanav te phenav soske <b>búťa</b> kamav te kerav.</p> <p>Žanav te phenav, so kerav sako <b>đejs</b>.</p> <p>Žanav te phenav, soske <b>búťa</b> keras amende khejre.</p> <p>Žanav te phenav, sar-i mange, te vorbij variko áver vaj me paj škola vaj pa murro nipo.</p>			
		<p>Žanav te skirinav, so kerav sako <b>đejs</b></p> <p>Žanav te skirinav, soske <b>búťa</b> kamav te kerav.</p> <p>Žanav te skirinav, so kerdem vaj so dikhlem.</p>			

## Me taj murro nípo

I Trapta	So žanav		* ○ d'ejs	** ○ d'ejs	*** ○ d'ejs
B1		<p>Haťárav, kana e ávera žejne khetáne vorbin, te si andi škola, khejre vaj variká áverte.</p> <p>Haťárav pa sos vorbij e phúre žejne khejre.</p> <p>Haťárav sa e vorbi, kana variko man vaj ávre šavoures kesentij.</p>			
		<p>Žanav te ginav, so keren e ávera žejne sako d'ejs.</p> <p>Haťárav, so phenen varisave žejne, sar akársar trajin e žejne.</p> <p>Žanav te ginav variso, sar trajin e žejne áverte.</p> <p>Žanav te ginav paj bajura, save si e žejnen andaj akársave minoriti.</p> <p>Žanav te ginav, sar parrudon ađejs e Rrom taj soske bajura-j le.</p>			
		<p>Žanav te phenav murra siťárdake/murre siťárdaske, so kerdem, kana simas khejre vaj kana či simas andi škola.</p> <p>Žanav te phenav varikaske te phenel mange, pa sos variko vorbindas, te či haťárav sa e vorbi, so phenel mange variko.</p> <p>Žanav te phenav murra dejake taj murre dadeske, so kerdem andi škola taj so tecindas mange.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so kerav sako d'ejs taj sar trajij murro nípo.</p> <p>Žanav te phenav murra siťárdake/murre siťárdoske vaj murra dejake taj murre dadeske pe sos gindoj ma vi d'ejse taj vi ráťi taj mír si ma kadala gindura.</p>			
		<p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, so kerav sako d'ejs, anglaj ávera šavoura, te sim andi siťárimaski soba.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi pa varisos, so báro pecisajlas ando nípo, anglaj ávera šavoura, te sim andi siťárimaski soba.</p> <p>Žanav te phenav, sar del pe perdal kaki taj kaki búťi ando nípo.</p> <p>Žanav te phenav, so sa khejre siťuvav.</p> <p>Žanav te phenav variso pa murro nípo, so maj but ikrel.</p>			
		<p>Žanav te skirinav, sar trajij ađejs taj sar trajinas majinti e šavoura.</p> <p>Žanav te skirinav o lil vaj imejlo, ká skirinav, sar mezijas variso, so pecisajlas amende ando nípo.</p> <p>Žanav te phenav, sar trajinous, kana simas maj terni sar akánik, taj sar trajij akánik taj žanav te phenav, so sa parrudfílas taj so niči.</p> <p>Žanav te skirinav, sar-i mange.</p>			

B2		<p>Haťárav, pa sos žal o kino vaj pa sos vorbin ando rádijouvo, te tecij mange kodo.</p> <p>Haťárav, kana e ávera jékh ávrenca vorbin andi murri škola, ando nipo vaj maškar murre pajtáša.</p> <p>Haťárav, kana e ávera jékh ávrenca vorbin, sar trajin e Rrom taj soske búťa keren</p> <p>Haťárav, kana e phúre žejne e šavouren akársar kesentin.</p>			
		<p>Žanav te ginav, soske sas taj trajinas e šavoura majinti.</p> <p>Žanav te ginav, sar trajin akárká e nípura.</p> <p>Žanav te ginav pa variso, so pecisajlas varikaske taj so las pa kado ande pesko šejro.</p> <p>Žanav te ginav, sar trajinas taj so sa pecisajlas e rrománe šavourenge majinti.</p> <p>Žanav te ginav, sar pháres trajij ađejs o ternimáto.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav, mír ráťanca nášťik sovav.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca pa sa, sar mezin murre djejsa taj sar trajij murro nipo.</p> <p>Žanav te phenav sa, so pecisajlas andi škola murre níposke.</p> <p>Žanav te phušav e ávrendar, sar trajin vaj so phenen pe kaki taj kaki vorba.</p> <p>Žanav te vorbinav e žejnenca, so vorbij, sar siťarde le taj vorbinas pér le decigňártur lenge deja.</p>			
		<p>Žanav te phenav murri vorba.</p> <p>Žanav te phenav murre níposke, sar trajij pe pháres e ternimátoske.</p> <p>Žanav te phenav murri vorba vaj žanav te phenav, so gindoj ma taj mír pa kako taj kako bajo.</p>			
		<p>Žanav te skirnav o lil vaj o imejlo, ká si tejle skirime sako jékh vorba, so pecisajlas mange vaj sa pa kodo, so tecij mange te kerav.</p> <p>Žanav te skirnav o texto pa sa, sar mezij murro trajo, sar trajij vaj sar trajin e žejne anda murro nipo.</p> <p>Žanav te skirnav pa sako eđeššo vorba, so tecij mange te kerav, vaj pa murre koňíčkura.</p> <p>Žanav te phenav murri vorba, te sim katka taj katka.</p>			



## I VORBA 2: O KHER TAJ SOSKE **BÚŤA** KERAS ÁNDE

Kadi angluni Vorba šol khetáne e ávera cigne vorbi:

- o Kon-i ko ando nípo taj so kerel kako taj kako žejno ando nípo.
- o Save **búťa** keren pe khejre taj musaj te aven – te kiravel pe, te thoven pe e kirpi taj kadej varisar.
- o Sar si ikerde e šavoura taj so keren, te si maj phúre vaj maj terne.
- o Sar e deja taj e dada vaj e ávera maj phúre žejne **siťáren** penge šavouren.

Ko či žanel kadej mišto rrománes, no maj but, te si variko maj terno andaj šavoura, hát či na žanla, **hoť** trajin khejre áversar, sar e šavoura e gáženge ande leske berš. Te avna khate maj phúre šavoura, hát kodola žanna rrománes maj but taj maj feder **haťárna**, mír-i kadi Vorba **nađon** zuráli andej Rrom, taj maj feder **haťárna**, sar áversar trajin e Rrom sar e gáže.

I **búťi** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, sar phenel pe, sar bušol kako taj kako nábitko taj e ávera fejlura ando kher.

**Keťťeberšengo-j/i-j:** sa e šavoura I Trapta: A1

Sar te kerel pe i **búťi**:

1. Akárko andaj šavoura šaj phenel e vorbi, save aven leske ando šejro pa kado taj save pinžárel. Te avlas musaj, žutin le e fenkíponca.
2. E šavoura ávri makhna o fenkípo, sar mezij lengo kher.
3. E šavoura te skirin tejle, sar bušol kaki taj kaki soba taj e ávera thana ando kher.
4. E šavoura te makhen ánde ando fenkípo o nábitko taj e ávera fejlura taj te skirin tejle, sar sako jékh fejlo bušol.
5. E šavoura sikavna varisoske thana vaj e fejlura ando kher, pe save o nípo lel aminti.

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 2

So kamas te avel gáta: Te vorbinas, sar-i khejre.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** sa e šavoura I Trapta: A2

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Sako šavouro anla khejral varisosko fejlo – variso, so naj khanikas (variso, so si phúro, so si ávertar taj kadej varisar).
2. Sako šavouro sikavla pesko fejlo taj e ávera si te len sáma, so-j kado.
3. Te lena e šavoura sáma, so-j kado, hát kodo, kasko-j, si te phenel, ká-lo lende khejre taj pe so si.
4. Te či žanna e šavoura, so-j kado, phenla kodo, kasko-j, so-j kodo, khatar-i, ká-lo lende khejre taj so keren lesa.

## O KHER TAJ SOSKE **BÚŤA** KERAS ÁNDE

	A1	A2	B1	B2
S U N E L	<p>Haťárel, sar bušon e maj anglune fejlura ando kher.</p> <p>Haťárel, sar bušon e maj anglune búťa, save keren pe khejre. (chas, thovas e kirpi, sovas taj kadej varisar).</p>	<p>Haťárel, save si e maj anglune vorbi variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar-i lende khejre, te si khote vorbi, save pinžárel taj butivar-i khate.</p> <p>Haťárel, save si e maj anglune vorbi variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj búťa, save kerel sako dejs, te lel perdal e vorbi, save pinžárel.</p>	<p>Haťárel, kana variko vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te vorbij variko, sar trajij.</p> <p>Haťárel, kana variko phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, taj phendas kadi vorba má dolmut taj žanel te lel sáma, ande sos-i áver.</p>	<p>Haťárel sako eděšo vorba, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar trajijas o nipo khote na dūr lendar vaj lende ando them. Kadala vorbi sikaven, ande sos sas ečformavo taj ande sos nás.</p> <p>Haťárel sako eděšo vorba, te si variso tejle chutildo po video vaj pi kazeta, sar trajijas, kana sas cigno/i taj bešelas andej thema vaj áverte.</p>

H A Ť Á R E L		<p>Haťárel, sar bušon e maj anglune fejlura, save si ando kher.</p> <p>Haťárel, sar bušon e maj anglune búťa ando kher taj žanel te phenel, ko kerel le (murra dejake búťa, murre dadeske búťa taj kadej varisar).</p>	<p>Haťárel, save si e maj anglune vorbi variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj kana variko vorbij pa kher, te lel perdal e vorbi, save pinžárel taj butivar-i kadala vorbi ánde ande kadi vorba.</p> <p>Haťárel dúj trin vorbi, kana variko phenel leske/lake, so te kerel, te si khejre.</p>	<p>Haťárel, kana variko phenel, sar mezij, vaj te vorbij dúj trin vorbi variko, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar trajinas e Rrom majinti taj sar trajin e Rrom ađejs.</p> <p>Haťárel taj žanel te phenel, ande so si áver e Rromengo trajo, savo sas le majinti taj savo si le ađejs. Taj sar áversar trajin e Rrom taj e gáže ađejs ande kadi luma.</p>	<p>Haťárel sako edeššo vorba, kana vorbij variko kadej, sar siťárdas les/la taj vorbijas pér leste/late decignártur leski dej, sar trajin e Rrom.</p> <p>Haťárel sako edeššo vorba, te vorbij variko, sar mezijas taj sosko sas o rrománo trajo taj žanel te phenel vi, mír sas kadej.</p>
	G I N E L	<p>Žanel te lel sáma taj te haťárel, so-j po fenkipo ká si ávri makhlo o kher vaj i soba.</p> <p>Žanel te lel sáma taj te haťárel, kana si tejle skirime e sámura vaj e vorbi pi vulica vaj pi adresa.</p>	<p>Žanel te ginel opre dúj trin vorbi paj búťa vaj so kerel sako d’ějs, te si khejre.</p>	<p>Žanel te ginel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj šavoura taj sar trajinas majinti vaj sar trajin ađejs, te si akárká taj akárkaste (andej akársave thema, andej akársave fourura).</p>	<p>Žanel te ginel sa, sar variso mezij, e textura po interneto, variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj šavoura taj pa ternimáto.</p> <p>Žanel te ginel taj te haťárel e vorbi, te si variká tejle skirime pa akársavo nípo, sar trajijas majinti taj sar trajij ađejs taj te si akárká andej thema.</p>
		<p>Žanel te lel sáma taj te haťárel, sar bušon e sobi taj e thana ando kher vaj karing o kher taj sar bušon e fejlura, save si ando kher.</p> <p>Žanel te lel sáma taj te haťárel, kana si tejle skirime e sámura vaj e vorbi pi vulica vaj pi adresa.</p>	<p>Žanel te ginel dúj trin vorbi (variso ká si a vorba vi tivo taj vi ágor) sar-i khejre ká e Rrom.</p>	<p>Žanel te ginel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar trajinas e šavoura ká e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura taj e ávera) majinti taj sar trajin ađejs taj so kerenas taj keren khejre.</p>	<p>Žanel te ginel taj te haťárel e textura po interneto vaj variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, taj variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor taj savi si, sar trajinas e šavoura taj o ternimáto andej Rrom.</p> <p>Žanel te ginel taj te haťárel e vorbi, sar trajinas majinti taj sar trajin ađejs e Rrom akárká pi luma.</p>

## O KHER TAJ SOSKE **BÚŤA** KERAS ÁNDE









	A1	A2	A3	A4
<p>V O R B I J</p> <p>J É K H</p> <p>Á V R E S A</p> <p>V O R B I J</p>	<p>Žanel te phenel palpále dúj trín vorbi, ko phušel lestar/latar, sar-i leste/late khejre.</p> <p>Žanel te phenel, sosko-j lesko/lako sámó po telefouno.</p>	<p>Žanel te vorbij dúj trín vorbi e siťárdesa/a siťárdasa vaj e ávre šavouresa, soske-j leske/lake dĕjsa taj so kerel o nípo sako dĕjs.</p> <p>Žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, sar trajij taj so kamel taj so či kamel.</p>	<p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar pa akárso, so kerel sako dĕjs khejre.</p>	<p>Žanel te hamij pe andi vorba, kana variko vorbij jékh ávrenca, sar trajij o nípo taj te phenel, so si le ečformovo e ávrenca taj so pale naj.</p> <p>Žanel te vorbij jékh ávrenca soske bajura-j po nípo ande kadi adĕjsutni luma.</p> <p>Žanel te vorbij jékh ávrenca, mír-i mišto, ká o nípo ikrel kakala taj kakala sokáša.</p> <p>Žanel te vorbij jékh ávrenca, mír-i lášo o siťárimo khatar-i dej taj khatar-o dad taj e ávrendar anda nípo.</p>

	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi vaj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, sar-i leste/late khejre.</p> <p>Žanel te phenel, sosko-j lesko/lako sámó po telefouno.</p>	<p>Žanel te vorbij dúj trín vorbi e siťárdesa/a siťárdasa vaj e ávre šavouresa, soske-j leske/lake d'ejša taj so kerel o nipo sako d'ejš.</p> <p>Žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, sar trajij taj so kamel taj so či kamel.</p>	<p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa akárso, so kerel sako d'ejš khejre.</p> <p>Žanel te phušel peska dejatar taj peske dadestar vaj varikastar, ko si maj phúro lestar/latar anda nipo, te phenen leske/lake, mír-i variso kadej taj kadej ká e Rrom (paj histórija, paj sokáša taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te vorbij jékh ávrenca, soske bajura-j po nipo ande kadi ad'ejsutni luma.</p> <p>Žanel te vorbij jékh ávrenca, mír-i lášo o siťárimo khatar-i dej taj khatar-o dad andej Rrom (so-j áver, te siťol o manuš khejre vaj andi škola).</p> <p>Žanel te vorbij jékh ávrenca, sar trajij pe ká e Rrom taj te phenel, save sokáša si e Rromen taj save si e gážen taj save naj ečformavi.</p>
V O R B I J	<p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi vaj te phenel dúj trín vorbi, sar mezij lesko/lako kher.</p> <p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi vaj te šaj phenel, sar mezin e búťa, save kamel taj save či kamel te kerel.</p> <p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi vaj te šaj phenel, sar mezin e búťa, save lestar/latar lešin e žejne te kerel khejre.</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi, te phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa peske d'ejša, so kerdas íž, so kerel palaj škola taj kadej varisar.</p> <p>Žanel te lel peske páše, kana vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar mezin leske/lake d'ejša, e panenki.</p>	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi kadej, sar pasolij pašaj leske/lake berš, pa pesko kher taj mír musaj te vezetinas ame kadej taj kadej, kana sam khejre taj soske búťa kerel o nipo.</p> <p>Žanel butájik te vorbij, sar mezij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj búťa, save keren e žejne khejre vaj so pecisajlas leste/late khejre.</p>	<p>Žanel te phenel sako ed'eššo vorba, sar trajij o nipo, taj te phenel, sar mezin leske/lake búťa, save kerel vaj musaj te kerel khejre.</p>



	<p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi vaj te phenel dúj trín vorbi, sar mezij lesko/lako kher.</p> <p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi vaj te phenel, sar mezin e búťa, save lestar/latar lešin e žejne te kerel khejre.</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi te phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa peske dĕjsa, so kerdas íž, so kerel palaj škola taj kadej varisar.</p> <p>Žanel te lel perdal e vorbi, te phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, so kerel kako taj kako žejno anda lesko/lako nípo, te si akársavo dĕjs.</p> <p>Žanel te lel peske páše, kana vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar mezin leske/lake dĕjsa, e panenki.</p>	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi kadej, sar pasolij pašaj leske/lake berš, pa pesko kher taj mír musaj te vezetinas ame kadej taj kadej, kana sam khejre taj soske búťa kerel o nípo.</p> <p>Žanel butájik te vorbij, sar mezij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj búťa, save keren e žejne khejre vaj so pecisajlas leste/late khejre.</p> <p>Žanel te phenel paramiča vaj variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar trajij pe ando nípo.</p>	<p>Žanel te phenel sako edĕššo vorba, sar trajin e Rrom, taj te phenel, sar mezin leske/lake búťa, save kerel vaj musaj te kerel khejre.</p> <p>Žanel te phenel paša kodo, sosko than-i e Rromes / a Rromňa andej Rrom taj so musaj te kerel sako jékh. Žanel vi te phenel, sosko than-i e phúren/e ternen andej Rrom taj so musaj te keren sako jékh.</p>
--	--	--	--	--

## O KHER TAJ SOSKE **BÚŤA** KERAS ÁNDE








	A1	A2	A3	A4
S K I R I J	Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri e vorbi, so si sa ando kher.	Žanel te skirij o pohledo vaj cigno texto, sar mezij lesko/lako kher.  Žanel te skirij dúj trín vorbi ando lil „Sosko-j murro d’ejš“, „Sosko-j murro kher taj sar-i amende“ vaj „pa murro nípo“.	Žanel te skirij o texto, savo pasolij paša leske/lake berš (o lil, o ímejlo taj kadej varisar), sar mezijas variso, so pecisajlas leske/lake, sar mezin e búťa, save kerel o nípo vaj sar mezij leste/late khejre.	Žanel mišto te skirij sako ed’eššo vorba ando texto, sar-i leste/late khejre.
	Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri e vorbi, so si sa ando kher.	Žanel te skirij o pohledo vaj cigno texto, sar mezij lesko/lako kher.  Žanel te skirij dúj trín vorbi ando lil „Sosko-j murro d’ejš“, „Sosko-j murro kher taj sar-i amende“ vaj „pa murro nípo“.	Žanel te skirij o texto, savo pasolij paša leske/lake berš (o lil, o ímejlo taj kadej varisar), sar trajij lesko/lako nípo taj soske rrománe sokáša-j le.	Žanel mišto te skirij sako ed’eššo vorba ando texto, sar trajij khejre.




O kher taj soske <b>búta</b> keras ánde					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		*	**	***
			<i>0</i> <b>d'ejs</b>	<i>0</i> <b>d'ejs</b>	<i>0</i> <b>d'ejs</b>
A1		<p>Haťárav sa e vorbi, te si pa nábitko taj paj fejlura amende khejre.</p> <p>Haťárav sa e vorbi, soske <b>búta</b> kherav khejre.</p> <p>Haťárav, mír-i mišto, ká keras khejre mindejfejluka <b>búta</b> taj ká si ánde šutto, ko te kerel le.</p>			
		<p>Žanav te lav sáma, save vorbi si paj sobi taj paj thana amende khejre.</p> <p>Žanav te lav sáma, save vorbi si pa nábitko taj paj ávera fejlura amende khejre.</p> <p>Žanav te lav sáma e sámura pi vulica vaj pi adresa.</p>			
		<p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, dúj trín vorbi pa murro kher.</p> <p>Žanav te phenav, sosko-j murro sámo po telefouno.</p>			
		<p>Žanav te phenav variso pa murro kher.</p> <p>Žanav te phenav, soske <b>búta</b> kamav khejre te kerav taj soske či kamav te kerav.</p> <p>Žanav te phenav, so murri dej taj murro dad kamen te kerav khejre.</p>			
		<p>Žanav te skirinav, sar bušon e sobi mande khejre.</p> <p>Žanav te skirinav, sar bušol kako taj kako nábitko vaj ávera fejlura vaj sobi mande khejre.</p>			
A2		<p>Haťárav, kana variko vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa nipo taj lengo kher.</p> <p>Haťárav, kana variko vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj <b>búta</b>, save keren sako <b>d'ejs</b> taj sar trajin e šavoura.</p> <p>Haťárav, kana variko khejre phenel mange, te kerav kako taj kako.</p>			
		<p>Žanav te ginav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa áver žejno, sar sako <b>d'ejs</b> trajij.</p> <p>Žanav te ginav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj Rrom taj sar trajin sako <b>d'ejs</b>.</p>			
		<p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so kerav khejre.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so e ávera žejne keren amende khejre.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so kamav taj so či kamav te kerav khejre.</p>			



		<p>Žanav te phenav, so kerav majnem sako dáta tela'k <b>d'ej</b>s.</p> <p>Žanav te phenav, so pecisajvel mange khejre korán detehára taj kana avav khejre andaj škola.</p> <p>Žanav te phenav, so murro dad, murri dej, murro phral vaj murri <b>pheñ</b> kerel sako <b>d'ej</b>s.</p>			
		<p>Žanav te skirina<i>v</i> i <b>kárta</b> vaj cigno lil, sar mezij murro kher.</p> <p>Žanav te skirina<i>v</i> o lil pa murre <b>búta</b>, save kerav khejre.</p>			

## O kher taj soske **búta** keras ánde

I Trapta	So žanav		* o d'ejs	** o d'ejs	*** o d'ejs
B1		<p>Haťarav, kana variko vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj haťarav, kana variko vorbij, so pecisajlas amende vaj áverte ando áver them.</p> <p>Haťarav, kana variko vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj haťarav, kana vorbij variko, so majinti pecisajlas leske.</p> <p>Haťarav, kana variko vorbij, sar akársar trajijas pe majinti taj sar trajij pe ad'ejs.</p>			
		<p>Žanav te ginav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj šavoura taj sar trajin.</p> <p>Žanav te ginav, sar trajin e rrománe savoura taj sar-i lende khejre ad'ejs taj sar trajinas taj sar sas lende khejre majinti.</p> <p>Žanav te ginav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar trajin e ávera žejne.</p>			
		<p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so kerdas murro nípo savatone taj kurke.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezin murre búta, save mandar khejre lešin, hoť kerou.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezin e sokáša amende khejre.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávresa dúj trín vorbi, sar si te vezetinas ame taj so si te ikras amende khejre.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezin murre níposke búta, save si e maj anglune vaj save búta murre-j.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi pa variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, savi šundem khejre.</p>			
		<p>Žanav te skirnav cigno texto, so keras amende khejre taj mír-i mišto, ká ikras kako taj kako taj mír-i mišto, ká vezetinas ame kadej taj kadej.</p> <p>Žanav te skirnav o ímejlo vaj o lil, sar mezijas variso, so pecisajlas na dolmut amenge khejre.</p> <p>Žanav te skirnav dúj trín vorbi, mír-i mišto, ká ikrel murro nípo e sokáša.</p>			
		<p>Haťarav sako edeššo vorba, kana variko vorbij, sar trajijas o nípo majinti.</p> <p>Haťarav sako edeššo vorba, sar trajin e Rrom taj soske-j lenge sokáša.</p>			
		<p>Haťarav, kana variko vorbij butájik, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, haťarav, kana variko skirij po interneto vaj skirij phurikáno texto, sar mezin e khera taj sar trajin e žejne ad'ejs taj sar mezinas e khera taj sar trajinas e žejne majinti.</p>			

B2		<p>Žanav te lav perdal varisoski vorba, kana e žejne vorbin jékh ávrenca, sar trajin kakala taj kakala žejne taj soske-j lenge sokáša, taj pala kado žanav te gindoj ma taj te lav sáma, sar mezij murro trajo amende khejre taj soske-j amáre sokáša. Taj pa kado žanav te vorbinav e ávre šavourenca.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, mír ikras e sokáša me taj murro nípo taj so gindoj ma me taj e ávera žejne anda murro nípo pa kako taj kako taj sar vezetinas ame pala kado.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, mír-i lášo o <b>siťárímo</b> e ternimátoske <b>adejs</b>, te si vi andi škola taj vi khejre.</p>			
		<p>Žanav te phenav, sar mezij taj sar trajij pe <b>adejs</b> taj sar áversar mezijas taj sar áversar trajijas pe majinti.</p> <p>Žanav te phenav sako <b>edeššo</b> vorba, kana vorbinav jéjkh ávresa, soske <b>búťá</b> keras taj soske sokáša khejre ikras.</p>			
		<p>Žanav te skirinao sako <b>edeššo</b> vorba, sar trajinao, te sim khejre.</p>			

## I VORBA 3: E RROM

E anglune vorbi, save si tejle skirime andi Trapta A1, A2, B1, B2 (naj tílek rrománe), si pa fouro, pa gav vaj pa varisos ávres, mejg žas ando fouro, ká bešen e šavoura.

E vorbi, save si tejle skirime andi Trapta A1, A2, B1, B2 taj save si tílek rrománe, si paj Rrom, ká e šavoura bešen. Khate žal i vorba pa kodo, sar o manuš musaj te vezetij pe maškar le, i vorba či žal, sar-i lende. Ande kadi vorba šaj vorbij pe, sar te vezetij pe o manuš andej Rrom, šaj vorbij pe vi paj krísi, paj **páťiv** taj ande sos **paťan** (o rromimo).

Te **siťarla** variko rrománes musaj te aven sikade, sar-i taj ande so si ávera, te vorbisa pa akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura taj e ávera). Kadala vorbi musaj te aven šutte khetáne kadej, te aven khoutar, khatar-i e šavoura.

Musaj te sikaven, sar trajijas pe katka taj katka taj sar khate trajinas e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura taj e ávera). Musaj te sikaven, save Rrom khate bešen as majinti taj soske **búťá** kerenas.

Kadi Vorba 3 bušol E Rrom, no šaj vorbis vi paj intregi Rrom paj intrego luma. Kadej šaj aven sikade e Rrom/e **Rromňa**, save variso lášo kerde, taj naj musaj te aven khátar taj o manuš trobujas te del le **páťiv**. Trobujas te vorbin vi paj rrománi himna „Gelem Gelem“ taj vi paj rrománi vlajka.

Pa kado vorbij pe vi andi kaki Vorba:

E **końíčkura** taj e **umeňa** (po papiroši 139)

I **búťi** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, sar bušon e tájura, ká si e Rrom taj so keren khate e Rrom.

**Keťteberšengo-j/i-j:** 8 - 14 I Trapta: A1

Sar te kerel pe i **búťi**:

1. Akárko andaj šavoura šaj phenel e vorbi, save aven leske ando šejro paj thana taj save pinžárel. Te avlas musaj sikav e fenkípura (i banka, e šingále, o kino, i bári bolta taj kadej varisar).
2. E šavoura musaj te aven po dúj taj voun ávri makhna i **kárta** pa tájo, ká bešen, taj ávri makhna so maj but, so si khate.
3. E šavoura vorbin jékh ávresa pa sako tájo taj po papiroši skirin penge dúj trín vorbi sa, so khate kerel pe – e maj terne šavoura skirin tejle feri e maj anglune vorbi, e maj phúre šavoura skirin tejle dúj trín vorbi.
4. Sa e **kárti** taj e papiroša akastina po papiroši.

I **búťi** andi **siťárimaski** soba - 2

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, sar bušon e techana taj te žanen te vorbin jékh ávresa, te žanen te den **d'ejs**, te mangel penge variso, te žanen te najisáren.

**Keťteberšengo-j/i-j:** 6 - 14 I Trapta: A1/A2

Sar te kerel pe i **búťi**:

1. Ker anda **siťárimaski** soba pijarco. Šaj šos e šúše bátogura, o **zejčígo**, o **dímejčo** taj variso kecavo áver fejlo.
2. E šavoura **siťon**, sar bušol kako taj kako techan, sar te mangel kako taj kako techan, te si andi bolta, taj sar te najisáren.
3. E šavoura tejle skirina penge, so sa kinna.
4. Paša sako búdejva si po jékh **boltoši/boltoškiňa**. Voun musaj te den **d'ejs** e žejnen, so aven lende te kinkeren, si te phenen lenge **keťti** so kouštálj taj te najisáren lenge ká lende kinkerde.
5. E šavoura opre phírkeren intrego pijarco taj kinkeren o techan, savo si le tejle skirime po papiroši.

Dúj trín vorbi: Te kamel variko te **siťol** kadi Vorba, mišto avelas te lel peske perdal e šúše bátogura, o **dímejčo** vaj o **zejčígo**, so naj živindo.

## E RROM

	A1	A2	B1	B2
H A Ĥ	<p>Žanel te lel sáma taj te haťarel, sar bušon e búťa, save keren e žejne, so trajin taj keren búťi katka taj katka, te si kadala vorbi phende kadej te šunel le mišto vaj te si ginde zuráles anglaj ávera.</p> <p>Žanel te halgatij taj te sikavel pej fenkipura vaj pi kárťa e thana, ká keren e akársave žejne (o kher ká šaj les tuke unžule e keňvi, i patika, i bári bolta, e šingále, o bazéni).</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, te vorbin jékh ávrenca e šavoura andi siťarimaski soba, taj vi kana o siťardo/i siťardi phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj žejne, so keren búťi variká (o siťardo/i siťardi, o žejno, so kerel pej phuva taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi, so pinžarel, te haťarel, so vorbij o siťardo/i siťardi paj Rrom.</p> <p>Žanel te lel perdal e vorbi, so pinžarel le, te haťarel, so si tejle chutildo pej kazeti, sar trajijas pe katka taj katka taj paj búťa taj kadej varisar.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, te vorbij variko variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa varikas, ko si ánde pinžardo/i katka taj katka vaj na dúr varikastar.</p>	<p>Haťarel sako edeššo vorba, kana variko butájik vorbij pa kako taj kako tájo vaj pa varisoske tájos, so si maj dúr varikastar.</p> <p>Haťarel sako edeššo vorba, kana variko phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te variko butájik vorbij vaj te si variso tejle chutildo pi kazeta pa varikas, ko sas vaj si ánde pinžardo/i khote karing bešel.</p>
	<p>Haťarel, sosko than-i varikas taj sar bušon e búťa, save keren e žejne andej Rrom.</p> <p>Haťarel, kana e maj phúre žejne phenen, so te kerel o manuš.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, te vorbij variko, sar te vezetij pe taj so te ikrel o manuš andej Rrom.</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, mír-i mišto te vezetij pe o manuš kadej taj kadej taj te ikrel kakala taj kakala sokáša andej Rrom.</p>	<p>Haťarel, kana variko vorbij, sar te vezetij pe a manuš taj so te ikrel, te si andej Rrom.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, variká pa varikas, ko si ánde pinžardo/i andej Rrom khote karing bešel.</p>	<p>Haťarel sako edeššo vorba, kana variko phúro andaj Rrom vorbij, sar trajin e Rrom taj kon-i ko andej le taj ande sos taj sar paťan e Rrom.</p> <p>Haťarel sako edeššo vorba, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te si variso tejle chutildo pi kazeta vaj po video pa varikas, ko sas ánde pinžardo/i khote, karing bešel, vaj lesko/lako hango pár les/la gejlás ži andej thema.</p>

Á R E L	G I N E L	<p>Žanel te lel sáma taj te haťárel, sar bušon e gáženge khera, so si tejle skirime pej cejduli vaj sar bušon e tájura katka taj katka.</p> <p>Žanel te lel sáma taj te haťárel, sar bušon e gáženge khera/e tájura pi kárta katka taj katka.</p>	<p>Žanel te ginel taj te haťárel dúj trín vorbi pej cejduli vaj kana phutren katka taj katka. Žanel te lel sáma, save si e maj anglune vorbi, pa savo tájo skirij pe taj so-j khote taj kadej varisar.</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi, save má pinžárel te ginel, so si tejle skirime po letáko (sar trajijas pe majinti khote, karing bešel, so sa šaj khote dikhel taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te ginel opre taj te haťárel e textura, save si lungi, sar trajijas pe khote, karing bešel.</p> <p>Žanel te ginel opre taj te haťárel e novini, sar sas katka taj katka majinti vaj sar-i katka taj katka ađejs.</p>
		<p>Žanel te lel sáma taj te haťárel, sar bušon e búta, so keren e Rrom.</p> <p>Žanel te lel sáma taj te haťárel, save si e maj anglune vorbi, kana variko vorbij, mír-i mišto ká o manuš ikrel kakala taj kakala sokáša taj ká vezetij pe kadej taj kadej andej Rrom.</p>	<p>Žanel te ginel opre taj te haťárel dúj trín vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, e paramiči, te si ánde e vorbi, save má dolmut pinžárel taj si, sar trajin e Rrom.</p>	<p>Haťárel, save si e maj anglune vorbi ando cigno texto variká andej novini paj Rrom taj žanel te lel perdal e vorbi, save pinžárel, te žanel maj but.</p>	<p>Žanel te ginel opre taj te haťárel variso vaj texto, savo si lungo, po interneto, sar trajin e Rrom.</p> <p>Žanel te ginel opre taj te haťárel variso vaj texto, savo si lungo, pa Rromes/Romňa, ko sas vaj si ánde pinžárdo/i.</p>

# E RROM






		A1	A2	B1	B2
V O R B I J	V O R B I J	<p>Žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, sar bušon e gáženge khera taj e tájura, ká e žejne trajin taj keren búťi.</p> <p>Žanel te phenel palpále dúj trín vorbi, ko phušel lestar/latar, paj tájura, save dikhle khote, karing bešen.</p> <p>Žanel te hamij pe andi vorba, kana e žejne vorbin jékh ávrenca andi siřarimaski soba, paj tájura, save kamen, karing bešen (khote, ká khelel pe o fotbali, o párko, i bolta).</p>	<p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, soske búťa keren e gáže ande kakala taj kakala khera katka taj katka.</p> <p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, save žejne khote ande kodola khera keren.</p>	<p>Žanel te vorbij jékh ávrenca paj tájura ká sas taj te phenel, mír kamloun te dikhel kadala tájura inke jekhvar.</p> <p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, mír-i láše kakala taj kakala khera taj kakala taj kakala búťa e Rromenge.</p>	<p>Žanel te phenel sako edeššo vorba paj búťa, save keren e žejne katka taj katka, taj žanel te phenel, so gindoj pe pár le.</p> <p>Žanel te vorbij pa sa jékh ávenca, so pecisajvel khote, karing bešel (paj búťa, paj bolti, so kerla pe khote nejvo, pa sporto taj kadej varisar).</p> <p>Žanel te phenel palpále sako edeššo vorba, ko phušel lestar/latar, so-j nejvo leste/late karing bešel taj andej Rrom.</p>
	V O R B I J				








	<p>Žanel te del d'ejš taj te phenel palpále dúj trín vorbi kadej, sar pasolij, te phušel lestar/latar variko maj phúro andaj Rrom.</p> <p>Žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, so kerel sako d'ejš, te lel perdal e maj anglune vorbi, kana vorbij.</p>	<p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, soske búťa keren e Rrom.</p> <p>Žanel šukáres te del d'ejš, ko avel lende, taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, sar trajij taj so kerel.</p>	<p>Žanel te vorbij jékh ávrenca, so pecisajlas lende ká e Rrom taj žanel te phenel peski vorba.</p>	<p>Žanel te vorbij pa sa jékh ávrenca, paj búťa, save keren e Rrom taj te phenel, mír kadej taj kadej trajin.</p>
V O R B I J	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar mezij kako taj kako than, savo si katka taj katka taj tecij leske/lake.</p>	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, mír kamel vaj či kamel kako taj kako than vaj tájo.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi pa varikas, ko si ánde pinžárdo/i lende vaj na dúr lendar.</p>	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi pa tájo, ká sas.</p> <p>Žanel te vorbij dúj trín vorbi, so keren e žejne, te si katka taj katka (e žejne, so keren ando kher, ká šaj les tuke unžule e keŋvi, e žejne, so keren andi bolta, andi špita, andi banka).</p>	<p>Žanel te phenel sako ed'eššo vorba, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa kako taj kako tájo, paj búťa, save si khote vaj pa áver tájo, ká sas leske/lake pajtásonge.</p>
	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar mezin lenge Rrom.</p>	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar mezin leske/lake d'ejša.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi paj Rrom /Rromňi, so si lende ánde pinžárdo/i.</p>	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar mezij o akársavo d'ejš lende ká e Rrom taj te phenel dúj trín vorbi, te či haťárel variko, so phendas.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te gičij pa Rrom /paj Rromňi, so si ánde pinžárdo/i lende ká e Rrom.</p>	<p>Žanel te phenel sako ed'eššo vorba, sar trajin e Rrom, taj te avlas musaj, žanel te phenel, ande sos trajin e gáže áversar.</p> <p>Žanel te phenel sako ed'eššo vorba taj butájik te vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, so-j šukár andej Rrom taj so naj šukár andej le.</p> <p>Žanel te phenel sako ed'eššo vorba taj te vorbij butájik paj Rrom taj soski-j hasna e žejnen, te bešen katka taj katka ká bešen e Rrom.</p>










## E RROM


	A1	A2	B1	B2
S K I R I J	<p>Žanel te skirij vaj te skirij pala varikas, sar bušon e tájura katka taj katka.</p> <p>Žanel te skirij paj tábla dúj trín vorbi, sar mezin e búťa katka taj katka.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezin e tájura, save kamel, taj žanel te phenel, mir tecin leske/lake.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi pa kako taj kako than ká sas.</p>	<p>Žanel te skirij texto, sar mezij o tájo, savo tecij leske/lake taj so keren khote. E vorbi žanel te skirij kadej, te haťárel lenge sako.</p> <p>Žanel te skirij cigno texto, o lil vaj o ímejlo, ká si kako taj kako kher taj mir-i e žejnenge láši, mir andej la phíren.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi ando pohledo vaj ando ímejlo, sar mezij o tájo katka taj katka.</p>	<p>Žanel te skirij šukáres o texto pa sa, sar mezij o tájo, ká bešel, taj žanel te phenel, sar žal pe katka taj katka.</p> <p>Žanel te skirij sako eděššo vorba, sar mezij kako taj kako tájo, taj žanel vi te phenel, soske búťa-j le khote, so keren khote e žejne taj ká šaj žan – so-j le khote.</p>
	<p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij, save si e maj anglune vorbi, sar trajin taj so keren e Rrom.</p> <p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij dúj trín vorbi, sar mezin e búťa, save keren e Rrom.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar trajin e Rrom taj soske-j lenge dějsa.</p>	<p>Žanel te skirij o lil vaj o ímejlo, mir-i lášo kako taj kako andej Rrom.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sosko than si kakale taj kakale žejnen andej Rrom taj kon-i ko andej le.</p>	<p>Žanel mišto te skirij paj Rrom, kon-i ko andej le.</p> <p>Žanel mišto te skirij pa sa, so si o maj báro andej Rrom, kon-i ko, taj pala kas vezetin pe.</p>

E Rrom					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		* o <b>d'ejs</b>	** o <b>d'ejs</b>	*** o <b>d'ejs</b>
A1		<p>Haťárav, sar bušon e žejne, so keran <b>búti</b> taj trajin amende ando fouro vaj ká e Rrom.</p> <p>Žanav te sikavav pi <b>kárta</b>, ká e akásave žejne keran <b>búti</b>.</p> <p>Haťárav, kana phenen mange e maj phúre Rrom, so te kerav.</p> <p>Haťárav, sar te vezetnav ma, kana sim khejre taj kana sim andej Rrom.</p>			
		<p>Žanav te ginav, sar bušon e báre khera taj e thana karing me bešav.</p> <p>Žanav te ginav e cejduli, karing me bešav.</p> <p>Žanav te ginav e vorbi, sar te vezetij ma, te kamav te trajinav maškar e Rrom.</p>			
		<p>Kana resav karikas, žanav te phenav rrománes – „lásoj <b>to</b> d'ejs“, „ášu Dejvlesa“, „av kecavo siveššo“, „najis tuke“.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, pa murro trajo, ká bešav taj so pecisajlas khate, karing me bešav.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, dúj trín vorbi, so kerav, te sim vi katka taj kutka.</p> <p>Žanav te phenav palpále dúj trín vorbi, ko phušel mandar, sar sim.</p>			
		<p>Žanav te phenav variso pa murro tájo, savo maj but kamav.</p> <p>Žanav te phenav variso paj Rrom.</p>			
		<p>Žanav te skirnav, sar bušon e tájura, karing bešav.</p> <p>Žanav te skirnav dúj trín vorbi, so pecisajlas khote, karing me bešav vaj andej Rrom.</p> <p>Žanav te skirnav dúj trín vorbi, so kerav, te sim vi katka taj vi kutka.</p>			

E Rrom					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		*	**	***
			<i>o</i> <i>d'ejs</i>	<i>o</i> <i>d'ejs</i>	<i>o</i> <i>d'ejs</i>
A2		<p>Haťárov ek cerra, kana variko vorbij, so keren e žejne d'ejšenca.</p> <p>Haťárov, kana variko vorbij d'uj trín vorbi pa variso, ká si a vorba vi tivo vi ágor, mír-i mišto, te žanas te vezetinas ame andej Rrom, vaj paj búťa maškar e Rrom.</p>			
		<p>Žanav te ginav d'uj trín vorbi, so pecisajlas ando murro fouro vaj andej Rrom.</p> <p>Žanav te ginav d'uj trín vorbi pa variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar trajin e Rrom sako d'ejs.</p>			
		<p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so pecisajlas ande murro fouro vi katka vi kutka vaj andej Rrom.</p> <p>Žanav te phenav, mír kamav vorta kako taj kako tájo vaj kecave taj kecave búťa amende, karing me bešav.</p> <p>Žanav te phenav, so kamav te kerav khote, karing me bešav.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav pa murro tájo, savo maj but kamav.</p> <p>Žanav te vorbinav pa tájo, savo či kamav.</p> <p>Žanav te vorbinav pa varikas, ko si ánde pinžárdo vaj ko si báro raj/bári ráji, karing me bešav.</p>			
		<p>Žanav te skirinao d'uj trín vorbi pa tájo, savo kamav taj savo či kamav.</p> <p>Žanav te skirinao d'uj trín vorbi, ká simas.</p> <p>Žanav te skirinao d'uj trín vorbi, so keren e Rrom sako d'ejs.</p> <p>Žanav te skirinao d'uj trín vorbi pa variso, so pecisajlas khote, karing me bešav, vaj andej Rrom.</p>			
		<p>Haťárov, kana i siťárdi/o siťárdo vorbij paj thana vaj pa variso, so pecisajlas khote, karing variko bešel.</p> <p>Haťárov pa sos žal o kino vaj i reportáža, te si pa kodo, so pecisajlas amende pe amáro tájo.</p> <p>Haťárov, kana variko phenel mange, sar te vezetinao ma, te sim katka taj katka.</p>			
		<p>Haťárov, so si tejle skirime pej letákura vaj andej novini pa murro tájo, ká bešav vaj pa varisos, so pecisajlas khate.</p> <p>Haťárov, so si tejle skirime andej novini paj žejne, save bešen, karing me bešav.</p>			

B1		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, ká simas, karing me bešav, vaj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, kaste simas.</p> <p>Žanav te vorbinav, soske <b>búťa</b> keren e žejne.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca paj gáženge khera, save si ánde pinžárde, taj paj tájura amende.</p>			
		<p>Žanav te phenav, ká simas taj so-j khote.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, ká simas, taj paj <b>búťa</b>, save keren e žejne akárká, taj mír-i lengi <b>búťi</b> amenge láši.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, sar mezij ek <b>dějs</b> amende andej Rrom.</p>			
		<p>Žanav te skirinav o lil vaj o ímejlo, so kerdem, kana simas khejre.</p> <p>Žanav te skirinav paj <b>búťi</b>, savi keren kakala taj kakala žejne khote, karing me bešav.</p> <p>Žanav te skirinav o pohledo, ká si tejle skirime, ká simas.</p> <p>Žanav te skirinav dúj trín vorbi paj Rrom taj so keren, kana kamen te <b>maladon</b> khetáne.</p>			

E Rrom					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		* O <i>d'ejs</i>	** O <i>d'ejs</i>	*** O <i>d'ejs</i>
B2		<p>Haťárav sako edeššo vorba, kana variko vorbij, sar mezij o tájo, karing me bešav, vaj vorbij pa sa, so si andej Rrom.</p> <p>Haťárav sako edeššo vorba, kana o siťárdo/i siťárdi phenel, sar mezijas variso, so pecisajlas katka taj katka.</p> <p>Haťárav, kana variko vorbij, sar mezij taj sar trajij pe maškar e Rrom.</p> <p>Haťárav, kana variko vorbij pa báro raj/bári ráji anglaj ávera žejne vaj te si pa kado ando kino.</p>			
		<p>Žanav te ginav keňvi taj variso áver, sar mezijas o tájo, karing me bešav majinti.</p> <p>Žanav te ginav keňvi taj variso áver, sar trajinas e žejne khate, karing me bešav, majinti.</p> <p>Žanav te ginav pa varisos, so pecisajlas khate, karing me bešav, ad'ejs, vaj andej Rrom, te si pa kado skirime andej novini.</p> <p>Žanav te ginav, so pecisajlas amende, karing me bešav, paj búťa vaj variso paj Rrom, te si pa kado tejle skirime andej novini vaj po interneto.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca paj mindejfejlíka búťa, save si khate, karing me bešav, taj žanav te lav sáma, so gindon pe pár le e ávera, vaj žanav te phenav, so gindo ma pár le me taj sar pala kado vezetinas ame.</p> <p>Žanav te kerav o projekto pa murro tájo, sar mezij variso karing me bešav.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, sar mezin e búťa, save keren e žejne amende, taj te phenav, mír-i kadej variso ká e Rrom.</p>			
		<p>Žanav butájik te vorbinav pa kaki taj kaki búťi, so keren vaj kerenas e žejne katka taj katka.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav, ká simas taj mír válastindem mange ávri vorta kado than.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav, sar trajin e Rrom, soske-j lenge sokáša taj soskej-j e gáženge, taj žanav te phenav, ande sos si ečformavi taj ande sos naj.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav paj bajura maškar e Rrom taj sar máren le tejle.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav pa varikas, ko si ánde pinžárdo taj trajij khate, karing me bešav.</p>			

		<p>Žanav te skirinao o lil, ká si tejele skirime pa varisoke thanes taj sar žal pe khote.</p> <p>Žanav te skirinao, sar mezin e báre khera amende, karing bešav vaj ká e Rrom.</p>			
--	---	--	--	--	--

## I VORBA 4: SOSKE **BÚŤA** KEREN E RROM

Kadi Vorba si paj **búťa**, save kerenas e akársave phúre Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura taj e ávera). Kadala nejve vorbi šaj žutin e žejnenge, te len sáma, ká si inke kadala **búťa**, ko kerel le.

Kadi Vorba žutij ame te rakhas, ká **ađejs** e Rrom keren e **búťa**. Khote ká **siťárel** pe pi sociálka, khote ká žutin varikas, sar so te kerel pe, te avel kodo mišto, taj kadej varisar.

Maškar e **búťa**, save kerenas e phúre Rrom, si kakala taj šaj vorbisa pár le, te vorbisa pa kado andi **siťárimaski** soba:

te <b>siťáren</b> e valádaton	te keren e košára	te <b>siťáren</b> e medvedon
te keren variso anda sastri e grastenge	te keren e téjgji	te keren e kefi
te keren e bontougura	te suven	te keren ando cirkusi
te drabáren	te bikinkeren e <b>luluďa</b>	te keren variso anda somnakaj/rub
te <b>sastáren</b>	te bikinkeren e grast	te mourcin e šúra
te keren variso anda sastri	te bašaven	te keren e cerhi
te keren variso anda čik	te <b>ďilaben</b>	te vorbin
te bikinkeren	te keren variso anda kašt	

Kadi Vorba šaj sikavel, ko andaj Rrom sas ánde pinžárdo, ká kerelas kaki taj kaki **búťi**. Taj vi azír šaj gines vaj te šunes pár le, sar trajinas taj so kerenas.

Pa kado vorbij pe vi ande kaki Vorba: Me taj murro nípo (po papiroši 34)  
E vejša taj e mál taj e valádatura (po papiroši 127)  
E **końčkura** taj e **umeňe** (po papiroši 139)

I **búťi** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, sar bušon e tájura, ká bešen e Rrom, taj so keren khote e Rrom.

**Ketťe**beršengo-j/i-j: 6 - 14

I Trapta: A1/A2

Sar te kerel pe i **búťi**:

1. Skirin tuke tejle pej cigne papiroša e akársave **búťa**, so kernas vaj keren e Rrom, válastin kecave, save sas khote, karing e šavoura anda **siťárimaski** soba bešen.
2. Sikav kadala papiroša e šavourenge taj vorbin lenca pa sako jékh **búťi**.
3. E maj terne šavoura kerna pa sako jékh **búťi** ek fenkípo.
4. E maj phúre šavoura rodona pa kado variso nejvo po interneto/ vorbina varikasa anda nípo, te šaj anen pa kado e fenkípura/kerna e fenkípura/skirina pa kado dúj trín vorbi.
5. E šavoura kerna i **nástěnka**, ká šona e cigne papiroša taj paša le šona e fenkípura, save paša le pasolin, vaj šona páše dúj trín vorbi pa kodo, so si tejle skirime pej cigne papiroša.

I **búťi** andi **siťárimaski** soba - 2

So kamas te avel gáta: Te phuškeren e šavoura e žejnendar, soske **búťa** kerenas katka taj katka e Rrom, vaj te phušen e šavoura penge nípondar, soske **búťa** kerenas majinti.

**Ketťe** beršengo-j/i-j: 10 – 14

I Trapta: B1/B2

Sar te kerel pe i **búťi**:

1. Kezdin te vorbis paj Vorba – soske **búťa** keren e žejne katka taj katka. Vorbin pa kecave, soske sas khate majinti, vaj save si khate **ađejs** andej Rrom.
2. E šavoura, so si po dúj, válastina penge po jékh varisoski **búťi**, so kerenas vaj keren e Rrom, taj phuškerna akárkastar pár la vaj dikhna akárká, te žanen pár la maj but (andej **keňvi**, po interneto, phušna e nípostar taj kadej varisar).
3. Taj kadala šavoura vorbina anglaj ávera andi **siťárimaski** soba pa kodo, so kerde, taj pe sos avile, kana phuškerenas e žejnendar vaj rodenas andej **keňvi** taj kadej varisar. Andi vorba žutina le e fenkípura, e plagátura taj kadej varisar.
4. E fenkípura taj e textura avna akastime po falo vaj kerde kadej, te mezin sar **keňva**.

## SOSKE BŮŤA KEREN E RROM

	A1	A2	B1	B2	
H A Ť Á R E L	S U N E L	<p>Žanel te lel sáma taj te haťarel, sar bušon e bůťa, so kerenas majinti vaj so keren ađejs e Rrom, te phenel le variko vaj te ginel le variko opre zuráles.</p> <p>Žanel te lel sáma taj te haťarel, sar bušon e fejlura, save kerenas vaj keren e Rrom (e petala, o somnakaj, e d'ija taj kadej varisar).</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, te vorbin dúj trín vorbi e žejne jékh ávresa andi siťarimaski soba vaj te vorbij variko variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj bůťa, so keren e akársave Rrom, te si line andi vorba kecave vorbi, save pinžarel.</p>	<p>Žanel te halgatij, kana variko vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te vorbij variko anglaj ávera paj bůťa, so kerenas vaj keren e Rrom taj haťarel majnem sa, so phenel variko pa kado, te vorbij kado žejno loukes taj zuráles.</p> <p>Haťarel majnem sa, so variko phenel vaj so dikhel, sar mezij i bůťi, savi kerelas o Rrom/i Rromňi majinti vaj sar mezij i bůťi, savi kerel o Rrom/i Romňi ađejs.</p>	<p>Haťarel sako eděšo vorba, kana variko butájik vorbij vaj te si prednáška, sar trajij variko, ko kerel kaki taj kaki bůťi.</p> <p>Haťarel sako eděšo vorba, kana variko vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar te válastij variko, so avla andá les, taj paša kodo te phenel, sar mezin kakala taj kakala bůťa ande save ađejs e Rrom sikaven e ávrenge, hoť žanen te keren kadi bůťi mišto.</p>
	G I N E L	<p>Žanel te lel sáma taj te haťarel, sar bušon e bůťa, so kerenas majinti vaj so keren ađejs e Rrom, te si kadala vorbi tejle skirime pej cigne papiroša, pej plagátura vaj te si skirime pár le dúj trín vorbi.</p> <p>Žanel te lel sáma taj te haťarel, sar bušon e fejlura, save kerenas vaj keren e Rrom (e petala, o somnakaj, e d'ija taj kadej varisar) te si kadala vorbi tejle skirime pej cigne papiroša, pej plagátura vaj te si skirime pár le dúj trín vorbi.</p>	<p>Žanel te ginel opre taj te haťarel cigne textura taj e paramiči vaj variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar mezin e bůťa, save keren e Rrom, te si line andi vorba kecave vorbi, so pinžarel taj save si ánde butivar.</p>	<p>Žanel te ginel opre taj te haťarel e textura paj akársave bůťa (variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, e textura pa interneto, variso, sar sas variso majinti taj kadej varisar).</p> <p>Žanel te ginel opre taj te haťarel e textura paj anglune Rrom.</p>	<p>Žanel te ginel opre taj te haťarel sa, sar mezinas e bůťa, so kernas e phúre Rrom.</p> <p>Žanel te ginel opre taj te haťarel sa, mír-i láši kaki taj kaki bůťi, te si pa kado tejle skirime variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj andej paramiči.</p> <p>Žanel te ginel opre taj te haťarel, so trobuj te žanel ađejs o manuš, te kamel te kerel kaki taj kaki bůťi.</p> <p>Žanel te ginel taj te haťarel variso, ká si tejle skirime, sar trajijas variko, ko sas ánde pinžardo taj sas Rrom/Rromňi.</p>


















## SOSKE **BŮŤA** KEREN E RROM

<p style="text-align: center;">V O R B I J</p>	<p style="text-align: center;">J É K H</p>	<p style="text-align: center;">A V R E S A</p>	<p style="text-align: center;">V O R B I J</p>		
		<p>Žanel te kerel e mujesa vaj e vastenca taj te šaj phenel palpále dúj trín vorbi, ko phušel lestar/latar, sar rodenas e Rrom louve majinti taj sar roden e louve ađejs.</p>	<p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, so si te keren e žejne, te keren kakala taj kakala búťa.</p> <p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa akársave Rrom, sar roden e louve kodolesa, ká keren mindejfejlíka fejlura taj soske ávera búťa keren.</p> <p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, sar roden e louve e Rrom kodolesa, ká keren mindejfejlíka fejlura taj soske ávera búťa keren ađejs e Rrom.</p>	<p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar e pháre vorbi, sar rodenas louve e Rrom kodolesa, ká kernas mindejfejlíka búťa taj mír sas le kakala taj kakala búťa.</p> <p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar e pháre vorbi, so keren e Rrom ađejs.</p> <p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar e pháre vorbi, pa varikas, ko sas ánde pinžárdo/i andej Rrom taj sas Rrom/Rromňi.</p>	<p>Žanel te phušel e pháre vorbi varikastar, ko si phúro ando nípo vaj andej Rrom, taj žanel te phuškerel, pa sa pe sos gindon pe, kana variko phušel lendar, sar rodenas e Rrom majinti e louve kodolesa, ká kernas mindejfejlíka fejlura taj e akársave ávera búťa.</p> <p>Žanel šukáres te vorbij jékh ávrenca, save búťa kernas e phúre Rrom majinti.</p>






V O R B I J	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi paj búťa vaj so kerel kako taj kako žejno anda lesko/lako nipo vaj andaj Rrom.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar roden e Rrom e louve kodolesa, ká kerem mindejfejlíka fejlura taj soske ávera búťa kerem e Rrom lende ando Čecho vaj karing bešen.</p>	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar mezinás e búťa, so kerenas e phúre Rrom majinti khote, karing bešel, vaj na dúr lendar.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar mezijas variso, so pecisajlas leske/lake, kana vidázijas, sar kako taj kako Rrom rodel louve kodolesa, ká kerelas mindejfejlíka fejlura.</p>	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi kadej, sar pasolij paša leske/lake berš pa akársave Rromenge búťa.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi pa varikas, ko sas ánde pinžárdo/i andej Rrom taj sas Rrom/Rromňi.</p>	<p>Žanel mišto, sar pasolij pe, te vorbij paj búťa, save kerenas e Rrom majinti, taj žanel te phenel, sar trajijas variko, ko kerelas kaki taj kaki búťi.</p> <p>Žanel te vorbij paj búťa, save kerem e Rrom adějs.</p> <p>Žanel te vorbij, sar trajinas e Rrom, save rodenas louve kodolesa, ká kernas mindejfejlíka fejlura, taj trádkerenas e vurdonenca taj sar trajin kadala Rrom adějs. Žanel te šuvel khetáne e vorbi, ande so si ečformavo taj ande sos naj.</p> <p>Žanel te vorbij pa varikas, ko si ánde pinžárdo/i vaj ko si ánde pinžárdo/i andaj Rrom.</p>
S K I R I J	<p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri dúj trín vorbi, sar bušon e Rromenge búťa ká roden e louve kodolesa, ká kerem mindejfejlíka fejlura taj sar bušon e ávera, so kerem e Rrom.</p> <p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri dúj trín vorbi, sar roden e Rrom e louve kodolesa, ká kerem mindejfejlíka fejlura taj soske búťa kerem e Rrom.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezijas variso, so kerenas e Rrom majinti katka taj katka vaj na dúr lendar, te lel perdal kecave vorbi, save pinžárel.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezin e búťa, save kerem e Rrom akárká lende vaj andej thema, te lel perdal kecave vorbi, save pinžárel.</p>	<p>Žanel te skirij cigno texto, sar trajin e Rrom, so roden e louve kodolesa, ká kerem mindejfejlíka fejlura.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezijas taj sar trajijas variko, ko sas ánde pinžárdo/i andaj Rrom.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar žal khetáne, te kerem kakala taj kakala Rrom kaki taj kaki búťi.</p>	<p>Žanel šukáres taj kadej, sar pasolij te skirij, sar mezinás taj soske sas e búťa, so kernas e phúre Rrom khote, karing bešel, vaj andi intrego luma.</p> <p>Žanel te skirij paj Rrom, so sas ánde pinžárde taj či lažanas pe ká si Rrom.</p>

## Soske **búta** keren e Rrom

I Trapta	So žanav		* o d'ejs	** o d'ejs	*** o d'ejs
A1		Haťárov, sar bušon mindejfejluka búta. Haťárov, sar bušon e fejlura, save keren e žejne, so roden kadalesa louve.			
		Žanav te lav sáma, sar bušon e akársave žejne, so roden louve kodolesa, ká keren mindejfejluka fejlura taj žanav te lav sáma, sar bušon mindejfejluka búta. Žanav te lav sáma, sar bušon e fejlura, save keren e akársave žejne, so roden kadalesa louve.			
		Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, dúj trín vorbi paj búta, save keren e žejne ađejs.			
		Žanav te phenav, sar bušon e búta, save kerenas e Rrom majinti taj save keren e Rrom ađejs khate, karing me bešav.			
		Žanav te skirinav dúj trín vorbi, sar bušonas majinti taj sar bušon ađejs e rrománe búta. Žanav te skirinav tejle dúj trín vorbi pa kadala búta.			
A2		Haťárov dúj trín vorbi, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj Rrom, so rodenas louve kodolesa, ká keren mindejfejluka fejlura, taj soske fejlura kerenas.			
		Žanav te ginav dúj trín vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar mezinas e Rromenge đejsa.			
		Žanav te vorbinav dúj trín vorbi jékh ávresa pa kakala taj kakala búta vaj kakala taj kakala žejne, so roden louve kodolesa, ká keren mindejfejluka fejlura. Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, dúj trín vorbi paj búta, save keren e akársave Rrom, save roden louve kodolesa, ká keren mindejfejluka fejlura. Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, dúj trín vorbi paj búta, save si maškar e Rrom ađejs.			
		Žanav te phenav dúj trín vorbi, sar mezij kaki taj kaki búti, savi tecij mange. Žanav te phenav dúj trín vorbi, sar mezij taj sar kerel i búti kecavo žejno, so rodel e louve kodolesa, hoť kerel mindejfejluka fejlura.			

		<p>Žanav te skirinaŋ dúj trín vorbi ando lil vaj o texto, sar mezinás taj soske sas e Rromenge <b>búťa</b> majinti khote, karing me bešav.</p> <p>Žanav te skirinaŋ dúj trín vorbi, sar mezin taj soske-j e Rromenge <b>búťa</b> akárká vi katka taj vi kutka.</p>			
B1		<p><b>Haťárav</b>, kana variko vorbij, soske <b>búťa</b> kernas e phúre Rrom.</p> <p><b>Haťárav</b>, pa sos žal o kino vaj so vorbin ando rádljouvo, te vorbin khate, sar mezij i <b>búťi</b>, savi kerel ek Rrom/Rromňi vaj savi keren maj but žejne.</p>			
		<p>Žanav te ginav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variso áver paj <b>búťa</b>, save kerenas e phúre Rrom majinti vaj save keren e Rrom <b>ađejs</b>.</p> <p>Žanav te ginav pa Rrom /paj <b>Rromňi</b>, savo/savi sas ánde pinžárdo/i, ká kerelas kaki taj kaki <b>búťi</b>, ká rodelas louve kodolesa, ká kerelas mindejejljika fejlura vaj ká kerelas áver <b>búťi</b>.</p>			
		<p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so kernas taj soske <b>búťa</b> sas e Rromen majinti taj so keren taj soske <b>búťa</b> si le <b>ađejs</b>.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, mír-i mišto, ká e Rrom roden louve kodolesa, <b>hoť</b> keren mindejejljika fejlura taj ká si le <b>búťa</b>.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, soske <b>búťa</b> keren e Rrom <b>ađejs</b>.</p>			
		<p>Žanav te phenav dúj trín vorbi pa Rrom /paj <b>Rromňi</b>, savo/savi si ánde pinžárdo/i.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi paj mindejejljika <b>búťa</b>, save keren kakala taj kakala Rrom (e Rrom, e Cintura, e Rumungri taj e ávera).</p>			
		<p>Žanav te skirinaŋ, sar trajin e akársave Rrom, so roden louve kodolesa, <b>hoť</b> keren mindejejljika fejlura.</p> <p>Žanav te skirinaŋ pa Rrom/paj <b>Rromňi</b>, ko sas ánde pinžárdo/i, ká rodelas louve kodolesa, ká kerelas mindejejljika fejlura.</p> <p>Žanav te skirinaŋ pa akársave Rrom (e Rrom, e Cintura, e Rumungri taj e ávera) taj pa lenge <b>búťa</b>.</p>			

## Soske **búťa** keren e Rrom

I Trapta	So žanav		* O d'ejs	** O d'ejs	*** O d'ejs
B2	→ 	<p>Haťárav sako eďeššo vorba, kana variko vorbij paj Rrom, so keren te roden louve taj sar trajin.</p> <p>Haťárav, kana variko vorbij manca, so kamous te avel andá ma.</p>			
		<p>Žanav te ginav sa paj Rrom, so kerenas te roden louve.</p> <p>Žanav te ginav mír-i mišto ká si khote, karing me bešav, vaj variká maj dúr kako taj kako Rrom, so kerel kakala mindejfejluka fejlura te rodel louve vaj ká si khate, karing me bešav, vaj variká maj dúr kakala búťa.</p> <p>Žanav te ginav pa sa, sar o manuš šaj kezdiy te siťol te kerel aďejs e Rromenge búťa.</p> <p>Žanav te ginav, sar trajijas o angluno Rrom, so kerelas mindejfejluka fejlura te rodel louve.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, mír-i e búťa, so kerenas e phúre Rrom láše, te phenel mange variko te kerav projekto pa kado.</p> <p>Žanav te phušav varikaskar, ko avilas amende andi murri škola, paj búťa, save keren e Rrom.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávresa paj búťa, so kernas e Rrom majinti taj mír sas láše te kerenas pe akárká.</p> <p>Žanav te vorbinav pa sa, so keren e Rrom aďejs.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávresa paj Rrom, so rodenas majinti louve kodolesa, ká kerenas mindejfejluka fejlura, taj paj Rrom, so roden aďejs louve kodolesa, ká keren mindejfejluka fejlura. Žanav te phenav, ande so si ečformavi taj ande sos naj, taj žanav te phenav, mír-i so lášo vaj čorro.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávresa pa Rrom/paj Rromňi, so si ánde pinžárdo/i, taj sar variko lel amende vaj variká áverte andej thema perdal lesko/lako trajo.</p>			
		<p>Žanav te skirinav sa paj búťa, so kerenas e phúre Rrom taj soski hasna si le anda kado aďejs.</p> <p>Žanav te skirinav, mír-i mišto, ká e Rromenge búťa žutin e gážen te trajin mišto.</p>			

## I VORBA 5: E **ĎĚJSA** TAJ E MULATŠÁGURA

Te keresa vaj te vorbisa pa kadi Vorba, musaj te vorbis pa kako:

1. E báre **Ďejša-j** mindík te:  
Kerďol varikaske cigno šavouro taj musaj te avel boldo taj te avel e dades taj a deja kirvo/i.  
Chutilel variko varisava šeja taj kerel bijav.  
Merel variko taj musaj te keren prachomo taj o verrastáši.
2. E báre **Ďejša-j** mindík te ikrel le variko khote, ká bešel taj na dūr lendar vaj te si **Patrádí** vaj o **Krečuno**.
3. E báre **Ďejša-j** mindík, kana e Rrom khetáne **maladŕon** - vi **atunči** te si:  
E Rromengo **ďejs** pi intrego luma (8. apriluši).  
O **búćuvo** paj Somnakuni Sára taj žal pe ži ando Les Saintes-Maries de la Mer v Camargue.  
E grastenge pijarcura.  
E **ďejša** paj rrománi kultúra.
4. E báre **Ďejša-j** mindík, kana pomeninas amenge, **hoť nadŕon** but žejne múle, kana sas o háburúvo.

Kana si e **Ďejša** taj e mulatšágura, hát e žejne khetáne vorbin taj jékŕ ávres maj feder **haťáren** andi vorba taj kadej šaj o manuš cirdel e ávrendar e vorbi, sar-i e **ďíja**, e **paramiči**, variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, e vorbi, kana variko **gičij**. Kadej šaj lel o manuš sáma vi, so pecisajlas kakaleske taj kakaleske.

Pa kado vorbij pe vi andi kaki Vorba:

Me taj murro nípo (po papiroši 34)

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, kana si e báre **Đejša**, mír e Rrom ikren le taj so keren, te si kako taj kako báro **Đejš**.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 4-14

I Trapta: A1/A2

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Phuš e šavouendar, save-j lenge báre **Đejša**.
2. Vorbin khetáne, kana si kadala báre **Đejša** – ande savo šon taj te si kado, kana si o tavasi, o milaj, o ejso vaj o jivend.
3. E šavoura vorbin, so si te avel gáta taj so kerel pe, te si kako taj kako báro **Đejš** (pi mesáli si te avel o rrománo techan, ko avel amende khejre, e dúj šon, kana naj i škola taj kadej varisar).
4. Skirin pi tábla e akársave **Đejša** taj šu rrigate kecave, save ikrel feri variko, kecave save ikrel o nípo, kecave save ikren e žejne khote, ká bešen e šavoura, kecave, save ikren e žejne khate amende ando amáro them, kecave save ikren e Rrom.
5. Ker po fało bári **nástěnka**, ká avna ávri skirime e šon, taj paša šako šon avla skirime kako taj kako **Đejš**, sar pasolij taj skirin dúj trín vorbi, kasko-j kado **Đejš**.

## E ĎĚJSA TAJ E MULATŠÁGURA

	A1	A2	B1	B2
S U N E L	<p>Žanel te lel sáma taj te haťarel, sar bušon e Ďejsa taj e mulatšágura, te vorbij variko pár le vaj te ginel le variko opre zuráles.</p> <p>Haťarel dúj trín vorbi, sar te rodel ávri e fenkipura vaj e fejlura andi siťarimaski soba, šave si paj akársave Ďejsa taj e mulatšágura.</p>	<p>Žanel te lel sáma taj te haťarel e vorbi, te kezdi te vorbij o siťardo/i siťardi andi siťarimaski soba paj Ďejsa taj paj mulatšágura.</p> <p>Haťarel, sar e žejne andi siťarimaski soba, vorbin jékh ávrenca paj Ďejsa taj paj mulatšágura.</p> <p>Haťarel, kana variko phenel, so te kerel, te šaj žan šukáres e mulatšágura, te lel variko perdal kecave vorbi, so pinžarel taj phenel le butivar pala jékhávres.</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, te vorbin e žejne khetáne andi siťarimaski soba paj Ďejsa taj paj mulatšágura, taj žutij le ande kado mindejfejluka fenkipura (e fenkipura andi keňva) te šaj len sáma haťarde mišto, so phendas o siťardo/i siťardi vaj niči.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi po video paj Ďejsa, save žan khote, karing bešel, vaj save žan mindehun lende ando them.</p>	<p>Haťarel sako eděššo vorba, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, mír-i e Ďejsa, e mulatšágura vaj o verrastáši taj o prachomo.</p> <p>Haťarel sako eděššo vorba te phenel leske/lake variko, so te kerel, te avel sa kísno pej Ďejsa.</p>
	<p>Žanel te lel sáma taj te haťarel, sar bušon e Ďejsa, e mulatšágura taj variso báro, so pecisajlas ká e Rrom.</p>	<p>Haťarel, kana variko vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj Ďejsa vaj paj mulatšágura taj te si ánde šutte kecave vorbi, save pinžarel taj te si kadala vorbi butivar ánde taj te si les/la variso ando vast te sikavel pár le.</p> <p>Haťarel, kana variko vorbij dúj trín vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, taj te vorbij pa kako taj kako vaj so pecisajlas leske/lake, kana sas e Ďejsa vaj o prachomo.</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, kana variko vorbij, sar mezin e Ďejsa vaj e mulatšágura ká e Rrom.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj kana variko d'ílabel pa mulatšágo, paj Ďejsa vaj pa verrastáši vaj pa prachomo.</p>	<p>Haťarel sako eděššo vorba, kana variko vorbij vaj kana vorbij jékh ávrenca, pa rrománo festiváli, paj Ďejsa taj pa verrastáši vaj pa prachomo taj haťarel vi, mír-i taj sar te avel sa gáta.</p> <p>Haťarel sako eděššo vorba, kana variko vorbij pa varisos, so si báro, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te variko d'ílabel, pa kako taj kako mulatšágo, Ďejsa vaj pa verrastáši vaj pa prachomo.</p>
H A				








<p>Ž Á R E L</p>	<p>G I N E L</p>	<p>Žanel te lel sáma taj te haťárel, sar bušon e Dejsa, e mulatšágura, te si tejle skirime pej plagátura vaj pej cigne papiroša taj te si pár le tejle skirime feri dúj trín vorbi.</p>	<p>Žanel te ginel opre taj te haťárel dúj trín vorbi, sar mezin e Dejsa vaj variso, so pecisajlas, kana sas kako taj kako mulatšágo, te si kado pej fenkipura.</p> <p>Žanel te ginel taj te haťárel dúj trín vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj buťa, so keren pe, te šaj žan šukáres e Dejsa vaj o mulatšágo (so sa kerel o nípo te avel sa gáta te žan šukáres e Dejsa, ko avel lende taj kadej varisar) te si ánde šutte kecave vorbi, save pinžárel taj te si kadala vorbi butivar ánde.</p>	<p>Žanel te ginel taj te haťárel, save si e maj anglune vorbi ando texto paj Dejsa taj paj mulatšágura, save si adžejs taj save sas majinti.</p>	<p>Žanel te ginel variso paj Dejsa taj paj mulatšágura taj te haťárel, sar ikrenas le e žejne majinti taj soske sas e sokáša.</p>
		<p>Žanel te lel sáme taj te haťárel, sar bušon e Dejsa taj e mulatšágura, save ikren lende khejre vaj e Rrom.</p>	<p>Žanel te ginel i paramiča, te si keňňivo taj te si ánde šutte kecave vorbi, save pinžárel taj save si ánde butivar.</p>	<p>Žanel te ginel taj te haťárel, save si e maj anglune vorbi ando texto paj Dejsa vaj pa mulatšágo ká e Rrom.</p>	<p>Žanel te ginel pa sa, kana si variká tejle skirime variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj Dejsa taj e mulatšágura vaj paj pátiv taj haťárel, sar sas kado majinti, mír-i láše e sokáša, ká ikren pe andej Rrom.</p>






## E ĎĚJSA TAJ E MULATŠÁGURA


		A1	A2	B1	B2
V O R B I J  J É K H  Á V R E S A	V O R B I J	Žanel te phenel palpále dúj trín vorbi, ko phušel lestar/latar, kana si e Ďejsa khote, karing bešen, vaj save si lende ando lengo them.	Žanel te phušel paj Ďejsa, save naj ánde pinžárde. Žanel te vorbij e ávre šavourenca, sar ikren kakala taj kakala Ďejsa khejre taj sar ikren le voun.	Žanel te vorbij e ávre šavourenca paj mulatšágura, kana si lende khejre, vaj paj báre Ďejsa taj žanel te phenel, ande sos si ečformavi taj ande sos naj. Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, paj Ďejsa, save si ánde pinžárde áverte.	Žanel šukáres bi vorbako te vorbij jékh ávrenca, so pecisajlas leske/lake, kana sas pej Ďejsa variká vaj kana sas po mulatšágo, taj žanel te phenel, so gindoj pe pár le.
	J É K H	Žanel te phenel palpále dúj trín vorbi, ko phušel lestar/latar, so pecisajlas leske/lake, kana sas khejre vaj andej Rrom.	Žanel te phenel palpále dúj trín vorbi paj Ďejsa vaj so pecisajlas variso báro lende khejre vaj andej Rrom na dolmut.	Žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, sar žan e Ďejsa vaj o mulatšágo lende khejre vaj andej Rrom.	Žanel te phenel sako eděššo vorba ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar kamloun te žan e Ďejsa vaj o mulatšágo lende khejre vaj andej Rrom, taj žanel te phenel, so las apal pa kado ando šejro.
	Á V R E S A	Žanel te phenel, save si e báre Ďejsa tela ek berš .	Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar mezinás e Ďejsa, karing bešen, vaj sar mezinás e Ďejsa, save sas lende ande lengo them.	Žanel te phenel e ávre šavourenge andaj siřárimaski soba, sar mezijas variso, so pecisajlas leske/lake, kana sas variká pej Ďejsa taj so las apal pa kado ando šejro.	Žanel te phenel sako eděššo vorba kadej, sar pasolij, sar mezinás e Ďejsa taj sar gejle taj sar sas leske/lake pala kado, kana gindosajlas pér le.
V O R	V O R B I J				









B I J	Žanel te phenel, so-j báro andej Rrom.	Žanel te phenel, sar mezijas kako taj kako mulatšágo lende khejre. Žanel te phenel e maj anglune vorbi, sar mezijas kako taj kako mulatšágo vaj variso, so pecisajlas. Žanel te phenel e maj anglune vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa báro mulatšágo.	Žanel te phenel e ávre šavourenge andaj siřárimaski soba, so pecisajlas lende/sosko mulatšágo gejlás lende khejre (e báre Ďejsa, kana kerđilas cigno šavouro taj kadej varisar). Žanel te phenel e ávre šavourenge andaj siřárimaski soba, so pecisajlas leske/lake, kana sas po bijav vaj po prachomo. Žanel te phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa kako taj kako mulatšágo vaj pa verrastáši vaj pa prachomo.	Žanel te phenel sako eđeššo vorba taj te vorbij butájik, save si e báre Ďejsa ká e Rrom taj mír ikren le. Žanel te phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te đilabel, kana si e Ďejsa, o mulatšágo vaj o verrastáši vaj o prachomo.
S K I R I J	Žanel te skirij pa varikas vaj te skirij korkouri, sar bušon e báre Ďejsa. Žanel te skirij paj tábla dúj trin vorbi paj Ďejsa vaj pa mulatšágura.	Žanel te skirij dúj trin vorbi, sar maladřle khetáne e řejne pej đejsa (o techan, o urajimo, o mulatšágo taj kadej varisar).	Žanel te skirij cigno texto/lil, sar mezinás e Ďejsa vaj o mulatšágo taj žanel te phenel, sar sas leske/lake (sas voujako/i, e sirmi pírenás pár les/la, mišto sas leske/lake, khino/i sas).	Žanel te skirij pa sa, sar mezinás e Ďejsa vaj sar mezijas o mulatšágo taj žanel te phenel, mír sas, žanel te phenel, sar žanas taj žanel te phenel, sar sas leske/lake, kana sas khote.
	Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri, sar bušolas variso báro, so pecisajlas vaj sar bušolas o báro mulatšágo. Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri dúj trin vorbi pa variso, so báro pecisajlas vaj pa báro mulatšágo.	Žanel te skirij dúj trin vorbi, sar mezijas variso báro, so pecisajlas ando nípo (kerđilas cigno šavouro lende khejre vaj varikaske andaj Rrom). Žanel te skirij dúj trin vorbi, sar mezijas variso, so pecisajlas lende khejre vaj andej Rrom vaj sar mezinás e mulatšágura lende khejre vaj ká e Rrom azír, ká sas khote, vaj azír, ká vorbijas	Žanel te skirij cigno texto, o lil vaj o ímejlo, sar mezijas o mulatšágo vaj variso, so pecisajlas leske/lake lende khejre vaj andej Rrom.	Žanel te skirij pa sa, sar mezijas kako taj kako mulatšágo, vaj variso, so pecisajlas variká vaj varikaste taj sas kado paj rrománi histórija, paj rrománe sokáša vaj sar trajin e Rrom. Žanel te skirij pa sa, save Ďejsa taj sar ikren le e Rrom taj šoske taj sar ikren e Ďejsa e gáže. Žanel te phenel,

		leske/lake variko pa kado, vaj variko áver vorbijas, ká sas a vorba vi tivo taj vi ágor, pa kado.		ande so si ečformavi taj ande sos naj.
--	--	---	--	--

E <b>Đejsa</b> taj e mulatšágura					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		<sup>*</sup> o <i>d'ejs</i>	<sup>**</sup> o <i>d'ejs</i>	<sup>***</sup> o <i>d'ejs</i>
A1		Haťárav, sar bušon e báre <b>Đejsa</b> taj e mulatšágura khate, karing me bešav. Haťárav, sar bušon e <b>Đejsa</b> taj e mulatšágura amende khejre vaj andej Rrom.			
		Žanav te lav sáma, sar bušon e <b>Đejsa</b> taj e mulatšágura, te si tejle skirime maškar e ávera, po kalendári vaj po plagáto.			
		Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar dúj trín vorbi paj <b>Đejsa</b> , save si e maj anglune amende, karing me bešav. Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, dúj trín vorbi, so variso báro pecisajlas amende khejre vaj andej Rrom.			
		Žanav te phenav, sar bušon e maj anglune <b>Đejsa</b> , save si, kana e šavoura phírkeren andi škola. Žanav te phenav, sar bušon e maj báre mulatšágura, save ikras amende khejre vaj andej Rrom, taj žanav te phenav, kana-j kodo.			
		Žanav te skirinov pala varikas variso vaj te skirinov korkouri, sar bušon e báre <b>Đejsa</b> vaj e báre mulatšágura khate, karing me bešav. Žanav te skirinov pala varikas vaj te skirinov dúj trín vorbi, so variso báro pecisajlas amende khejre taj andej Rrom.			

A2		<p>Žanav te lav sáma, kana variko vorbij paj báre <b>Đejša</b> te si kado variká ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p> <p>Žanav te lav sáma, kana i <b>siťárdi/o siťárdo</b> vorbij pa kakala taj kakala <b>Đejša</b>, pa kako taj kako mulatšágo vaj so pecisajlas.</p> <p>Haťárav, kana variko phenel mange, so te kerav te avel sa gáta te žal šukáres i <b>pátiv</b>.</p>			
		<p>Žanav te ginav dúj trín vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj báre <b>Đejša</b> vaj pa mulatšágo.</p> <p>Žanav te ginav cigno texto, so sa kerel o nípo, te žal šukáres o báro mulatšágo.</p>			
		<p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, paj <b>Đejša</b>, save si tejle chutilde andej vorbi, kana variko pár le vorbij ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p> <p>Žanav te phušav murre pajtášondar, sar mulatin taj sar ikren e <b>Đejša</b> lende khejre.</p> <p>Žanav te phušav paj <b>Đejša</b>, save si báre taj save murro nípo vaj e Rrom ikren.</p>			
		<p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, sar mezinás e <b>Đejša</b> vaj o mulatšágo, save sas amende khejre.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, so musaj te avel, te si kako taj kako <b>Đejš</b> vaj mulatšágo.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, sar gejlás kaki taj kaki <b>pátiv</b>, ká simas vi me.</p>			
		<p>Žanav te skirinav dúj trín vorbi pa kako taj kako mulatšágo vaj <b>Đejša</b>, ká simas vi me.</p> <p>Žanav te skirinav dúj trín vorbi, mír-i kako taj kako mulatšágo.</p>			

E <b>Đejša</b> taj e mulatšágura					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		*	**	***
			<i>o</i> <b>d'ejs</b>	<i>o</i> <b>d'ejs</b>	<i>o</i> <b>d'ejs</b>
		<p>Haťárav, kana variko phenel variso paj <b>Đejša</b> vaj pa mulatšágo. Haťárav, kana variko vorbij, sar te žal taj so si te avel gáta, te kamel variko te aven kakala taj kakala <b>Đejša</b> vaj kako taj kako mulatšágo.</p> <p>Haťárav, save si e maj anglune vorbi ando kino, te si pa kakala taj kakala <b>Đejša</b> vaj kako taj kako mulatšágo.</p> <p>Haťárav, save si e maj anglune vorbi, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj <b>d'ílabel d'íli</b> pa kakala taj kakala <b>Đejša</b>, pa kako taj kako mulatšágo vaj pa verrastáši.</p>			

B1		<p>Žanav te ginav taj te <b>haťárav</b>, te si tejle skirime sa, sar žana kakala taj kakala <b>Đejša</b> vaj kako taj kako mulatšágo.</p> <p><b>Haťárav</b>, save si e maj anglune vorbi paj <b>Đejša</b>, te si pár le skirime andej novini vaj po interneto.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, sar e akársave Rrom vaj e nípara mulatin taj žanav te phenav, ande so si <b>ečformavi</b> taj ande sos naj.</p> <p>Žanav te phušav varikastar, sar mulatin taj sar ikren e <b>Đejša</b> áverte taj mír ikren le.</p> <p>Žanav te vorbij mír taj sar mulatinas amende khejre vaj andej Rrom, te si kako taj kako <b>Đejš</b>.</p>			
		<p>Žanav te phenav, sar mezinas e <b>Đejša</b> vaj variso áver amende khejre vaj andej Rrom, ká žutindem taj simas vi me.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezijas variso, so pecisajlas, kana sas e <b>Đejša</b> taj sar sas mange.</p> <p>Žanav te phenav pa kaki taj kaki <b>pátiv</b> kadej, te avel a vorba vi tivo taj vi ágor.</p>			
		<p>Žanav te skirinav o lil, sar mezinas e <b>Đejša</b> vaj sar mezijas o mulatšágo amende khejre vaj khote, karing me bešav, taj žanav te phenav, sar sas mange, kana kezdindas te žal loukes ži po paluno.</p>			
B2		<p><b>Haťárav</b>, kana variko vorbij pa mulatšágo vaj paj <b>Đejša</b>, sar žanas majinti, taj mír ikrenas le.</p> <p><b>Haťárav</b>, kana variko vorbij, so si te sas kísno, mejg kezdindas kako taj kako mulatšágo vaj mejg kezdine kakala taj kakala <b>Đejša</b> (sosko techan avla kirado, save žejne avna kharade taj kadej varisar).</p>			
		<p>Žanav te ginav paj festifálura taj <b>haťárav</b>, kana si pár le tejle skirime, soske sas e sokáša andej le majinti.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, so sa pecisajlas mange pej festifálura vaj pej mulatšágura, taj žanav te phenav, so gindoj ma pa kodo taj žanav te phenav, sar sas mange.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, sar aviloun mišto, te žan e <b>Đejša</b> vaj o mulatšágo, taj žanav te phenav, so si te avel taj so naj musaj te avel pi mesáli taj mír.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav sako <b>edeššo</b> vorba jékh ávresa paj <b>Đejša</b> taj žanav vi te phenav, sar sas kado majinti.</p> <p>Žanav te phenav, soski hasna si e manušes, ká ikrel e <b>Đejša</b> taj žanel e mulatij.</p> <p>Žanav te phenav sar-i i <b>dřli</b>, te si kako taj kako mulatšágo vaj o verrastáši.</p> <p>Žanav te phenav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, taj so mindik phenel pe, kana si kako taj kako mulatšágo vaj kana si o verrastáši.</p>			



Žanav te skirinav paj báre **Đejsa** vaj pa mulatšágo, sar mezin taj te phenav, mír-i taj pa so si.

Žanav te skirinav sako **eděššo** vorba paj akársave **Đejsa** taj paj akársave mulatšágura taj žanav te phenav, ande so si **ečformavi** taj ande sos naj.

## I VORBA 6: ANDI ŠKOLA

Pa kadi Vorba vorbinas azír, te sikavas e žejnenge, save si khejre, so sa bírij te kherel i škola. Šaj žal vi pa kako: *Haťárel, kana variko vorbij, save si e maj anglune vorbi, kana variko vorbij paj **búťa** andi škola taj kana má naj i škola, kana ánde-j kerdi i škola, kana si variko ká o orvoši, te **parrudílas** variso áver ando **siťárimo** andi škola taj kadej varisar.* I Trapta A2 (šunav) si kerdi kadej azír, te sikavel pi jékh rrig i škola taj pi áver rrig e žejnen, so si khejre taj te sikavel kadej, **hoť decighártur** vorbij pe khate rrománes taj i rrománi šib si lengi angluni šib.

Te gindos tu, so sa te **siťon** e šavoura, hát šaj šos ánde, sar trajinas e Rrom majinti, taj dúj trín vorbi pa rromimo, kon-i o Rrom/i Rromňi.

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, ká si akárká si e Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura taj e ávera).

**Ketťeberšengo-j/i-ij:** 8-14

I Trapta: A1/B2

Sar te kerel pe i **búti**:

1. O **siťárdo/i siťárdi** phušel e šavouendar, ká **ađejs** mindehun trajin e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura taj e ávera).
2. E šavoura bi vorbako vorbin jékh ávresa pa kado taj phenen palpále vorba e **siťárdeske/a siťárdake**.
3. E šavoura šon khetáne e vorbi paj akársave thema – Pášej paša kako taj kako them, si kado opre amendar, ká si mindík **nađon** šudre **đejsa** taj kadej varisar.
4. E šavoura roden e thema pi **kártá** taj ávri makhen e thana ká akárká trajin e Rrom.
5. E šavoura roden e vorbi paj kadala thema, ká si e Rrom taj skirina penge tejle dúj trín vorbi pa kadal thema.
6. E textura sikaven e šavoura kusa a **kártasa**.

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 2

So kamas te avel gáta: Te šunen dúj trín vorbi paj rrománi histórija.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 7-14

I Trapta: A1/B2

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Sako šavouro kerla peske i vurma, ká skirija tejle, so pecisajlas leske báro, kana sas **ketťengo** taj **ketťengo**.
2. E šavoura kezdin te vorbin jékh ávrenca, so sa žanen paj histórija.
3. O **siťárdo/i siťárdi** kezdi te vorbij paj rrománi histórija.
4. E šavoura vidázin pi **kárta**, khatar gejle e Rrom khatar i Indija, taj pej **kárti** skirin tejle e **dějsa**, save sas ande kado báre.
5. O **siťárdo/i siťárdi** vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj rrománi histórija.
6. E šavoura loukes lena perdal, so ko kerla, te kezdina te vorbij sako variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa kado drom.
7. E šavoura skirina tejle variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa drom, ginna la opre andi **siťárimaski** soba vaj kerna andá la **paramiča** taj žutina le ande kado e panenki.

Šaj keres inke vi kado:

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 10-14

Trapta: A1/B2

E šavoura halgatin/ginen variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor (i **paramiča**), sar mezijas variso, so pecisajlas e Rromenge majinti.



## ANDI ŠKOLA

		A1	A2	B1	B2
H A T Á R E L	Š U N E L	<p>Haťárel dúj trín vorbi, kana variko phenel, sar te vezetij pe andi škola taj andi siťárimaski soba, te kerel paša kodo vi e vastenca vaj e mujesa vaj e purnenca.</p> <p>Žanel te lel sáma, kana variko vorbij, save si e vorbi pa školako nábitko, paj fejlura, save si andi siťárimaski soba, pa majetko taj kadej varisar, taj haťárel lenge te vorbij variko pár le, sar te vezetij pe o manuš.</p> <p>Haťárel, kana variko phenel, sar te khelel kako taj kako khelimo po hrište vaj pe maj báres taj žanel pala kado te vezetij pe.</p>	<p>Haťárel, kana variko phenel, sar te vezetij pe andi siťárimaski soba, po hrište taj kadej varisar.</p> <p>Haťárel, save si e maj anglune vorbi paj buťi andi škola taj kana má naj i škola, kana ánde kerel pe i škola, kana variko žal ká o orvoši, kana parrduďol o siťárimo tela ek kurko taj kadej varisar.</p> <p>Haťárel, pa sos vorbij o siťárdo/i siťárdi andi siťárimaski soba, te phenel i nejvi Vorba kadej, te phenel la loukes taj zuráles.</p>	<p>Haťárel sako edeššo vorba, kana variko phenel leske/lake, so te kerel, sar te vezetij pe andi siťárimaski soba taj andi škola.</p> <p>Haťárel, kana áver šavouro vorbij anglaj ávera pa varisos, so pinžárel (so kamav te kerav, murro nípo, so pecisajlas mange na dolmut taj so lem pa kado ando šejro taj kadej varisar).</p>	<p>Haťárel, kana variko vorbij butájik anglaj ávera vaj te phenel variso nejvo pa predmeto, taj žanel te lel sáma, sar žal i vorba, kana variko kezdiť te vorbij, mír-i kodo kadej taj kadej.</p> <p>Haťárel sako edeššo vorba ando kino vaj ando rádijouvo vaj so-j pi kazeta, te vorbij variko andi šib, savi pinžárel taj te vorbin khote paj škola.</p>
		<p>Haťárel, save si e maj anglune vorbi, te vorbij i dej taj o dad, sar te vezetij pe, te si andi škola vaj kana phenen, sar mezij leske/lake i škola.</p>	<p>Haťárel, pa so si e vorbi, save musaj te phenel, vaj variko áver leske/lake dadeske taj leska/lake dejake.</p>	<p>Haťárel, kana o siťárdo/i siťárdi phenel leske/lake, so te kerel, sar te vezetij pe vaj te phenel variso paj rrománe šavoura.</p>	<p>Haťárel sako edeššo vorba, kana variko vorbij anglaj ávera andi škola taj vorbij kadej, sar siťárdas les/la taj vorbijas pér leste/late decignártur leski/laki dej, vaj te vorbij variko, ko si godáver manuš taj haťárel e Rromenge.</p>

G I N E L	<p>Žanel te lel sáma e vorbi pej plagátura, te si akárká andi sitárimaski soba vaj andi škola (o plagáto, sar o manuš si te šol khetáne e vorbi ke kamel variso varikastar te phušel), taj te haťárel lenge.</p> <p>Žanel te lel sáma, so sikaven kakala taj kakala cejduli andi škola (kana phabol variso, naj slobodo te nášel, taj kadej varosar), taj te haťárel lenge.</p> <p>Žanel te lel sáma e vorbi taj e sámura pej plagátura taj pej fenkípura andi sitárimaski soba (e d'esa tela ek kurko, e d'ejsa tela ek šon taj kadej varisar) taj te haťárel len.</p> <p>Žanel te rakhel pesko ánav po papiroši.</p> <p>Žanel te lel sáma, save si e maj anglune vorbi variká, ká si tejle skirime, so siřona e šavoura, te si kako taj kako d'ejs, vaj so sa siřona, taj te haťárel lenge.</p>	<p>Žanel te ginel e textura paj škola, te si ánde e vorbi, save pinžárel vaj save na dolmut siřilas taj te haťárel len.</p>	<p>Žanel te ginel e textura paj školake predmetura taj te haťárel le, te si e pháre vorbi leske /lake varikastar phende ánglal, so-j kodo.</p>	<p>Žanel te ginel variso vaj e textura andej novini paj škola vaj paj bajura, savenca musaj e šavoura andi škola te zumaven pe taj haťárel, so gindon pe e ávera pa kado.</p>
		<p>Žanel te ginel d'uj trín vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj rrománe šavoura andi škola, te si ánde e vorbi, save pinžárel.</p>	<p>Žanel te ginel variso paj šavoura, saven si bajura andi škola, ká si ávera taj mezin áversar.</p>	<p>Žanel te ginel variso paj bajura, save si e rrománe šavouren taj vi e ávre kále šavouren andej školi.</p>









## ANDI ŠKOLA



		A1	A2	B1	B2
V O R B I J	J É K H Á V R E S A	<p>Žanel te phušel, šaj kerel kako taj kako vaj žanel te kerel variso, te lel les sáma taj te žanel pár les/la o siťardo/i siťardi, te si andi siťarimaski soba.</p> <p>Žanel te kerel palpále e šejresa vaj te phenel dúj trin vorbi, ko phušel lestar/latar, paj škola vaj pa siťarimo.</p> <p>Žanel, kana trobuj te phenel „av kecavo siveššo“ taj „najisárav“ taj žanel vi te phenel le, kana musaj.</p> <p>Žanel te mangel peske e fejlura andaj siťarimaski soba taj so trobuj les/la te maj feder haťárel, pa so si o siťarimo, taj kadala fejlura pinžárel (i keňva, i tuška, o papiroši taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te kerel variso, te len les/la sáma taj te žanen pár les/la.</p> <p>Žanel te del perdal i vorba, savi phendas leske/lake o/i jékh siťardo/siťardi, e ávre siťardoske/a ávra siťardake.</p> <p>Majnem mindík žanel te ikrel i vorba, kana vorbij e ávre šavouresa, te keren khetáne kaki taj kaki búťi (ávri makhen o fenkípo, keren varisosko modelo, keren varisoski búťi taj kadej varisar).</p> <p>Te žutij les/la o siťardo/i siťardi, žanel te phenel, sar so sas (te chálas pe variko e ávre šavouresa).</p>	<p>Žanel mindár te hamij pe po hrište vaj pe maj báres kusa e ávre šavourenca ando khelimo taj andej ávera búťa.</p> <p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, te vorbij pe pa kako taj kako andi siťarimaski soba vaj te vorbin e žejne jékh ávrenca.</p>	<p>Žanel mišto te vorbij e ávrenca paj škola taj žanel te phenel peski vorba kadej, te haťáren les/la.</p> <p>Žanel te phenel sako edeššo vorba, kana vorbij e ávrenca, mír-i lášo ađejs o siťarimo e ternimátoske.</p>
		V O R B I J			







	<p>Žanel te phenel peska dejake taj peske dakeske, save nejve vorbi siŕile andi škola taj žanel te sikavel lenge e keŕvi.</p>	<p>Žanel te phenel peska dejake taj peske dadeske dúj trín vorbi, so taj sar pecisajlas variso andi škola.</p> <p>Žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, taj te phenel peska dejake taj peske dadeske, mír kamel i škola taj so khote siŕol.</p>	<p>Žanel te vorbij peska dejasa taj peske dadesa vaj e ávrenca anda nípo, so pecisajlas andi škola.</p> <p>Žanel te phušel pa sa, sar trajij pe andi škola, taj so sa pecisajlas leske/lake andi škola taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa kado.</p>	<p>Žanel mišto bi vorbako te vorbij e žejnencia, so vorbin kadej, sar siŕarde le taj decignártur vorbinde pér le lenge deja paj škola taj so pecisajlas leske/lake andi škola, taj kana siŕolas andi siŕárimaski soba.</p> <p>Žanel te phenel sako edeššo vorba, kana vorbij e ávrenca, mír-i lášo o siŕárimo e rrománe šavourenge.</p>
V O R B I J	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar mezij o džejs andi škola, sar musaj te vezetij pe sako manuš andej la vaj sar khelel pe kako taj kako khelimo, te si variko po hrište.</p>	<p>Žanel te lel perdal e akársave vorbi te šaj phenel, pe sos dikhel pe andi televiza, sar kerel palaj škola e khereske búŕa taj so kerel, kana avel khejre.</p>	<p>Žanel te phenel e ávre šavourenge, so sa pecisajlas leske/lake andi škola taj so las pa kado ande pesko šejro (pe ávre thanes taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te phenel anglaj ávera variso paj škola taj ande kado žutij les o počítači (kana variko khelel azír, te šaj ňerij, pa zápasí, kana variko khelel o fotbalí, ká sas taj kadej varisar).</p> <p>Žanel te phenel peski vorba kadej te haŕáren les/la mišto, te vorbij pe pa kako taj kako vaj te phušel lestar/latar variko.</p>
	<p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi, kana vorbij peske níposke, so kerel andi škola.</p>	<p>Žanel te lel perdal e akársave vorbi, te šaj phenel peske níposke vaj e Rromenge, so kerel andi škola, so kamel khote maj feder, soski búŕi den la/les andi škola, te kerel la khejre, taj save sportura tecin leske/lake.</p>	<p>Žanel te phenel dúj trín vorbi anglaj ávera pa peski škola taj žanel te phenel vi kodo, mír trobujas te phiren e šavoura andej la.</p>	<p>Žanel te phenel peski vorba nađon mišto, te haŕáren les/la, mír-i lášo o siŕárimo.</p>





## ANDI ŠKOLA

S K I R I J	<p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri vaj te skirij palaj tábla e maj anglune vorbi, pa sos siťol andi siťárimaski soba.</p> <p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij ánde ande školako pláno vaj ande siťárimasko pláno e maj anglune vorbi.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezij i siťárimaski soba vaj e ávera šavoura andaj siťárimaski soba.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi pa kodo, so na dolmut siťile.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi pa varisos, sar trajin e Rrom vaj pa lengi histórija, te si hamime ando projekto.</p>	<p>Žanel te skirij variso, sar mezij ek d'ejis andi škola, so musaj te ikren taj sar te vezetin pe.</p> <p>Žanel te skirij pa peske pajtáša andaj škola taj so kamel te kerel (kadej, sar te skirindoun o lil).</p> <p>Žanel te phuškerel e ávrendar taj te kerel o projekto, sar trajin e Rrom, soski sas lengi histórija vaj soske sokáša-j le. Ande kado žutin les e Rrom, lendar pa kado cirdel ávri sa e vorbi.</p>	<p>Žanel te skirij sako ed'eššo vorba ando texto (i slohoski búťi vaj o lil) pa akárso, so pecisajlas leske/lake andi škola, so kamel te kerel, so siťol andi škola taj kadej varisar.</p> <p>Žanel korkouri vaj kusa e ávrenca te keren intrego projekto pa variso, sar trajin e Rrom vaj soske-j lenge sokáša.</p>
	<p>Žanel te sikavel peska dejake taj peske dadeske, sar žanel mišto te skirij e maj anglune vorbi, save siťile andi škola.</p>	<p>Žanel te skirij o lil varikaske anda nipo vaj e pajtášoske, sar mezij i siťárimaski soba vaj e ávera šavoura andaj siťárimaski soba.</p>	<p>Žanel te skirij o lil, o ímejlo vaj variso áver, sar mezij o d'ejis andi škola, so musaj te ikren taj sar te vezetin pe taj so tecij leske/lake pi škola.</p>	<p>Žanel te skirij pa sa, so sas andi škola taj te skirij, mír-i mišto te avel o manuš ávri siťárdo.</p>

Andi škola					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		* ○ <i>d'ejs</i>	** ○ <i>d'ejs</i>	*** ○ <i>d'ejs</i>
A1		<p>Haťárav, sar te vezetnav ma andi škola taj andi siťárimaski soba.</p> <p>Haťárav, sar bušon mindejfejluka fejlura andi siťárimaski soba.</p> <p>Haťárav, kana i siťárdi/o siťárdo phenel amenge, so te keras.</p>			
		<p>Žanav te ginav e textura po plagáto vaj ande murre keňvi.</p> <p>Žanav te ginav e vorbi taj azír žanav te vorbinav rrománes, ká kakala vorbi šuvav ánde andi vorba.</p> <p>Žanav te ginav dúj trín vorbi, so si tejle skirime variká vaj variso, so si tejle skirime pej tábli.</p> <p>Žanav te rakhav murro ánav po papiroši maškar e ávera šavoura.</p> <p>Žanav te ginav opre, soske siťárimaske búťa avna ma khatar-i luja ži paraštuji.</p> <p>Žanav te ginav e d'ejsa khatar-i luja ži kurke taj vi e šon tela ek berš.</p>			
		<p>Žanav te phušav, šaj kerav kako taj kako, te sim andi siťárimaski soba.</p> <p>Žanav te phenav a siťárdake/e siťárdeske „av kecavi/o sivešši/o žutin ma“.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar kadej, te phenav leske/lake palpále feri ouva, niči vaj dúj trín vorbi.</p> <p>Žanav te mangav e fejlura, save si andi siťármaski soba.</p>			
		<p>Žanav te phenav, sar mezij i búťi, savi kerav andi siťárimaski soba.</p>			
		<p>Žanav te skirnav tejle paj tábla vaj andaj keňva vaj te skirnav le me korkouri e vorbi, save pasolin paša kodo, so vorta akánik siťuvav.</p> <p>Žanav te skirnav tejle e vorbi paj tábla vaj andaj keňva andi kárta.</p>			
A2		<p>Haťárav, so mangel mandar i siťárdi/o siťárdo.</p> <p>Haťárav, kana variko vorbij paj škola.</p> <p>Haťárav dúj trín vorbi, pa sos siťuvas.</p>			
		<p>Žanav te ginav pa varisos, so siťuvas andi siťárimaski soba, te siťuvav e nejve vorbi ánglal.</p>			
		<p>Žanav te dav perdal, so phende mange te phenav a siťárdake/e siťárdeske.</p> <p>Žanav te vorbinav e ávre šavouresa paj búťa, so keras andi škola.</p> <p>Žanav te phenav pa bajo a siťárdake/e siťárdeske.</p>			

	<p>Žanav te phenav, soski khereski <b>búti</b> sas ma.</p> <p>Žanav te vorbinav pa televizako programo vaj pa kino, savo dikhlem.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezin e <b>búta</b>, save kerav khejre.</p>			
	<p>Žanav te skirinav cigni slohoski <b>búti</b> pa murri škola, pa murri <b>siťárimaski</b> soba vaj paj <b>búta</b>, save kerav andi siťárimaski soba.</p> <p>Žanav te skirinav dúj trín vorbi, so siťuvas andi siťárimaski soba.</p>			

Andi škola					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		*	**	***
			<i>o</i> <b>d'ejs</b>	<i>o</i> <b>d'ejs</b>	<i>o</i> <b>d'ejs</b>
B1		<p>Haťárav majnem mindík, kana variko phenel, so musaj te keras taj so musaj te ikras andi siťárimaski škola vaj andi škola. Haťárav, so si šutto andi siťárimaski soba paj škola.</p> <p>Haťárav, kana vorbij variko áver taj lel peske po žutimo o počítači, te ginav pa kado opre maj sigo.</p> <p>Haťárav pa sos žal o kino te pinžárav i maj angluni vorba, pa savi žal khote.</p>			
		<p>Žanav te ginav taj te haťárav e školake textonge vaj te vorbij variko pa varisos, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, te siťuvav e pháre vorbi, save s khote ánglal.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav e ávre šavourenca andi siťárimaski soba, so vorta keras.</p> <p>Žanav te vorbinav khetáne murra dejasa taj murre dadesa pa kodo, so keras andi škola.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba a siťárdake/e siťárdoske vaj murra dejake taj murre dadeske.</p>			
		<p>Žanav te phenav, sar te mezij i <b>búti</b> vaj o projekto.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi pa kodo, so vorta akánik siťuvav vaj so kerav, te naj ma škola.</p>			
		<p>Žanav te skirinav cigni slohoski <b>búti</b>, o lil vaj o imejlo, so kerav andi škola sako <b>d'ejs</b> taj žanav te phenav sa, sar mezin kadala mindejfejluka <b>búta</b>.</p> <p>Žanav te skirinav o lil vaj o imejlo paj žejne, save pinžárav.</p> <p>Žanav te skirinav paj fejlura, save kamav te kerav murre pajtásonca.</p>			
		<p>Haťárav, kana variko vorbij paj škola, pa siťárimo vaj so pecisajlas lenge, kana phírenas majinti andi škola.</p> <p>Haťárav, pa sos žal o kino vaj so phenen ando rádijouvo, te vorbin khote paj škola, soski-j <b>d'ejs</b> taj soski sas majinti.</p>			

B2		<p>Žanav te ginav o článko vaj i reportáža paj škola vaj pa siťárimo taj te haťárav, kana variko phenel, so gindoj pe pa kado.</p> <p>Žanav te ginav o článko pa ternimáto, so lešij le andi škola, taj te haťárav, so gindon pe pa kado kodola, save pa kado tejle skirinde o článko.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, so vorbin kadej, sar siťárde le taj vorbinas pér le decigñártur lenge deja paj škola, paj búťa, save keren sako d'ejš, taj vi pa kodo, so e manušeske pecisajvel.</p> <p>Žanav bi vorbako te vorbinav jékh ávrenca, te malađon khetáne andi škola maj but žejne taj vorbin khetáne pa varisos.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav paj školake búťa, save pinžárav nađon mišto, žanav te phenav murri vorba taj vi so gindoj ma pa kako taj kako.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav anglaj ávera pa varisosko hiro, savo pecisajlas andi škola, vaj paj búťa andi škola.</p> <p>Žanav te phenav, so gindoj ma paj škola vaj pa siťárimo taj žanav murri vorba te phenav zuráles.</p>			
		<p>Žanav te skirinav sa paj búťi, so keras andi siťárimaski soba, vaj pa áver búťi andi škola.</p> <p>Žanav te skirinav i slohoski búťi pa variso tecij mange te žanav.</p> <p>Žanav te skirinav sa, sar mezijas variso, so pecisajlas mange andi škola, vaj kana siťuvous kako taj kako predmeto.</p> <p>Žanav te skirinav sa pa predmeto, savo siťuvav te kerav i búťi po projekto.</p>			

## I VORBA 7: PEJ DROMA

Kadi Vorba sikavel, sar e Rrom gejetar andaj Indija (sar trádkerenas e vurdonenca, kharing taj kadej varisar), taj sar trajin ad'ejš e Rrom, so ži ad'ejš trádkeren e vurdonenca (ká trádkeren e vurdonenca, mír trádkeren e vurdonenca taj mír tordárkeren, te si katka taj katka).

E šavoura šaj len kadej sáma, sar trajin taj soske sokáša si e Rromen, so trádkeren e vurdonenca (sar gindon pe, ká tordóna e vurdonenca, kana žan pale maj dúr, sar vortáren penge vurdonena, sar serzin o techan taj o páji taj kadej varisar).

Te keren pe varisoske búťa pa kado andi siťárimaski soba, trobujas te aven sikade, sar áversar trajin e Rrom, so má či trádkeren e vurdonenca, taj sar áversar trajin e Rrom, so trádkeren e vurdonenca.

Musaj te dikhen, ko andaj Rrom trádkerel e vurdonenca, te si kodola, so keren búťi ando cirkusi, te si kodola, so phírkeren te bikinkeren, taj kadej varisar.

Pa kado vorbij pe vi andi kaki Vorba: E Rrom (po papiroši 55)



Soske **búta** keren e Rrom (po papiroši 66)

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, sar phenel pe, sosa o manuš žal katka taj katka, kana utazij.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 4-8

I Trapta: A1

Sar te kerel pe i **búti**:

- 1 Akárko andaj šavoura šaj phenel e vorbi, save aven leske ando šejro, sar e žejne utazin taj save pinžären (phujatar, pi picikla, a motorasa, pi samára, a mašinasa taj kadej varisar).
- 2 Sako vorba, ko phenla, skirin andi **kárta** taj skirin paša kodo, ko phendas la.
- 3 I **kárta** akastin po falo, te žutij e šavouren.
- 4 E maj terne šavoura ávri makhna o drom po fenkípo taj sikavna, so sas o maj angluno pe kado drom.
- 5 E maj phúre šavoura skirina cigno texto (5 vorbi), sar voun sas pej droma.

Sar but te avel:

Gin opre variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa drom taj le perdal e vorbi, save pinžären.

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 2

So kamas te avel gáta: O projekto, savo si pa kodo, sar e Rrom trádkerenas majinti e vurdonenca, taj pa lenge sokáša taj ande sos sas kado mišto.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 11-14

I Trapta: B1/B2

Sar te kerel pe i **búti**:

- 1 Vorbin jékh ávrenca, sar trajinas e Rrom, taj soske sas lenge sokáša, kana trádkerenas e vurdonenca.
- 2 Phen, ande so si kadala sokáša **ečformavi** vaj naj **ečformavi** e ávrenca akárká andi kadi adějsutni luma.
- 3 Šu rrígal e šavouren po trín.
- 4 E trín šavoura vorbin jékh ávrenca, sar te keren o projekto, sar e Rrom trádkerenas e vurdonenca.
- 5 E trín šavoura musaj te phuškeren e Rromendar, te ginen e textura, te žan po interneto taj kadej varisar, taj apal musaj te šon sa e vorbi khetáne taj te šon le sako rrigate kadej, te pasolin paša pe.
- 6 E trín šavoura kerna o plagáto, ká avna e fenkípura taj o texto. Šaj len perdal vej kazeti.
- 7 E trín šavoura vorbina pa penge projektura anglaj ávera andi **siťárimaski** soba.

## PEJ DROMA

		A1	A2	B1	B2
H A Ť Á R E L	S U N E L	<p>Žanel te lel sáma, sar phenel pe, sar utazij variko (a mašinasa, a motorasa, e letadlosa taj kadej varisar) taj te haťarel lenge, te phenel le variko zuráles, vaj te ginel le variko opre zuráles.</p>	<p>Haťarel, sar e žejne utazin, te vorbin pa kado e šavoura andi siťarimaski soba, te ginel variko opre variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa kado vaj variká áverte.</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, kana variko phenel, sar žal pe katka taj katka.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, te vorbij pe andi siťarimaski soba, sar si variko pej droma taj sar e žejne akársar utazin.</p> <p>Žanel te lel sáma sa e vorbi, save phenel variko butivar, te vorbij kado žejno, sar e žejne akársar utazin taj sar si e žejne pej droma, taj te haťarel le.</p> <p>Haťarel, mír phirkeren opre tejle e žejne taj mír žan-tar andej ávera thema.</p>	<p>Haťarel, kana variko vorbij vaj kana variko phenel, sar mezijas o drom. Haťarel sako edeššo vorba, sar variko utazijas taj so sa pecisajlas leske/lake, kana sas pej droma.</p>

	<p>Žanel te lel sáma dúj trin vorbi, sar-i variko pej droma, sar utazij, te si kado variko Rrom/Rromňi, taj te haťarel le.</p>	<p>Haťarel, sar utazinas majinti e Rrom, te si kado variká andej paramiči taj te vorbij pa kado variko, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p>	<p>Haťarel, kana variko vorbij vaj te phenen variso andi televiza vaj ando rádijouvo, sar mezijas kako taj kako drom.</p> <p>Haťarel, kana variko vorbij, sar e Rrom majinti utazinas taj sar ađejs má kadej či utazin.</p> <p>Haťarel, kana variko vorbij, soske sokáša-j e Rromen, kana torďären penge vurdona variká.</p> <p>Haťarel, mír e nípura vaj maj but žejne žan-tar te bešen áverte.</p>	<p>Haťarel, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te phenel variko paramiča paj Rrom, so trádkerenas e vurdonenca taj pa lenge sokáša ande kado taj ande sos taj sar paťan.</p> <p>Haťarel sako eďeššo vorba, kana variko maj phúro anda nipo vaj andaj Rrom phenel, sar mezijas taj sar trajinas e Rrom, so trádkerenas e vurdonenca majinti.</p> <p>Haťarel, kana variko vorbij, sar e Rrom phírkeren opre tejle taj mír keren kodo.</p>
G I N E L	<p>Žanel te lel sáma, so si skirime pej fenkípura taj pej plagátura, sar e žejne utazin taj te haťarel le.</p> <p>Žanel variká, ká si tejle skirime dúj trin vorbi, sar e žejne utazin, te rakhel e maj anglune vorbi pa kado taj te haťarel le.</p>	<p>Žanel te ginel opre, save si e maj anglune vorbi ando texto, sar-i variko pej droma vaj sar variko utazij taj te haťarel le.</p> <p>Žanel te ginel opre, save si e maj anglune vorbi ando texto, mír phírkeren e žejne opre tejle, taj so avel anda kado ávri, te si varikas e šavoura taj te haťarel le.</p>	<p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi taj e fenkípura, te kamel te ginel variso, ká si tejle skirme sa, sar si variko pej droma taj sar variko utazij.</p> <p>Žanel te lel perdal e maj angune vorbi taj te šol le sijel, te si ando texto (Ká pecisajlas kado? Ko sas khote?).</p>	<p>Naj leske/lake pháro te ginel opre variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variso áver, sar si variko pej droma.</p> <p>Naj leske/lake pháro te ginel opre variso, sar žan-tar te bešen e žejne áverte andej ávera thema.</p>











	<p>Žanel te lel sáma e vorbi, sar utazin e Rrom, so trádkeren e vurdonenca (šaradi bári motora, i maringotka, o príveso).</p>	<p>Žanel te ginel taj te lel sáma, pa so si i paramiča vaj variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar trádkerel pe e vurdonenca.</p> <p>Žanel te ginel taj te lel sáma, pa so si e búťa, anda save musaj te žan-tar e Rrom te bešen áverte.</p>	<p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi, te ginel variso po interneto paj Rrom, so trádkeren e vurdonenca.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi variká vaj variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variká ando historickívo texto, sar phirkernas opre tejle e Rrom.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi variká, sar adějs e Rrom phirkeren opre tejle.</p>	<p>Žanel te ginel opre variso vaj variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, i paramiča vaj historickívo texto, sar si taj sar sas e Rrom pej droma.</p> <p>Haťarel, mír-i mišto, ká žanel o manuš, so pecisajlas e Rromenge, kana trádkerenas e vurdonenca, taj so line pa kado ando šejro.</p> <p>Haťarel, kana si tejle skirime variká vaj po interneto, sar adějs e Rrom phirkeren opre tejle.</p>
--	---	---	--	--

# PEJ DROMA







		A1	A2	B1	B2
V O R B I J	V O R B I J	<p>Žanel te phenel dúj trin vorbi palpále taj te kerel paša kodo vej vastenca taj e purnenca, te si musaj, kana variko phušel, sar avilas ad'ejs andi škola.</p> <p>Žanel te lel perdal dúj trin vorbi, sar mezin taj sar utazin e žejne, te žutij les/la ande kado o siťardo/i siťardi taj e fenkipura.</p>	<p>Žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trin vorbi, sar kamel taj sar či kamel te utazij.</p> <p>Žanel te phenel variso, so pecisajlas leske, kana sas pej droma, taj so las pa kado ando šejro.</p> <p>Žanel te phušel e ávre šavouendar, so pecisajlas lenge, kana sas pej droma taj so line pa kado ando šejro.</p>	<p>Žanel te hamij pe andi vorba, kana e žejne vorbin jékh ávresa, sar o manuš utazij, taj žanel te phenel, sar vouj kamel te utazij, kana variká žal.</p> <p>Žanel te lel perdal e fenkipura andaj keňva te phenel, so si áver taj so naj, kana o manuš si vaj sas pej droma.</p> <p>Žanel te phušel, so e ávera šavoura gindon pe, sar akársar o manuš šaj utazij.</p>	<p>Žanel te vorbij jékh ávrenca, so pecisajlas leske/lake, kana sas pej droma, taj so las pa kado ando šejro vaj so si lášo taj so naj, kana si variko pej droma.</p> <p>Žanel te vorbij jékh ávrenca, sar maj feder avelas, te phuškeren e žejnendar, taj sar maj feder te kerdoun o projekto vaj variso, sar te phendoun anglaj ávera, sar si o manuš pej droma.</p>
	J É K H				
	Á V R E S A				
V O R B I J					





	<p>Žanel te kerel e vastenca taj e purnenca vaj žanel te phenel dúj trin vorbi, ko phušel lestar/latar, sar utazinde e níposa taj gejele variká dúr.</p>	<p>Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, sar utazijas o nipo.</p> <p>Žanel te phušel e ávre šavouendar, so pecisajlas lenge, kana sas pej droma taj so line pa kado ando šejro, taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar pe kado bistošo.</p>	<p>Žanel te phušel, sar e Rrom trádkerenas e vurdonenca taj kado sas lengo sokáši, taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar, pa kado.</p> <p>Žanel te phušel e maj phúrender ando nípo vaj e Rromendar, so sa pecisajlas lenge, kana majinti trádkerenas e vurdonenca.</p> <p>Žanel te vorbij jékh ávrenca paj Rrom taj sar variko trádkerel e vurdonenca, te bízínáv ma te kerav o projekto.</p>	<p>Žanel te phenel sako edeššo vorba, kana vorbij jékh ávrenca, mír sas mišto taj mír-i mišto, ká e Rrom trádkerenas taj trádkeren e vurdonenca.</p> <p>Žanel te phenel sako edeššo vorba, kana vorbij jékh ávrenca, soski hasna-j taj soski naj hasna e Rromen, ká phírkerel opre tejle taj ká či phírkerel opre tejle.</p> <p>Žanel te phenel sako edeššo vorba, kana vorbij jékh ávrenca, sar maj feder aviloun, te phuškeren e žejnendar, taj sar maj feder aviloun, te vorbij anglaj ávera, taj ande kado te žutij les o počítači paj Rrom, so tráderen e vurdonenca.</p> <p>Žanel te gindoj pe, kana variko andaj phúre vaj andaj Rrom vorbin jékh ávrenca, so pecisajlas lenge, kana trádkerenas e vurdonenca taj soske sokáša sas ande kado.</p>
V O R B I J	<p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi taj vi dúj trin vorbi, te phenel, sar o manuš šaj utazij, te si ávri makhle po plagáto vaj pej fenkípura.</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi, sar mezij lesko/lako drom andi škola.</p> <p>Žanel te ginel ávri taj te phenel dúj trin vorbi, sar akársar o manuš šaj utazij, taj save pinžárel khejral (e motori taj e báre motori, e autobusura, a piciklasa taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te phenel anglaj ávera dúj trin vorbi, sar o manuš šaj utazij taj save pinžárel khejral.</p> <p>Žanel te phenel, so sa pecisajlas leske/lake, kana sas pej lunge droma kadej, sar pasolij paša leske/lake bers.</p>	<p>Žanel te vorbij anglaj ávera, so pecisajlas leske, kana sas pej droma, karing bešel, vaj áverte taj so las azír ando šejro.</p> <p>Žanel te vorbij anglaj ávera, sar parruven pe e terne, kana si pej droma.</p>

		<p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi taj dúj trín vorbi, sar trádkerenas e Rom majinti taj sar adějs e vurdonenca, te si pej fenkípura, save sas ávri makhle dolmut taj save sas kerde na dolmut andi kadi adějsutni luma.</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi te phenel, mir sas vaj si mišto, ká e Rrom trádkerenas e vurdonenca.</p> <p>Žanel te sikavel, sar mezijas o drom, taj ande kado žutij les/la e panenki.</p>	<p>Žanel te vorbij anglaj ávera, so pecisajlas leske/lake, kana sas pej droma vaj so pecisajlas e Rromenge, kana sas pej droma akánik taj majinti.</p>	<p>Žanel te vorbij anglaj ávera butájik, sar parrudón e Rrom taj lenge sokáša, ká e žejne trádkeren e vurdonenca vaj te má či trádkeren e vurdonenca, taj žanel, so si ande kado lášo taj so naj.</p> <p>Žanel te vorbij anglaj ávera butájik, mír-i mišto, ká e žejne trádkeren e vurdonenca, taj mír-i láše ande kado lenge sokáša.</p>
S K I R I J		<p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri, save si e maj anglune vorbi, sar variko utazij vaj si pej droma.</p> <p>Žanel te sikavel po fenkípo vaj po plagáto, ká si sikade, sar akársar šaj o manuš utazij.</p> <p>Žanel te skirij palaj tábla dúj trín vorbi, sar o manuš šaj utazij (Sako dějs phirav andi škola e autobusosa.).</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar o manuš šaj utazij taj, te si musaj, šaj žutij les/la ande kado i keňva.</p> <p>Žanel te skirij variso, sar mezijas varisosko drom, savo pinžárel (khejral ži andi škola).</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi ando lil, ká skirij vaikaske, sar mezij lesko/lako drom andi škola.</p> <p>Žanel te skirij variso andej novini, sar maladas i motora ande varikas taj kado pecisajlas, kana kamelas te žal andi škola.</p>	<p>Žanel te skirij sako eděššo vorba, sar sas pej droma, ketťi, so kouštálíjas, soske bajura sas le, paj phúre žejne taj kadej varisar.</p> <p>Žanel te skirij sako eděššo vorba ando lil vaj ando imejlo, ká žanel tejle te skirij, sar mezijas taj so sa pecisajlas leske/lake, kana sas pej droma.</p>
		<p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri, save si e maj anglune vorbi, sar e Rrom majinti utazinas taj sar utazin adějs.</p>	<p>Žanel te skirij cigno texto (o pohledo, o imejlo taj kadej varisar), sar mezijas variso, so pecisajlas leske/lake kusa e níposa, kana sas pej droma.</p>	<p>Žanel te skirij, sar mezijas o drom, ká gejle.</p>	<p>Žanel te skirij sako eděššo vorba ando lil, sar mezijas o drom, pe savo gejle, kana inke trádkerenas e Rrom e vurdonenca.</p> <p>Žanel te skirij sako eděššo vorba, mír-i mišto, ká e Rrom majinti vaj adějs trádkerenas vaj trádkeren e vurdonenca.</p>

Pej droma					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		*	**	***
			o <b>d'ejs</b>	o <b>d'ejs</b>	o <b>d'ejs</b>
A1		Haťárov e vorbi, sar akársar šaj o manuš utazij. Haťárov, save si e maj anglune vorbi, te vorbij variko, sar si pej droma.			
		Žanav te lav sáma, sar bušon, sosa utazij o manuš, te si kado po plagáto vaj andi keňva.			
		Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, dúj trín vorbi, sar avilem ađejs andi škola. Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, dúj trín vorbi, sar murro nípo utazij.			
		Žanav te phenev, sar akársar o manuš utazij. Žanav te phenav, te kamas te žas mindehun, sosa žasa ( i mašina, o letadlo taj kadej varisar). Žanav te phenav, sar e akársave žejne utazin, te dikhav kado pej fenkípura.			
		Žanav te skirinav e vorbi, sar akársar si e žejne pej droma. Žanav te skirinav e vorbi, sar akársar sas majinti e žejne pej droma.			
A2		Haťárov, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, te vorbij, sar-i o manuš pej droma.			
		Žanav te ginav e maj anglune vorbi, sar žan-tar e žejne, te bešen áverte, te si kadala dúj trín vorbi skirime variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor. Žanav te ginav e maj anglune vorbi paj žejne, save musaj te utazin, te kamen te žan andi búťi, te si kadala vorbi skirime variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.			
		Žanav te phenav, sar kamav te utazinav. Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so pecisajlas mange, kana simas pej droma taj so lem pa kado ando šejro. Žanav te phušav e ávrendar, ká sas taj so pecisajlas lenge, kana sas pej droma taj so line pa kado ando šejro.			
		Žanav te phenav, sar mezij taj sar phírav andi škola sako d'ejs. Žanav te phenav, sar utazin e Rrom ađejs taj sar utazinas majinti. Žanav te phenav, ká kamous te žav jekhvar.			
		Žanav te skirinav o pohledo, sar mezijas o drom, ká simas.			



Pej droma					
I Trapta	So žanav		* O d'ejs	** O d'ejs	*** O d'ejs
B1		<p>Haťárav, save si e maj anglune vorbi, save si tejde skirime variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar variko utazij taj si pej droma.</p> <p>Haťárav, save si e maj anglune vorbi ando kino vaj ando rádijouvo, te vorbin khote, sar variko utazij taj sar-i variko pej droma.</p>			
		<p>Žanav te ginav opre pa drom, te si ma kárta vaj o schéma.</p> <p>Žanav te lav perdal e vorbi, save si e maj anglune, te rodav mange e vorbi, sar e žejne trádkeren e vurdonenca ad'ejs taj sar trádkerenas majinti e vurdonenca.</p> <p>Žanav te lav perdal taj te šuvav sa khetáne e vorbi, save si ando texto, sar si e žejne pej droma (e vurdonenca) vaj po drom.</p> <p>Žanav te lav perdal e vorbi, save si e maj anglune ando texto, te šaj haťárav, mír ad'ejs e Rrom phírkeren opre tejde.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, sar trádkerel pe e vurdonenca taj žanav te phenav, so kamav taj so či kamav.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, sar trádkerel pe e vurdonenca ad'ejs taj sar trádkerelas pe e vurdonenca majinti taj ande so si kado ečformavo taj ande sos naj.</p> <p>Žanav te phenav sa, so pecisajlas e ávre žejnenge, kana trádkerenas e vurdonenca.</p>			
		<p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, sar-i o manuš pej droma.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, sar e žejne ad'ejs phírkeren opre tejde.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, so pecisajlas mange taj so lem pa kado ando šejro, kana simas pej droma.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, so pecisajlas taj so line pa kado ando šejro e Rrom, kana trádkerenas e vurdonenca majinti.</p>			
		<p>Žanav te skirinav dúj trín vorbi, sar mezijas variso, so pecisajlas mange, kana simas pej droma.</p> <p>Žanav te skirinav pa variso, so pecisajlas varikaske pej droma (mange vaj varikaske ávreske).</p>			
		<p>Haťárav sako ed'eššo vorba, kana variko vorbij, sar variko utazij taj si pej droma taj vorbij kadej, te haťárav maj feder taj azír vi vorbij pa kodo, sar ad'ejsutni luma dikhel pe kado taj sar dihelas i luma pe kado majinti.</p> <p>Haťárav, so gindon pe e žejne pa kodo, so pecisajlas e Rromenge taj haťárav, pa sos sas lenge sokáša, kana inke trádkerenas e vurdonenca.</p>			

B2		<p>Žanav te ginav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa drom.</p> <p>Žanav te ginav phurikáno texto pa kodo, sar e Rrom trádkerenas e vurdonenca, so pecisajvelas lenge pej droma taj soske bajura sas le, ká trádkernas majinti e vurdonenca.</p> <p><b>Haťárav</b>, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj phenel variso áver, mír e žejne phírkeren opre tejle taj so avel pala kado ávri, te si e žejnen <b>čaládo</b>.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca pa sa, so pecisajlas varikaske pej droma, kana e Rrom inke trádkerenas e vurdonenca, so sas lášo taj so nás.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, sar maj feder te sikavas ando projekto, sar e Rrom trádkernas e vurdonenca.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, mír-i mišto, ká e Rrom phírkerenas majinti taj vi <b>ađejs</b> opre tejle.</p> <p>Žanav te phušav pa sa e ávrendar, sar sas pej droma.</p>			
		<p>Žanav butájik te vorbinav pa sa, so pecisajlas mange, kana simas pej droma.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav, mír-i mišto, ká e terne <b>ađejs</b> šaj phírkeren, ká kamen, taj dikhen, so kamen.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav, so gindon pe e Rrom pa kodo, sar e Rrom majinti trádkerenas e vurdonenca taj so gindon pe pa kodo, kana nás slobodo te keren kado taj musaj sas te ášon vorta khote, ká sas, taj khote te bešen.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav paj rrománe sokáša, kana inke trádkerenas e Rrom e vurdoneca.</p>			
		<p>Žanav te skrinav, sar utazinas amende, ká bešas.</p> <p>Žanav te skirinav sako <b>edeššo</b> vorba ando lil, sar mezijas variso, so pecisajlas mange taj so lem pa kado ando šejro, kana simas pej droma taj sar sas mange.</p> <p>Žanav te skirinav, mír sas mišto, ká e Rrom trádkerenas majinti e vurdonenca.</p>			

## I VORBA 8: O TECHAN TAJ E KIRPI

Kadi Vorba sikavel, mír-i mišto, ká variko phiravel pe kadej, sar phiravelas pe leski mámi vaj lesko papu, taj mír-i mišto, kana variko del varikaske **pátiv**, sar pasolij pe.

Te bízija pe variko te kerel varisoske **búťa** andi **siťárimaski** soba pa kado, trobujas te len aminti te vorbij, sar musaj te aven úže e kirpi, save len e Rrom pér pe taj sar musaj te avel úžo sa, kana kiravel pe.

Pa kado vorbij pe vi andi kaki Vorba: **E Ďejsa** taj e mulatšágura (po papiroši 74)

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, sar bušol rrománes kaki taj kaki kirpa, savi phiravenas e phúre **Rrom/Rromňa**.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** sa e šavoura

I Trapta: A1

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Ánglal phen e šavourenge, sar bušol rrománes kaki taj kaki kirpa - i **papuča**, o kolopo, o dikhlo, o somnakaj taj kadej varisar.
2. Kadala vorbi skirin tejle pi tábla.
3. E maj terne šavoura kerna e fenkípura, sar phiravelas pe majinti i Rromňi taj o Rrom, taj paša sako kirpa skirina tejle, sar bušol rrománes, vaj tejle skirina la paj tábla.
4. E maj phúre šavoura tejle skirina pala varikas vaj skirina dúj trin vorbi pa urajimo.

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 2

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, sar te den **d'ejs**, sar pasolij pe andej Rrom.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 6–14

I Trapta: A1/A2

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Phen inke jekhvar, sar den **d'ejs** rrománes, kana varikas resen vaj kana žan-tar varikastar.
2. Phen e šavourenge vi e ávera vorbi, so dukáljij pe, kana des varikas **pátiv** – „Bešen tejle!“ „Kamen páji?“ Taj kadej varisar.
3. E šavoura, te si po dúj, gindona pe, sar khetáne vorbina, o jékh šavouro kharla ánde ande pesko kher e ávre šavoures taj šola anglá leste, te chal o techan, taj dela les/la **d'ejs**, te žalatar.
4. E šavoura, so si po dúj, kezdina te vorbin, sar gindosaj le, **hoť** vorbina anglaj ávera andi **siťárimaski** soba.
5. O **siťárdo/i siťárdi** phenla lenge, sar mišto kerde pengi **búti**.

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 3

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, sar sikavel pe varikaske i **pátiv**, ko avel ando kher.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 10–14

I Trapta: B1/B2

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Akárko andaj šavoura šaj phenel e vorbi, save aven leske ando šejro pa kado taj save pinžáren. Muk te phenen tuke e šavoura, sar voun denas varikas **pátiv** vaj sar variko delas **pátiv** len.
2. Vorbin e šavourenca, sar e gáže den vaj či den varikas **pátiv**.
3. E šavoura skirina variso, sar den **pátiv**, kana variko avel lende khejre.
4. O **siťárdo/i siťárdi** ginla opre variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variso áver, ká si skirime, mír-i mišto, ká e Rrom den **pátiv**.
5. E šavoura skirina
  - a. variso, ká sikavna, sar e akársave žejne den **pátiv**,
  - b. sar mezij i **pátiv** ká e Rrom,
  - c. i slohoski **búti**, mír-i mišto, ká e Rrom den varikas ávres andaj Rrom **pátiv**, sar dukáljij pe vaj mír-i mišto, ká e žejne den e ávren **pátiv**.

## O TECHAN TAJ E KIRPI

		A1	A2	B1	B2
H A Ť Á R E L	S U N E L	<p>Žanel te lel sáma, sar bušol kaki taj kaki kirpa (o zibuno, e papučí, taj kadej varisar) taj te haťárel le.</p> <p>Žanel te lel sáma, sar bušol kaki taj kaki kirpa, savi len pér pe e šavoura, te žan andi škola taj haťárel le.</p> <p>Žanel te lel sáma, sar bušol o techan, savo majnem mindík e šavoura ingren penge te chan andi škola (márno varisosa, pháabaj) taj haťárel le.</p> <p>Haťárel kana variko phenel, so te kerel kana variko vorbij pa techan vaj pa urajimo (Te si tume kinde papučí, šon le tejde.).</p>	<p>Haťárel dúj trin vorbi, kana variko phenel, so te kerel, te vorbij pa urajimo, te žal pe katka taj katka (a školako víleto, so te len pér pe te si šudrimo taj kadej varisar).</p> <p>Haťárel dúj trin vorbi te vorbij variko pa kakala taj kakala techana, ande so si láše taj ande sos naj láše (o techan, savo si mange lášo vaj savo naj).</p>	<p>Haťárel, kana andi siťárimaski soba variko vorbij vaj phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa techan/paj kirpi.</p>	<p>Haťárel sako edeššo vorba, kana variko vorbij anglaj ávera pa urajimo, paj mouda, pa techan taj pa kirajimo.</p> <p>Haťárel sako edeššo vorba, so-j andi televiza vaj pi kazeta vaj so-j ando rádijouvo, te vorbij kadej, sar žanel vi vouj, taj te vorbin khate pa urajimo, paj mouda, pa techan taj pa kirajimo.</p>

	<p>Žanel te lel sáma, sar bušol kaki taj kaki kirpa, savi phiravenas e phúre Rrom/Rromña.</p> <p>Žanel te lel sáma, sar bušol kako taj kako rrománo techan, so kiraven taj chan e Rrom vaj savo si pi mesáli, kana e Rrom mulatin vaj keren páživ.</p>	<p>Haťarel, kana variko phenel, so te kerel, sar te uravel pe andej kirpi, save phiravenas e phúre Rrom/Rromña, te žan katka taj katka.</p> <p>Haťarel, kana variko vorbij, so te kerel, te lel pér pe varisoske kirpi vaj te bízij pe te kiravel, taj sar te aven kadala kirpi mindík úže taj vi sa, kana kiravel pe.</p> <p>Haťarel dúj trin vorbi, kana variko phenel, sar te kiravel o techan.</p> <p>Haťarel, kana variko phenel, so-j páživ te vorbij pa techan.</p>	<p>Haťarel, kana variko vorbij ando nípo vaj andej Rrom taj vi te vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa rrománo techan taj paj kirpi, so phiravenas e phúre Rrom/Rromña, te žanas katka taj katka.</p> <p>Haťarel, kana variko vorbij paj sokáša, te del variko varikaske páživ, sar dukáljij pe.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, te vorbij variko variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor /i paramiča, mír-i mišto, kana del variko varikas páživ, sar dukáljij pe andej Rrom.</p>	<p>Haťarel sako edeššo vorba, kana variko vorbij jékh ávrenca vaj te vorbij variko anglaj ávera taj ande kado žutij les o počitači, sar variko uravel pe kadej, sar o áver taj sar variko áver uravel pe áversar, sar e ávera.</p> <p>Haťarel sako edeššo vorba, kana vorbij variko phúro andaj Rrom, sar mezijas o rrománo techan taj sar uravenas pe e Rrom majinti.</p> <p>Haťarel sako edeššo vorba, kana variko vorbij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor/i paramiča, mír-i mišto, ká o manuš del varikas páživ.</p>
G I N E L	<p>Žanel te lel sáma, sar bušol kako taj kako techan taj te haťarel le.</p> <p>Žanel te lel sáma, sar bušol e maj anglune kirpi, save si pe varikas, taj te haťarel le.</p>	<p>Žanel te ginel opre, sar bušon kakala taj kakala techana andi bolta, ká bešel, andi bári bolta vaj žanel, sar bušon e luludá taj te haťarel le.</p> <p>Žanel te ginel opre dúj trin vorbi, sar kerel pe kako taj kako techan vaj sar mezin e kirpi, te si pa kado tejle skirime variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, taj te haťarel le.</p>	<p>Žanel te ginel e textura, sar mišto trobujas o manuš te chal te avel sastevesto, taj žanel te ginel vi andi techaneski piramida taj te haťarel le.</p>	<p>Žanel te ginel variso vaj letákura, sar te chal o manuš taj sar te ikrel korona, te žutij les ande kado e schématura, e grafura taj kadej varisar.</p> <p>Žanel te ginel opre, so gindon pe e žejne paj kirpi, save si nadon kuč, ká si le i značka, paj šavourenge búti, savi keren khote, ká keren pe e kirpi taj kadej varisar, taj te haťarel, pa so si.</p>

	<p>Žanel te lel sáma, save si e maj anglune vorbi pa kakala taj kakala techana, pa save si tejle skirime taj save maj but trobun te aven khejre te šaj kiraven lenca e žejne, taj te haťarel kadale vorbe.</p> <p>Žanel te lel sáma, mír-i láše kakala taj kakala kirpi, so phiravenas e phúre Rrom/Rromňa, te si pár le tejle skirime variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variká áverte, taj te haťarel le.</p>	<p>Žanel te ginel opre, sar bušon kakala taj kakala techana, taj dúj trín vorbi, save techana musaj te aven khejre, te šaj kiraven andá lende (o recepto, sar so te kerel pe).</p> <p>Žanel te ginel e vorbi taj dúj trín vorbi, sar mezinás e kirpi, save phiravenas e phúre Rrom/Rromňa, te si pa kado tejle skirime variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variká áverte.</p>	<p>Žanel te ginel e textura, sar kerel pe kako taj kako techan taj savo chala apal o nipo, taj te haťarel le.</p> <p>Žanel te ginel e textura, mír-i mišto, ká variso musaj te kerel pe kadej taj kadej, te kiravel pe vaj te šol variko o techan pi mesáli anglaj Rrom, taj te haťarel le.</p>	<p>Žanel te ginel opre sako edeššo vorba, sar te kerel pe kako taj kako techan taj te haťarel le.</p> <p>Žanel te ginel opre pa variso, ká e kirpi, so phiravenas e phúre Rrom/e Rromňa, vaj o techan si e maj anglune vorbi khote.</p>
--	---	--	---	---

## O TECHAN TAJ E KIRPI



		A1	A2	B1	B2
V O R B I J	J É K H	<p>Žanel te mangel peske o techan/o pijimo, te si andi školaki jídelna, po pijarco vaj andi bolta.</p> <p>Žanel te phušel, so keŕŕi kouštálij.</p>	<p>Žanel te phušel dúj trín vorbi, savo techan/savo pijimo kamel vaj či kamel, taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel pa kado, taj žanel te phenel dúj trín vorbi, so kamen vaj či kamen e ávera.</p> <p>Žanel te vorbij dúj trín vorbi jékh ávrenca, soske techana trobunas te žan, te si kako taj kako mulatšágo, taj žanel te válastij, sosko lášo techan kamloun te chal.</p>	<p>Žanel te hamij pe andi vorba, kana e ávera jékh ávrenca vorbin pa urajimo/paj mouda taj pa techan/pa pijimo, taj žanel te phenel, so vouj ávri válastindoun peske.</p>	<p>Žanel nađon mišto te vorbij jékh ávrenca, so vorbin kadej, sar siřárdas le taj decignártur vorbijas pér le lenge deja, sar te válastin o techan vaj sar te kerel pe kako taj kako techan, te si kako taj kako đejs.</p> <p>Žanel te vorbij jékh ávrenca pa urajimo, paj mouda, so keŕŕi kouštálij taj so šaj sa o manuš serzij pér pe.</p>
		<p>Žanel te kerel e purnenca taj e vastenca (te kerel e šejresa) vaj jékha vorbasa vaj te phenel palpále dúj trín vorbi, ko phušel lestar/latar, pa techan/pa pijimo taj paj kirpi, save kamel vaj či kamel te phiravel.</p>	<p>Žanel te phušel pa kaki taj kaki kirpa (sar te uravas ame, te si kako taj kako đejs (taŕŕimo, šudrimo taj kadej varisar)) taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa kado.</p>		
V O R B I J	A V R E S A				













	<p>Žanel šukáres te mangel peske o techan vaj páji, te si varikaste khejre vaj andej Rrom.</p> <p>Žanel te phenel jékha vorbasa vaj e šejresa, sosko techan kamel te chal, te si varikaste khejre vaj variká áverte, ká si maj but žejne.</p>	<p>Žanel te lel perdal dúj trín vorbi, te vorbij jékha ávrenca, sosko techan si te avel gáta, te si varisosko mulatšágo leste khejre vaj variká áverte.</p> <p>Žanel te phušel, sar e Rrom uraven pe, taj žanel te phenel, savi kirpa kamel vaj či kamel te phiravel, taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa kado.</p>	<p>Žanel te phenel peski vorba, so šaj kiradoun pe te avla o mulatšágo.</p> <p>Žanel te vorbij jékha ávrenca, sar e phúre Rrom/Rromña phiravenas pe taj ká kadala kirpi o manuš šaj serzij peske.</p> <p>Žanel te vorbij jékha ávrenca, mír-i mišto, ká e Rrom den jékha ávreske páživ.</p>	<p>Žanel te vorbij jékha ávrenca, sosko techan válastija peske taj savo techan avla pi mesáli, te avla kako taj kako džejs leste khejre vaj variká áverte, ká avna maj but žejne, taj žanel te phenel, so gindon pe e ávera pa kado, taj žanel te phenel vi, mír kadej gindon pe.</p>
V O R B I J	<p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi taj dúj trín vorbi te phenel, sar mezij variso, so kamel vaj či kamel (či kamav e zeleni phábaja, tecij mange murro nejvo zubuno).</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi te phenel, sar mezin e techana, save kamel maj but.</p> <p>Žanel te lel perdal e vorbi te phenel, sar mezijnas e Džejsa, sosko techan musaj sas te avel pi mesáli ande kado nípo (e báre Džejsa, o mulatšágo ando nípo taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te phenel inke jekhvar sako edeššo vorba, so phendas, te keren o siťardo/i siťardi e techanesa vaj e kirpenca.</p> <p>Žanel te phenel, sar mezij kaki taj kaki kirpa taj žanel te phenel, mír kamel la.</p> <p>Žanel te phenel, mír-i láše kakala taj kakala techana taj kakala taj kakala kirpi leste/late khejre vaj andej Rrom.</p>	<p>Žanel te vorbij anglaj ávera pa sa, mír-i láši kaki taj kaki kirpa vaj kako taj kako techan e ternimátoske andi kadi luma taj ande kado, te phenel i vorba, žutij les/la o počítači.</p>
	<p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi taj dúj trín vorbi, te šaj phenel, save techana taj save kirpi válastindoun peske maj feder, te si khejre taj andej Rrom taj soske techana taj kirpi či kamel.</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi te šaj phenel dúj trín vorbi, sar mezij o techan, savo kiravel pe, te si variso báro, taj sar mezin e kirpi, ande sos aven e žejne, te žan varikaste.</p>	<p>Žanel te phenel variso, sar phiravenas pe e phúre Rrom/Rromña, taj žanel te phenel, mír sas kado mišto.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, sar so sa pecisajlas pala jékhavres, kana maladžile khetáne e žejne taj kerde penge vouja.</p> <p>Žanel te phenel, sar lesko/lako nípo del varikas páživ, ko avel lende khejre.</p>	<p>Žanel te phenel anglaj ávera sako edeššo vorba paj rrománe techana taj sar uraven pe e Rrom taj mír-i kado sa lášo taj žanel te phenel, soske bajura si adžejs e Rromen e sokášenca.</p>






## O TECHAN TAJ E KIRPI

	A1	A2	B1	B2
S K I R P I J	<p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri po papiroši e techana taj žanel te šol le sýjel kadej, te pasolin khetáne (o dímejčo, o zejčigo, e akársave masa taj kadej varisar).</p> <p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri po papiroši e kirpi, save len pe, te žal o manuš vi katka taj vi kutka (te žal o manuš ávri, te žal o manuš andej Rrom, te žal o manuš andi bući, te žal o manuš andi škola vaj po sporto).</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezijas variso, so pecisajlas taj ká vorbijas pe maj but pa techanes (o mulatšágo khejre ká o nípo, e báre Ďejsa vaj áver etnickívo Ďejs).</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezin e kirpi, save tecin leske/lake.</p>	<p>Žanel te skirij kadej, sar pasolij paša leske/lake berš, paj kirpi/mouda taj pa techan/pijimo.</p> <p>Žanel te skirij, sar te kerel pe kako taj kako techan, savo kamel vaj savo kamel anda varisos.</p>	<p>Žanel te skirij mišto pa sa, te skirij pa techanes taj paj kirpi. Žanel te phenel, so gindon pe pa kado e ávera, taj žanel vi te phenel, so gindoj pe vouj pa kado sa taj mír.</p>
	<p>Žanel te skirij vaj te skirij pala varikas e maj anglune vorbi andaj techana, save si tejle skirime po papiroši, taj e kirpi, save phiraven pe khejre.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar kerel pe kako taj kako techan, te si kodo žejno khejre.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezin e kirpi, so phiravenas e phúre Rrom/Rromňa taj save phiravenas, te žanas katka taj katka.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar dine páťiv varikaske, ko avilas ká o nípo khejre.</p>	<p>Žanel te skirij tejle sako eďeššo vorba, sar keren pe kakala taj kakala techana peska dejatar vaj e dadestar vaj varikastar ávrestar anda nípo.</p> <p>Žanel te skirij, sar mezinas e kirpi, so phiravenas e phúre Rrom/Rromňa, taj žanel te skirij, mír phiravenas kakala taj kakala kirpi.</p> <p>Žanel te skirij, sar mezij i páťiv, te avel variko varikaste khejre vaj te maladon khetáne variká maj but Rrom.</p>	<p>Žanel te skirij šukár texto pa sa, mír musaj te avel kirado o techan, te si e mulatšágura khejre ando nípo vaj andej Rrom, taj žanel te skirij, sar mezin e techana taj sar šon le pi mesáli, taj žanel te skirij, mír kadej kamen e Rrom o techan.</p> <p>Žanel te skirij mišto o texto pa sa, sar mezinas e kirpi, so phiravenas e phúre Rrom/Rromňa, taj žanel te skirij paj sokáša, sar ikren pe aďejs andi kadi luma.</p> <p>Žanel te skirij pa sa, kana si variko varikaske pajtášo, taj žanel te skirij sa paj páťiv taj mír-i láši.</p>

O techan taj e kirpi					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		* ○ <b>d'ejs</b>	** ○ <b>d'ejs</b>	*** ○ <b>d'ejs</b>
A1		<p>Haťarav, sar bušon kakala taj vi kakala kirpi, save phiravav.</p> <p>Haťarav, sar bušon e kirpi, save phiraven e ávera žejne.</p> <p>Haťarav, sar bušol o techan, so chav andi škola taj khejre.</p> <p>Haťarav, kana i siťardi/o siťardo vorbij variso pa techan vaj paj kirpi.</p>			
		<p>Žanav te ginav e vorbi paj akársave techana.</p> <p>Žanav te ginav e vorbi paj akársave kirpi.</p>			
		<p>Žanav te mangav mange o techan vaj o pijimo, te sim andi bolta vaj po pijarco vaj kana khelas ame andi siťarimaski soba.</p> <p>Žanav te mangav mange kaki taj kaki kirpa, te sim andi bolta vaj po pijarco vaj kana khelas ame andi siťarimaski soba.</p> <p>Žanav te phušav pa kaki kirpa, ketťi kouštálj.</p> <p>Žanav te phenav kamav vaj či kamav kako taj kako techan.</p> <p>Žanav te phenav, soski farba kamav maj but pej kirpi.</p>			
		<p>Žanav te phenav, sosko techan kamav te chav taj sosko či kamav.</p> <p>Žanav te phenav, soski farba vaj soski kirpa kamav vaj či kamav.</p>			
		<p>Žanav te skirinav po papiroši, sar bušon mindejfejljika techana, khatar-o d'imejčo ži zejčigo.</p> <p>Žanav te skirinav po papiroši, sar bušon e kirpi te kamav te žav katka taj katka.</p>			

O techan taj e kirpi					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		* O <i>d'ejs</i>	** O <i>d'ejs</i>	*** O <i>d'ejs</i>
A2		<p>Haťárav, kana variko phenel, so te las pér ame, te žasa po školako víleto vaj te kerala varisosko sporto.</p> <p>Haťárav, kana variko phenel mange, sosko techan si mange lášo taj sosko naj.</p>			
		<p>Žanav te ginav opre o techan, te sim andi kirčima taj haťárav, soske techana kirade.</p> <p>Žanav te ginav opre e techana andi bári bolta.</p> <p>Žanav te ginav opre sako jéjkh kirpa andi bolta vaj po pijarco.</p> <p>Žanav te ginav taj te haťárav pa techan vaj paj kirpi, te vorbij pe pár le variká ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p>			
		<p>Žanav te phušav e žejnendar, sosko techan vaj pijimo kamen vaj so chále taj pille, kana sas po mulatšágo vaj kana sas e Đejsa.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, pa techan taj pa pijimo, savo kamav.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, sosko techan chálemas, te aviloun variso báro vaj te aviloun o mulatšágo.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, soski kirpa kamav maj feder te lav pér ma.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, soski kirpa trobuj te las pér ame, te žas katka taj katka.</p>			
		<p>Žanav te phenav sa, sar mezijas o techan, so chálem na dolmut.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezij murro maj lášo techan, savo kamav te chav.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezijas variso, so pecisajlas, kana sas ame khejre i cigni páťiv vaj o mulatšágo.</p> <p>Žanav te phenav sa lav pér ma vaj e ávera te si e Đejsa vaj i páťiv.</p>			
		<p>Žanav te skirnav dúj trin vorbi pa varisos, ká chálem kecavo techan, savo inke šoha či chálem.</p> <p>Žanav te skirnav dúj trín vorbi, save kirpi kamav te phiravav nađon vaj paj kirpi, save lav pér ma, te žav katka taj katka.</p>			

B1		<p><b>Haťárav</b>, kana e šavoura andi <b>siťárimaski</b> soba vaj e žejne khejre vorbin pa kakala taj kakala techana.</p> <p><b>Haťárav</b>, kana e žejne vorbin paj kirpi, so kamloun te kinen penge vaj <b>haťárav</b>, kana e žejne vorbin, so-j musaj te phiravas, te žas katka taj katka.</p> <p><b>Haťárav</b>, kana variko vorbij pa kodo, mír-i mišto, kana o manuš del varikaske <b>páťiv</b> variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p>			
		<p>Žanav te ginav pa techan, so žutij ame, te avas sasteveste taj pa techan, so trobuj ame te ikras, te aves so maj <b>butájik</b> sasteveste.</p> <p>Žanav te ginav, sar uraven pe e ávera žejne vaj soske-j lenge sokáša ando urajimo vaj paj mouda.</p> <p><b>Haťárav</b>, kana variko vorbij, sar variko mezij, sar-i urado, te vorbij pa kado variko, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variká áverte.</p>			
		<p>Žanav te phenav inke jekhvar pala- j <b>siťárdi/pala siťárdo</b>, so te kerav, te vorbij paj kirpi.</p> <p>Žanav te dav perdal sa e vorbi pa techan.</p> <p>Žanav te vorbinav murre <b>pajtášonca</b> paj kirpengi mouda.</p> <p>Žanav te vorbinav <b>jékh ávrenca</b> paj kirpi, save musaj o manuš lel pér pe, te žas katka taj katka.</p> <p>Žanav te vorbinav pa techan, savo kamav te chav.</p>			
		<p>Žanav te phenav, sar kerel pe kako taj kako techan.</p> <p>Žanav te phenav murre <b>pajtášoske/murra pajtáškiňake</b>, sar te kiravel kako taj kako techan.</p> <p>Žanav te phenav murre <b>pajtášoske/murra pajtáškiňake</b>, soske kirpi trobun les/la, te kamel te žal katka taj katka.</p> <p>Žanav te phenav, sar uravel pe murro nípo taj mír kadej kamel te uraven pe, vaj žanav te phenav paj hasna ande kado andi kultúra.</p>			
		<p>Žanav te skirina, sar mezijas o techan, savo šutte pi mesáli, kana sas o <b>mulatšágo</b> vaj variso áver báro.</p> <p>Žanav te skirina, sar mezin e kirpi, save e žejne phiraven, te žan katka taj katka.</p> <p>Žanav te skirina varikaske, sar kerel pe o techan.</p> <p>Žanav te skirina taj te phenav, mír kamav vaj či kamav kako taj kako techan.</p>			

O techan taj e kirpi					
I Trapta	So žanav		* O d'ejs	** O d'ejs	*** O d'ejs
B2		<p>Haťárav sako edeššo vorba, kana vorbin pa techan andi televiza vaj ando rádijouvo.</p> <p>Haťárav sako edeššo vorba, kana žal andi televiza vaj ando rádijouvo variso paj kirpi vaj paj mouda.</p> <p>Haťárav sako edeššo vorba, kana variko phenel, sar kerel pe kako taj kako techan.</p> <p>Haťárav sako edeššo vorba, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, mír-i mišto, ká o manuš del varikas páťiv, sar dukáljij pe taj sar si kado valahára.</p>			
		<p>Žanav te ginav pa urajimo taj sar suvaven pe e kirpi, te si pa kado skirime andej časopisura vaj andej novini.</p> <p>Žanav te ginav pa techan vaj paj mouda.</p> <p>Žanav te ginav letákura pa techan, sar te avel o manuš sastevesto.</p> <p>Žanav te ginav variso pa techan, sar trobujas te chal taj pa sastimo.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, so vorbin kadej, sar sitárdas le taj vorbinas pér le decigñártur lenge deja pa techan vaj so kamous te kiravav taj sar kerou kado.</p> <p>Žanav te vorbinav bi vorbako pa urajimo taj paj mouda.</p>			
		<p>Žanav butájik te vorbinav anglaj ávera, mír-i mišto, ká sakones si ávera sokáša ando urajimo amende khejre vaj andi kultúra.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav anglaj ávera, soski hasna si e manušes, ká e akársave žejnen sas e akársave sokáša ando urajimo.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav anglaj ávera, mír-i mišto, ká kiravel pe kako taj kako techan, kana e Ďejs-i vaj variso kecavo áver báro fejlo.</p>			
		<p>Žanav te skirinov sa pa techan taj so las pér ame, te si kako taj kako d'ejs.</p> <p>Žanav te skirinov sa, sar mezij i kirpa taj te phenav, mír-i mišto, ká variko phiravel la.</p> <p>Žanav te skirinov, so gindoj ma, te si varikas kako taj kako sokáši ando urajimo taj žanav te skirinov, sar suvaven pe e kirpi taj sar maj feder te kerel o manuš, te šaj bikinkerel le.</p>			

## I VORBA 9: O ČASO, O TAVASI, O MILAJ, O EJSO, O JIVEND, SAR-I AĎEJS

Khate ande kadi Vorba vorbij pe, mír-i mišto, ká dutunij, ká del o brišind, ká si i balval variká, ká si a rromána vorba vi tivo taj vi ágor, andej paramiči vaj andi poezija.

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, sar bušon rrománes e šon taj o tavasi, o milaj, o ejso taj o jivend.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 4–10

I Trapta: A1

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Skirin tejle po báro papiroši e šon taj akastin les po falo.
2. Phen e šavouenge, sar phenen pe rrománes e šon taj keren po papiroši e **rámečkura**, ká tejle skirin e šon, so paša pe pasolin kadej, te aven khetáne e šon, kana si o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend, taj phen e šavouenge, sar phenel pe rrománes o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend.
3. Vorbin khetáne, sar mezij o tavasi, o milaj, o ejso taj o jivend, soske **atunči d'ejša-j**, sar mezin e dúj šon, kana či phiren e šavoura andi škola, sar mezij, kana žal o manuš varikaste, sar mezin e **Ďejša** taj kadej varisar.
4. Škirin tejle po báro papiroši, kana si e dúj šon, kana či phiren e šavoura andi škola, kana si e **Ďejša**, e šavouengo báro **d'ejš**, kana kerdíle.

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 2

So kamas te avel gáta: Te **siťon**, sar phenel pe akársar, sar-i **ad'ejš**.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 4–10

I Trapta: A1

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Keren i **kártá**, ká tejle skirin, sar bušon e **d'ejša** khatar-i luja ži paraštune, kana e šavoura phiren andi škola.
2. Le perdal pa interneto e simbolura, kana si kako taj kako **d'ejš** - phabol o kham, del brišind, si balval, del jiv taj kadej varisar.
3. Mindíg mejg kezdisa te **siťáres**, zumav jékhe šavoures, sar mišto žanel te rakhel o lášo simbolo, te phenel, sosko **d'ejš** si taj savo šon-i, taj žanel te phenel, sar mezij o **d'ejš**, taj te šol mišto, ká trobuj, po papiroši o simbolo.

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 3

So kamas te avel gáta: Te **siťon** te phenen, sar mezin e **búta** save musaj te keren pe te si vorta kako taj kako **d'ejs** taj/vaj te si o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend.

**Kette** beršengo-j/i-j: 10–14

I Trapta: B1

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Skirin pi tábla rrománes o tavasi, o milaj, o ejso taj o jivend.
2. Akárko andaj šavoura šaj phenel e vorbi save aven leske/lake ando šejro paj kakala taj kakala **búta** taj save pinžáren taj save keren e žejne te si o tavasi, vaj o milaj vaj o ejso vaj o jivend.
3. Kadala vorbi šon rrigate kadej: e **búta**, o sporto, e **búta** save keras kana má naj ame, so te keras taj sa má kíso-j amenge, i škola taj kadej varisar.
4. E šavoura skirina cigno texto ká skirina, sar mezij o šon (o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend) savo kamen taj mír kamen les. Trobujas te skirin vi paj **búta** save keren pe te si kadala šon taj save keren vi voun korkouri.



## O ČASO, O TAVASI, O MILAJ, O EJSO, O JIVEND, SAR-I AĎĚJS

		A1	A2	B1	B2
H A Ď Ě R E L	S U N E L	<p>Žanel te lel sáma, kana variko vorbij vaj te ginel variko variso zuráles e vorbi paj dĕjsa (o kham, o brišind, o tařimo, o šudrimo) taj kadala vorbi haťarel.</p> <p>Žanel te lel sáma, kana variko vorbij vaj te ginel variko variso zuráles pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend taj paj šon, taj kadala vorbi haťarel.</p> <p>Haťarel, kana variko phenel dúj trín vorbi, sar te rakhel andi siťarimaski soba vaj andej keřvi e fenkipura vaj e fejlura paj dĕjsa vaj pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend.</p> <p>Haťarel, kana variko vorbij paj dĕjsa khatar-i luja ři savatone taj kadala vorbi haťarel.</p>	<p>Haťarel, pa so si i vorba, kana variko vorbij dúj trín vorbi paj dĕjsa, te siťilas e maj anglune vorbi pa kado ánglal taj te si les/la páše e fenkipura vaj kecavo áver fejlo.</p> <p>Haťarel, pa so si i vorba, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, taj te variko vorbij andi siťarimaski soba paj dĕjsa taj paj búťa, so keren e řejne, kana si o tavasi, o milaj, o ejso taj o jivend.</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, kana phenen andi televiza, sar avla.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, kana variko vorbij andi siťarimaski soba pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend taj paj Dejsa, te řutij les/la ande kado e fenkipura taj kadej barim vidĕzij, sar miřto vorbij o siťardo/i siťardi pa kado.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi ando video, ká si sikade, soske búťa keren e řejne, te si o tavasi, o milaj, o ejso vaj o jivend.</p> <p>Haťarel, kana variko phenel, so te kerel, vaj kana variko vorbij pa projekto, savo si pa řaso, pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend vaj sar-i aĎĕjs taj paj búťa, save keren pe atunči.</p>	<p>Haťarel sako eĎeřšo vorba, kana variko vorbij, taj e maj anglune vorbi si paj tavasi vaj pa milaj vaj pa ejso vaj pa jivend taj/vaj pa kodo, sar-i aĎĕjs.</p> <p>Haťarel sako eĎeřšo vorba, kana vorbij variko andi televiza vaj ando rádiouvo, sar avla (te len e řejne aminti, ká trobuj te aven řorre dĕjsa, sar te tráden).</p> <p>Haťarel sako eĎeřšo vorba, pa so si i vorba, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa sos khelen ando đivadlo vaj pa so si variso andi televiza, te vorbin khote maj but paj dĕjsa.</p>

	<p>Haťárel, kana variko vorbij khejre vaj andej Rrom, so-j akánik d'ejš vaj ráťi, te si o tavasi vaj o milaj vaj o ejso vaj o jivend, taj kana vorbin, soske d'ejša šaj aven.</p>	<p>Haťárel, kana variko phenel, so te kerel, te si kako taj kako d'ejš (te kerel sa ánde te delas brišind, te kerel ánde e valádatúra te avlas kako taj kako d'ejš taj kadej varisar).</p> <p>Žanel te vorbij, sar-i ad'ejš, taj so avel ávri anda kado, sar musaj te vezetin pe o nípo pala kodo.</p> <p>Haťárel, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj d'ejša, sar mezij variso, te si detehára, mizmejri, ráťi taj te vorbij kadej, sar pasolij paša leske/lake berš taj te si ánde dosta vorbi, save má pinžárel.</p>	<p>Haťárel, save si e maj anglune vorbi, kana variko vorbij vaj kana vorbij jékh ávrenca, te si andi vorba dosta vorbi pa časo, te si d'ejš vaj mizmejri vaj ráťi vaj kana parrud'ol o tavasi po milaj, o milaj po ejso taj o ejso po jivend, vaj sar-i ad'ejš taj kadala vorbi haťárel, te si ánde hamime e rrománe sokáša.</p> <p>Haťárel, kana variko vorbij, so keren e d'ejša e manušenca anda murro nípo vaj e Rromenca.</p>	<p>Haťárel nad'ón mišto, pa sos žal i vorba, kana vorbin e žejne jékh ávrenca, te vorbij variko vaj te vorbij variko anglaj ávera taj ande kado žutij les/la o počítači, mír-i mišto, kana o manuš phuškerel e nípostar vaj e Rromendar pa sa, te si o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend vaj sar-i ad'ejš.</p> <p>Haťárel sako ed'eššo vorba, kana variko vorbij, so kerel o tavasi vaj o milaj vaj o ejso vaj o jivend vaj te si balval taj o brišind e manušenca ando nípo vaj e Rromenca.</p>
--	---	--	--	--

G I N E L	<p>Žanel te lel sáma, save si e maj anglune vorbi paj d'ejša, taj kadala vorbi haťarel, te si pa kado skirime pej kárti, ká si sikade, soske d'ejša trobun te aven, vaj te si variká skirime pa kado dúj trin vorbi.</p> <p>Žanel te lel sáma, te si o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend vaj savo si šon, te si kado pej fenkipura, pej plagátura, pej kárti vaj variká, ká si pa kado tejle skirime dúj trin vorbi, taj kadala vorbi haťarel.</p> <p>Žanel te lel sáma, kana si variká tejle skirime, sar bušon e d'ejša khatar-i luja ži savatone taj kadala vorbi haťarel.</p>	<p>Žanel te lel perdal, kana trobuj e fenkipura andaj keňva, te šaj phenel, sar-i ad'ejšs (o brišind, i balval, o taťimo taj kadej varisar) taj kadala vorbi haťarel.</p> <p>Žanel te lel sáma, te si variká tejle skirime paj d'ejša vaj pa tavasi, milaj, ejso vaj jivend, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variká áverte taj kadala vorbi haťarel.</p> <p>Žanel te ginel dúj trin vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor taj ká si dosta vorbi, save má pinžarel, taj si paj búťa, save keren pe, te si o tavasi vaj o milaj vaj o ejso vaj o jivend vaj si paj d'ejša (o tavasi pe gaves, a milaj paša-j pláža, sar te avel sa kísno pej D'ejša taj kadej varisar), taj žanel, pa so si kadi vorba.</p>	<p>Žanel te lel sáma, save si e maj anglune vorbi variká ando texto, savo si paj luma taj ká si skirime paj d'ejša, taj kadala vorbi haťarel taj žanel te lel perdal kadala vorbi kadej, te šol le síjel, sar pasolij (so sa kerel i balval).</p> <p>Žanel te ginel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj d'ejša vaj paj šon taj haťarel, save si khote e maj anglune vorbi.</p>	<p>Žanel te ginel e novini vaj variso áver, sar avla, vaj variso pa páji, pa kham, pa balval taj kadej varisar, so kerel sa i luma, sar parruvel e d'ejša, taj haťarel sako ed'eššo vorba, pa so si.</p> <p>Žanel te ginel pa tavasi vaj pa milaj vaj pa ejso vaj pa jivend vaj paj d'ejša, te si pa kado tejle skirime variká andi modernívo poezija taj haťarel sako ed'eššo vorba.</p>
	<p>Žanel te lel sáma e vorbi, te si detehára vaj mizmejri vaj ráťi, taj dúj trin vorbi, sar-i ad'ejšs, te si pa kado tejle skirime, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, taj haťarel, pa so si kadala vorbi.</p>	<p>Haťarel, kana si tejle skirime andej paramiči, save pinžarel pa časno, te si detehára vaj mizmejri vaj ráťi, vaj paj d'ejša, taj haťarel, mir-i kadej khote skirime.</p>	<p>Žanel te ginel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variso áver, ká si tejle skirime, sar e Rrom vorbin pa časno (te si detehára, mizmejri, ráťi taj kadej varisar), pa tavasi, pa milaj, pa ejso taj pa jivend vaj paj d'ejša. Taj pa kado khote skirij pe maj but.</p>	<p>Žanel te ginel variso, so kerel o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend vaj e čorre d'ejša (kana dutunij, del brišin vaj o jiv, si balval vaj vilámzij taj kadej varisar) e Rromenca.</p>

# O ČASO, O TAVASI, O MILAJ, O EJSO, O JIVEND, SAR-I AĎĚJS

		A1	A2	B1	B2
V O R B I J	V O R B I J	Žanel te kerel e vastenca vaj e purnenca (te kerel e šejresa) vaj te phenel jékha vorbasa vaj te phenel palpále dúj trín vorbi, ko phušel lestar/latar, paj dĕjsa (Šil-i ávral?); sosko dĕjs kamel vaj či kamel; kana parrudól o tavasi, o milaj, o ejso taj o jivend taj sar mezij o dĕjs te si o tavasi, o milaj, o vaj o jivend.	Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, paj dĕjsa, sar-i ávral taj soske šon kamel (o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend). Žanel te hamij pe andi vorba, kana e ávera jékha ávrenca vorbin dúj trín vorbi, soske dĕjsa-j leste/late ando them, taj paj kirpi, save musaj te lel o manuš pér pe, te si kako taj kako dĕjs ávral.	Žanel te phušel taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa akársave dĕjsa, save šaj aven taj so keren kadala dĕjsa e manušenca. Žanel te phenel, sar mezijas variso, so pecisajlas, taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, so keren leste/late khejre vaj andej Rrom, te si kako taj kako šon (o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend).	Žanel nadón mišto te vorbij jékha ávrenca pa sa, te vorbin pa tavasi vaj pa milaj vaj pa ejso vaj pa jivend taj paj dĕjsa, sar-i ávral. Žanel te phenel zuráles peski vorba.
	V O R B I J				

	<p>Žanel te kerel e vastenca vaj e purnenca (te kerel e šejresa) vaj te phenel jékha vorbasa vaj te phenel palpále dúj trín vorbi, ko phušel lestar, sar-i leske/lake te si šudrimo vaj o tařimo taj so kamel vaj ři kamel taj paj dęjsa.</p> <p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi, te řaj phenel dúj trín vorbi pa tavasi, milaj, ejso taj jivend vaj paj dęjsa, sar-i ávral, paj búřa paj mulatřágura).</p>	<p>Žanel te phušel dúj trín vorbi taj te phenel palpále vorba paj Dęjsa vaj pa variso kecavo áver fejlo, save ikren pe ande kako taj kako řon.</p> <p>Žanel te phušel dúj trín vorbi, so pecisajvel, kana si o tavasi vaj o milaj vaj o ejso vaj o jivend vaj kana si e Dęjsa, save ikren pe ande kako taj kako řon.</p>	<p>Žanel te phušel paj řorre dęjsa (te del briřind vaj jiv, te si balval, te dutunij vaj vilámzij taj kadej varisar) vaj paj búřa, save keren pe, te si o tavasi vaj o milaj vaj o ejso vaj o jivend taj pa save e Rrom teręjdin.</p>	<p>Žanel te vorbij jékħ ávrenca, so vorbin kadej, sar siřarde le taj vorbinas pęr le decigňártur lenge deja, pa sa, te vorbin pa tavasi vaj milaj vaj ejso vaj pa jivend taj paj dęjsa. Žanel te phenel, so gindoj pe pa kako taj kako.</p> <p>Žanel te vorbij jékħ ávrenca pa kaki taj kaki búři vaj paj ávera búřa taj žanel te phenel sa, mir keren pe detehára vaj mizmejre vaj pe rářa vaj te si o tavasi vaj o milaj vaj o ejso vaj o jivend.</p>
V O R B I J	<p>Žanel te lel perdal, kana trobuj dúj trín vorbi te řaj phenel dúj trín vorbi paj dęjsa, taj žanel te phenel, sar phenel pe rrománes o tavasi, o milaj, o ejso taj o jivend.</p> <p>Te phuřen lestar/latar variko, žanel te phenel, savo dęjs-i.</p>	<p>Žanel te lel perdal dúj trín vorbi te phenel, sar mezij o dęjs vorta akánik ávri.</p> <p>Žanel te lel perdal dúj trín vorbi te řaj phenel, sar mezinas e dúj řon, kana má nás i řkola vaj i dovolena, pi savi sas khetáne a dejasa taj e dadesa andej thema.</p> <p>Žanel te phenel, savo dęjs kamel, taj žanel te phenel, mir kamel les.</p>	<p>Žanel te vorbij paj dęjsa, save si amende ando them, taj paj dęjsa, save si áverte andej ávera thema. Žanel te phenel, so si ečformavo taj so pale naj.</p> <p>Žanel te phenel dúj trín vorbi, so pecisajlas, kana sas o tavasi vaj o milaj vaj o ejso vaj o jivend vaj te sas kakala taj kakala dęjsa.</p>	<p>Žanel te phenel sako eđeřřo vorba vaj sar mezijas variso, so pecisajlas vaj sar mezijas varisoski búři, kana sas kakala taj kakala dęjsa.</p> <p>Žanel te phenel sa, sar mezij o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend, kana parrudol o dęjs taj kadej varisar.</p>








	<p>Žanel te lel perdal, kana trobuj e maj anglune vorbi, taj dúj trín vorbi te šaj phenel, sar mezija ađež o čorro džejs (Ađejs si šudrimo.)</p> <p>Žanel te phenel, sar bušon e džejs khatar-i luja ži savatone, e šon taj o tavasi, o milaj, o ejso taj o jivend.</p>	<p>Žanel te lel perdal, kana trobuj dúj trín vorbi te šaj phenel, sar mezij o džejs, savo kamel, vaj savo šon kamel (o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend) vaj savo džejs kamel (khatar-i luja ži savatone) kadej te na bistrel, sar trajin e Rrom.</p>	<p>Žanel te phenel, sar mezijas o džejs, kana sas vi katka taj vi katka – savo šon sas, te sas o tavasi, o milaj, o ejso vaj o jivend taj sar sas atunči.</p> <p>Žanel, kana variko vorbij pa varisos, so pecisajlas, te phenel páše, sar mezijas variso, so pecisajlas varikana taj kana taj sosko džejs sas atunči.</p>	<p>Žanel te phenel sa, mír variso pecisajlas, so si feri, kana si detehára vaj mizmejri vaj ráťi vaj kako taj kako šon vaj kakala taj kakala čorre džejsa (del o brišind vaj o jiv, vilámzij, si balval vaj dutunij taj kadej varisar).</p>
--	---	--	---	---


## O ČASO, O TAVASI, O MILAJ, O EJSO, O JIVEND, SAR-I AĎĚJS

	A1	A2	B1	B2
S K I R I J	<p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri dúj trín vorbi paj dĕjsa (sar-i aĎĕjs vaj sar avla) taj pa tavasi vaj pa milaj vaj pa ejso vaj pa jivend.</p> <p>Žanel te skirij paj tábla vaj te skirij korkouri dúj trín vorbi paj dĕjsa taj pa tavasi vaj pa milaj vaj pa ejso vaj pa jivend (kana skirij so-j hiro).</p>	<p>Žanel te skirij, save kirpi musaj o manuš te lel pér pe, te si kakala taj kakala dĕjsa taj kako taj kako šon.</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar te mezij o dĕjs, te na avel les čisoski douš.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi ando lil, sar mezij kako taj kako dĕjs taj so musaj o manuš te lel pér pe, te si kadala dĕjsa.</p> <p>Žanel te skirij cigno texto, sar mezij taj so kerel o dĕjs e manušenca akárká pi luma.</p> <p>Žanel te skirij cigno texto, sar mezij variso, so kerel o manuš - kana žal pej líže, kana úsij, kana žal phujatar taj kadej varisar. Žanel te skirij kadej, te aven ánde vi dúj trín vorbi paj dĕjsa, soske-j atunči, kana kerel o manuš kaki taj kaki buťi, taj žanel te skirij, sar sas leske/lake atunči (naĎon kamlas kado, e sirmi phírenas pár les/la, voujako/i sas, khino/i sas).</p>	<p>Žanel te skirij sako eĎĕšo vorba ando lil, so las peske ando šejro vaj paj buťi vaj so pecisajlas leske/lake, te sas kako taj kako šon (o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend) taj kako taj kako dĕjs.</p> <p>Žanel te skirij variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj sar variso mezij, kana sas kako taj kako šon (o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend) vaj kako taj kako dĕjs.</p> <p>Žanel te skirij sa, sar mezijas o dĕjs angla dúje trine dĕjsen, taj žanel te phenel, ande so sas le čačimo, kana phenenas, sar avla, vaj žanel te lel sáma, sas kadej, sar si mindík ande kado šon (kana si e čorre dĕjsa – del o brišind vaj o jiv, vilámzij vaj dutunij vaj si balval vaj kadej varisar).</p>
	<p>Žanel te skirij e maj anglune vorbi paj dĕjs, pa šon, pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend te šaj sikavel le akárkaske anda nípo.</p>	<p>Žanel te skirij, so avel ávri, kana parrudĕon e šon (o tavasi po milaj, o milaj po ejso taj o ejso po jivend), e dĕjsa, e níposke vaj e Rromenge.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi pa varisos, so pecisajlas ando nípo vaj andej Rrom, taj maj but te skirij paj šon (pa tavasi, vaj pa milaj vaj pa ejso vaj pa jivend) vaj paj čorre dĕjsa (kana del o brišind vaj o jiv, kana vilámzij vaj dutunij, kana balval-i taj kadej varisar) (skirij, so keren e dĕjsa, kana o manuš utazij variká).</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi vaj variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, so pecisajlas e Rromenge majinti, vaj variso, so pecisajlas lenge akánik, taj ká si skirime maj but paj šon (pa tavasi, vaj pa milaj vaj pa ejso vaj pa jivend) vaj paj čorre dĕjsa (kana del o brišind vaj o jiv, kana vilámzij vaj dutunij, kana balval-i taj kadej varisar).</p>




O <b>čas</b> o, o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend taj sar-i <b>ad'ejs</b>					
I Trapta	So žanav		* O <b>d'ejs</b>	** O <b>d'ejs</b>	*** O <b>d'ejs</b>
A1		Haťárov, sar šaj mindejfejlíka phenel pe sar-i ad'ejs. Haťárov, sar phenen pe e šon, sar phenel pe rrománes o tavasi, o milaj, o ejso.			
		Žanav te lav sáma taj te haťárov, sosko avla d'ejs, te si kado pi kárta vaj tejle skirime ando texto. Žanav te lav sáma taj te haťárov e vorbi pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend vaj paj šon, te si kado ávri makhlo po fenkípo, po plagáto vaj pi kárta.			
		Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar pa taťimo, pa šudrimo, pa kham, paj šon vaj pa tavasi, pa milaj, pa ejso vaj pa jivend. Žanav te phenav, sosko d'ejs kamav vaj či kamav vaj savo šon kamav vaj či kamav. Žanav te phenav, sosko d'ejs-i, te si o tavasi, o milaj, o ejso vaj o jivend.			
		Žanav te phenav, sar-i ávral. Žanav te phenav, si o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend. Žanav te phenav, savo šon-i.			
		Žanav te skirínav, sar bušon rrománes e šon taj o tavasi, o milaj, o ejso, o jived. Žanav te skirínav, sar mindejfejlíka šaj phenel pe, sar-i ad'ejs.			
		Haťárov, save si e maj anglune vorbi pa kodo, sar-i ad'ejs taj pa tavasi, pa milaj, pa ejso taj pa jivend andi siťárimaski soba. Haťárov, te vorbij pe variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend vaj sar-i ad'ejs.			
		Haťárov, te si pi kárta vaj te si tejle skirime andi keňva, sar-i ad'ejs. Žanav te rakhav e vorbi, sar-i ad'ejs taj pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend, te si tejle skirime variká ando texto. Žanav te ginav, so keras, te si kako taj kako šon taj te si pa kado tejle skirime variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.			





A2		<p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar dúj trín vorbi pa kodo, sar-i <b>ađejs</b> taj pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca pa urajimo, so si te las pér ame, te si o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar paj báre <b>dějsa</b> tela ek berš.</p> <p>Žanav te phušav dúj trín vorbi, sar-i <b>ađejs</b> vaj paj <b>Đejsa</b>, save si ande kako taj kako šon.</p>			
		<p>Žanav te phenav, sar mezij ávri o <b>dějs</b>.</p> <p>Žanav te phenav sako jékh vorba, so pecisajlas tela ek dúj šon, kana nás i škola.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezij o šon, savo kamav maj but.</p>			
		<p>Žanav te skirinav e vorbi pa kako taj vi pa kako šon.</p> <p>Žanav te skirinav e vorbi, sar-i <b>ađejs</b> taj sosko sas áver dáta.</p> <p>Žanav te skirinav e vorbi, sosko <b>dějs</b> vaj šon tecij mange.</p>			
B1		<p><b>Haťárov</b>, save si e maj anglune vorbi andi televiza, te vorbin khote, sosko <b>dějs</b> trobuj te avel.</p> <p><b>Haťárov</b>, pa sos variko vorbij, te vorbij paj šon vaj pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend.</p> <p><b>Haťárov</b>, pa so si o kino vaj o video, ká si tejle chutilde kakala taj kakala šon vaj kakala taj kakala <b>búťa</b>, save kerel o manuš, te si kako taj kako šon vaj te si o tavasi, o milaj, o ejso vaj o jivend.</p>			
		<p>Žanav te ginav taj te <b>haťárov</b> variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, sar-i <b>ađejs</b>.</p> <p><b>Haťárov</b>, kana variko vorbij, sosko <b>dějs-i</b> vaj savo šon-i, taj kadala vorbi si e maj anglune variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p>			
		<p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, sar e <b>dějsa</b> parruven amáre trajura.</p> <p>Žanav te vorbinav, so keras khejre, te si lášo vaj <b>čorro dějs</b>.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávresa, so bízina ma te kerav e dúj šon, te či avla i škola.</p>			
		<p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, so pecisajlas mange, kana sas kako taj kako šon.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezin murre <b>búťa</b>, save kerav, te naj ma škola taj te si kako taj kako šon.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezijas o <b>dějs</b>, kana variso pecisajlas.</p>			

		<p>Žanav te skirinaŋ dúj trín vorbi ando lil, sar-i ad'ejs.</p> <p>Žanav te skirinaŋ, sar mezin e búŋa, save kerav taj save kerdem, te si/sas kako taj kako šon.</p> <p>Žanav te skirinaŋ, so keren e žejne tela ek berš, te si kakala taj kakala d'ejsa.</p> <p>Žanav te skirinaŋ, sar e d'ejsa žanen te parruven amáre trajura mindehun pi luma.</p>			
--	---	--	--	--	--

## O časó, o tavasi, o milaj, o ejso, o jivend taj sar-i ad'ejs

I Trapta	So žanav		* O d'ejs	** O d'ejs	*** O d'ejs
B2		<p>Haťarav sako ed'eššo vorba, kana variko vorbij vaj vorbij anglaj ávera kadej, hoť žutij les ande kado o počítači, sar-i ad'ejs vaj pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend. Taj kadala vorbi si e maj anglune andi vorba.</p> <p>Haťarav sako ed'eššo vorba, soske bajura šaj aven ame, te si kako taj kako d'ejs, so šaj sa parrud'ol vaj sar variso šaj chasáras vaj soski dár šaj avel pér ame, te vorbin pa kado andi televiza.</p>			
		<p>Žanav te ginav opre variso paj d'ejsa, soske bajura keren, taj te ginav paj dúkazura, save dine perdal e žejne, so kado tejle skirinde, taj pala kado žanav te gindoj ma kadej-i vaj naj.</p> <p>Žanav te ginav sako ed'eššo vorba, sar e d'ejsa žanen te parruven, sar variko trajij taj sar žanen te parruven e d'ejsa e búŋa.</p> <p>Žanav te ginav e novini ká si skirime sa, sar e d'ejsa parrud'on vaj soske bajura si, kana o tavasi parrud'ol po milaj, o milaj po ejso taj o ejso po jivend.</p> <p>Žanav te lav sáma, te si paj d'ejsa skirime vaj pa tavasi, pa milaj, pa ejso, pa jivend andi keŋva (ando rrománo vaj andi poezija) taj kadi vorba si i maj angluni khote.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca taj vi kecavenca, so vorbin kadej, sar siťárde sas taj sar vorbinas pér le decigňártur lenge deja, soske bajura šaj aven ávri, kana e d'ejsa parrud'on.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca taj vi kecavenca, so vorbin kadej, sar siťárde sas taj sar vorbinas pér le decigňártur lenge deja, pa kodo, so kamasas te keras, te si o tavasi, o milaj, o ejso vaj o jivend.</p> <p>Žanav mišto te phenav, so gindoj ma, te vorbinav e ávrenca pa kako taj kako šon vaj te vorbinav e ávrenca paj čorre d'ejsa.</p>			

	<p>Žanav butájik te vorbinav, so kerdem, kana sas kakala taj kakala <b>dějsa</b>.</p> <p>Žanav te vorbinav kadej, <b>hoť</b> žutij ma ande kado o <b>počítači</b>, taj kadej šaj sikavav e fenkipura pa murre dúj šon, kana nás ma i škola taj soske sas e <b>dějsa</b>.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezij o trajo, kana <b>parrud’ol</b> o tavasi po milaj, o milaj po ejso, o ejso po jivend taj kana <b>parrud’on</b> e <b>dějsa</b>.</p> <p>Žanav te phenav, mír ikras kakala taj kakala <b>Ďejsa</b>, save si ande kako taj kako šon, vaj kana keras variso ande kako taj kako šon.</p>			
	<p>Žanav te skirinav o lil, sar mezijas o <b>dějs</b>, kana pecisajlas mange kako taj kako.</p> <p>Žanav te skirinav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj <b>dějsa</b>.</p> <p>Žanav te skirinav sa, sar avla, te si ma sa khetáne, pa kako taj kako šon, <b>dějs</b>, kurko, ek berš.</p>			

## I VORBA 10: E VEJŠA TAJ E MÁL TAJ E VALÁDATURA

Kadi Vorba sikavel, soski hasna sas e Rromen, ká trajinas maškar e vejša taj e mál. Sikavel, sar sas khetáne e Rrom e vejšenca taj e málenca kusa e valádatonca. Kadi Vorba sikavel, sar trobujas sako manuš te ikrel e vejša taj e mál kadej, sar dukálij pe. Te kamel variko te žanel pa kadi Vorba maj but, musaj te vorbij pa kado varikasa, ko si maj phúro andaj Rrom.

Te vorbisa jékh ávrenca andi **sitárimaski** soba, hát šaj len sáma, sar e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura, e Lovára taj kadej varisar) andaj mindejfejlíka thema andaj Evrópa trajinas khetáne kakale taj kakale valádatonca – i drezúra e valádatonca, i **búťi** e grastenca, i **búťi** ando cirkusi, i **búťi** e valádatonca pej phuva taj kadej varisar – no vi kecave **búťa**, ká roden e žejne louve kodolesa, ká keren mindejfejlíka fejlura kusa e valádatonca.

Te kezdisa te vorbis pa kadi Vorba, musaj te vorbis vi, mír-i e pájes maškar e Rrom **pátiv**, taj so keren e **dějsa** e Rromenca, te dutunij, te del o brišind taj te si balval, taj te si kado tejle skirime variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variká andej **paramiči** vaj andi rrománi poezija (andej **ďíja**).

Pa kado vorbij pe vi ande kaki Vorba:      Soske **búťa** keren e Rrom (po papiroši 66)  
    Pej droma (po papiroši 92)

I **búti** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te **siťon** te phenen, sar bušon rrománes e akársave valádatura taj te len sáma, sar bušon, vi kana si variká tejle skirime.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 4–14

I Trapta: A1

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Ker tuke e cigne **kárti**, paša save e šavoura šona e fenkípura e valádatonca, save paša sako **kártá** pasolin.
2. Te kamla variko te kezdiť te vorbij pa varisos, trobujas te phušel e ávre šavouendar, te ikrel variko andá lende khejre e akársave valádatos.
3. Kide khetáne e vorbi, sar bušon rrománes e akársave valádatura, tejle skirin le pi tábla taj šon le rrigate kadeť te pasolin paša pe – e valádatura, save ikren pe khejre, e valádatura save ikren pe azír, ká žutin e Rromen pej phuva, e valádatura, save trajin andej vejša taj andej mál taj kadeť varisar.
4. Sikav e šavouenge e **kárti** taj phen e šavouenge te rakhen kadi bistoššo vorba pi tábla.
5. Šun mišto, te phenen e šavoura i vorba mišto kadeť, sar trobuj.
6. Šu e **kárti** pi mesáli kadeť te na **dičon** e fenkípura taj pi áver mesáli šu e **kárti** kadeť te na **dičkhol**, so-j opre skirime.
7. E šavoura bolna khetáne dúť **kárti**, pa sako mesáli jékh. Te rakhna i vorba savi pasolij paša fenkípo, savo vazdine opre, šona rrigate sejdúť **kárti** kadeť te **dičol**, so-j opre.
8. Te či pasolija i vorba paša fenkípo, sejdúť **kárti** bolna pe pale kadeť, te na **dičol**, so-j opre, te šaj válastij le pale áver šavouro.

I **búti** andi **siťarimaski** soba - 2

So kamas te avel gáta: Te **siťon** te phenen, sar bušon rrománes e akársave valádatura taj ande sos taj sar **paťan** e Rrom, taj paj **búťa**, save keren/kerenas e Rrom, so roden/rodenas louve kodolesa, ká keren/kerenas mindejfejlíka fejlura kusa e valádatonca.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 4–14

I Trapta: A1/A2

Sar te kerel pe i **búti**:

1. Akárko andaj šavoura šaj phenel e vorbi, save aven leske/lake ando šejro paj akársave valádatura, sar bušon rrománes taj save pinžären. Taj kadala vorbi kiden sa khetáne.
2. Phen e šavourenge vi paj ávera valádatura, sar phenen pe rrománes.
3. Vorbin jékh ávrenca, sar taj ande sos **paťan** e Rrom taj sar taj mír teréjdin paj valádatura kadej taj kadej.
4. Skirin kusa e šavourenca po báro papírši, savo apal akastisa po falo e akársave valádatura, no kadej te pasolin paša pe. Ker kadej te aven khetáne e valádatura, save trajin/ Ker kadej te aven khetáne e valádatura, save:
  - a. andej vejša taj andej mál/khejre;
  - b. varikaste ávral;
  - c. e Rrom ikrenas le anda varisos/e Rrom ikren le **adějs** anda varisos;
  - d. ikren e Rrom azír, ká **paťan**;
  - e. ikren azír, ká žutin le te roden lenge louve vaj anda varisos ávres;
  - f. andej **paramiči** taj áverte.
5. E šavoura phuškerna pa kado maj but e ávrendar anda nípo.
6. E šavoura si po dúj vaj po dúj trín taj gindon pe, sar vorbina anglaj ávera pa kako taj kako valádato vaj paj kakala taj kakala valádatura, save válastinde penge korkouri, taj ande sos žutija le o **počítači**. Vorbina vi pa kodo, mír kamen e Rrom kadale valádatos vaj e valádatura. Po paluno e šavoura sikavna e ávrenge, so tejle skirinde pár les vaj pár le, taj sikavna vej báre fenkípura. E šavoura trobun te phenen dúj trín vorbi vaj variso áver, so phende pár les vaj pár le e Rrom, ká avla a vorba vi tivo taj vi ágor. Taj šaj sikaven vaj te phenen, so inke áver si le, so rakhle, kana vorbinas e Rromenca.

## E VEJŠA TAJ E MÁL TAJ E VALÁDATURA

	A1	A2	B1	B2
<p style="text-align: center;">H A Ě Á R E L</p> <p style="text-align: center;">S U N E L</p>	<p>Žanel te lel sáma e vorbi paj valádatura taj paj luludá, te vorbij variko pár le vaj te ginel variko pár le zuráles taj te sikavel páše vi e fenkipura, te kerel e mujesa taj kadej varisar taj kadala vorbi te haťarel.</p> <p>Žanel te lel sáma e vorbi paj valádatura taj paj luludá, save si ánde pinžarde, te ginel variko zuráles, variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variso áver taj kadala vorbi te haťarel.</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, kana variko vorbij dúj trin vorbi andi siťarimaski soba paj valádatura vaj paj luludá, taj te ginel o siťardo/i siťardi opre variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te ginel variso áver zuráles.</p> <p>Haťarel, pa sos vorbij o siťardo/i siťardi, te vorbij variso nejvo, so inke či siťile, taj te si paj valádatura vaj paj luludá, te siťol e maj anglune vorbi pa kado ánglal.</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi po video vaj andi televiza, te vorbin khote paj vejša taj e mál.</p> <p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, kana siťol variso nejvo paj luma taj e vejša taj e mál.</p>	<p>Haťarel sako eděššo vorba, te vorbij variko butájik taj te vorbij maj but paj vejša taj paj mál.</p> <p>Haťarel sako eděššo vorba, kana variko phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te vorbij variko feri kadej, sar mezij amári luma taj e vejša taj e mál, vaj sar mezij i valádatongi luma.</p> <p>Haťarel sako eděššo vorba, kana variko vorbij butájik, sar aviloun mišto, te ikrel taj te terědjij o manuš paj vejša taj e mál.</p>

	<p>Žanel te lel sáma e vorbi paj akársave luludá taj valádatura, save e Rrom ikren vaj baráren le, taj kadala vorbi te haťarel.</p>	<p>Haťarel, kana variko vorbij paj Rromengi histórija vaj so keren adějs e Rrom, te sikavel, sar e Rrom kamen e vejša taj e mál, vaj te sikavel, soski búťi keren/kerenas e valádatonca.</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, te vorbij variko, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj te vorbij feri kadej, sar trajin e Rrom, taj i vorba žal paj luma taj e vejša taj e mál vaj sar roden e Rrom louve kusa e valádatonca.</p> <p>Haťarel, kana variko vorbij paj čirikja vaj paj valádatura, te si pár le skirime andej paramiči vaj variká áverte.</p> <p>Haťarel, pa so si e textura, te skirij pe ánde variso paj čirikja taj paj valádatura, taj o manuš kadej šaj lel sáma, sar taj ande sos paťan e Rrom.</p>	<p>Haťarel, kana khetáne vorbin e žejne, so vorbin kadej, sar siťarde le taj vorbinas pér le decignártur lenge deja taj vorbin paj vejša taj paj mál, taj vorbin, so pecisajlas nejvo andi luma, ká si feri e vejša taj e mál, taj vorbin paj valádatura taj sar taj ande sos paťan e Rrom.</p> <p>Haťarel sako eděšo vorba, kana variko vorbij, sar mezij i búťi e valádatonca.</p>
G I N E L	<p>Žanel te lel perdal e fenkípura te šaj lel sáma, sar bušon e valádatura taj e luludá, save si khate (e fenkípura andi keňva, ká šaj o manuš ginel pár le maj but, vaj po báro plagáto), taj te haťarel kadala vorbi.</p> <p>Žanel te phenel, sar bušon e valádatura pej kárti, so si pej falura vaj pej plagátura, taj te haťarel kadala vorbi.</p>	<p>Žanel te ginel dúj trín vorbi paj valádatura taj paj vejša taj paj mál, te si ánde dosta vorbi, save má pinžarel, taj te si páše vej fenkípura te šaj maj feder haťarel.</p>	<p>Haťarel, save si e maj anglune vorbi, te skirij variko paj vejša taj paj mál, taj te si ánde dúj trín vorbi, save si ánde pinžarde, taj te si ánde vi e fenkípura, te šaj maj feder haťarel taj šol peske khetáne sa e vorbi.</p>	<p>Žanel te ginel, sar mezin e vejša taj e mál, vaj te si variká tejle skirime variso pár le, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p>

		Žanel te lel sáma, save valádatúra e Rrom kamen taj kadala vorbi te haťárel.	Žanel te ginel dúj trín vorbi paj paramiči, ká si tejle skirime variso paj valádatúra vaj paj luma, te si ánde dosta vorbi, save má pinžárel, taj te si ánde vi e fenkípura te šaj maj feder haťárel.	Haťárel, save si e maj anglune vorbi andi paramiča, ká vorbij pe maj but paj vejša taj paj mál, te si ánde e vorbi, save si ánde pinžárde taj save si keňňiva, te šaj šol peske sa e vorbi khetáne, te haťárel lenge maj feder.	Haťárel, pa so si o texto, te skirij pe ánde pa sa, paj vejša taj e mál taj paj valádatúra, ká si sikade e Rromenge sokáša taj sar taj ande sos paťan e Rrom.
--	--	--	---	---	---

## E VEJŠA TAJ E MÁL TAJ E VALÁDATURA

	A1	A2	B1	B2
V O R B I J  J E K H  Á V R E S A	<p>Žanel te lel perdal, kana trobuj les/la e maj anglune vorbi, taj žanel te phenel palpále dúj trín vorbi, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi paj valádatúra, pa save teréjdin khejre taj kamen le, sar te aviloun manuš, sar kamel e valádatúra taj kadej varisar.</p> <p>Žanel te lel perdal, kana trobuj les/la e maj anglune vorbi taj dúj trín vorbi, te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, sar parrudon e luludá, kana báron.</p>	<p>Žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, dúj trín vorbi, save valádatúra kamel vaj či kamel.</p> <p>Žanel te phuškerel dúj trín vorbi, sar ikren pe e valádatúra vaj sar te teréjdij o manuš paj valádatúra, save si leste/late khejre ando kher, taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa kado.</p>	<p>Žanel te vorbij e ávre šavourenca, sar te vorbin paj valádatúra/paj luludá te kernas o projekto, te khelenas pe vaj te kernas pa kado plagáto taj kadej varisar.</p> <p>Žanel te del perdal varikaske, sar te teréjdin paj valádatúra vaj paj luludá.</p>	<p>Žanel te vorbij e ávre šavourenca, sar kerna o projekto paj valádatúra taj paj vejša taj paj mál. Žanel te phenel, mír kamel te kerel kadej taj kadej kadi buťi taj niči áversar.</p> <p>Žanel te vorbij e ávre šavourenca mír-i mišto te teréjdij o manuš paj valádatúra taj paj vejša taj paj mál. Žanel vi te phenel dúj trín vorbi, mír-i mišto, ká kadej variko gindoj pe vaj mír naj mišto, ká kadej variko gindoj pe.</p>





V O R B I J	<p>Žanel te lel perdal, kana trobuj les/la e maj anglune vorbi taj dúj trin vorbi, te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, sar barárel e luludá taj o zejčigo, so kamel taj so či kamel pej valádatúra, soski hasna si vaj naj e manušes, ká teréjdin paj valádatúra khejre taj kadej varisar.</p>	<p>Žanel te phuškerel dúj trin vorbi, sar ikrel lesko/lako nípo vaj e ávera e valádatúra taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa kado.</p> <p>Žanel te phušel dúj trin vorbi paj valádatúra, save kamel, taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa kado.</p> <p>Žanel te phušel dúj trin vorbi paj akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura taj e ávera), sar taj kas anda valádatúra kamen, taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa kado.</p>	<p>Žanel te vorbij e ávrenca, mír-i mišto, ká si pi luma vi e vejša taj e mál kusa e valádatonca taj jékh-i paša kodo, sar e žejne trajin.</p> <p>Žanel te phušel e phúre Rromendar, mír sas mišto, ká sas e Rromen majinti e valádatúra.</p> <p>Žanel te phušel e ávrendar andaj Rrom paj búta, save kerenas vaj keren e Rrom, te ikrenas/ikren e valádatúra, te šaj rodenas/roden lenca louve.</p> <p>Žanel te phušel, sar taj ande sos pašan e Rrom taj soske-j lenge sokáša, te si le valádatúra taj žanel te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa kado.</p>	<p>Žanel te vorbij pa sa, mír-i mišto te ikrel taj te teréjdij o manuš paj luma paj vejša taj e mál.</p> <p>Žanel te vorbij peska dejasa taj e dadesa vaj e maj phúrenca andaj Rrom, te šaj kidel peske sa e vorbi khetáne, sar majinti trajinas e phúre Rrom, te sas le valádatúra taj lenca rodenas louve (mundárkernas e medvedúra, siťárenas e grasten te aven páčake taj te pašan lengo muj, kerenas e grastenge e petala, kernas o cirkusi, kidenas e luludá, save sastárenas e manušes, te sas nasválo, taj kadej varisar).</p>
	V O R B I J	<p>Žanel te phenel, sar bušon e valádatúra, save mišto pinžárel.</p> <p>Žanel te phenel, sar bušon e luludá, save o manuš barárel vaj save báron akárká (e luludá, e čelčiji (e kopáča), o zejčigo taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi vaj dúj trin vorbi, kana trobuj les/la te šaj vorbij, sar ikrel o manuš e valádaton vaj sar teréjdin pa valádato, te si leste/late khejre ando kher.</p> <p>Žanel te lel perdal e vorbi vaj dúj trin vorbi, kana trobuj les/la te šaj vorbij, sar trajin taj ká e valádatúra, te si andej vejša taj andej mál taj khonik či ikrel le tejle.</p>	<p>Žanel te phenel sako edeššo vorba, sar maj feder te ikrel o manuš e valádaton, save žutin e manušes pej phuva vaj save ikrel o manuš azír, te chan le apal, vaj žanel te phenel sako edeššo vorba, sar maj feder te teréjdij o manuš pa valádato, savo si leste/late khejre ando kher.</p> <p>Žanel te phenel pala varikas variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj valádatúra.</p>








	<p>Žanel te phenel, sar bušon sa e valádatura, pa save teréjdin e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura, e Lovára taj kadej varisar) akárká pi luma.</p>	<p>Žanel te lel perdal e vorbi taj dúj trín vorbi, mír sas mišto, ká sas e Rromen majinti e valádatura.</p> <p>Žanel te lel perdal e vorbi taj dúj trín vorbi, te šaj phenel, sar taj ande sos paťan e Rrom, te žal i vorba paj čirikja vaj paj valádatura (avla varikas bacht, avla variko ávri átkozime, šunla variko híro taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te phenel, sar taj mír trajinas taj kerenas e búťa kakala taj kakala Rrom e valádatonca taj kadej rodenas louve.</p> <p>Žanel te phenel pala varikas anda nípo vaj andaj Rrom, pa so si variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p>	<p>Žanel te phenel sako eđeššo vorba taj te vorbij butájik, mír sas mišto, ká sas e Rromen majinti e valádatura.</p> <p>Žanel majnem pa sa te vorbij, sar mezin varisave búťa, save kerena e Rrom te roden louve kusa e valádatonca vaj kodolesa, ká kiden e luludá, save sastáren e manušes, te si nasválo (kernas o cirkusi, siťárenas e grasten te aven páčake taj te paťan lengo muj, kerenas e grastenge e petala, kidenas e luludá, save sastárenas e manušes, te sas nasválo taj kadej varisar ).</p>
--	---	--	---	--


## E VEJŠA TAJ E MÁL TAJ E VALÁDATURA





	A1	A2	B1	B2
S K I R I J	Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri, sar phendoun te bušon e fenképura, ká si e valádatura.	Žanel te skirij dúj trín vorbi paj valádatura, save o manuš ikrel khejre ká žutin les pej phuva vaj te chal le apal vaj paj valádatura, save trajin andej vejša taj andej mál taj khonik či ikrel le tejle vaj pa valádato, savo trajij kusa e manušesa khejre ande lesko kher te šon andi vorba kecave vorbi, save pinžárel.	Žanel te skirij variso, so pecisajlas leske/lake, kana reslas e valádatos (o žukel žutindas e šavoures te na tasađol ando páji, o valádato či múlas andej vejša taj e mál vi te sas khote e ávera, so šaj mindár cháloun les). Žanel te phenel dúj trín vorbi, pa so si variso ká si a vorba vi tivo taj vi ágor paj valádatura.	Žanel te skirij sako edeššo vorba soske valádatura trajin andej vejša taj e mál leste/late ando them. Žanel te skirij sako edeššo vorba, so šaj i luma lešij ká či ikrel taj či teréjdin paj vejša taj paj mál mišto taj feri mejárel la.
	Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri, sar bušon e valádatura, save si vaj sas ká e Rrom taj pa save teréjdin vaj teréjdinas.	Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura, e Lovára taj kadej varisar) kamen e valádatura taj žanel te phenel, sar bušon kadala Rrom.	Žanel te skirij dúj trín vorbi, sar mezijas taj sar trajinas taj sar kerenas e búťa majinti e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura, e Lovára taj kadej varisar) e valádatonca.	Žanel te skirij sako edeššo vorba, sar e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura, e Lovára taj kadej varisar) kamen e valádatura.






## E vejša taj e mál taj e valádatura


<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		*	**	***
			<i>o</i> <b>d'ejs</b>	<i>o</i> <b>d'ejs</b>	<i>o</i> <b>d'ejs</b>
		Žanav te lav sáma taj te haťárav e vorbi pa akársave valádatura taj e luludá.			
		Žanav te ginav, sar bušon e akársave valádatura taj e luludá te dikhav le po fenképura vaj andi keňva.			

A1		<p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar dúj trín vorbi paj valádatura, save ikras khejre taj paj valádatura, save trajin andej vejša taj andej mál.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar dúj trín vorbi paj valádatura, pa save teréjdinas khejre.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar dúj trín vorbi paj mindejejlíka luludá, save báron mindehun (e luludá, e čelčiji, o zejčígo taj kecavo variso áver).</p>			
		<p>Žanav te phenav, sar bušon e valádatura, save dikhlem.</p> <p>Žanav te phenav, sar bušon e valádatura, save dikhav andi keňva, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p> <p>Žanav te phenav, sar bušon e valádatura, so e Rrom majinti rodenas pér le louve.</p>			
		<p>Žanav te skirinav, sar bušon e valádatura, so pinžárov le.</p> <p>Žanav te skirinav, sar bušon e valádatura, so si variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor.</p>			
A2		<p>Haťárov, kana variko vorbij paj valádatura vaj paj luludá variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variká áverte, ká variko vorbij, sar kerel peski búti e valádonca.</p> <p>Haťárov, kana variko vorbij pa pesko valádato, pa savo teréjdin peste khejre.</p>			
		<p>Žanav te ginav dúj trín vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj valádatura, save trajin mindehun pi luma.</p> <p>Žanav te ginav e paramiči paj valádatura.</p>			
		<p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, paj valádatura, save dikhlem, taj žanav te phenav, save andá lende kamav taj save či kamav.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, paj valádatura, pa save teréjdij murro nipo.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, save valádatura ikrenas majinti e Rrom khejre.</p>			
		<p>Žanav te phenav, sar te teréjdinas paj valádatura.</p> <p>Žanav te vorbinav paj valádatura, so trajin andej vejša taj andej mál taj ká bešen.</p> <p>Žanav te phenav, sar kernas i búti e Rrom e valádonca.</p> <p>Žanav te phenav, so gindon pe paj valádatura varisave žejne.</p>			

	<p>Žanav te skirinav dúj trín vorbi, sar te ikras e valádatura, pa save khejre teréjginas.</p> <p>Žanav te skirinav dúj trín vorbi paj valádatura, so trajin pi farma.</p> <p>Žanav te skirinav dúj trín vorbi, save valádaton ikrenas khejre e Rrom feri kadej taj save ikrenas azír, ká rodenas lenca e louve.</p>			
---	--	--	--	--

E vejša taj e mál taj e valádatura					
I Trapta	So žanav		* O d'ejs	** O d'ejs	*** O d'ej s
B1		<p>Haťárov, kana variko vorbij paj valádatura, te vorbij pa kado ando kino vaj ando rádijouvo taj te si kadala vorbi e maj anglune khote.</p> <p>Haťárov, kana variko vorbij paj búťi e valádonca, te vorbij pa kado ando kino vaj ando rádijouvo taj te si kadala vorbi e maj anglune khote.</p>			
		<p>Haťárov, save si e maj anglune vorbi, te si variká tejle skirime paj búťa, save či na aviloun, te na aviloun kodole žejnen, so keren la e valádatura.</p> <p>Haťárov, save si e maj anglune vorbi, te si variká tejle skirime, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj búťa e valádatonca.</p> <p>Haťárov, kana si variká tejle skirime paj sokáša taj so gindon pe e žejne paj valádatura.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, sar te keras o projekto paj valádatura.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, sar te teréjginas paj valádatura.</p> <p>Žanav te phušav, soske búťa kerenas e Rrom e valádatonca, te vorbij pe kado katka taj katka ando projekto.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, sar paťal variko, te vorbinav me vaj variko áver paj valádatura.</p> <p>Žanav te phušav, sar trajinas e Rrom, save kerenas e búťa e valádatonca.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, sosko barvalimo si ame, ká si ame e vejša taj e mál.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávresa, mír sas mišto, ká sas e Rromen valádatura, save žutinas le te roden louve taj te trajin kadej, sar azír trajinas.</p> <p>Žanav te phenav inke jekhvar pala varikas variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variso kecavo áver paj valádatura.</p> <p>Žanav te phenav inke jekhvar pala varikas variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variso kecavo áver, so šundem e nípostar vaj e Rromendar paj valádatura.</p>			

		<p>Žanav te skirnav variso, so pecisajlas taj sas khote e valádatura.</p> <p>Žanav te skirnav, pa so si variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, taj si kado paj valádatura.</p> <p>Žanav te skirnav, so e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura taj e ávera) gindon pe paj Rrom, so kernas i búti e valádatonca.</p>			
B2		<p><b>Haťárav</b> sako jékh vorba, kana variko vorbij paj vejša taj paj mál taj kadala vorbi si e maj anglune khote.</p> <p><b>Haťárav</b> sako jékh vorba, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj variso kecavo áver paj vejša taj e mál vaj sar o manuš trajij khetáne e valádatonca.</p> <p><b>Haťárav</b> sako eďeššo vorba, kana variko vorbij, mir musaj te ikras taj te teréjginas paj vejša taj paj mál.</p> <p><b>Haťárav</b> sako eďeššo vorba, kana variko vorbij paj rrománe sokáša taj pa lenge búta maškar e valádatura taj andej vejša taj e mál.</p> <p><b>Haťárav</b> sako eďeššo vorba, kana variko vorbij paj búti e valádantonca, savi kerenas e Rom.</p>			
		<p>Žanav te ginav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj vejša taj e mál taj kadi vorba si naďon zuráli.</p> <p><b>Haťárav</b> variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj valádatura, sar paťan e žejne andej le. Taj kadi-j i maj angluni vorba khote.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jejkh ávrenca, sar te válastinas e vorbi, te kamas te keras kako taj kako projekto vaj te kamas te vorbinas anglaj ávera paj vejša taj paj mál.</p> <p>Žanav te phušav varikastar te šaj <b>haťárav</b>, sar e Rrom taj paj valádatura trajinas khetáne.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, mír-i mišto te ikras e vejša taj e mál taj žanav te phenav, mír kadej gindoj ma.</p>			
		<p>Žanav butájik te vorbinav jékh ávresa, so gindoj pe aďejs i luma, kana vorbij pe paj vejša taj e mál.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav jékh ávresa, mír-i mišto te teréjginas aďejs paj vejša taj e mál.</p> <p>Žanav butájik te vorbinav jékh ávresa pa sa, mír-i mišto, ká ikrenas e Rrom e valádatura.</p> <p>Žanav te phenav, sar mezin varisave Rromenge búta, te ikren e valádatura, taj žanav te phenav, sar trajin kadala Rrom.</p> <p>Žanav te phenav pala varikas inke jekhvar variso, te avel a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj varisoski phúri vorba kadej, te avel ánde sa, so trobuj te kamav te vorbinav paj luma.</p>			

		<p>Žanav te skirina<b>v nadón</b> mišto pa sa, sar mezij i luma amende ande amáro them.</p> <p>Žanav te skirina<b>v nadón</b> mišto taj sako <b>eděššo</b> vorba, sar parrudól i luma, ká o manuš či teréjdij pár la mišto. Žanav te skirina<b>v</b>, mir si kade-j.</p> <p>Žanav te skirina<b>v nadón</b> mišto taj sako <b>eděššo</b> vorba, sar si e akársave Rrom (e Rrom, e Rumungri, e Cintura taj e ávera) jouba a lumasa (e vejša taj e mál).</p> <p>Žanav te skirina<b>v nadón</b> mišto taj sako <b>eděššo</b> vorba, ande sos taj sar <b>paťan</b> e Rrom, te žal i vorba paj vejša taj e mál.</p>			
--	---	---	--	--	--

## I VORBA 11: E KOŇÍČKURA TAJ E UMEŇA

Ande kadi Vorba si sa pa sporto, paj koňíčkura, paj umeňa, pa kino taj e **díja** taj paj **búťa**, save keren e žejne, te naj má so te keren taj sa má kíso-no-j lenge khejre.

E vorbi, save si tejlje skirime andej Trapti A1- B2 taj si paj **búťa**, save keren e Rrom, naj musaj te aven feri paj šavoura, soske **búťa** keren voun, no šaj sikaven vi e **búťa**, save kerel intrego lesko **čaládo** – i akrobácija, te nakhavel variko i jag taj e ávera fejlura, save keren pe ando cirkusi. Si ánde vi e vorbi paj **díja** taj pa khelimo, save musaj te aven, kana e Rrom mulatin. E **díja** taj variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, si rrománe sokáša, save e Rrom kamen taj save ikren, taj azír trobundoun te žanas pár le maj but, sar so žanas. E Rrom, kana vorbin variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, šon páše vi pesko jílo.

Andi kadi Vorba trobundoun te aven sikade, save **búťa** kerenas pe majinti taj save **adejs**, kana o manuš má naj so te kerel taj sa kíso-no-j leske. Šaj vorbis pa kodo, sar e Rrom majinti **dílabenas**, vorbinas variso, ká sas a vorba vi tivo taj vi ágor, vaj **gičinas**, taj **adejs** o ternimáto khelel e akársave khelimátura po **počítači**, phirel peske po interneto taj skirij e ímejlura.

Te kamesa te vorbis paj **búťa** (sar variko variso kerel anda rub, somnakaj vaj variso kecavo áver fejló), šaj vorbis pa kodo, sar barvajären e ávren o umeňe taj o dizajno.

Te vorbisa pa kadi Vorba 11, šaj vorbis vi paj Rrom, save si ánde pinžárde, ká kerenas peski **búťi nadón** mišto (e sportovcura, e hercura vaj e herečki, e Rrom, so bašaven, e Rrom, so makhen e fenkipura vaj variso kecavo áver fejló taj kadej varisar).

Maškar kadala žejne trobun te aven kadala žejne: i Sidonie Adelsburg (i šejouri, savi múlas ando koncentráko ando **Osvjetím**, kana sas o háburúvo – o kino, savo sas kerdo ando berš 1991), i Carmen Amaya (i šej, savi khelel o flamenko), i Maria Bako (i herečka anda Ungro, so khelelas andej kinura), o János Bálász (o ungriko Rrom, so makhelas e fenkipura taj skirijas i poezija), i Vjera Bílá (amári Rromňi, so **dílabel** e rrománe **díja**), i Philomena Franz (i Rromňi, so **dílabel** e rrománe **díja** taj khelel rrománes), o Žarko Jovanovič (o Rrom andaj Sirbija, so žanelas te bašavel), i Rosa taj i Katerina Taikoņ (i Rosa si anda Švédó taj kerel akárso anda rub taj i Katerina skirij e **keňvi** e cigne šavourenge), o Johann Trollman (o sportovco anda **Ňamco**, savo Ňerindas o khelimo ando berš 1933), taj kadej varisar.

Ko si ánde pinžárde paj intrego luma taj pa save vorbin e ávera, **hoť** si Rrom, si vi kakala žejne: o Yul Brynner, i Matka Tereza, o Pablo Picasso, o Ava Gardner, o Clark Gable, o Charlie Chaplin, o Django Reinhardt, i Manitas de Plata, o Michael Caine, o Bill Clinton, taj kadej varisar.<sup>10</sup>

Pa kado vorbij pe vi andi kaki Vorba: Soske **búťa** keren e Rrom (po papiroši 66)

I **búťi** andi **siťárimaski** soba - 1

So kamas te avel gáta: Te **siťon** te phenen, sar bušon e **búťa**, save tecin lenge te keren taj te makhen ávri o fenkípo/te skirin dúj trín vorbi pa kado.

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 4–14 I Trapta: A1

Sar te kerel pe i **búťi**:

1. Vorbin e šavourenge paj **búťa**, save tecin lenge – e sportura, e **počítačura**, e khelimátura taj kadej varisar.
2. E šavoura phenen po jékh, mír kadala **búťa** kamen, taj e maj anglune vorbi pár le skirina tejle pi tábla.
3. E maj terne šavoura kerna fenkípo, ká makhna, soski **búťi** kamen te keren, kana má naj so te keren taj sa má kíso-j lenge, taj tejle skirina, so-j opre taj e vorbi lena perdal paj tábla.
4. E maj phúre šavoura skirina dúj trín vorbi paj **búťi**, savi tecij lenge te keren taj lena penge perdal e vorbi paj tábla.

I **búťi** andi **siťárimaski** soba - 2

So kamas te avel gáta: Te šon khetáne sa e vorbi paj **Rrom/Rromňa**, save sas ánde pinžárde, ká kereñas pengi **búťi nad'on** mišto – andi hudba, ando **umeňe**, ando sporto taj kadej varisar (maj opre si pár le skirime maj but).

**Ketťeberšengo-j/i-j:** 10–14 I Trapta: B1 / B2

Sar te kerel pe i **búťi**:

Te kamel variko te žanel maj but pa varikas, sar trajijas taj so kerelas, šaj kerel e šavourenca pa kado mindejfejluka **búťa** – te kerel e projektura, te vorbij anglaj ávera pa varikas, taj andi vorba šaj žutij les/la o **počítači** vaj šaj skirin pa varikas e šavoura.

<sup>10</sup> Šaj dikhes ando Ian Hancock, *We are the Romani people*, (Ame sam Rrom) Hatfield, Hertfordshire: University of Hertfordshire Press, 2002, e papiroša 127–138.



## E KOŇÍČKURA TAJ E UMEŇA

		A1	A2	B1	B2
H A Ť Á R E L	Š U N E L	<p>Haťárel taj žanel te lel sáma dúj trín vorbi pa sporto taj paj ávera búťa, save keren e žejne, te si variká ávri. Žanel te lel sáma e vorbi, so tecij varikaske te kerel – šaj avel vi paj dramatickivo umeňe, pa kodo, sar siťol variko i hudba taj sar akársar te žanel te khelel.</p>	<p>Haťárel e maj anglune vorbi, kana variko vorbij taj vi, kana phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, andi siťárimaski soba, so tecij e ávre šavourenge, te keren vaj soske búťa keren, te naj má so te keren taj sa má kísno-j lenge. Haťárel e maj anglune vorbi, kana variko vorbij vaj phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, soske búťa keren e šavoura áverte andej ávera thema.</p> <p>Haťárel, kana variko phenel, sar te khelel pe.</p> <p>Haťárel e maj anglune vorbi, kana variko vorbij paj búťa, save kereñas e žejne, kana má nás so te keren taj má sas lenge sa kísno/paj búťa, so kereñas e žejne ando umeňe majinti taj paj búťa, save keren e žejne, kana má naj so te keren taj má sa si lenge kísno/paj búťa, so keren e žejne ando umeňe adějs. Žanel te phenel, ande so si kadala búťa ávera taj ande sos naj.</p>	<p>Haťárel e maj anglune vorbi, kana variko vorbij pa sporto, paj hudba, paj kinura vaj paj ávera búťa, save variko kerel, te na naj má andi škola.</p> <p>Haťárel e maj anglune vorbi, te si tejle chutilde pi kazeta vaj po video – i vorba šaj žal pa sporto, pa koncerto, pa mulatšágo vaj pa variso áver.</p>	<p>Haťárel sako eděššo vorba, kana variko vorbij pa sporto, pa kino, pa dřivadlo vaj pa variso áver, so e manušeske tecij vaj so kerel, kana má naj so te kerel taj sa má kísno-j leske.</p> <p>Haťárel sako eděššo vorba, pa so si variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa sporto, pa umeňe vaj paj ávera búťa, save keren e žejne, te naj má so te keren taj sa má kísno-j lenge.</p>

	<p>Haťárel taj žanel te lel sáma e vorbi paj rrománi hudba, rrománe dĵja taj o rrománo khelimo, save žan, kana si e Rromen mulatšágo.</p> <p>Haťárel taj žanel te lel sáma e vorbi, kana variko vorbij, so kerel khejre, te má naj so te kerel taj sa má kísno-j leske/lake – e kárĵi, te giĵij varikasa taj kadej varisar.</p> <p>Haťárel taj žanel te lel sáma e vorbi pa cirkusi, so keren khote, taj paj ávera búĵa, so keren e žejne, te si anglaj žejne te dikhen le, so khelna taj so kerna.</p>	<p>Haťárel e maj anglune vorbi, save si variká, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, andi poezija vaj andej dĵja, taj mothon sa, so pecisajlas vaj so las peske o manuš ando šejro, kana pecisajlas leske variso, ande kado žutin les e vorbi, save si ánde taj save pinžárel.</p> <p>Haťárel, pa sos variko giĵij.</p> <p>Haťárel, kana variko phenel leske/lake, sar so te kerel, te kerel varisoski phári búĵi, sar si i akrobácija.</p> <p>Haťárel, kana variko phenel leske/lake, sar te khelel variso anglaj ávera, save avile azir, te dikhen variso šukár taj so či ikrela butájik.</p> <p>Haťárel e maj anglune vorbi, kana variko vorbij, so kerel e Rromengo umeĵe e umeĵosa taj e dizajnosa, so si adĵejs.</p>	<p>Haťárel e maj anglune vorbi, kana variko vorbij, sar khelenas pe taj so kerenas majinti e rrománe šavoura.</p> <p>Haťárel, kana variko phenel variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, so keren e rrománe šavoura, taj žanel te lel sáma, mír-i kadala búĵa láše.</p> <p>Haťárel e maj anglune vorbi, kana variko vorbij, so keren e Rromenge búĵa e umeĵosa (kana keren variso anda rub vaj anda somnakaj, kana bašaven, kana makhen e fenkipura vaj kecavo áver fejlo taj kadej varisar).</p>	<p>Haťárel sako edĵšo vorba, kana vorbin e phúre Rrom anda nipo, so kerenas e Rrom majinti.</p> <p>Haťárel sako edĵšo vorba, kana variko vorbij, so las peske ando šejro variko, kana kerelas o sporto vaj kana kerelas o umeĵe taj kadej varisar.</p> <p>Haťárel sako edĵšo vorba, pa so si i vorba, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj i ágor, taj te si pa sporto, pa umeĵe vaj paj ávera búĵa, so kerel o manuš, kana má naj so te kerel taj má sa kísno-j leske.</p> <p>Haťárel sako edĵšo vorba, pa so si variso, ká phenel variko, so kerel e Rromengo umeĵe (i hudba, o rrománo khelimo, kana variko makhel e fenkipura vaj kecavo áver fejlo) e umeĵosa .</p>
G I N E L	<p>Haťárel taj žanel te lel sáma, save vorbi si paj sportura, paj koĵičkura taj paj ávera búĵa, te si tejle skirime pej kárĵi, pej plagátura vaj variká ando texto, ká si tejle pár le skirime dúj trín vorbi.</p>	<p>Haťárel taj žanel te ginel dúj trín vorbi (variso ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, o texto po interneto taj kadej varisar), sar mezijas variso, so pecisajlas, vaj sar mezij i búĵi, so kerel variko, kana má naj so te kerel taj má sa kísno-j leske/lake (o koncerto, o khelimo taj kadej varisar).</p>	<p>Haťárel taj žanel te ginel e textura paj búĵa, so keren e žejne, kana má naj so te keren taj má sa kísno-j lenge, paj sportura taj paj kultúra, te siĵilas e maj anglune vorbi pa kado anglal.</p>	<p>Haťárel taj žanel te ginel opre variso, ká si skirime, sosko-j o sporto vaj soski-j i áver búĵi, so keren e žejne, kana má naj so te keren taj sa má kísno-j lenge.</p> <p>Haťárel taj žanel te ginel opre sa, sar te kerel variso, so tecij leske/lake.</p>

	<p>Haťárel taj žanel te lel sáma e vorbi, save si paj d'ija, pa khelimo taj paj búťa, save keren pe majnem akárká, kana má naj so te keren taj sa má kíso-j e žejnege, paj scénickívo búťi te si pej kártí vaj pej plagátura vaj variká ando texto, ká si pár le skirime dúj trín vorbi.</p> <p>Žanel te lel sáma e vorbi paj sportura, save naďon kamel (o boxo, o futbali, o brusleňi taj kadej varisar).</p>	<p>Haťárel taj žanel te ginel opre dúj trín vorbi, sar mezinás e búťa, save kerenas majinti e šavoura.</p> <p>Haťárel taj žanel te ginel opre dúj trín vorbi, so kerel majnem sako rrománo šavouro, kana lesko nípo kerel o umeňe (bašavel, khelel rrománes, kerel o cirkusi taj kadej varisar).</p> <p>Haťárel taj žanel te ginel dúj trín vorbi (variso ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, o texto po interneto taj kadej varisar), sar mezijas o sporto (o futbali, o boxo taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te ginel variso, soske búťa keren e Rrom – šaj ginel pa boxo, pa umeňe (sar variko d'ilabel, paj hudba, pa d'ivadlo, pa cirkusi taj kadej varisar) te phendas leske/lake variko ánglal, pa so si kakala taj kakala vorbi, save inke či pinžárel taj si ánde ande kado texto.</p>	<p>Haťárel taj žanel te ginel sako eďeššo vorba paj búťa, save keren pe majnem mindík andi rrománi kultura.</p> <p>Žanel te ginel pa sa, sar trajijas kako taj kako Rrom/kaki taj kaki Rromňi, savo/i si ánde pinžárdo/i taj sas sportovco/sportovkiňa, makhelas e fenkipura vaj kecavo áver fejlo, sas herco/herečka, so khelelas ando kino, bašavelas taj kadej varisar.</p>
--	---	---	---	--

## E KOŇÍČKURA TAJ E UMEŇA

		A1	A2	B1	B2
V O R B I J	V O R B I J	<p>Žanel te kerel e mujesa, e vastenca vaj e purnenca te lel perdal e maj anglune vorbi taj dúj trín vorbi te šaj phenel, soske búťa, save tecin leske/lake, vaj e ávera búťa kamel vaj či kamel te kerel.</p> <p>Žanel te lel perdal e maj anglune vorbi taj dúj trín vorbi, te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, soske búťa tecin leske/lake paj súdeže vaj pa sporto vaj pa áver búťi, savi zumadas vaj kerelas (o sporto, o kino taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel te phušel dúj trín vorbi taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, sar žal pala pe o představeňi vaj o khelimo.</p> <p>Žanel te phušel dúj trín vorbi taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa kino.</p> <p>Žanel te phušel dúj trín vorbi taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, so kerel palaj škola, save búťa tecin leske/lake te kerel.</p>	<p>Žanel te vorbij jékh ávrenca, so tecij leske/lake taj so las peske ando šejro, kana kerelas kakala taj kakala búťa, save kerelas, kana má nás so te kerel taj sa má sas leske/lake kísno taj kana kerelas kakala taj kakala búťa ando umeňe.</p> <p>Žanel te hamij pe andi vorba, kana šunel, sar e ávera vorbin paj vorbi, save pinžarel.</p>	<p>Žanel butájik taj pa sa, te vorbij jékh ávrenca, mír-i mišto, ká o manuš kerel e akársave búťa – save tecin leske ando sporto taj e búťa, save kerel, kana má naj so te kerel taj sa má kísno-j leske.</p> <p>Žanel šukáres te hamij pe andi vorba, kana šunel e ávren, sar khetáne vorbin, soski hasna si e manušes, kana kerel e akársave búťa taj te lel peske variso ando šejro, ká kerel kaki taj kaki búťi.</p>
	V O R B I J				






	<p>Žanel te kerel e vastenca, e mujesa vaj e purnenca taj te lel perdal e maj anglune vorbi taj dúj trín vorbi te šaj phenel, sar bušon e búťa, save tecin leske/lake, te šaj phenel, sar bušon e súteže vaj o sporto vaj e ávera búťa, save kerelas, kana má nás so te kerel taj sa má sas leske /lake kísno.</p>	<p>Žanel te phušel dúj trín vorbi taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, pa kakala taj kakala búťa, save kerel lesko/lako nipo, kana má naj so te keren taj sa má si lenge kísno.</p> <p>Žanel te phušel dúj trín vorbi taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, save búťa kerenas majinti majnem sa e rrománe šavoura, kana má nás so te keren taj sa má sas lenge kísno.</p> <p>Žanel te vorbij, so kamel te kerel, kana má naj les/la i škola.</p>	<p>Žanel te vorbij jékh ávrenca taj te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar, paj búťa, save keren e žejne, kana má naj so te keren taj sa má si lenge kísno, pa sporto, pa umeňe (kana variko dílabel, khelel, kerel o dívadlo taj kadej varisar).</p>	<p>Žanel šukáres te chuffel varikaske andi vorba, kana šunel, sar e ávera jékh ávrenca vorbin taj, te phenel palpále vorba, ko phušel lestar/latar paj búťa, so keren majnem sa e Rrom taj žanel te phenel, mír kadej taj kadej gindoj pe.</p>
V O R B I J	<p>Žanel te ginel ávri, save búťa kerel palaj škola taj save tecin leske/lake.</p>	<p>Žanel te lel perdal dosta vorbi taj dúj trín vorbi, sar mezij lesko/lako koňičko vaj varisoski búťi, savi kerel, kana má naj so te keren taj sa má si leske/lake kísno.</p>	<p>Žanel te phenel anglaj ávera dúj trín vorbi, sar khelna anglaj ávera (a školako představeňi, o koncerto taj kadej varisar).</p> <p>Žanel te phenel anglaj ávera dúj trín vorbi, sar žala kako taj kako zápasí.</p> <p>Žanel te phenel anglaj ávera dúj trín vorbi pa kaki taj kaki búťi, savi tecij leske/lake te kerel vaj pa koňičko.</p>	<p>Žanel te vorbij pa sa anglaj ávera taj butájik paj búťa, save tecij leske/lake te kerel, taj žanel te phenel, ande so si láše e manušeske (ando trajo taj kana kerel i búťi e ávrenca).</p>

	<p>Žanel te ginel ávri sa e búťa, save kerel khejre vaj andej Rrom.</p>	<p>Žanel te le perdal, kana trobuj les/la e vorbi taj dúj trín vorbi te phenel, sar mezin e búťa, save kerel, kana má naj so te kerel taj sa má si leske/lake kíso.</p>	<p>Žanel te vorbij anglaj ávera dúj trín vorbi paj búťa, save kerel, ká tecin leske/lake, so kerel, kana naj les/la i škola (e d'jango, a poezijako, o hereckívo krúžko).</p> <p>Žanel te vorbij anglaj ávera dúj trín vorbi, mír-i mišto, ká e Rrom keren o umeňe.</p>	<p>Žanel te vorbij pa sa anglaj ávera, ande sos žutij les/la o počítači, paj Rromenge búťa, save kerenas majinti vaj save keren akánik, taj žanel te phenel, ande sos sas vaj si lenge kadala búťa láše.</p> <p>Žanel te vorbij pa sa anglaj ávera, ande sos žutij les/la o počítači, so kerel e Rromengo umeňe (kana variko kerel variso anda rub vaj anda somnakaj, kana variko bašavel, khelel, makhel e fenkipura vaj kecavo áver fejlo) e umeňosa.</p> <p>Žanel te vorbij pa sa, sar trajijas kako taj kako Rrom/kaki taj kaki Rromňi, savo/i sas ánde pinžárdo/i, ká kerelas kaki taj kaki búťi (andi hudba, ando kino, ká makhelas e fenkipura vaj kecavo áver fejlo, ando cirkusi vaj kadej varisar).</p>
--	---	---	---	---






## E KOŇÍČKURA TAJ E UMEŇA






S K I R I J	<p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri, sar bušon e búťa, save tecin leske/lake te kerel, vaj e ávera búťa, save kerel andi škola vaj pala la.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi (o lil, o ímejlo), sar mezij varisoski búťi, savi tecij leske/lake te kerel, vaj savi kerel, kana má naj so te kerel taj má sa si leske/lake kísno, te šol ánde e vorbi, save si ánde pinžárde.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi pa koňičko vaj so tecij leske/lake te kerel taj mír kamel kadala búťa te kerel.</p>	<p>Žanel te skirij naďon mišto pa sa, mír-i mišto, ká o manuš kerel e akársave búťa – e búťa, save kerel, kana má naj so te kerel taj má sa si leske/lake kísno /kana kerel o sporto taj/vaj te kerel e búťa andi kultúra.</p> <p>Žanel te skirij naďon mišto pa sa, so las peske ando šejro, kana kerelas búťi, savi tecijas leske/lake vaj kana kerelas variso áver.</p>
	<p>Žanel te skirij pala varikas vaj te skirij korkouri, sar bušon e búťa, save kerel khejre, kana má naj so te kerel taj má sa si leske/lake kísno, taj save kerel feri anglaj ávera, te kerel e ávrenge i vouja.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi (o lil, o ímejlo), sar mezij varisoski búťi, savi tecij e Rromenge taj azír keren la, vaj savi keren, kana má naj so te keren taj má sa si lenge kísno, te šol ánde e vorbi, save si ánde pinžárde.</p>	<p>Žanel te skirij dúj trín vorbi paj <b>búťa</b>, save keren e Rrom, kana má naj so te keren taj má sa si lenge kísno/pa sporto, so keren e Rrom/pa umeňe, savo keren e Rrom (kana variko džilabel, khelel, kerel o dživadlo taj kadej varisar ).</p> <p>Žanel te skirij dúj trín vorbi pa kako taj kako <b>umeňe</b>, savo keren e Rrom.</p>	<p>Žanel te skirij naďon mišto pa sa, so keren majnem sa e Rrom.</p> <p>Žanel te skirij naďon mišto pa sa, sar trajijas kako taj kako Rrom/kaki taj kaki Rromňi, savo/i sas ánde pinžárdo/i ande kaki taj kaki búťi (andi hudba, ando kino, ká makhelas e fenkipura vaj kecavo áver fejlo taj kadej varisar).</p> <p>Žanel te skirij naďon mišto pa sa, so sa andas o Rromengo umeňe a Evropake lake umeňoske.</p>





<b>E koňičkura taj e umeňa</b>					
<i>I Trapta</i>	<i>So žanav</i>		*	**	***
			o <b>d'ejs</b>	o <b>d'ejs</b>	o <b>d'ejs</b>


A1		<p>Žanav te lav sáma, save vorbi si paj sportura, paj koňíčkura paj dráma taj paj hudba.</p> <p>Žanav te lav sáma, save si e vorbi paj rrománi hudba, paj dŕjja taj pa khelimo.</p> <p>Žanav te lav sáma e vorbi pa cirkusi vaj pa varisoski kecavi áver búťi.</p> <p>Žanav te lav sáma e vorbi paj búťa, save keras khejre, kana má naj ame so te keras taj sa kíso-j má amenge.</p>			
		<p>Žanav te ginav taj te lav sáma e vorbi paj sportura taj paj koňíčkura, te si kadala vorbi tejle skirime pi kárťá vaj po plagáto.</p> <p>Žanav te lav sáma, save si e vorbi paj hudba, pa dráma, te variko dŕlabeled, khelel, pa umeňe taj pa představeňi, te si kadala vorbi variká po fenkípo vaj po plagáto.</p> <p>Žanav te lav sáma, save si e vorbi pa sporto, paj búťa, save kerav, ká tecin mange, taj e ávera búťa, save kerav.</p>			
		<p>Žanav te phenav, save sportura, koňíčkura vaj ávera búťa, save kerav, kana má naj ma so te kerav taj sa kíso-j má mange, kamav vaj či kamav.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, dúj trin vorbi paj sportura, koňíčkura vaj paj ávera búťa, save kerav mindík, kana má naj ma so te kerav taj sa kíso-j má mange.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, dúj trin vorbi paj búťa, save keras maj feder amende khejre, kana má naj ame so te keras taj sa kíso-j má amenge.</p>			
		<p>Žanav te phenav, sar bušon mindejfejlíka búťa, save kerav andi škola vaj kana naj ma i škola kusa murre pajtásonca.</p> <p>Žanav te phenav, sar bušon mindejfejlíka búťa, save kerav khejre vaj andej Rrom, kana má naj ma so te kerav taj sa kíso-j má mange.</p>			
		<p>Žanav te skirinav e vorbi paj akársave sportura taj paj koňíčkura.</p> <p>Žanav te skirinav e vorbi paj hudba, kana variko dŕlabeled, khelel vaj pa variso kecavo áver představeňi.</p> <p>Žanav te skirinav, sar bušon e sportura taj e koňíčkura, save kerav andi škola.</p>			



E koňčkura taj e umeňa					
I Trapta	So žanav		* O d'ejs	** O d'ejs	*** O d'ejs
A2		<p>Haťárav, save si e maj anglune vorbi, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, pa sporto, pa představeňi vaj paj búťa, save keras, te naj ame má so te keras taj má sa kísono-j amenge.</p> <p>Haťárav, kana variko phenel mange dúj trín vorbi, sar te khelav o khelimo.</p> <p>Haťárav, kana variko phenel mange dúj trín vorbi, sar te khelav o představeňi andi siťárimaski soba.</p> <p>Haťárav, kana variko phenel mange dúj trín vorbi, sar te kerav i phári búťi, sar si o sporto vaj akrobácija vaj kecavo variso áver fejlo.</p>			
		<p>Žanav te ginav taj te haťárav, sar mezijas o sporto, o khelimo vaj o představeňi, te si pa kado tejle skirime dúj trín vorbi andej novini vaj po interneto.</p> <p>Žanav te ginav dúj trín vorbi, sar khelenas pe e šavoura majinti.</p> <p>Žanav te ginav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, paj rrománe šavoura, so lenge deja taj e dada kernas e ávrenge o představeňi.</p>			
		<p>Žanav te phušav taj te phenav palpále, ko phušel mandar, dúj trín vorbi, ko ňerij ando khelimo vaj pa so si o představeňi.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále, ko phušel mandar, dúj trín vorbi, pa kino, savo dikhem.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále, ko phušel mandar, dúj trín vorbi, so kamav te kerav, kana naj ma škola.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so kerel murro nípo, te naj les má so te kerel taj má sa kísono-j leske.</p> <p>Žanav te phušav taj te phenav palpále, ko phušel mandar, dúj trín vorbi, sar khelen pe e rrománe šavoura.</p>			
		<p>Žanav te phenav sako edeššo vorba pa murro koňičko, savo kamav te kerav maj feder, vaj pa murro sporto, savo kamav te kerav maj feder.</p> <p>Žanav te phenav sako edeššo vorba, soske búťa kerav, te naj má so te kerav taj má sa kísono-j mange taj save siťilem khejre.</p>			
		<p>Žanav te skirina, sar gejlav o sporto, sosko sas o představeňi vaj pa sos sas o kino po pohledo.</p> <p>Žanav te skirina dúj trín vorbi, so kamav te kerav, te naj ma i škola.</p> <p>Žanav te skirina dúj trín vorbi, sosko koňičko kamav te kerav khejre maj feder.</p>			

B1		<p>Haťárav, save si e maj anglune vorbi, te vorbij variko paj sportura vaj pa umeňe.</p> <p>Haťárav, save si e maj anglune vorbi ando kino, te vorbin khote pa sportuvco vaj pa umelco.</p> <p>Haťárav, save si e maj anglune vorbi, te vorbij variko, so kerenas majinti e šavoura, te kezdinde te siťon te aven andá le e sportovcura vaj e umelcura.</p>			
		<p>Žanav te ginav, so pecijaslas ando sporto vaj andi kultúra.</p> <p>Žanav te ginav variso, sar trajijas o sportovco/i sportovkiňa vaj o umelco/i umelkiňa, savo/i sas ánde pinžárdo/i taj sas Rrom/Rromňi.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca, so kamav te kerav, vaj paj koňíčkura, taj žanav te phenav, sar mezij kodo, so kerav.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, so kamav te kerav vaj paj koňíčkura.</p> <p>Žanav te phušav, sar taj ká siťon e ávera sportovcura vaj e umelcura.</p>			
		<p>Žanav te phenav, so keras ando sporto vaj ando představeňi andi škola, mejk čáčes kezdinasa te khelas.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi pa murre koňíčkura.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi pa murre búťa, save kerav, te naj ma i škola.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi pa kino vaj áver představeňi vaj pa sporto, savo dikhlem.</p> <p>Žanav te phenav dúj trín vorbi, soski hasna anel o rrománo umeňe a Evropake lake umeňoske.</p>			
		<p>Žanav te skirinao o lil pa murre koňíčkura.</p> <p>Žanav te skirinao, so pecisajlas ando sporto vaj andi kultúra, ká simas taj so dikhlem vi me.</p>			

E koňičkura taj e umeňa					
I Trapta	So žanav		* O d'ejs	** O d'ejs	*** O d'ejs
B2		<p>Haťárav, kana variko vorbij pa sa, te vorbij pa kako taj kako sporto vaj pa kako taj kako khelimo andi kultúra.</p> <p>Haťárav, kana vorbij varisosko/i sportovco/sportovkiňa, savo/i si ánde pinžárdo/i vaj umelco/umelkiňa.</p> <p>Haťárav, kana variko vorbij, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor taj kadi vorba si pala varikas, ko si vaj sas ánde pinžárdo/i ando sporto vaj andi kultúra.</p> <p>Haťárav, kana variko vorbij, sar varikaske tecij te kerel o sporto vaj i kultúra taj sar azír lesko/lako trajo parrudílas.</p>			
		<p>Žanav te ginav variso pa sporto andej novini vaj po interneto.</p> <p>Žanav te ginav variso, sar trajijas variko, ko sas ánde pinžárdo ando sporto vaj andi kultúra.</p> <p>Žanav te ginav variso, ká si a vorba vi tivo taj vi ágor, so sas taj si nejvo ando sporto vaj andi kultúra.</p>			
		<p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca pa kodo, mír-i mišto, ká si e manušes e koňičkura taj žanav te phenav, save kamav te kerav me taj save či kamav te kerav.</p> <p>Žanav te vorbinav pa akársave búťa pa sporto, paj hudba, pa drama taj soski hasna si e manušes, ká kerel kadala búťa.</p> <p>Žanav te phenav palpále vorba, ko phušel mandar, soske búťa keren e Rrom – variso keren, so žanen ando cirkusi, dílaben, khelen.</p> <p>Žanav te vorbinav jékh ávrenca pa sporto taj paj kultúra taj žanav te lav sáma, save si e maj anglune vorbi, te keras o projekto, vaj te vorbij anglaj ávera pa kado taj žutij ma ánde kado o počítači.</p>			
		<p>Žanav te phenav sa paj búťa, save kamav te kerav taj tecin mange, taj paša kado te phenav, sar so sa kerav taj soski hasna-j ma anda kado, ká kerav kadala búťa.</p> <p>Žanav te phenav, sar e rrománe šavoura siťon, te aven maj láše sako d'ejs andi díli, ando khelimo, ando cirkusi, ando sporto.</p> <p>Žanav te phenav, sar o Rromengo umeňe barvajárel o evropako umeňe.</p> <p>Žanav te vorbinav butájik paj Romňi/pa Rrom, savi si/savo si ánde pinžárdi/o ando sporto vaj andi kultúra.</p>			

		<p>Žanav te skirinaŵ pa sporto vaj so kamav te kerav, kana má naj ma so te kerav taj má sa kísno-j mange, taj te phenav, soski hasna-j ma anda kado.</p> <p>Žanav te skirinaŵ variso, so pecisajlas mange ando sporto vaj andi kultúra taj so lem anda kado ando šejro.</p> <p>Žanav te skirinaŵ sako <b>eděššo</b> vorba, soske <b>búta</b> keren tílek e Rrom andi kultúra vaj ando sporto.</p> <p>Žanav te skirinaŵ, sar e <b>Rrom/Rromňa</b> barvajáren o sporto taj o <b>umeňe</b>.</p> <p>Žanav te skirinaŵ paj <b>Rromňi/pa</b> Rrom, savi sas/savo sas ánde pinžardi/o ká khelelas o sporto, makhelas variso pej fenkípura vaj kerelas variso kecavo áver fejlo vaj kerelas áver <b>umeňe</b>.</p>			
--	---	--	--	--	--

## I Paluni vorba 1

E Vorbi, so šaj len perdal e thema, so si ánde andi Unija a Evropaki - tela sámó R (2000) 4, sar te **sitáren** pe e rrománe šavoura andi Evrópa

*(Kadi vorba las perdal o Víbori e ministrongo, kana sas o 3. februári taj kana **maladřile** e ministronge zástupcura, taj sas kado po 696 zasedáňi)*

O Víbori e ministrongo, sar si tejle chutildo ando článko 15 odstavco B) ando Statusi andi Rada a Evropaki,

gindij, **hoť** maj angluno, pa sos žal a Rada a Evropake si, **hoť** kamel te ikren lenge thema khetáne maj but, taj kado šaj keren feri **atunči**, te keren khetáne e **búťa** ando **sitárimo**;

dikhel, **hoť** musaj te keren e nejve **sitárimaske** strategije e rrománe šavourenge andi Evrópa azír, ká dikhen, **hoť** **keťti** Rrom či žanen te ginen **či** te skirin vaj feri **kuťin**. **Nadřon** but šavoura **či** na phíren ávri i škola, **nadřon** cerra šavoura ávri phíren i škola taj mindehun e rrománe šavoura **či** phíren but andi škola;

i Rada a Evropaki phenel, **hoť** e Rromen si e bajura ando **sitárimo** azír, ká sas majinti mindehun i čorri politika, savi kamelas te šon tejle e Rrom, sa lenge sokáša taj sa, so sas rrománo, vaj šonnas le rrigate e ávrendar e ávre šavourendar andi škola, taj feri azír, ká sas ávera sar e ávera;

i Rada a Evropaki gindij, **hoť** e Rromengo than andi Evrópa **nášťik parrudřol**, te **či** avla áver i škola. Trobuj te **sitřon** e rrománe šavoura kadej, sar so **sitřon** e gáženge šavoura. Te šaj aven kadej ávri **sitárede** sar e gáženge šavoura. I Rada a Evropaki gindij, **hoť** te kamel variko te žutij e Rromen, musaj te kerel variso te **sitřon** taj te aven **sitárede** e rrománe šavoura maj feder, sar so si akánik;

i Rada a Evropaki žanel, **hoť** te kamel te kerel **páča** ando **sitárimo** e Rromengo, hát musaj te kerel **páča** ande sa, bi kodolesko **či** avla mišto. Kecave žejne musaj te žanen, **hoť** o bajo naj feri andi škola no, **hoť** e Rromenge naj mišto, **čorres** trajin, e gáže **či** kamen te len le perdal, ká si ávera, taj **či** na kamen le;

i Rada a Evropaki žanel, **hoť** te **sitárna** pe e Rromenge šavoura, musaj te **sitáren** pe vi e Rrom, taj si te phíren pe kecave školi, ká ávri **sitřona**, te šaj keren kecave **búťa**, ande save žutina le e vast;

i Rada a Evropaki žanel, **hoť** si pi luma o papiroši, sar te **sitáren** pe e rrománe šavoura, savo sas tejle skirime e themenca, save si ánde andi Unija a Evropaki (a Radako usneseňi taj e ministrongo pa **sitárimo**, save kusa e ávrenca bešen andi kadi Rada taj save **maladřile** 22.

májuši 1989 , 89/C 153/02, ká si tejle skirime, sar te phíren e rrománe šavoura andi škola kusa e šavourenca, so lenge deja taj e dada trádkeren e vurdonenca. Azír kamel vi vouj te len pe perdal kecavo papiroši, pala savo e ávera thema andaj Rada a Evropaki vezetinas pe, sar te **siťáren** e rrománe šavoura;

i Rada a Evropaki žanel, **hoť** si pi luma dúj papiroša – save bušon **čechicka** „Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin“ taj „Evropská charta regionálních a menšinových jazyků“;

i Rada a Evropaki žanel, **hoť** si pi luma i Vorba, savi šaj len e ávera thema perdal - tela sámó 563 (1969) taj tela sámó 1203 (1993), savi ávri das o Parlamento a Rada a Evropako taj savi si paj Rrom, so trobuj le te **siťon** andi Evrópa;

i Rada a Evropaki žanel, **hoť** si pi luma o **usneseňi** tela? sámó 125 (1981), tela sámó 16 (1995) taj tela sámó 249 (1993) taj i Vorba tela sámó 11 (1995), so šaj len perdal e ávera thema taj savo ávri das o Kongreso, savo bušol **čechicka** „Kongres místních a regionálních orgánů Evropy“, sar trajin e Rrom andi Evrópa;

i Rada a Evropaki žanel, **hoť** si pi luma i Vorba, savi šaj len perdal e ávera thema tela sámó 3, savi ávri das i Evropskívo komisija te na avel o rasismo taj te kamen e Rromen andi Evrópa maj but;

i Rada a Evropaki žanel, **hoť** i Rada, sar bušol **čechicka** „Rada pro kulturní spolupráci“ (CDCC) kerel **búťi**, sar si tejle skirime ando **usneseňi** tela sámó 125 (1981), taj žanel, **hoť** ávri dini sas i zpráva paj Rrom taj e žejne, so trádkeren e vurdonenca (1985), savi sas nejves skirime ando berš 1994 (e Rrom, e žejne, so trádkeren e vurdonenca, ávri das i Rada a Evropaki);

i Rada a Evropaki kamlas, ká kerdas o lil o Víbori paj Rrom, ká si sa e **godávera** žejne, so **haťáren** e Rromenge, taj savi bušol **čechicka** „Dokument o vzdělávací politice pro romské děti: strategické prvky vzdělávací politiky pro romské děti v Evropě“ (MG-S – ROM (97) 11);

i Rada a Evropaki kamloun te len perdal e ávera thema, ko si andej la, te kerna variso ando **siťárimo**:

- sa, so si tejle skirime andi Paluni vorba 1, savi si šutti paša kadi Vorba;
- te phenen pa kado e maj báre rajenge, sako ande pesko them.

\*\*\*\*\*

I Paluni vorba pašaj Vorba tela sámó R (2000) 4

*Sar te siťáren pe e rrománe šavoura andi Evrópa*

1. E Strukturi

1. Te kerel variko i **siťárimaski** politika, sar variko, te **siťárel** e rrománe šavouren, musaj paša kado te šol rrigate louve **ketťi** trobun, taj te si musaj te žutin e Rromen, hát te keren kadej te žanen te vezetin pe e školi, te si variko andá le, ko trádkerel e vurdonenca vaj trajij kadej varisar. Azír e thema šaj gindon pe, sar te len perdal, so si nejvo andi technologija, dúral šaj **siťáren** pe e Rrom taj šaj len kadej perdal o **počítači**.
2. Sako si te kerel kadej, te vorbin khetáne maj but taj maj feder sako, ko žutij akárká e Rromen, te šaj anel sakoneske kadi **búťi** hasna. Kana jéjkh ávres šaj žutin, hát kado si **naďon** mišto taj šukár taj azír trobujas kado te žal maj dúr.
3. Azír musaj mišto te teréjdin e ministerstvura pa **siťárimo**, sar te aven **siťárde** e rrománe šavoura andej thema, save pasolin andi Unija a Evropaki.
4. Musaj te phíren vi e rrománe šavoura andej školi, ká phíren feri e cigne šavoura, so inke či **siťon** te ginen vaj te skirin. Vorta kadej, sar phíren andej le vi e ávera šavoura.
5. Trobujas te keren sa te vorbin e Rromenca maj feder taj, te si musaj, vi te den varikas andá le louve te žutin tume ande kadi **búťi**. Vi kadej šaj kerdoun **búťi** e Rrom taj šaj rodinoun penge louve. E deja taj e dada šaj linoun kadej perdal dúj trín vorbi, mír-i mišto, kana o manuš **siťol**, taj ande sos šaj e Rromen žutin e víbora. Vi e deja taj e dada vaj vi e školi musaj te kamen te **haťáren** jéjkh ávres maj feder. Te či avla kado, na si te len lenge šavoura perdal sa, so šaj del le i škola.
6. E školi šaj keren e rrománe šavourenge variso, so žutija le maj feder te **siťon** te šaj žanen kodo, so e ávera šavoura.
7. I Unija a Evropaki opre mangel sa peske thema te šon rrigate pe kado sa, pa sos má skirindam, louve te šaj avel kadi **búťi** akárká kerdi taj saví šaj žutija e Rromenge šavouren te na aven má šutte rrigate taj te avel vi andá le variso, sar andaj ávera šavoura.

II. So trobun te **siťon** e šavoura taj so sa te lel perdal o **siťárdo/i siťárdi**, kana **siťárel** e šavouren andi škola

8. Te kerel variko i politika, sar trobuj te aven **siťárde** e šavoura, musaj te kerel kadi **búťi** kadej te len latar hasna vi e ávera -, ko si áver, si le ávera sokáša taj vi e ávera šiba. Taj trobuj te len perdal, **hoť** e Rromen si kakala taj kakala sokáša taj **hoť** e ávera žejne či len le perdal kadej, sar e ávre žejnen akárká andej thema, save si andi Unija a Evropaki.
9. Azír, te gindoja pe variko, so sa trobuj te **siťon** e rrománe šavoura taj pa sos trobun te aven e fejlura, save žutin e **siťárden** ando **siťárimo**, musaj te žanel, **hoť** trobujas te aven ánde dúj trín vorbi paj Rromenge sokáša, pa rromimo. Trobujas te avel ánde vi i rrománi historija te šaj len perdal e šavoura, **hoť** vi voun si Rrom. Te kerna pe e fejlura, save žutina e **siťárden** ando **siťárimo**, hát mišto aviloun te phendoun e Rrom pa peski historija, paj sokáša taj paj šib.
10. E thema andi Unija a Evropaki musaj te len aminti te na aven pale šutte rrigate e rrománe šavoura e ávre šavourendar. Naj slobodo te **siťon** e Rromenge šavoura variso áver, sar so **siťon** e ávera šavoura.

11. E thema, save si ánde andi Unija a Evropaki, te kerna e keñvi taj kecave ávera fejlura, save žutina e **siťarden** ando **siťarimo**, hát te keren le kadej, sar si maj feder, kadej, sar keren le vi e ávera te šaj žal o **siťarimo** so maj feder.

12. Khote, ká vorbin e Rrom rrománes, trobundoun te aven **siťarde** e Rromenge šavoura andej školi rrománes.

III. Sar te aven ávri válastime e **siťarde** taj sar te aven ávri **siťarde**

13. E **siťarde** musaj te žanen variso paj Rrom te šaj **haťaren** le maj feder, musaj te **siťon**, sar te **siťaren** le kadej, sar **siťon**, sar te **siťaren** e ávre šavouren. Paj Rrom trobundoun te **siťon** vi kadej sa, ko phírel andi škola.

14. E Rrom trobundoun te phenen, so sa trobuj te **siťon** lenge šavoura pár le, taj trobundoun te vorbin pár pe e **siťardenge**, save jekhvar **siťarna** e šavouren andej školi.

15. Mišto aviloun, te phírenas vi pej báre školi vi e Rrom, te aven andá le jekhvar e **siťarde**.

IV. Sar te aven šutte sa e vorbi khetáne taj te žanas te phenas pár le variso, so sikaven kadala vorbi

16. E thema, save si andi Unija a Evropaki, trobundoun te den louve, te šaj keren pe e vískumura / e cigne projektura, khote, karing bešen e Rrom, te šaj keren **páča**, te si khote varisoske bajura. Te avla kadala **búťasa** kísno, trobundoun te den perdal, pe sos sa avile.

17. Trobujas butivar mišto te dikhen, sar kerel pe i **siťarimaski** politika, sar si **siťarde** e rrománe šavoura. Sako, ko **siťarel** le, trobundoun te dikhen vi voun butivar, sar si kadala šavoura **siťarde** (e víbora, so terejdin paj školi, e **siťarde**, e deja taj e dada, e organizáciji.)

18. Te phenna, sar žal o **siťarimo** e rrománe šavourenge, trobundoun te dikhen pe sako šavouro, sosko-j, khatar-i, anda savo nípo sármozij. Či trobundoun te phenel variko, **keťťivar** sas andi škola taj **keťťi** šavoura ávri phírde e školi.

V. E konzultáciji taj i koordinácija

19. Sako them trobundoun te žutin, sar kerla pe taj sar **vidázija** pe i **siťarimaski** politika paj Rrom. Trobundoun te aven ande sa hamime sa kodola, kas írdekelij pe kado (o Ministersto pa **siťarimo**, a školake víbora, e Rrom taj e organizáciji).

20. Variko andaj Rrom trobundoun te žutij, te vorbij i škola, e ávera žejne taj e Rrom maškar pe maj feder taj te na aven čisoske bajura



andej školi. Kecave Rrom trobundoun te aven mindehún pej školi.

21. E ministerstvura pa **siťárímo** trobundoun, sar si skirime ando bodo 1, ando odstavco 3, te keren so maj but, te žanel pe pa **siťárímo** e rrománe šavourenge taj te keren variso, ká akárko, ko si hamime ando **siťárímo**, šaj phenla e ávrenge, sar žal leske o **siťárímo** kadale šavourenca.

22. E thema, save si ánde andi Unija a Evropaki, trobundoun maj dūr te den perdal sa, so žanen e ávrenge pa **siťárímo** e rrománe šavourenge, so sas lášo taj so line penge ando šejro, kana kerde kado taj kako e rrománe šavourenca.

## I Paluni vorba 2

I Deklarácija, so sas tejle skirime andi Varšava

E maj anglune raj andaj thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, **maladíle** po trito samito andi Varšava ando májuši (16. taj 17. májuši) ando berš 2005, te phenen, **hoť** i Evrópa si jejkh. Te kamas te žal i Evrópa maj dūr, te na avel maškar e thema e falura, musaj te ikras khetáne e sokáša, sar si i demokracija, te na dikhel khonik khanikas tejle taj te kerel variko variso, so naj lášo, hát trobuj te avel ítilime. Pa kadala sokáša si tejle skirime ando Statuto andi Rada a Evropaki.

Kana sas o samito andi **Vídňa** (1993) taj ando Štrasburko (1997), nás andi Rada a Evropaki **keťtí** thema, so akánik. Majnem sa e thema andi Evrópa si má ánde. Žanas, **hoť nadon** but ande kado kerdas o parlamento, savo bušol **čechicka „Parlamentní shromáždění“**, taj o kongreso, savo bušol **čechicka „Kongres místních a regionálních orgánů“**. Kamas te avla jekhvar kodo **dějs**, te avla sa gáta, te šaj avel ánde ví o Bjelorusko.

Šouvardeš berš pala háburúvo, tranda berš pala podpiso jékhe lilesko, savo bušol **čechicka „Helsinský závěreční akt“**, bištajpánž berš, so **kerdílas** i Solidarita, taj dešupánž berš, so pejas o falo ando Berlíno. Sa kadalenge, so kerde te avel andi Evrópa **páča** taj te avel andi Evrópa maj but thema, ká si i demokracija, kamas te das **pátiv**. **Adějs** i Evrópa kerel kecavi politika, sar phenel pe **čechicka „politika začlenění a komplementarity“**, taj vezetin pe pala **mezinárodnívo právo**.

No vi kadej či sam páčake, žanas, hoť ande varisave thema andi Evrópa si e bajura, savenca khonik či kerel khanči. Taj kado naj mišto či e ávrenge taj či kodolenge, saven si kadala bajura. Azír kamas te keras variso khetáne, te keras ande kado páča taj variso áver, no kadej te vezetinas ame kodolesa, so si tejle skirime ando mezinárodňívo právo.

Pe kado samito šaj phendam, hoť kamas maj dúr te ikras e sokáša, save si jékh maškar ame, taj save lam perdal e ávrendar, so trajinas anglá ame andi Evrópa. I vorba žal paj sokáša andi kultúra, paj svunti taj pa manuš. Kadale samitosa avla inke i Rada a Evropaki maj zuráli, sar so sas, taj maj feder šaj kerel peski búťi adějs, kana si karing ame maj pháre taj vi nejve bajura.

Akánik šaj teréjdnas pa kodo, te keras kadi búťi maj dúr taj maj but, te vorbinas jékh ávresa taj te žutinas jékh ávres maj feder. Kamas te žutinas andi kadi búťi vi e ávren, ko naj ánde andi Rada a Evropaki.

1. I Rada a Evropaki kerla vi maj dúr kodo, te avel kísno i maj angluni búťi, te teréjdn, te na avel khonik tejle dikhlo, ká si áver, te teréjdij te avel ame i demokracija taj te avel sako ítilime, ko hasnáli-j. Sa e búťa trobun te žan kadale dromesa. Kerasa sa te avel kadi búťi mindehun andej lake thema kísno. Trobujas te vorbinas, mír-i láši ande kado vi i Rada a Evropaki. Vi maj dúr kerasa amári búťi andi Rada a Evropaki, te sako žanel, so khate kerel pe taj te avel kaki búťi láši, te avel e ávren andá la hasna taj te šaj kerel kodo, so trobuj andi kadi adějsutni luma andi Evrópa, savi sako dějs parrudól.

2. Musaj te teréjdnas te len e ávera thema perdal i Úmluva, savi bušol čechicka „Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod“ taj te avel ando Evropako súdo, so teréjdij, te na dikhel khonik varikas tejle, ká si áver, láši búťi, savi anla sakoneske hasna, te šaj phenel, so-j o standardo ande kodo, soski búťi kerel kado súdo. Azír kerasa so maj sigo, ká dikhas, hoť musaj te keras te maladúvasa khetáne po 114. zasedání ando Víbori e ministrongo sa, so trobuj te avel ratifikázime o protokoli tela sámó 14, savo si šutto pašaj Úmluva, pa savi má vorbindam, taj te šaj ikren pe pala la e thema. A Evropako súdo sikavel, ketťi bajura musaj te vazdel opre, te vorbij pár le taj te phenel apal, ká tordól o čáčimo. Apal kamasas te aven ávri válastime e godávera žejne, save bírina te keren intrego strategija, sar avlas maj feder te kerel pe ande kado i búťi te avel láši, te žal frišibe taj te avel hasna andá la sakones. No musaj te vezetin pe pala kodo, so si tejle skirime andi angluni vorba ando protokolo tela sámó 14 taj andej ávera papiroša, save sas ávri dine ando májuši ando berš 2004.

3. Ame paťas, hoť i čáči demokracija taj, sar phenel pe čechicka „řádná správa věcí veřejných na všech úrovních“, si maj báro, te na aven e bajura, te avel páča taj te šaj avel kadej e žejnenge mišto te trajin sar e raj. Te si kado sa, hát páča-j akárká, ká e žejne adějs trajin taj keren búťi taj ká kamen vi maj dúr te trajin taj te keren búťi. Kadi búťi šaj avel kísno feri atunči, te hamina pe ande kado vi e žejne paj vulica. E thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, musaj te len aminti, te aven khate kecave institúciiji, save žutina e žejnen. Musaj te len aminti, te aven kadala institúciiji láše, te keren búťi, savi anla sakoneske hasna taj sako žanela pár le, ko so taj sar kerel. Musaj te zumavas te avel kadi búťi kísno, azír trobundoun te kerdól o Fórum, savo bušola čechicka „Fórum pro budoucnost demokracie“.

4. Šaj das solach, hoť kerasa sa te aven mindehun paj Evrópa ítilime kecave žejne, so hasnálin kodo. Kamas vi i Rada a Evropaki te hamij pe ande kado, te žutij kodolesa, ká kerla e standardura te žal maj dúr vi o mezinárodňívo právo. Azír musaj te aven andej thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, e súdura, ande save khonik či hamija pe taj save kerna pengi búťi, sar maj feder žanen kadej, sar si tejle skirime andej zákonura. Apal kamas te vorbinas jékh ávresa maj feder te šaj las aminti pej žejne, save bešen ande kadala thema taj kadej, te keras khetáne i búťi, te šaj avel kísno, so si tejle skirime ando Statuto andi Rada a Evropaki.

5. Sam gáta te keras i **búti**, savi si sakones, ko si ánde andi Rada a Evropaki. Taj azír musaj e thema maškar pe khetáne te vorbin te žal kadi **búti** maj dúr taj musaj te phenas, sar žal kadi **búti** taj so si andej la lášo, te las perdal. Taj kado sa kamas. Kerasa sa te aven ánde line e úmluvi, save si a Rada a Evropakira, taj kamasa te vezetin pe pala le e thema taj te aven maj láše standardura, sar te len aminti te na dikhel khonik khanikas tejle feri azír, ká si áver, te avel maj láši i demokracija taj sar phenel pe **čechicka** právní stát.

6. Kerasa sa, so trobuj, te avel ame jékh vorba taj te avel jékh ávres i evropskivo identita, ká si ame **ečformavi** sokáša, so lam perdal amáre papondar taj si ame mindejfejlíko kultúra. Azír sam gáta te barvajáras jékh ávres ande kado sa. Kado kerasa kadej, **hoť** e báre raj vorbina maškar pe, taj vorbina jékh ávresa vi e žejne, so si le ávera sokáša taj áversar **paťan** e Svuntone Dejvles. Kamas te žas maj dúr andi **búti**, savi keras maškar, sar phenel pe **čechicka** „národnostní menšiny“, taj kadej te žutinas te keras **páča**. Te **haťárel** o manuš jékh ávres maj feder taj te **paťal** jékh ávreske, kamasa azír te vorbij e žejne khetáne andi Evrópa. Taj kamasa te len pe perdal sa e **búta**, pa save line sáma, **hoť** láše-j, te žal i vorba pa kodo, **hoť** o manuš šaj žal akárká taj khonik či rodel les opre pej **hrañici**. Kadej šaj keras te avel i Evrópa jékh.

7. Sam gáta te keras sa ande amáre thema, te žutin e žejne jékh ávres kadej, **hoť** sakones avla, sar phenel pe **čechicka** „rovny přístup k sociálním právům“. Kerasa sa, te na avel khonik rrigate khatar e ávera feri azír, ká naj les **búti** taj teréjdinasa paj žejne, save trobun te žutinas le. Žanas, **hoť** ande kado si i Evropaki **sociálnívo** charta láši. Azír kamasas te avel inke maj zuráli ande amáre thema, te kerla pe akárká i **sociálnívo** politika. Sam gáta te keras sa, te žutin e žejnen jékh ávres, te trobuja les te žutij les variko andi kultúra, ando **siťárimo** taj te avla variko nasválo.

8. Sam gáta te keras sa, te na daran e žejne te trajin ande amáre thema taj sa, sar phenel pe **čechicka** „dodržovat lidská práva a základní svobody i naše další příslušné mezinárodní závazky“. I Rada a Evropaki kerla sa, te na avel karing ame o terorismo, savo si o maj báro bajo andi demokracija taj šoha **nášťik** avel lino khonikastar perdal. Vi maj dúr kerla variso, te **tordárel** i korupcija, te na kharel variko peske, te mundáavel kadale taj kadale žejnen, te keren variso te **tordáren** te na keren e podvodura e louvenca taj te na bikinkerel variko e žejnen vaj te na roden pér le louve, te na kerel variko variso po **počítači**, so naj lášo taj te na kerel variko variso kodolesa, pe sos avile e ávera taj i hasna lel peske kodo, ko či avilas pe varisos, pe sos avile e ávera, taj kadala pa **khančes** či žanen taj či lena anda kodo inke **čisoski** hasna. Te avel kado sa, musaj te keras sa **keťti** sam kecavi **búti**, ká avla sikado, ande sos ame **paťas** taj soske-j amáre sokáša.

9. Zuráles ítilinas, kana variko varikas či kamel vaj kana variko varikas diskriminázij, ká si murš vaj žuvli, ká si áver, mezij áversar taj ká áversar **paťal** e Svuntone Dejvles sar e ávera, taj kodolen, ko či kamel e Židovon taj ko daral e islámostar. Tejle skirinas, **hoť** sam gáta te keras kusa a Radasa a Evropakirasa sa, te **tordáras** kado. Sako ande pesko them kerla sa, so bírija te kerel te avel perdal lini i politika, sar phenel pe **čechicka** „politika rovných příležitostí“, taj kamasa inke maj feder, te avel e žuvjan kecavo than maškar ame, sar si e muršen. Kerasa sa má te na avel šinde márde e žuvja taj e šavoura.

10. I Rada a Evropaki si gáta te kerel akárso varikasa ávresa, ko kamel, sar vouj te avel andi Evrópa i demokracija taj te na daran e žejne khote, te trajin:

- Kamas te keras variso nejvo maškar i Rada a Evropaki taj maškar i Unija a Evropaki khote, ká si le **ečformavo** gindo, te ikrel pe maj feder, sar phenel pe **čechicka** „ochrana lidských práv“, i demokracija taj te avel sako ítilime, ko írdemlij.

Ávri válastindam amáre kolegos andaj **búti**, e Jean Claude Juncke, ká si les lášo than andi **búti**, te skirij i zpráva, sar jékh ávres ikren i

Rada a Evropaki taj i Unija a Evropaki, sar sas lino perdal pe kado samito, taj pala kado te avel skirime i zpráva, te len sáma, soski avelas mišto, te avel i Evrópa te dičol, hoť o manuš si o maj angluno.

- Sam gáta te vorbinas maj feder a Organizácijasa, savi bušol čechicka „Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě“ (OBSE), taj kamas, ká si kado tejle skirime vi andi Deklarácija, savi sas lini perdal pe kado samito.
- Solacháras, hoť kamasa te žal maj dúr taj maj feder kadi bůtí maškar i Rada a Evropaki taj maškar i Organizácija, savi bušol čechicka „Organizace spojených národů“, taj kadej vi i Evrópa te žutij e ávren, save si andej rozvojovíva thema. Te žal kadej maj dúr lako hango, so kamel te kerel ande kadala thema.

\* \* \*

Ká kamas te žal i Rada a Evropaki kadale dromesa, hát las perdal vi o akčńivo pláno, savo si šutto paša kadi Deklarácija.

Opre mangas sa e thema, save si andi Rada a Evropaki, te keren sa, te avel i bůtí, pa savi khate vorbinas, kísno taj te vorbin pár la vi te žana áverte, ká si le than.

Po paluno kamasas te das pe kado samito pátív e rašajeske e Janu Pavlu II.

Opre mangas sa e žejnen andaj Evrópa, te avel le ečformavo gindo, sar si ame, ko sam ánde andi Rada a Evropaki – te las aminti, te na avel khonik khanikastar tejle dikhlo, te ikras i demokracija taj te avel sako ítilime, ko írdemlij, taj te žutin ame ande kadi bůtí, savi kamas te keras.

## I Paluni vorba 3

E lila, save sas tejle skirime, kana khetáne maladřile e ministrura

CM (2005) 80 po paluno, sar sas tejle skirime ando májuši (17. májuši) ando berš 2005

O **Akčńivo** pláno, sar te žal i **bůtí**, pa savi si tejle skirime andi Deklarácija, so sas tejle skirime andi Varšava

Ame, ko avilam andaj thema taj save sam ánde andi Rada a Evropaki, **maladíl**am andi Varšava, kana sas o 16. taj o 17 májuši ando berš 2005, taj skirindam tejle kado **akčńivo** pláno, ká si skirime, save e maj anglune **búťa** lešij áver berš a Rada a Evropakira.

I - TE TERÉJDINAS, TE AVEL AME **EĀFORMAVI** SOKÁŠA: TE NA DIKHEL KHONIK KHANIKAS TEJLE, KÁ SI ÁVER, TE AVEL SAKO ÍTILIME, KO ÍRDEMLIJ, TAJ TE AVEL AME I DEMOKRÁCIJA

*1. Te avel kerdo kodo, so trobuj te ikrel pe maj dúr i Úmluva, savi bušol čechicka „Evropská úmluva o lidských právech“*

Kerasa sa, so bírinasa te keras, te lel pe perdal pe bute beršen i Úmluva, savi bušol čechicka „Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod“. Azír ande kado žutinasa, sar bírinasa o súdo, savo bušol čechicka „Evropský soud pro lidská práva“ taj kerasa sa, so trobuja te keras nejves, sar si tejle skirime po 114 **zasedáńi** e Víborosko, ká **maladíle** e ministrura ando májuši ando berš 2004 kadej, sar bizinas ame, te avel sa kerdo. Paša kado sa trobujas te avel ratifikatizime o protokolo tela sámó 14, savo si šutto paša kadi Úmluva. Te avla kado protokolo tejle skirime, hát feri **atunči** e ávera thema šaj len kadi Úmluva perdal.

Ande amáre thema kerasa kako:

- Kerasa variso, so žutija ame, te dikhas, sar-i amári legislatíva kerdi. Te si kerdi kadej, sar si kerdi kadi Úmluva;
- Te či vezetija pe akárko pala kadi Úmluva, hát šaj del les/la opre taj avla pi luma variso, so žutija te **parrudól** kadi douš;
- Pej báre školi taj ko kamla te kerel kaki taj kaki **búťi**, te **siťon** paj standardura, savi si tejle skirime ande kadi Úmluva. Azír kamas te keras o **siťárimasko** programo e fiškárošenge ando, sar phenel pe čechicka, „V otázkách lidských práv“ taj te mangas opre sa e thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, te žutin te kezdi kado **siťárimo**.

O Víbori e ministrongo **viďázija** jekhvar vaj duvar tela'k berš taj kadej žanela pa kado akárko, ko kamla, sar kerel pe kadi **búťi**.

Ávri válastindam dúj trin **godávera** žejne, save phenna amenge, sar-i mišto kerdi i Úmluva, savi bušol čechicka „Evropská úmluva o lidských právech“, taj paša kodo, sar-i mišto skirime o protokolo tela sámó 14 taj e ávera lila, save sas line perdal ando májuši ando berš 2004. Lešinas lendar, **hoť** so maj sigo phenna amenge, so trobundoun inke te keras, te aven kadala lila inke maj láše taj te na **parrudól** paša kado lengo gindo.

Musaj te pomeninas, **hoť** musaj te akastin ávri sa e thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, e rozsudkura, save ávri del o súdo, savo bušol čechicka „Evropský soud pro lidská práva“. Taj sa **ketťi** si te vezetin pe apal pala kado, so si ánde skirime. Mangas opre o Víbori e ministrongo te kerel sa, te avel kadi **búťi** kísno, savi kerel o súdo, savo sikavel, soske bajura si andi struktura taj save variko kerel butivar pala jékh ávres.

*2. Te len aminti taj te žutin, te na dikhel khonik khanikas tejle, ká si áver, taj ande kado šaj žutin e organizácii taj i Rada a Evropaki*

I Rada a Evropaki maj but lela aminti taj maj but žutija, te na dikhel khonik khanikas tejle, ká si áver. Ande kado žutina la lake

organizácii te avel sako ávri halgatime, kas tejle dikhen, ká si áver. I Rada a Evropaki kamla te hamin pe ande kado e organizácii, save bušon čechicka „nevládní organizace“, save ande kado šaj naďon but žutin, te lel aminti te na dikhel variko varikas tejle, ká si áver.

Šaj solacháras, hoť kamasas te kerel peski búťi maj dūr i institúcija e komisařoski, savi si pašaj Rada a Evropaki, savi bušol čechicka „Rada Evropy pro lidská práva“. Kadi búťi láši-j taj azír dasa la louve, te šaj kerel peski búťi maj dūr, no vi azír, ká sas lino perdal o protokolo tela sámó 14, savo si šutto pašaj Úmluva, savi bušol čechicka „Evropská úmluva o lidských právech“.

Vi maj dūr žutinasa te kerel peski búťi maj dūr o Víbori, savo bušol čechicka „Výbor pro zabránění mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání“. Mišto-j, ká si kado Víbori, žutij te avel maj feder e rabonge andej phanglimátura, te phíren pala le ando phanglimo, ká si šinde taj márde khote. Kamasas te kerel pe jekhvar tela'k berš vaj kadej varisar i aktualizácii, sar phenel pe čechicka „Evropských vězeňských pravidel“, save apal aviloun, sar standardura andej phanglimátura. I Rada a Evropaki ande kado žutija, te lel kado perdal sako them, ko si ánde andej la.

Inke maj but kerasa sa, te na avel o rasismo, i diskriminácii taj sa, so si, kana variko či kamel varikas, taj sa, te na phenel variko, hoť so kerelas o Hitleri, sas lášo. Azír dasa a komisijake, savi bušol čechicka „Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti“ louve. Kadala louve dasa azír, te šaj kusa e ávrenca kerel peski búťi andej thema, save si ánde andi Rada a Evropaki. Kamas, ká kadi komisija ávri rodel o maj lášo, so kerel pe ande kado, taj ká ávri del e Vorbi, save šaj len e ávera thema perdal. Sam gáta te vorbinas pa kodo azír maj dūr. Žutinasa la ande kado, te vorbin maškar pe maj feder te žanen, so keren jékh ávera i Unija a Evropaki i organizácii, savi bušol čechicka „Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě“, taj e ávera mezinárodňíva organizácii taj e institúciju.

Pomeninas, soski Vorba sas ávri šindi po samito ando Štrasburko „inke maj but kecave búťi kusa e ávrenca, te las aminti pej menšini“. I histórijia a Evropaki sikavel amenge, hoť musaj te las pér le aminti, kodo-j o maj angluno, te kamasas te avel páča taj te ikrel pe maj dūr i demokracija. Te gindoj pe pár pe akársavo them, hoť si pluralistickívo, musaj te ikrel e menšini, save khote bešen taj save barvajáren le, taj te žutij le ande kodo, te žal maj dūr lengi kultúra taj te žanen, ko si taj azír te na lažan pe, kon-i. Azír mangas opre a Rada a Evropakira te žal ande kadi búťi maj dūr, te lel pér le aminti taj te lel aminti, sar si lini perdal i Úmluva, savi bušol čechicka „Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin“, taj te teréjdin, te na chasajven lenge šiba, taj azír trobujas te len aminti, sar si lini perdal vi i Charta, savi bušol čechicka „Evropská charta regionálních a menšinových jazyků“.

*3. Te avel maj zuráli i demokracija, te keren pengi búťi e báre raj rendešen, sar trobuj te zurajvel, sar phenel pe čechicka i „správa věcí veřejných“, taj te avel sako ítilime, ko írde mlíj andej thema, save si ánde andi Rada a Evropaki*

Kamasas te dikhas, sar zurajvel i demokracija taj sar parrudol i búťi e báre rajenge ande intrego them taj khote, karing bešen kakala taj kakala žejne. Taj kerasa sa, te na avel má i totalita.

Gindosajlam, hoť kamasas te kerdol pašaj Rada a Evropaki:

- O Fórum a Rada a Evropako, savo bušola čechicka „Fórum Rady Evropy pro budoucnost a demokracii“ azír, te zurajvel i demokracija, e politickíva svobodi taj e žejne te vorbin ande kodo, sar te keren e báre raj pengi búťi mišto. Musaj te na bistren paša kodo, so phende po paluno pi konferencija, savi sas andi Barcelóna, kana sas 17-19 novemberi ando berš 2004. Kado Fórum

avla phuterdo sakoneske taj avna ánde e žejne, save keren i politika, e báre raj, e žejne, save si andaj praxa taj save si andej báre školi. E žejne šaj phenna jejkh ávreske penge gindura, so si nejvo, so kerel pe variká mišto taj e ávera šaj len kado perdal, no vi šaj vorbin jejkh ávresa, so trobuj te kerel pe áver data maj dúr. O Fórum kerla **búťi** kusa a komisijasa, savi bušol **čechicka „Benátská komise“** taj e ávre institucijenca andaj Rada a Evropaki. O Fórum kadej šaj dikhel pálal pala pe taj šaj del perdal e návrhura, te avel i **búťi** a Rada a Evropaki maj láši, sar so sas, taj te zurajvel kadej i demokracija.

- Kamasa te žutinas jejkh ávres maškar e thema, te avel ame láši demokracija taj te keren e raj pengi **búťi** akárká, sar kamen e žejne pi vulica. Taj kadi **búťi**, te keren e thema khetáne e parlamentosa taj e kongresosa, save bušon **čechicka „Parlamentní shromáždění“** taj „Kongres místních regionálních orgánů“.
- Apal te žutinas maj feder jejkh ávres perdal e hrañici taj te aven ame maj láše standardura paj demokracija taj sar te keren pengi **búťi** e báre raj mišto, sar kamen e žejne paj vulica, taj vi te vezetij pe mišto akársavo them.
- Kamasa te keras sa, so trobuj, te šaj avel kísno o programo, sar te keren pengi **búťi** e báre raj mišto, sar kamen e žejne pi vulica, khote, ká kadala žejne trajin. Kado sas lino perdal, kana sas i Konferencija andi Pešta, kana sas 24.-25. februári ando berš 2005 taj, savi bušolas **čechicka „14. zasedání konference Evropských Ministrů zodpovědných za místní a regionální samosprávu“**. Paša kado kerna o odbornívo **středisko**, savo teréjdija, sar te žal i **búťi**, te šaj parrudol i samospráva taj savo avla tela Sekretariáto andi Rada a Evropaki. Žutija te len pe perdal e standardura taj sa, so zumade e ávera, **hoť** si lášo ande kado taj žutija e thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, te šaj kezdiy kadi **búťi**, sar phenel pe **čechicka „Pomoc při budování příslušných kapacit na místní a regionální úrovni“**, kusa e Kongresosa, savo bušol **čechicka „Kongres místních regionálních orgánů“**.
- Kamasa maj but te hamij pe andi **búťi**, savi kerel i Rada a Evropaki e organizácii, save bušon **čechicka „nevládní organizace“**. Feri kadej šaj žutinas te žanel, pe so sa taj sar mišto keren e thema pengi **búťi**.

Inke jekhvar kamas te phenas, **hoť** sam gáta, sako te šaj phenel peski vorba, sako te žanel taj te šaj serzij peske, te kamla, sa e nejve vorbi pa varisos, taj e novini te šaj skirin pa akárso, pa sos kamna. Te kamas te avel ame i demokracija akárká amende, musaj te avel kado. Azír vi žanas, **hoť** mišto-j, ká kerel peski **búťi** i Rada a Evropaki, taj vi ame šuvas ame páše pašaj žejne, save skirinde o **prohlášení** taj o **akčnívo pláno**, save sas line perdal pi Konferencija, savi bušolas **čechicka „7. konference evropských ministrů o mediální politice“** taj savi sas ando Kijevo, kana sas 10.-11. marci ando berš 2005. Žutinasa te vorbin jejkh ávresa taj te keren khetáne **búťi** ande kado i Rada a Evropaki taj i organizacija, savi bušol **čechicka „Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě“**.

Te avel a žuvja kecavo than, sar si e muršen, hát vi kado si o maj angluno andi demokracija. Azír phenas inke jekhvar, **hoť** sam gáta te keras sa, so trobuj, te avel kadej. Kamasas te gindoj pe pe kado akárká, ká kerla pe i politika, skirinasas sa tejle, so te kerel pe taj sar, te avel e žuvjan kecavo than sar e muršen. Kamasa te len perdal e thema, sar te avel kerdo kado, taj azír kamasa te lel pe perdal, so sas lino perdal ando Pekingo, sar phenel pe **čechicka „Akční platforma organizace spojených národů.“**

Opre mangas sa e thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, te phiren palaj Komisija, savi bušol **čechicka „Evropská Komise pro demokracii“** (Benátská komise). Kadi komisija zumavel te kerel sa, te lel pe perdal i demokracija kadej, te pasolij paša kado sa e zákonura, save si ande kadala thema. Kadej sikavel, soske standardura trobun te aven ande kado, soski trobuj te avel i demokracija taj e volbi. Azír musaj te vorbij kadi Komisija jejkh ávresa taj te kerel khetáne **búťi** kusa e súdonca, save bušon **čechicka „ústavní soudy“**, save

si ande kado e maj anglune.

Lasa sa perdal, so dela i Rada a Evropaki, te keren pe kecave standardura, te len pe perdal, taj paša kodo te kerel pe sa, so trobuj te avel kado kerdo mišto, sar si tejle skirime vi andi Paluni vorba, savi sas phendi pi Konferencija, savi sas andej Helsinki, kana sas 7.-8. apriluši ando berš 2005 taj savi bušolas čechicka „26. konference evropských ministrů spravedlnosti“. Taj paša kodo, sar žutina jékh ávres ande kado sa.

Kamas te žal maj dūr taj maj feder, sar phenel pe čechicka i „Hodnotící a asistenční funkce evropské komise pro efektivitu justice (CEPEJ)“, taj te len pe perdal e Vorbi, save ávri del o Víbori, savo bušol čechicka „Poradní Výbor evropských soudců“, te žutij kadej e thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, te aven e súdura čačikáne taj friššiba taj te si varikas e ávera varisoske bajura, hát te na žan maj dūr lenca ká o súdo, no te keren páča áversar maškar pe.

I Rada a Evropaki lela maj but aminti, sar-i kerde e zákonura andej thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, taj žutija paša kado e žejnen, sar phenel pe čechicka „získat občanství a podpořit rodinné právo“. I Rada a Evropaki, ká si mezinárodnívo organizácija, hát maj dūr šaj kerla peski búti ande kado.

*4. Sako them, savo si ánde andi Rada a Evropaki, musaj te vezetij pe pala kodo, so khetáne sa line perdal, taj te žutin te vorbin kadala thema jejkh ávresa*

I Rada a Evropaki si, sar phenel pe čechicka, „celoevropským politickým fórem“, ká maladon khetáne lenge thema, save solachárde, hoť kerna sa, te avel maškar le i diskusija, sar pasolij pe andi demokracija taj te aven ikerde e sokáša, kana variko itilij varikas, ko írdemlij.

Amári búti keresa maj dūr, kana ande kado solachárdam taj savi kadala thema line perdal kusa e standardonca, save si sakones ečformavi. Vi maj dūr trobundoun te aven line perdal e standardura, te kerel variko pej súdura taj variká áverte, ká kerel pe e zákononca. Taj kadej te vidázij pe, hoť khonik naj diskrimime, taj kadej e thema maj feder šaj keren páča e bajonca taj lenge zákonura šaj aven maj láše. O manuš naj slobodo feri te vidázij, musaj te žutij le kusa a Radasa a Evropakirasa. Azír kamasa te žutinas te žal maj dūr i búti kusa e ávrenca, te siťárasa ande kodo e súdcon taj e ávren, ko kamel te aven line perdal e zákonura sar trobun.

I Rada a Evropaki kamel te vorbin maj dūr khetáne e žejne anda Víbori taj o shromáždění, save bušon čechicka „Výbor ministrů a Parlamentního shromáždění.“ O Kongreso, savo bušol čechicka „Kongres místních a regionálních orgánů“, musaj te žal maj dūr ande peski búti, te avel i decentralizácija taj i demokracija, taj paša kodo musaj te len perdal, sar si ándral sako them kerdo, te šaj žal pe sa e trapti, sar te aven kerde e thema andi Evrópa. Te vorbin e thema e ávrenca, trobujas te len perdal o žutimo a Radatar a Evropakiratar, te haťáren jejkh ávres maj feder. Taj kadalesa e thema žutina te avel jejkh Evrópa.

Azír i Rada a Evropaki kusa a Unijasa a Evropakirasa kamna te žan maj dūr sa e láše búta, save má variko las sama, hoť láše-j, te kamasa te žan e žejne akárká taj te na roden le opre, te žana perdal e hrañici. Kamen kadej te vorbin khetáne e žejne ande sako them maj feder.

*5. Te žal maj dūr i Rozvojovivo banka a Radaki a Evropakiraki*



Opre mangas a Rozvojovivona banka a Rada a Evropakira, te žutij vi áversar, sar ži akánik sar žutijas, sar delas louve kecave žejnenge, save merenas bokhate, taj kadej te sikavelas, **hoť** e žejne ikren paša pe. No trobundoun te žutin te avel i demokracija maj zuráli mindík te avel itílime feri kodo, ko írdemlij, taj te len aminti, te na dikhel khonik khanikas tejle, feri ká si áver, trobundoun te žutin maj feder kodolesa, **hoť** dena louve, te šaj **síton** e súdcura, e raj pej víbora taj e ávera, so variso keren, no vi te den louve pi organizácija po provozi taj pi infrastruktura andi **veřejná** správa taj e súdura.

## **II. SAKO ĎEJS** TE AVEL MAJFEDER, TE NA DARAN TE TRAJIN E ŽEJNE KHOTE, KÁ SI ANDI EVRÓPA

### *1. Te avel páča taj te na avel má o terorizmo*

Ítilinas o terorizmo, savo naj lášo taj kerel feri e bajura. Trobujas te keras **páča**, te na avel kado terorizmo kusa a organizácija, savi bušol **čechicka „Organizace spojených národů“**. Lošandam, ká si ame nejvi Úmluva andi Rada a Evropaki, ká si skirime tejle, so musaj te keras, te na avel kado terorizmo, taj savi bušol **čechicka „Úmluva Rady Evropy o prevenci terorismu.“** Kadi Úmluva sas dini, te avel tejle skirime pe kado samito. Kamas feri te pomeninas, **hoť** i Rada a Evropaki ávri das vi e ávera lila, save si pa terorizmo. Opre mangas sa e thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, te kerna **páča**, te na avel o terorizmo, hát te ikren kodo, te na avel khonik khanikasa tejle dikhlo, ká si áver, taj te len aminti pej žejne, save e ávera kamenas te mundáren. Kado musaj te kerel pe kadej, sar ávri das i Rada a Evropaki ando berš 2002 taj ando berš 2005.

Phenasa, so áver kerala, te na avel o terorizmo. Zumavasa maj feder te vorbinas taj te keras khetáne i **búťi** e ávre **mezinárodňivone** organizácijenca, no maj feder a organizácijasa, savi bušol **čechicka „Organizace spojených národů“**.

### *2. Te keras páča, te na avel i korupcija taj sar phenel pe čechicka o „organizovaný zločin“*

Dúj trín thema, save variso kerde, te na avel i korupcija, sikade, **hoť** so keren mišto-j. Azír opre mangas e ávera thema, save si ánde andi Rada a Evropaki taj save ži **adějs** či gejle ande kado ánde, te keren kadej. Te len so maj sigo perdal e Úmluvi paj korupcija, save bušon **čechicka „Trestněprávní a občansko-právní úmluvy proti korupci“**. Azír, ká i korupcija si akárká pi luma, hát azír i Rada a Evropaki kerla khetáne ande kado i **búťi** kusa e organizácijenca, save bušon **čechicka „Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj“** taj „Organizace spojených národů“. Kamel te kerel kadej **páča**, te na avel i korupcija akárká pi luma. Mišto aviloun, te len kado perdal vi e thema, save naj andi Rada a Evropaki.

Kamas te das **pátiv**, ká kerel peski **búťi** mišto i organizácija, savi bušol „Moneyval“ taj savi **vidázij**, te na keren pe e podvodura e louvenca taj te na del variko louve varikas te avel o terorizmo. Trobundoun te vorbin khetáne maj but e Víborosa, savo si tela OECD taj savo bušol **čechicka „Finanční akční výbor proti praní peněz“**.

Kamas, ká dikhle inke jekhvar, sar si mišto skirime i Úmluva, savi sas tejle skirime taj ávri dini ando berš 1990 taj savi bušol **čechicka „Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu.“** Kamlam, ká si skirime nejves taj dini te avel tejle skirime pe kado samito. Opre mangas te avel tejle skirime taj te avel ratifikázime.

I Rada a Evropaki trobuja te žal maj dúr ande peski **búťi**, te žutij e thema, save si andej la ánde taj save kamen te žutin andi, sar phenel

pe **čechicka** „technická pomoc“. Kerla sa, te žutij te vorbin jejkh ávresa maj feder taj te keren khetáne **búťa** e thema, te kamna te keren **páča** te na avel, sar phenel pe **čechicka** „mezinárodní organizovaný zločin“ taj te na bikinkeren pe e draba.

### *3. Te keren **páča** te na bikinkeren pe e žejne*

Ítilinas, ká bikinkeren pe e žejne taj kadej si tejle dikhle. Kamas, ká sas pe kado samito dini perdal, te avel tejle skirime i Úmluva, savi bušol **čechicka** „Úmluva Rady Evropy o opatření proti obchodování s lidmi.“ Mangas opre te avel akárká ratifikázime taj kamas te avel so maj sigo ávri dini te šaj len la kadej e thema perdal. Kadi Úmluva si **naďon** láši, sar te kerel pe **páča**, te na bikinkeren pe e žejne. Kerla pe maj but i prevencija, ko kerel kado e žejnenca, háť mišto avla ítilime taj lela pe aminti, te na aven tejle dikhle e žejne, save sas bikinde. Ande kadi Úmluva si tejle skirime, vi sar avla **vidázime** kado bajo taj azír šaj kerel pe kadi **búťi** mišto. Kerasa sa te vorbin khetáne e thema maj feder taj te keren amenca khetáne ande kadala **búťa** e organizácii, save bušon **čechicka** „Organizace spojených národů“, „Evropská Unie“, „Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.“

### *4. Te keren **páča**, te na aven šinde márde e žuvja*

I Rada a Evropaki kerla variso, so lela perdal te na aven šinde márde e žuvja. Mukla te **kerďol** i **búťaki** skupina, savi **vidázija**, sar mišto keren variso e thema, te keren **páča** te na aven šinde márde e žuvja, taj kerla variso, so žutija la te žanel, sar žal mišto kadi **búťi** pi intrego luma. Feri kadej šaj den perdal dűj trín vorbi, sar so trobuj te kerel pe. Avla gáta i **kampaň** pi intrego Evrópa, te na aven e žuvja má šinde taj márde. Taj kadi **kampaň** kerla pe kusa e ávrenca (e ávre organizacijenca andi Evrópa taj ande kako taj kako them taj e organizacijenca, save bušon **čechicka** „nevládní organizace“).

### *5. Te keren **páča**, te na keren e ávera variso, so naj slobodo, po počítači taj te na avel khonik khantikastar tejle dikhlo feri azír, ká si áver maškar e žejne, save keren pengi **búťi** e vorbenca*

Vi ame gindosajvas kadej, **hoť** mišto-j, te ikrela pe kado, te na avel khonik khantikastar tejle dikhlo feri azír, ká si áver maškar e žejne, save keren pengi **búťi** e vorbenca. Maj but, **hoť** sako šaj phenel, so gindoj pe pa kako taj kako taj naj anda kado itilime taj šaj mangel vi e ávrendar te žanel, so-j nejvo, taj te žanen e ávera taj te len kado perdal ži ká šaj žan, te vorbin e ávrenca pa varisos vaj žan leste khejre.

I Rada a Evropaki vi maj dűr gindoja pe, sar te avel ikerdo kodo, te na dikhel khonik khankas tejle taj te aven mindík ítilime feri kodola, ko írdemlij ande kadi luma, ká si i vorba maj angluni. I Rada a Evropaki kerla **páča**, te avna bajura, sar phenel pe **čechicka** „s zneužíváním informačních a komunikačních technologií“, te šaj lel kadej aminti, te na dikhel variko varikas tejle feri azír, ká, sar phenel pe **čechicka** „zneužívá informační a komunikační techniku.“

Kamasa te keras variso, ká šaj e thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, khetáne **maladóna**, te len perdal sa, so sikavel lenge **adejsutni** luma, ká si i maj angluni vorba. Taj azír ande kado i Rada a Evropaki zumavla te dikhel, sar kadala tehnologiji šaj žutin te avel inke maj láši i demokracija taj sa e **búťa**, save si láše. I Rada a Evropaki maj dűr kerla peski **búťi** e šavourenca, te žanen, so-j taj mír-i láši e manušeske, sar phenel pe **čechicka** „mediální gramotnost“. Taj te žanen te len aminti te si variso **čorro**, so naj lenge lášo pej **počítačura**.

Ítilinas sa, kana variko, sar phenel pe **čechicka** „zneužívá onformačních a komunikačních technologií“ te kerel variso, so naj slobodo. Azír mangas opre sa e thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, te skirin la tejle taj te ratifikázim i Úmluva, savi bušol **čechicka** „Úmluva o

počítačové trestní činnosti“ taj gindosajle te skirina tejle vi o protokolo, savo si šutto paša la taj savo si pa kodo, ko avla taj sar avla ítilime, ko kerla variso, sosa tejle dikhla varikas feri azír, ká si áver vaj mezij áversar, taj kado kerla pej počítačura. Kadi Úmluva taj vi o protokolo si e anglune mezinárodníva lila, pala save musaj te vezetin pe e thema, save kadala lila lena perdal. Taj kadala lila si anglune, vi ká si skirime pa kadala bajura.

#### *6. Te keren variso te avel i etika andi biomedicina*

I Rada a Evropaki vi maj dúr kerla i bůtí pej standardura, te aven vi andi bioetika. Opre mangas te avel tejle skirime o protokolo paj transplantácia. Kamas te aven line perdal e vorbi, pala save šaj vezetin pe e ávera, te keren variká, ká kerel pe i xenotransplantácia taj variká ká gindon pe, sar šaj phenel pe čechicka „vyžili genetického testování“, taj naj kodo andi medicina. O manuš šaj maladol a diskriminácijasa, te kamel te žal variká andi bůtí taj te kamel te avel pojistíme.

#### *7. Te keras variso, te žutinas te avel sa kerdo kadej, te len hasna anda kado vi amáre unokura*

Nadon but kamas te trajin e žejne so maj feder. Azír i Rada a Evropaki kerla sa, so bírija te kerel, taj žutija te avel integrovanívo i politika te kamla variko variso te kerel te lel aminti pej vejša taj pej mál, no kadej si te kerel te len hasna anda kado vi amáre unokura. Žutija te avel kecavi politika, te kerla pe variso, te lel aminti te žal kadi bůtí khetáne a, sar phenel pe čechicka „s krajínou, územním plánováním a prevencí a zvládáním přírodních katastrof“. Taj kamla te keren sa kadej, te len hasna anda kado vi amáre unokura.

### III - TE KERAS SA TE AVEL I EVRÓPA E ŽEJNENGE MAJLÁŠI

Gindinas, hoť kana o manuš žutij jejkh ávres, hoť kado si o maj angluno, kusa e sífárimasa taj a kultúrasa, sar šaj aven line mišto e sokáša, save si andi Rada a Evropaki maškar e žejne. Taj te avla kado, hát butájik na si te manuš daral te trajij andi Evrópa. I Rada a Evropaki azír kamla te len latar perdal o modeli, sar te mezij i demokratickívo kultúra. Te si kadi kultúra, hát si sako ítilime, ko írdemlij, taj khonik áver, taj pala la vezetin pe vi e institúciji. No maj bári bůtí ande kado keren korkouri e žejne paj vulica.

#### *1. Te žutij o manuš jejkh ávres, kana trobuj les*

I Rada a Evropaki maj but kerla variso andi sociálnívo politika taj vezetija pe paša kado a Chartasa, savi bušol čechicka „Evropská sociální charta“, taj e ávre lilenca, save si pa kado. O maj angluno avla, khetáne te phenen, so sa kerla pe, te kerlas variko ande kado douš, taj so kerna, te na avel maškar e žejne o čorrímo taj te na aven e žejne šutte rrigate e ávrendar, ká mezin áversar taj naj le bůtí taj kadej varisar. Musaj te keras sa te mangel peske sako, so hasnálíj leske/lake taj te trobun les/la te aven ikerde leske/lake sociálníva práva taj te len aminti pej žejne, save šaj aven ágoural. I Rada a Evropaki si fórum e themengo andi Evrópa, savo kamel te žutij e ávren te vorbin khetáne maj feder taj te keren khetáne i bůtí andi sociálnívo politika, taj azír kerla e Vorbi, save šaj len apal perdal e ávera thema, taj kerla sa te aven line perdal sa e bůtá ande kado, save variko las sáma, hoť láše-j, taj žutija maj but e thema, save si andej la ánde.

Phendam e ministronge anda Víbori, te válastin e žejnen, save avna andi bůtáki skupina, ande savi náštík avel akárko. Kadi skupina inke jejkhvar dikhla, sar-i skirime i strategija a Radaki a Evropakiraki, sar te žutij o manuš jejkh ávres ande kadi luma, taj paša kodo te dikhen, so sa kerdas i Rada a Evropaki ande kado mišto. Musaj paša kodo te dikhen taj te len perdal vi e bajura, save si ame, ká e žejne phúron, taj te dikhen taj te len perdal vej ávera, so si ame, te vorbinas, sar phenel pe čechicka „o dalších aspektech sociálního a

ekonomického vývoje“.

Vi ame sam pe kodo, **hoť** kana lel o manuš aminti te avel sastevesto, hát vi kado si o maj angluno, sar o manuš žutij jejkh ávres taj sar si azír vi **páča** andi ekonomika. Kamas te aven e žejne sasteveste taj te keren pe kecave **búťa**, ká o manuš šaj lela sama, **hoť** si les strategickívo taj integrovanívo gindo, taj ande kado kamasa te žutinas vi ame. Maj but kamasa te šaj žal akárko ká o orvoši, te si nasválo, taj te del les/la kodo maj lášo, so si les, te **sastárel** les/la. Taj te trobuj e manušes variso, te kerel leske variko, te šaj žal varikaste, ko kerla leske/lake kodo taj tecija leske/lake kodo, sar žudinde les/la. I vorba žal paj žejne, save trajin andej thema, save si ánde andi Rada a Evropaki. O maj angluno avla te keren pe e standardura, sar te teréjdin e thema paj nasvále, te žanen, so trobuj le taj so kamen.

Šaj solacháras, **hoť** sam gáta te keras sa, so bírinasa te keras, te na avel khonik šutto rrigate andaj Rrom feri azír, ká si áver, či trajij mišto, naj les louve taj kadej varisar. Taj kerala sa, te žanen e Rrom andi Evrópa, **hoť** si le maškar ame kecavo than, sar si ame. Lešinas, **hoť** e Rrom šaj phenna, so gindon pe, taj ande kado pala amáro žutija le o Evropako Fórum e Rromengo taj e žejnengo, so trádkeren e vurdonenca. Taj vi ame andaj Rada a Evropaki kerala sa, te vorbin ande kado khetáne maj feder taj te keren khetáne **búťi** e organizácii, save bušon **čechicka** „Evropská unie, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě“.

Kamasa te keras **ečformavo** **búťi** andi Rada a Evropaki, te kerla pe variso, so žutija e žejnen, save si bange taj kamasa te lel pe perdal o dešeberšengo **akčńivo** pláno. Kado pláno šaj žutij te trajin maj feder e žejne, save si bange.

## *2. Te keras variso e šavourenge andi Evrópa*

Sam gáta te keras sa, so trobuj, te aven ikerde e práva e šavourenge taj te avel kíso sa, so skirij pe andi Úmluva, savi bušol **čechicka** „Úmluva organizace spojených **národů** o právech **dítěte**.“ Te kerla akárso i Rada a Evropaki, hát lela aminti, te na bistrel pej šavourenge práva. Taj azír trobuj te aven sa e **búťa** ande kadi Rada mišto koordinázime, save si paj šavoura.

Kerala kako taj kako, te na aven e šavoura má šinde márde. Azír gindosajlam, **hoť** kezdinasa te keras o **akčńivo** programo, savo **siťárla** pe trín berš. Kado programo sikavel, sar akársar šaj aven šinde márde e šavoura. Vorbija pa **sociálnívo**, pa **právnívo**, pa **zdravotńivo** taj pa **siťárimasko** rozmeri. Kerala variso, te na avel kerdi pej šavoura i zour, taj te avla musaj, kerala variso, sar e fiškároša te vezetin pe ande kado taj kamasa te hamin pe ande kado vi e žejne paj vulica. No trobundoun te avel kadi **búťi** koordinázime a organizacijasa, savi bušol **čechicka** „Organizace spojených **národů**“, no maj but **atunči**, te avla lino perdal o **akčńivo** protokolo, savo avla šutto pašaj Úmluva, savi bušol **čechicka** „Úmluva o právech **dítěte** týkající se prodeje **dětí**, **dětské** prostituce a **dětské** pornografie“.

## *3. O siťárimo: Te keras variso, te avel e žejnen andi Evrópa o demokratickívo občanství*

I Rada a Evropaki trobuj te kerel maj bári **búťi**, te kamel te žanen so-j i demokratickívo kultura e žejne andi Evrópa, no maj feder trobunas te aven **siťárde** sa e terne akárká andi Evrópa taj kado **siťárimo** te avel lášo taj te **siťon**, soske-j sa e manušes e práva.

Šaj keras variso te phenas, sar mezin taj soske-j e evropake sokáša, te avla o **Đejs**, savo bušol **čechicka** „Evropský rok výchovy k občanství.“ I Rada a Evropaki sikavla, sar **siťáren** pe e šiba taj kamla te len pe perdal e diplomura, save si e žejnen, te si ávri **siťárde** taj te phírenas pej báre školi taj kamna te len pe perdal vi lengi kvalifikácii akárká andi Evrópa. A Rada a Evropakira avla lášo than ando **Bolońskívo** procesi, savo kamla te kerel ži ando berš 2010 o Evropako **siťárimo**, savo avla pej báre školi. Žutija te vorbin e žejne jejkh

ávresa, te keren khetáne varisoski **búti** ando **sitárimo** taj te šaj e šavoura vi cigne taj vi báre **parrud'ón**, te žan andej ávera thema taj khoutar pale te aven pale lende.

I Rada a Evropaki kerla sa, te avel ká te **sit'ón** e **sitárde**, sar te baráras varikas, te žanel, so-j o demokratickívo **občanství** taj soske-j e manušes práva taj soski histórija si, taj te žanen pa **sitárimo** maškar e kultúri. Kerla sa te aven e **mezikulturňíva** programura taj te šaj **parrud'ón** khetáne e žejne, save phíren andej školi, ká kerna i maturita, vi andi Evrópa taj vi andej ávera theme, save si paša la.

I Rada a Evropaki kerla sa, te aven maj but kecave školi ká **sitárel** pe paj politika, te šaj len perdal e ternimátura e sokáša, save si andi Evrópa, taj te žanen pár le so maj but.

#### *4. Te keras variso, sar te vorbin khetáne taj sar te keren khetáne e **búta** e ternimátura*

Kamasa maj but te keras variso, te šaj e ternimátura hamin pe andi **demokracija**, te šaj aven line perdal kadej e sokáša, save si andi Evrópa. Ande kado šaj žutij ame o **středisko** taj i nadácija, save bušon **čechicka „Středisko Rady Evropy pro mládež“** taj „Evropská nadace mládeže“. Te kerala akárso andi Rada a Evropakira, či bistrasa po ternimáto. Ká kamas te keras variso te dikhen, **hoť** mišto-j, ká si sako žejno áver taj ká kamas te keren variso vej terne, hát **gindosajlam**, **hoť** šaj kerdamas i **kampaň** paj intrego Evrópa taj savi bušola **čechicka „Evropská kampaň mládeže proti rasismu, xenofobii, antisemitismu a nesnášenlivosti“** (1995).

I Rada a Evropaki vi maj dúr kerla sa, te teréjdij paj ternimátura. Žutija vi maj dúr e thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, te aven le láši politika, taj kamlá te **parrud'ón** khetáne e terne taj te phírkeren e ternimátura opre tejle paj Evrópa.

#### *5. Te len aminti, te na chasajvel taj te keren variso te na avel i luma **ečformavo***

I Rada a Evropaki sikavel, soske sokáša musaj te ikras, te kamas te žutij o manuš jejkh ávres. Taj ande kadala sokáša pasolij, te avel i **pátiv** taj te kerel pe variso, te na avel i luma **ečformavo**. Azír i Rada a Evropaki kerla variso, sar te kerel pe, te na avel i luma **ečformavo** taj paša kodo te žutij o manuš jejkh ávres. Kamas vi ame te avel lini perdal i Úmluva, savi bušola **čechicka „Úmluva o kulturní rozmanitosti organizací UNESCO“**.

Kamasa te žal maj dúr i diskusija, mír-i mišto, te avel ame kultúra andi **adejsutni** Evrópa, kamasa te phenel pe, so šaj akársar keras, te na avel i luma **ečformavo**, taj te kerel pe variso ando umeňe taj te las aminti, te na chasajvel i kultúra, ká vi vouj pasolij maškar e sokáša. Kerasa azír sa, te keren pe **búta** andi kultúra taj te šaj **parrud'ón** e žejne paj Evrópa. Kadej akárko šaj dikhel, soske sokáša si la andi kultúra.

#### *6. Te keras variso, te vorbin khetáne e žejne, save naj **ečformavi***

Kamasa te vorbin jejkh ávresa e žejne, save naj **ečformavi** andej sokáša taj či ande kodo, kaske taj sar **paťan** e Dejvles. Kadej barim e ávera žanna pár le maj but, **határna** le maj feder taj naj musaj te aven maškar le e bajura taj e chouja. Taj kadej na si te andá le avel khonik šutto rrigate khatar e ávera feri azír, ká si áver, taj šaj žutin jejkh ávres. Musaj te hamin pe ande kado vi e žejne paj vulica taj te avel andej le **ketťi** murš, sar e žuvjan. Butivar sikavel pe, **hoť** maj feder-i, te si varikas varisoske bajura e sokášenca, save si e ávren vaj sar e ávera **paťan** e Dejvles, te kerel pe **páča** khote, ká si kadala bajura. Azír opre mangas o Kongreso, savo bušol **čechicka „Kongres**

místních a regionálních orgánů“ te hamij pe ande kado vi vouj, te kerel páča, te avlas musaj, taj te phenel maj dúr, so si ande kado lášo, so má e ávera žejne ande kado zumade taj má keren.

Kamasa te vorbinas jejkh ávresa maj feder taj te keras khetáne e **búťa** vi andi Rada a Evropaki taj vi áverte maškar a **regionálníva** taj e **mezinárodníva** institúci. Taj kamasa te avel kado sa mišto koordinázime. Azír avla ánde šutto jejkh manuš andi Rada a Evropaki, savo bušola **čechicka** „Koordinátor pro mezikulturní dialog“. Taj kado manuš **vidázija**, so kerel i Rada a Evropaki taj koordinázija kadi **búťi** e ávrenca, save keren kecavi **búťi**, sar i Rada a Evropaki.

Vi ame **paťas**, te žanel taj te pinžárel o manuš i histórija, savi si e ávres, ko naj sar ame, hát žutij kodo te vorbin jejkh ávresa maj feder, taj kadej barim maj but šaj **haťáren** jejkh ávres. Azír kamas, ká i Rada a Evropaki ande kado kamel te žutij te **siťárel** pe maj but i histórija taj te kerel pe vi áver kecavi **búťi**. Kerasa sa, te hamin pe e žejne paj vulica ande kado so maj but.

Kamas te vorbinas nejves e themenca, save si pašaj Evrópa, save bušon **čechicka** „Jižní středomoří, střední východ a střední Ásie“ kadej, te len e ávera sáma, soske sokáša ikras taj pa save má skirindam. Žanas paj **búťi**, savi kerel ande kado o Centro, savo bušol **čechicka** „Centrum Sever-Jih“. Kado Centro kamel te žanen e ávera so maj but paj **mezikulturňivo** taj rozvojovívo **búťi**.

#### *7. Te keren variso ando sporto*

Žanas, **hoť nadon** mišto-j, kana lel pe perdal i antidopingovívo Úmluva taj i Úmluva, savi bušol **čechicka** „Evropská úmluva o diváckém násilí a neslušném chování“, kana khelen o sporto, no maj feder, kana žal o fotbali. Kadala si **referenčníva** textura ando **mezinárodnívo** právo. Kamasas te lel pe perdal sa, so kerel i Rada a Evropaki ando sporto, ke kadi **búťi** sikavel, sar trobuj te kerel pe kado. Kadi **búťi** si kerdi kadej, sar si tejle skirime andi Vorba, savi kamel o Víbori e ministrongo R(1999)9 te len e thema perdal taj savi bušol **čechicka** „Doporučení výboru Ministrů R(1999)9 o úloze sportu při podpoře sociální soudržnosti“.

#### *8. Te avel koordinázime i migrácija*

Vi ame gindosajvas, **hoť** mišto-j, kana e žejne phírkeren opre tejle paj Evrópa vaj kana aven e ávera žejne andaj ávera thema te phírkeren la intrego opre. Te avel kadi migrácija koordinázime, hát kadi-j bári **búťi**, so lešij **adejs** a Evrópa. Azír gindinas, **hoť** i Rada a Evropaki trobujas te kerel peski **búťi** ande kado maj dúr kusa a Unijasa a Evropakirasa taj kadej te žutin te avel i migrácija mišto koordinázime andi Evrópa.

### **IV - TE KERAS VARI SO TE VORBINAS TAJ TE KERAS KHETÁNE E **BÚŤA** E ÁVRE ORGANIZÁCIJENCA, SAVE SI **MEZINÁRODNÍVA** TAJ SAVE SI ANDI EVRÓPA**

Kamasas **nadon** but te aven mišto koordinázime sa e **búťa**, save si **mezinárodníva** vaj kecave, save si andi Evrópa. Azír i Rada a Evropaki, i Unija a Evropaki kusa a Organizácijasa, savi bušol **čechicka** „Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě“, maj but kerna khetáne e **búťa**, no kadej te kerel sako kodo, so šaj kerel taj so žanel.

### *1. Te aven jouba a Unijasa a Evropakirasa*

Azír, ká i Rada a Evropaki žutij ame, te avel andi Evrópa i demokracija, te žutij o manuš jejkh ávres taj te avel karing ame páča, mangas la opre te:

- avel jouba a Unijasa a Evropakirasa, te keren sejdúj organizácii kodo, so ži **adějs** kerenas taj so andas hasna, taj te keren sejdúj pej standardura;
- kerel khetáne i **búťi** a Unijasa a Evropakirasa te kerla variso andej, sar phenel pe **čechicka** „v oblasti lidských práv a základních svobod, podpory pluralitní demokracie a právního státu“;
- kerel khetáne i **búťi** a Unijasa a Evropakirasa ande kodo, so tecij lenge te keren, no maj feder ande, sar phenel pe **čechicka** „právní, kulturní, sociální oblasti“, taj te keren variso e ternimátoske. Kadi **búťi** kerna kadej, te avel le **ečformavi** programura taj te vorbin ande kado e organizácii, save si telaj Rada a Evropaki, save bušon **čechicka** „Benátská komise“, „Výbor pro zabránění mučení“, „Skupina států proti korupci“, „Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti“, „Komisař pro lidská práva“ taj „Evropská komise pro efektivitu justice“.

Pala kado, so si tejle skirime andi Paluni vorba, savi si šutti paša kado pláno, i Rada a Evropaki taj i Unija a Evropaki, kerna khetáne o memorandum, savo avla pa kodo, sar khetáne vorbina taj kerna khetáne e **búťa**. Trobundoun maj but te len perdal sa, so del a Unija a Evropakira i Rada a Evropaki. Trobundoun te len perdal sa, vi e thema, save si ánde andi Unija a Evropaki.

### *2. Te aven jouba a organizacijasa, savi bušol čechicka „Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě“*

Opre mangas a Rada a Evropakira, te kerel maj but peski **búťi** taj te žanel, sar te kerel kadi **búťi** kusa a organizacijasa, savi bušol **čechicka** „Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě“ azír, ká keren kaki taj kaki **búťi** taj ká si sakona organizacija varisoski hasna anda peski **búťi** taj paša kodo či jejkh či hamij pe andi **búťi** a ávraki. Zuráles mangas opre a Rada a Evropaki, maj but taj maj feder te kerel i **búťi** andej maj anglune fejlura a organizacijasa – OBSE, save ávri válastindas i **koordinačňivo** skupina, taj lenge orgánura e sejdújenje phende, **hoť** šaj avel kadej. Lenge **búťa** avna pa kodo, te teréjdin, te keren variso te na avel o terorizmo, te len pe aminti te na dikhel khonik khanikas tejle, ko si áver taj mezij áversar taj ká vorbij taj trajij áversar, te keren variso te na bikinkeren e žejne, te lel pe perdal i tolerancija taj te keren variso te na avel i diskriminacija.

Azír lošandam, kana dikhlam, **hoť** i Rada a Evropaki kusa a OBSE kerde khetáne jejkh **prohlášeňi**, ká si tejle skirime, sar khetáne kerna **búťi** taj sar khetáne vorbina.

### *3. Te aven jouba a organizacijasa, savi bušol čechicka „Organizace spojených národů“*

Opre mangas a Rada a Evropakira maj feder te kerel i **búťi** a organizacijasa, savi bušol **čechicka** „Organizace spojených národů“, taj lake agenturenca, te šaj len perdal e sokáša, save si e thema, save si ánde andi Rada a Evropaki, taj si paj manušeske práva. Kamas te avel kadej, sar so phendas i „Organizace spojených národů“, te avel kísno ando rozvojovivo **tisícileťi**. No maj but te avel sakone manušes právo te trajij andi sastevesti luma.

V - TE AVEL KERDO O **AKČŇÍVO** PLÁNO: TE KEREL I RADA A EVROPAKI SA KADEJ, TE ŽANEL PA LAKI **BÚŤI** SAKO TAJ SAKO TE ŠAJ DI KHEL, SAR KEREL LA, TAJ TE LEN LATAR HASNA VEJ E ÁVERA

E ministrura anda Víbori trobun te keren sa, te avel lino so maj sigo kado **akčňívo** pláno. Kado trobun te len perdal sa e orgánura, save si a Rada a Evropakira, taj te avlas musaj te žutin les ande kado vi e ávera organizácii andaj Evrópa vaj e ávera **mezinárodňíva** organizácii.

Kamas te kerel i Rada a Evropaki maj feder peski **búťi**, te kezdiť laki reforma, taj ande kado šaj žutin e ministrura anda Víbori kusa e **generálňívosa tajemňíkosa** taj kusa e **godávere** žejnenca. Kadi **búťi** si te avel amenge i maj angluni. Kadi reforma si te lel perdal sa, sar sas e **búťa** a Radake kísna taj sar te avel laki **búťi** maj láši te žutij la te avel sa kísno, so kamel te kerel taj so-j anglá la, so musaj te kerel. Paša kodo si te dikhel vi pej louve, **hoť nášťik** avel la **keťti**, **keťti** kamloun te aven la. Trobundoun te len aminti, te aven kerde kecave **búťa**, pe save akárko akárkana šaj dikhel, sar keren pe taj save naj kadej kuč. Paša kado trobundoun te len aminti, te vorbin khetáne taj te keren khetáne i **búťi** taj te vorbin pár la maškar pe e žejne, save si andi Rada a Evropaki.

Sar si kerdí kadi **búťi**, pa kodo žanasa, avna tejle skirime e zprávi taj avna dine perdal e Víboreske, ká si e ministrura. Kadala zprávi avna ginde, te **maladžona** e ministrura khetáne ando májuši ando berš 2006.

#### I Paluni vorba 1

SAR TE AVEL VARI SO KERDO

Te avel jouba i Rada a Evropaki a Unijasa a Evropakirasa

1. I Rada a Evropaki kusa a Unijasa a Evropakirasa vorbin khetáne, ká si le **ečformavi** sokáša. Pasolin andej le, sar phenel pe **čechicka** „prosazování a ochrana pluralitní demokracie, lidských práv, základních svobod a právního státu, politická a právní spolupráce, sociální soudržnost a kulturní výměna“. Kadala sokáša si e maj anglune, te kamas te avel **páča** andi demokracija, soski kamen te avel le e žejnen, taj kadej šaj ikrel i Evrópa maj but paša pe taj te avel ande kado jékh.

2. Te avel jouba i Rada a Evropaki a Unijasa a Evropakirasa, musaj te avel le **ečformavo** than, te vorbin vaj te keren khetáne varisoski **búťi**, te šaj kerel pe i **búťi** maj feder ande sa, so keren e dúj organizácii.

3. Te avel jekhvar sa kísno andi Evrópa, te na avel ame **čisoske hraňici** musaj te las perdal e normi taj e standardura, pe save i Rada a Evropaki loukes kerel **búťi** taj so las pa kado ando šejro, ká kerel kadi **búťi**, savi kerel ži **ađejs** taj savi kerel má dopaš **století**.

4. Ká lela perdal so maj sigo i Unija a Evropaki i Úmluva, savi bušol **čechicka** „Evropská úmluva o lidských právech“, maj feder lela pe aminti, te aven ikerde e manušeske práva andi Evrópa. Azír musaj te avel sa kísno so maj sigo, te šaj lel la perdal i Unija a Evropaki pala



kodo, so avla ávri dini i **Ústavnívo** smluva. Trobundoun te gindon pe, **hoť** mišto avelas, te len pe perdal vi e ávera Úmluvi, save ávri das i Rada a Evropaki.

5. Trobundoun te žal maj dúr i **búťi**, ande savi khetáne vorbina e fiškároša khatar e sejdúj organizácii. Kadi **búťi** žutij e žejnen, save trajin andi Evrópa. Paša kado lenge lila, save ávri den, trobundoun te aven majnem **ečformavi**, so naj ande jékhes, trobundoun te avel ando áver. I Unija a Evropaki lela perdal kecave Úmluvi, save pasolin te avel tela la taj skirija le ánde ande peske zákonura.

6. I Rada a Evropaki vi maj dúr žutija a Unija a Evropakira ande laki **búťi**, ká má žanel so sar trobuj te avel kerdo taj si la vi e organizácii, save žutin la te avel laki **búťi** mišto kerdi. I Rada a Evropaki žutija la, sar phenel pe **čechicka** „v otázkách lidských práv a základních svobod, demokracie a právního státu“.

7. Trobujas te keren maškar pe i **búťi** maj feder i Unija a Evropaki taj e orgánura a Radake a Evropakirake. I Unija a Evropaki lela perdal sa, sar kerel peski **búťi** i Rada a Evropaki taj pe sos má avilas, ká kerel peski **búťi ketťi** berš andej fejlura, save kamlá latar te lel perdal, sar phenel pe **čechicka** „v oblasti lidských práv, informací, **počítačové** trestné činnosti, bioetiky, nezákonného obchodu a organizovaného zločinu“.

8. Te avla gáta i Agentura, savi bušola **čechicka** „Agentura Evropské unie pro lidská práva“, hát **atunči** bistošan maj feder vorbina taj kerna khetáne e **búťa** e žejne andaj Unija a Evropaki e žejnenca andaj Rada a Evropaki taj maj feder ikrena paša pe.

9. Vi a Rada a Evropakira taj a Unija a Evropakira si jékh gindo, te avel **páča** andi demokracija, savi si andi Evrópa. Taj azír trobundoun e sejdúj organizácii te aven jouba so maj but e ávrenca andi intrego Evrópa taj vi kecave themenca, save si paša la.

10. Te vorbin khetáne maj feder, trobundoun te keren pe e **búťa** khetáne. Trobundoun te den jékh ávreske e konzultácii taj kadej barim linou sejdúj organizácii anda kado varisoski hasna. Mišto aviloun, te avel mindík variko andá le andi Rada a Evropaki, kana **malad'on** khetáne lake thema.

#### I Paluni vorba 2

O **Prohlášení, hoť** kerna khetáne e **búťa** i Rada a Evropaki taj i Organizacija, savi bušol **čechicka** „Organizace pro **bezpečnost** a spolupráci v **Evropě**“

E thema, save si ánde andi Rada a Evropaki taj e thema, save si ánde andi Organizacija, savi bušol **čechicka** „Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě“;

pomenin o **rozhodnutí**, savo sas lino perdal ando decemberi ando berš 2004 taj savo las perdal o Víbori e ministrongo, savo si pašaj Rada a Evropaki (s. CM/865/01122004), taj i Organizacija, savi bušol **čechicka** „Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (č. 637)“;

čáčimo-j kodoles, ko phenel, hoť kana parrud'ol i luma, trobuj te parrud'ol vi kodo, sar khetáne jékh ávresa vorbina, no si te dikhen paša kodo, te na avel miškime o Statuto, savo ávri das i Rada a Evropaki, taj i Charta, savi bušol čechicka „Charta evropské bezpečnosti“, savi ávri das o OBSE, taj te na aven miškime či e ávera lila, save ávri dine e sejdúj organizácii;

si gáta te keren sa, so bírina, te šaj o manuš phírkerel opre tejle, sar kamel, taj te avel jékh i Evrópa, sava si ečformavi sokáša taj savi ikrel i demokracija nad'on but, kamel te na avel khonik khanikastar tejle dikhlo feri azír, ká si áver, te avel sako ítilime, ko írdemlij, taj te avel maškar ame páča taj te na avel o háburúvo taj te avel la, sar phenel pe čechicka „sociální spravedlnost a tržní hospodářství“;

vi voun gindosajle, hoť musaj azír maj feder te vorbin kadala dúj organizácii jékh ávresa te roden, sar te keren variso, te avel variso gáta, vaj te gindoja pe, soske bajura lešin a Evrópa ad'ejs. Kadi búťi, savi kerna khetáne, trobuj te avel kerdi kadej, te avel ikerdi, sar phenel pe čechicka „komplementarita, transparentnost a demokratická zodpovědnost, autonomie“. Taj paša kodo te len perdal e sejdúj organizácii, hoť sako áver-i taj sakona si vi e ávera búťa;

si gáta te keren, so bírina, te avel kadej, te vorbin maj feder jékh ávresa taj te keren maj feder khetáne i búťi, sar si tejle skirime andi Rada a Evropaki taj sar line perdal a organizacijatar, savi bušol OBSE;

kamen, ká kerel peski búťi i koordinačńivo skupina, savi kerd'ilas ando decemberi ando berš 2004 taj savi sikavel e ávrenge, hoť si gáta te keren khetáne i búťi e dúj organizácii taj lenge thema;

opre mangle i koordinačńivo skupina, te kerla peski búťi, hát maj but te gindoj pe, soske Vorbi tejle skirija, save šaj len e ávera latar perdal, sar avla koordinázime kadi búťi maškar kadala dúj organizácii taj sar khetáne kerna búťi. Maj feder ande kecave búťa, ká kamen te keren variso, so e sejdújenge tecij taj ande savi má variso kerde, taj te kezdin te gindon pe, sar kamen te tord'áren o terorizmo, sar te len aminti, te aven práva e žejnen, save si národnostńivo menšina, so kamna te keren te tord'áren, te na aven bikinkerde e žejne, so kerna te žutin te avel maškar e žejne i tolerácija, taj sar tord'árna i diskriminácija;

si le ande kado jékh gindo, hoť musaj te gindon pe, sar kerna khetáne e búťa, ande save musaj te žan vi e thema, save si ánde andej le, te na kerel pe duvareste jékh búťi, no paša kodo musaj te ikras kodo, hoť sako si áver taj kado šaj len e sejdúj organizácii perdal;

opre mangle e thema, save si ánde andej le, te avel maškar le maj láši koordinácija andi veřejńivo správa, te šaj len pe perdal so maj feder sa e sokáša, save ikras taj pa save má vorbindam;

gindosajle, hoť mišto avelas te phenen pa kado Prohlášeńí e Parlamentoske, savo bušol čechicka „Parlamentní shromáždění Rady Evropy“, taj a Organizacijake, savi bušol čechicka „Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě“, taj lošande, ká kadala sejdúj shromážděńí kamen te keren maj but khetáne e búťa.

## I Paluni vorba 4

I Charta, savi bušol **čechicka** „Evropská charta regionálních či menšinových jazyků“  
O Víbori, ká si e **god'avera** manuša

SAS ÁVRI HALGATIME O EVROPAKO FÓRUM E RROMENGO TAJ E ŽEJNENGO, SO TRÁDKEREN E VURDONENCA (ERTF)  
O Evropako Fórum e Rromengo taj e žejnengo, so trádkeren e vurdonenca

I Rada a Evropaki, ando Štrasburko, ando 14. novemberi ando berš 2005

MIN-LANG (2005) 19  
Dúj trin palune vorbi II

O PAPIROŠI PAJ ROMÁNI ŠIB – SO TROBUJ TE AVEL SA KÍSNO  
O oktoberi ando berš 2005

O ERTF gindij hoť:

- i románi šib musaj te avel lini perdal sar akársavi áver šib taj te avel paša kodo lili perdal ande sa e thema kadej, sar si tejle skirime andi Charta, savi bušol **čechicka** „Evropská charta regionálních či menšinových jazyků“. Musaj te avel lini perdal andej školi, kana gindosajven, sar taj so **siťárna**, taj te avel le pe kado **keťti** louve **keťti** trobuja le;
- i románi šib si vi sar e ávera šiba andi Evrópa, azír trobujas te avel lini sar i evropaki šib;
- i románi šib naj standardizime, no vi kadej na si te avel khanikas **čisosko** bajo, te lel la perdal taj te **siťárel** pe. E Rromen taj e žejnen, so trádkeren e vurdonenca, si **ečformavi** práva andi šib sar e ávren taj save trobundoun te aven line sakonestar azír perdal;
- e Rromen taj e žejnen, so trádkeren e vurdonenca, trobundoun te šaj válastin penge, te kamen te avel le o **siťárimo** andej dúj šiba, te šaj **siťon** andi šib, savasa vorbij pe ando them, taj te šaj **siťon** andi šib, savasa vorbin voun korkouri. Pa kado musaj te gindon pe e deja taj e dada, khonik áver či i škola vaj variko áver;

- te **siťarla** pe i rrománi šib, hát si te kerel pe kado akársar, te pasolij sakone šavoureske, vi kodoleske, ko vorbij kadala šibasa khejre taj vi kodoleske, ko či vorbij rrománes;
- i rrománi šib či **siťarel** pe feri azír, te žanen e šavoura te vorbin rrománes, no vi te **haťáren**, sar e ávera Rrom andaj Evrópa vorbin rrománes, taj te žanen barim **kuťin** pa kado. Naj musaj te avel i šib standardizime, musaj te **haťáren** e Rrom jékh ávres;
- musaj-i te kerna pe e textura taj e **siťarimaske keňvi** taj kecave ávera fejlura andi rrománi šib, hát te žutij ande kado vi e ávera thema. Žanas, **hoť** kado pasolij, te kerel sako jékh them korkouri. No vi kadej trobundoun te žutin ande kado e žejne, save žanen kado te keren, taj kadej barim šaj žal maj dúr vi i rrománi šib taj šaj aven line perdal sa e **búťa**, save ande kado kerde andej ávera thema;
- e **siťarde**, save jekhvar **siťárna** andej školi e šavoura i rrománi šib, trobundoun te **siťon** kado vi andi Evrópa;
- te kamas te žal variko andi šib maj dúr, musaj te lel la perdal taj jékh-i, si šavouro vaj murš vaj žuvli. Te **siťarla** pe i rrománi šib, musaj te aven ánde e akársave strategiji, te šaj dikhen e šavoura, sar akársar šaj skirij pe tejle kadi šib;
- te avenas sa e fejlura, save žutin e **siťardon** ando **siťarimo**, po interneto, hát kodo aviloun lenge **naďon** mišto, šaj válastindoun penge korkouri, so kamen te len penge perdal taj te keren le pala pesko, sar kamen voun. E ERTF trobundoun te den louve, te šaj kerel kecavo projekto, savo kerdoun kadala sa e fejlura taj save aviloun andej akársave rrománe šiba taj šaj žutindoun e **siťardon**;
- pa kado sa, so tejle skirindam, má teréjdin i ad hoc skupina, savi si pašaj Rada a Evropaki, taj gindoj pe, so sa te avel ánde andi rrománi šib, te **siťarla** pe pej školi;
- te kamel variko andaj terne te **siťol** rrománes, či trobundoun te **tordárel** les ande kado variko, taj te kamel paša kodo te phírel vi pej ávera predmetura, hát khonik te na ikrel les ande kado tejle;
- akárkana te dikhla o sekretariáto a Chartako, sar ikren e thema i Charta, pa savi má vorbindam, trobundoun te phušen e ERTF - trajin khote varisoske Rrom vaj žejne, so trádkeren e vurdoneca, taj si vaj naj le varisoske bajura;
- te lel pe aminti pi rrománi šib taj te kamas te na aven e Rrom ágoural e ávrendar, hát sikavas, sar pasolin kadala dúj vorbi khetáne. Te lel pe aminti pi rrománi šib taj te žutinas la te na chasajvel, sikavas kadej e Rromenge taj vi e ávrenge, **hoť** e Rromen si than maškar ame;
- o ERTF mangel opre o Víbori a Chartako, ká si e **godávera** žejne, te gindon pe, te či aviloun mišto, te avel ande kado Víbori variko andaj Rrom, ko si ávri **siťardo**.

